

AŞVAGHOSHA

BUDDHAÇARİTA
-BUDDHA'NIN YAŞAMI-

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

HİNDİ VE İNGİLİZCE ÇEVİRİLERİYLE KARŞILAŞTIRARAK
SANSKRİT ASLINDAN ÇEVİREN: KORHAN KAYA

Genel Yayın: 5604

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

AŞVAGHOSHA
BUDDHAÇARİTA
-BUDDHA'NIN YAŞAMI-

ÖZGÜN ADI

बुद्धचरितम्

HİNDİ VE İNGİLİZCE ÇEVİRİLERDEN YARARLANARAK
SANSKRİT ASLINDAN ÇEVİREN
KORHAN KAYA

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, TEMMUZ 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-159-3 (CİLTİ)
ISBN 978-625-429-158-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI-CİLT
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CDXXVIII

AŞVAGHOSHA

BUDDHAÇARİTA
-BUDDHA'NIN YAŞAMI-

HİNDİ VE İNGİLİZCE ÇEVİRİLERDEN YARARLANARAK
SANSKRİT ASLINDAN ÇEVİREN: KORHAN KAYA

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş.....	vii
1. Bölüm: Kutlu Kişinin Doğuşu.....	1
2. Bölüm: Sarayda Yaşam.....	13
3. Bölüm: Prensın Kafa Karışıklığı.....	21
4. Bölüm: Kadınların Reddedilişi.....	29
5. Bölüm: Kaçış.....	39
6. Bölüm: Çandaka'nın Geri Gönderilişi.....	49
7. Bölüm: Çile Ormanına Giriş.....	57
8. Bölüm: Sarayda Ağlaşmalar.....	65
9. Bölüm: Prense Giden Temsilciler.....	75
10. Bölüm: Şrenya'nın Ziyareti.....	85
11. Bölüm: Tutkunun Reddedilişi.....	91
12. Bölüm: Arāda'yı Ziyaret.....	101
13. Bölüm: Māra'nın Defedilişi.....	113
14. Bölüm: Aydınlanma.....	123
15. Bölüm: Dharmacakra'nın Döndürülüğü.....	135
16. Bölüm: Çeşitli Müritler.....	143
17. Bölüm: Büyük Müritlerin Katılışı.....	153
18. Bölüm: Anāthapindada'nın Kabul Edilişi.....	159
19. Bölüm: Baba ile Oğulun Karşılaşması.....	171
20. Bölüm: Cetavana Koruluğu'nun Kabul Edilmesi.....	179
21. Bölüm: Öğretinin Yayılışı.....	187
22. Bölüm: Amrapālī Koruluğu'nu Ziyaret.....	195
23. Bölüm: Liççhavilere Verilen Vaaz.....	201

24. Bölüm: Ānanda'nın ve Liçchavilerin Gözyaşları	209
25. Bölüm: Nirvāna Yolculuğu	215
26. Bölüm: Mahāparinirvāna	223
27. Bölüm: Buddha ve Nirvānaya Övgü	237
28. Bölüm: Kutsal Kalıntıların Paylaşımı	247
Buddhaçarita Sözlüğü	257
Kaynaklar	275

Sunuş

Fransız oryantalist ve Hindolog Sylvain Levi 1892 yılında *Buddhaçarita*'nın ilk bölümünü çevirip yayınlata kadar Avrupa Aşvaghosha adını bilmiyordu. Türkiye'de bilinmesi için ise yüz yıldan fazla zaman geçmesi gerekmiştir.

Adı “at kişnemesi” anlamına gelen Aşvaghosha hakkında fazla bilgi yoktur. Bugün Ayodhyā denilen Sāketa şehridir ve annesinin adı Suvarnākshī'dir. Kushan kralları döneminde, I. yüzyılın sonuyla II. yüzyılın başı arasında, muhtemelen İmparator Kanişka veya Huvişka döneminde yaşamıştır. II. yüzyılda yaşamış olan Buddhist düşünür Nāgārcuna'dan öncedir. IV. yüzyılda yaşamış olan ve Sanskrit Edebiyatı'nın en büyük adlarından biri sayılan Kālīdāsa'nın öncülüdür. Şair, müzisyen ve bilim insanı olan Aşvaghosha, Mahāyāna Buddhizmi'nin gelişmesine ve yayılmasına öncülük etmiştir. Kaynaklar onun Buddhizme geçmeden önce Brāhman bir aileye mensup olduğunu göstermektedir. MS 671-695 arasında Hindistan'ı ziyaret eden Çinli hacı İ-ching onu Deva, Nāgārcuna ve Kumāralabdha ile birlikte Buddhizmi geliştiren ve cehalet karanlığını dağıtan dört büyük isimden biri olarak sayar.

Buddhaçarita “Buddha'nın İşleri” veya “Buddha'nın Gidişi” gibi anlamlara gelir. Çarita sözcüğü “gitmek, dolaşmak, seyahat etmek” gibi anlamlara gelen “çar” eyleminden türetilmiştir. Onun doğumundan sarayı terk edişine, ormanlarda çilecileri, düşünürleri ziyaret ederek gerçeğin peşinde

koşmasından aydınlanmasına, oradan öğretisini yaymasına ve nirvānaya ermesine kadarki yolculuğu konu edilmektedir. Eserde yaptığı işler kadar Buddhist öğretinin temelleri de anlatılmaktadır. *Buddhaçarita*’yı “Buddha’nın Yaşamı” diye çevirmek olanaklıdır.

Eser yirmi sekiz bölümden oluşur. Bunlardan ilk on üçü en eski kısımlarıdır. 17. Bölüm’e kadarının Sanskrit orijinali olduğunu varsaysak bile eserin geri kalanı Çince ve Tibetçe nüshalardan tamamlanmıştır. Bizim çevirimizde 15. Bölüm’den itibaren Tibetçe-Çince versiyonun İngilizce çevirisi takip edilmiştir. Tibet nüshasının Sanskrit orijinaline daha yakın olduğu söylenmektedir.

Buddhaçarita bir “mahākāvya”, yani “büyük şiir” dir. *Rāmāyana Destanı*’nın yazarı olarak gösterilen Valmiki “ilk şair”, yani “ādi kavi” olarak kabul edilir. Bunu Aşvaghosha izler. Süslü ve destansı tarzda yazılan eserler böyle nitelendirilmektedir. Süsleme için “alamkāra” sözcüğü kullanılmaktadır. Aşvaghosha bir Buddhist keşişten çok bir şair olarak karşımıza çıkar.

Aşvaghosha’nın başka eserleri de vardır. *Saundarānanda*, *Gandīstotragāthā*, *Sūtrālankāra*, *Śāriputraprakaraṇa*, *Mahāyānaśraddhotpādasūtra*, *Vacrasūcī* bunlardan bazılarıdır. Bu son eser Çin kaynaklarında Dharmakīrti’ye ait olarak gösterilmiştir. *Sūtralankāra* adlı eserin de aslında Kumāralāta adlı başka birisine ait olduğu söylenir. Bu durumda net olarak Aşvaghosha’ya ait olan eserler *Buddhaçarita*, *Saundarānanda* ve *Śāriputraprakaraṇa*’dır diyebiliriz. Tibetli tarihçi Tāranātha Tibet ve Çin metinlerinde adı geçen Mātṛiceta’nın Aşvaghosha ile aynı kişi olduğunu söylese de bu konuda da bir netlik yoktur.

Buddhaçarita bize Buddha’nın hayatı ve Buddhizm tarihi ile ilgili kritik bilgiler sunar. Bu nedenle birçok tarihçinin tarih yazımında kullandığı temel metinlerden biri budur. Buddha’nın saraydan ayrılışındaki ayrıntıları, ormanda bir Sāmkhya felsefesi düşünürü olan Arāda ile görüşmesi-

ni, hayat kadını Amrapālī ile buluşmasını yahut küllerinin paylaşımında Liççhavi ve Malla gibi boyların ön planda olduklarını, en son öğretim verdiği kişiyi, ölürken yanında olan kuzeni Aniruddha'yı ve daha pek çok detayı bu eserden öğrenebilmekteyiz.

Yaklaşık on yıldan fazla zaman süren çeviriyi en yüksek titizlikle yapmaya gayret ettim. Eserin Sanskrit orijinalinin yanı sıra Hindī ve İngilizce çevirileri en çetrefilli cümleleri anlama ve aydınlatmada bana yardımcı oldu. Eserin 14. Bölüm 32. beyitten itibaren Sanskrit orijinali kayıp olduğundan bu bölümlerdeki bazı cümlelerde eksik yerler vardır. Johnston dipnotlarında bu kısımları okuyamadığını belirtmektedir. Nagar ise Tibet ve Çin nüshalardan yeniden Sanskrit bir metin elde etmeye çalıştığı için bu eksiklikleri göstermemiştir. Johnston'un İngilizce çevirisiyle mükemmel derecede uyumlu olan Çaudhrī'nin kusursuz Hindī çevirisi bütün eksik yerleri göstermektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu Türkçe metin bu üç nitelikli kitap sayesinde oluşturulabildi. Bunlardan birincisi ve en önemlisi E. H. Johnston'un *Buddhaçarita* çevirisidir. Sanskrit dili dışında Tibet ve Çin dillerine de hâkim olan bu bilim insanının kusursuz çevirisi baş kaynağım oldu. Fakat Sūryanārāyan Çaudhrī'nin Hindī çevirisi öyle kritik zamanlarda yardıma koştı ki eseri yarım bırakmadan tamamlamamı sağladı. Buddhist sanatından kronolojiye uygun resimlerle çalışmasını destekleyen Shanti Lal Nagar'ın çevirisi de birçok açıdan yolumu aydınlattı. Örneğin 14-28. bölümler arasındaki Tibetçe *Buddhaçarita*'nın nasıl Sanskrit'e çevrildiğini eksileri ve artılarıyla onun sayesinde görmüş oldum.

Buddhizmin en önemli ve temel eserlerinden biri olan *Buddhaçarita* umalım ki araştırmacıların, okuyucunun, öğrencilerin ve ilgilenen herkesin işine yarasın, faydalı olsun.

Korhan Kaya
Ankara, 2021

1. Bölüm

Kutlu Kişinin Doğuşu

1. Yenilmez Şākya'nın bir kralı vardı. Īkshvāku soyunun Īkshvāku'nun kendisi kadar güçlü kralı Śuddhodana'ydı o. Davranışı saftı ve halkı tarafından sonbahar mevsimi gibi sevilirdi.
2. İkinci bir Tanrı Indra gibi olan, görkemi gücüne denk bu kralın Śaṣṭī'ye¹ benzer bir kraliçesi vardı. Güzelliği lotus gibi, sadakati toprak gibi olan bu kadının adı Mahāmāyā'ydı.
3. Bu kral kraliçesiyle cilveleşirken ondan Vaiśravaṇa'nın² muhteşem krallığından hoşlanır gibi hoşlandı. Kadın hiç iffeti bozulmadan, tıpkı zihnin yoğunlaştırılmasıyla yüklenen bilgi gibi, rahmine bir meyve yüklendi.
4. O yükü almadan önce rüyasında beyaz filler kralının hiç acı vermeden bedenine girdiğini gördü.
5. Bu tanrı gibi kralın kraliçesi Māyā, soyunun şanını rahminde taşıdı; zayıflık, üzüntü ve yanılgıdan uzak olan kadın kafasını günahattan uzak olan ormana taktı.
6. Issız, sakın bir orman özlemi çeken kadın türlü türlü ağaçlarıyla Çaitraratha Bahçesi³ gibi eğlenceli olan Lumbinī Koruluğu'na gitmek için kraldan izin istedi.

---

1 Indra'nın karısı.

2 Zenginlik Tanrısı Kubera.

3 Mitolojik Meru Dağı'nın zirvesinde olduğu varsayılan zevk bahçesi.

7. Şaşkınlık ve mutluluk içindeki yeryüzünün kralı onun bu soylu ve dindarca isteğine uydu, onu hoşnut etmek için kutlu şehirden ayrıldı; sonuçta bu bir zevk gezisi değildi.
8. Kraliçe bu muhteşem ormanda doğumunun yaklaştığını fark etti ve binlerce kadının arasından üstü tenteyle kaplı arabasına yürüdü.
9. Sonra Pushya kraliçenin yanında yerini alıp ona kutsayıcı sözler söyledi ve acısız, hastalıksız bir doğumla dünyayı kurtaracak bir çocuk doğdu.
10. Onun doğuşu Aurva'nın⁴ kalçadan, Prithu'nun⁵ elden, Indra'ya benzeyen Māndhātri'nin⁶ alından, Kakshīvāt'ın⁷ koltuk altından doğuşuna benziyordu.
11. Zaman geçti, karından çıktı; sanki gökten inmiş gibi görünüyordu, zira o dünyaya yaşam kapısından girmemişti. Çok uzun zaman dilimlerinde varlığını temizlediğinden, cennetten uzak, tam bilinçle doğmuştu.
12. Görkem ve azametiyle yeryüzünde taze bir güneş gibi göründü, ancak göz kamaştırıcı parlaklığına rağmen bakıldığında ay gibi ılıktı.
13. Güneş gibi, kandil gibi, altın külçeleri gibi vücudundan yaydığı ışınlar boşluğun her bir köşesini dolduruyordu.

---

4 Ermiş Bhrigu'nun torunu, ermiş Çyavana'nın oğlu Aurva. Kritavīrya oğulları yok etmek istedikleri Bhrigu soyunun bütün çocuklarını daha rahimdeyken öldürmekteydiler. Bhrigu ailesinden bir kadın cenini kalçasında saklamıştı. Kalçadan (ūru) doğan bu çocuğa Aurva adı verilmişti.

5 Dhruva soyundan bir kral. Ermişler ölmüş olan Kral Vena'nın sağ elini elleriyle ovuşturarak ondan Prithu adlı akıllı ve güçlü bir çocuk doğurtmayı başarmışlardı.

6 Māndhātā da denir. Ikshvāku soyundandır. Sanskrit metinde alından doğmuş olarak yazıyorsa da aslında babası kral onu karnının sağ yanından doğurmuştur. Ormanda bırakılan çocuğu tanrılar büyütmüşlerdir. Indra bizzat emzirdiği için çocuk da ona benzemiştir.

7 Kakshīvān da denir. *Rigveda*'da, *Mahābhārata Destanı*'nda çok sayıda Kakshīvān vardır. Burada hangisinin kastedildiği belli değildir.

14. Yedi Ermiş Takımyıldızı gibi attığı yedi adımıyla hiç titremeden kalkmış, ayaklarını düzgünce kaldırıp düzgünce yere koymuştu.
15. Dört yöne baktıktan sonra bir aslan gibi şu gerçeği kükredi: “Ben dünyanın aydınlanması için doğdum. Bu benim yeryüzünde son görünüşümdür.”
16. Ayın ışıkları gibi saf, biri sıcak diğeri soğuk iki su akıntısı gökten düşüp mübarek başına değerek ona canlılık verdi.
17. Çerçevesi altın kaplı, zümrüt ayakları olan ve çevresi ellerinde altın lotuslar tutarak saygıyla bekleyen yaksha⁸ büyükleriyle çevrili muhteşem yatağa yattı.
18. Göğün görünmez sakinleri beyaz bir şemsiye açtılar, başlarını efendilerine itaatle eğip onun aydınlanması için en güzel duaları okudular.
19. Kusursuz dharmayı duymaya aç güçlü yılanlar onu yelpazelediler ve geçmişteki buddhalara yaptıkları gibi bağlılıkla parlayan gözleriyle onun üzerine mandāra⁹ çiçekleri saçtılar.
20. Her ne kadar kendi içlerindeki tutkuyu söndürmüş olsalar da Śuddhādhivāsa ilahları¹⁰ ağzına kadar acıyla dolu dünya adına onun doğuşuna çok sevindiler.
21. Dağların kralı tarafından mihlanmış gibi duran yeryüzü onun doğumuyla rüzgârın salladığı bir gemi gibi sallanmaya başladı; bulutsuz gökten sandal ağacı kokularıyla birlikte mavi ve pembe lotuslar yağdı.
22. Göğün giysisini sıyıran, dokunuşu yumuşak, tatlı rüzgârlar esmeye başladı. Güneş daha canlı parladı, ateş düzgün alevlerle daha temiz yandı.

---

⁸ Zenginlik Tanrısı Kubera'nın hizmetçileri olan doğaüstü yaratıklar. Yer de, hava da, aşağı diyarlarda ve ormanlar da dolaşırlar. Olağanüstü güçlere sahiptirler.

⁹ Mercan Ağacı. Erythrina familyasından yaklaşık 130 tür içerir. Adını genellikle kırmızı olan çiçeklerinden alır. Tropikal ve subtropikal bölgelerde yaygındır. Yüksekliği 30 metreye kadar ulaşır.

¹⁰ İsimleri metinlerde çok fazla geçmeyen bir ilah grubu.

23. Kuzeydoğu yönünde içinde temiz suyu bulunan bir kuyu belirdi, şaşkınlık içindeki ev halkı kutsal bir yıkanma yerindeymişçesine ayinlerini orada tamamladı.
24. Dharmanın duacıları olan göksel kalabalıklar onu beklemek üzere koruluğa doluştular ve mevsimi olmadığı hâlde heyecanla ağaçlardan çiçekler yağdırdılar.
25. Yırtıcı hayvanlar arkadaş olup birbirlerine zarar vermediler. İnsanlarda hastalık olarak ne varsa hepsi kolayca kayboldu gitti.
26. Kuşlar ve ceylanlar seslerini kıstılar, nehirler sakin sakin aktılar. Yönler temizlendi, gök bulutlardan arınıp parladı. Havada tanrıların davulları yankılandı.
27. Guru¹¹ tüm yaratıkların kurtuluşu için doğduğunda, karışıklık içinde olan ve yöneticisine kavuşan yeryüzü ziyadesiyle sakinleşti. Kāmadeva¹² tek başına zevk almadı.
28. Oğlunun bu mucizevi doğuşunu gören kral o kadar metin bir insan olduğu hâlde çok endişelendi ve gözlelerinden biri mutluluğu, diğeri endişeyi temsilen iki göz yaşı dereciği aktı.
29. Oğlundaki gücün insan gücünden farklı olduğunu gördüğünden, ama aynı zamanda doğal olarak bir anenin hassaslığına sahip olduğundan kraliçe içi sıcak ve soğuk suyla karışık bir nehir gibi mutluluk ve korkuyla doluydu.
30. Durumu tam anlayamayan, ama korkunun nedenlerini gören dindar yaşlı kadınlar temizlendiler ve baht açan törenler yaptılar, iyi talih için tanrılara dualar okudular.
31. Öğrenmeyi, davranmayı ve konuşmayı iyi bilen Brāhmanlar bu kehanetleri işittiklerinde üzerinde düştüler, merak ve sevinçle parıldayan yüzleriyle hem sevinç hem korku yaşamakta olan krala şöyle dediler:

---

11 Dünyanın öğretmeni, lideri, ruhsal yol gösterici.

12 Aşk Tanrısı.

32. “Bu dünyada insanlar huzurları için bir oğuldan başka bir şey istemezler. Sizin ışığınız tüm soyumuzun ışığıdır, mutlu olun ve bugün bir şölen düzenleyin.
33. Metanetinizi kaybetmeyin, endişeyi bırakın ve mutlu olun, zira soyunuz mutlaka gelişecek. Oğlunuz olarak doğan kişi bu dünyada acıyı yenenlerin önderidir.
34. Bu mükemmel insanın işaretlerine, altın parlaklığına, kandil gibi yaydığı ışığa bakarsak o mutlaka aydınlanmış bir kâhin ya da yeryüzü insanları içinde bir çakravartin¹³ olacak demektir.
35. O dünya hükümrانlığını isteyecektir, güneş nasıl tüm yıldızların başıysa o da yeryüzünün tüm krallarının başı olacaktır.
36. Kurtuluşu arayarak ormana gidecek, sonra gerçek bilgiyle tüm inançların üstüne çıkacaktır. Meru Dağı nasıl tüm dağlardan daha yüceyse o da öyle yüce olacaktır.
37. Nasıl metaller içinde altın, dağlar içinde Meru, sular içinde okyanus, gezegenler içinde ay, ateşler içinde güneş en iyisiyse, insanlar içinde en iyisi de senin oğlundur.
38. Hiç kırpmadan baktığı duru, geniş, sağlam ve alev alev tazecik gözleri uzun ve siyah kirpiklere sahip! O hiç bütün her şeyi görebilen gözlere sahip olmaz olur mu?”
39. Sonra kral Brāhmanlara dedi ki: “Sizin bu saydığınız yüce özellikler daha önceki krallarda yoktu, bunun nedeni nedir?” Brāhmanlar ona dediler ki:
40. “Şimdi ya da geçmişte, kralların bilgeliklerine, yaptıkları işlere ve şanlarına diyecek yoktur. Bunun nedeni eşyanın tabiatındandır, şu örnekleri dinleyiniz:¹⁴

---

13 Dünya hükümdarı, pek çok krallığı kendisine bağlamış büyük imparator.

14 İzleyen beyitlerde çeşitli ermiş ve Brāhmanların yaptıkları işler sayılır. Her biri uzun ve ayrıntılı efsanelere aittir.

41. Efendimiz, aile kurucuları olan Bhrigu ve Angiras'ın yapmadığını zaman içinde onların oğulları Śukra ve Brihaspati yaptılar, krallık siyaset bilimini yarattılar.
42. Eski insanların görmediği kayıp vedayı Sarasvatī'nin oğlu yeniden duyurdu ve kavrayışı elvermediğinden Vasishtha'nın yapamadığını Vyāsa yaptı ve onu birçok bölüm hâlinde uyarladı.
43. Çyavana'nın bilmediği beyit yazma tekniğini ilk Valmīki bulmuştur. Atri'nin bulamadığı tedavi bilimini de Ātreya açıklamıştı.
44. Ey kral, Kuşika'nın kazanamadığı Brāhmanlığı da Gādhin'in oğlu elde etmişti. Īkshvāku'nun daha önceki nesillerinin okyanusa bir sınır koyma işini de Sagara yapabilmişti.
45. Canaka yoga metotlarıyla Brāhmanlığı öğretirken kimsenin ulaşamadığı bir hâle yükselmişti. Şura ve soyu da Şauri'nin meşhur işleri karşısında tamamen acizdiler.
46. Bu nedenle buna ne yaş ne de aile karar verir. Bu dünyada herhangi bir kimse herhangi bir yerde üstün hâle gelebilir. Zira görülüyor ki kralların veya ermişlerin çocukları atalarının başaramadığı işleri başarmışlar.”
47. Kral, Brāhmanlar tarafından böyle rahatlatıldı; kafasındaki yersiz düşünceleri bırakan kral çok daha fazla mutlu bir hâle geldi.
48. Memnuniyetinden Brāhmanların en iyileri olan bu kişileri hediyelere boğdu ve öngörüldüğü üzere oğlunun yeryüzünün efendisi olmasını diledi. Yaşlanana kadar ormana çekilmesi olanaksızdı.
49. Derken çilecilik gücüyle gördüğü alametlerden bu doğumu anlamış olan büyük kâhin Asita,¹⁵ kutlu dharma'yı duymanın verdiği açlıkla Śākya kralının sarayına geldi.

---

15 Śākya Krallığı'na bağlı Kapilavāstu'da yaşamış ünlü bir kâhin.

50. O soyut bilgileri bilenlerin başıydı, din adamlığının ve çileciliğin verdiği güçle parlıyordu. Kralın ruhsal ön-deri onu kralın muhteşem sarayına yerlere kadar eğile eğile götürdü.
51. Kraliyet haremine defalarca giren kral hiçbirinde prensin doğumu yüzünden duyduğu büyük mutlulu-ğu duymamıştı. Yaşlılıktan ve uyguladığı çile nedeni-y-le sanki ormandaymış gibi kayıtsız bir hâldeydi.
52. Sonra tahtına oturan kral ermişi ayaklarına su döke-rek ve uygun sunularla gerektiği şekilde ağırladı ve ona eski zamanlarda Antideva'nın¹⁶ Vasishtha'ya¹⁷ seslendiği gibi hitap etti:
53. "Yüce şahsınızın lütfederek buraya kadar gelip beni ziyaret etmesinden onur duydum, çok şanslıyım. Ey merhametli kişi, yapmam gerekeni çekinmeden söyle-yin, ben sizin müridiniz sayılırım, bana güvenin."
54. Böylesine uygun şekilde kral tarafından içtenlikle kar-şılanan ermişin hayranlıktan gözleri büyüdü ve şu en-gin ve ciddi sözleri sarf etti:
55. "Bana göstermiş olduğunuz misafirperverlik yüce ru-hunuzun büyüklüğünden, cömertlik ve şefkatinizden-dir; karakteriniz, soyunuz, yaşıınız ve bilgeliğiniz ne kadar değerli.
56. Çilecilikte zengin, dünya işlerinde yoksul olan krallık kâhinlerinin dharma ile edindikleri zenginliği her daim kurala göre vermelerinin yolu budur.
57. Ancak ziyaretimin nedenini işitin ve sevinin. Güneşin yolundayken senin için 'Aydınlanma yolunda bir oğ-lan doğacak,' diye göksel bir ses işittim.
58. Bu sesi duyar duymaz transa geçip belirtilerden duru-mu anladım. Sonra Şākya soyunun Indra'nın sancağı gibi yüksek, soylu sancağını görmek için buraya gel-dim."

16 Rantideva da denir. Eski Hindistan'ın en nazik ve cömert krallarından biri.

17 Eski Hindistan'ın en önemli ermişlerinden biri.

59. Bu sözleri duyan ve mutluluktan eli ayağına dolaşan kral, ebesinin kucağında yatmakta olan prensi ermiş gösterdi.
60. Yüce ermiş prene bakıp gördü ki ayak tabanlarında çark işareti var, el ve ayak parmakları zarla kaplı, saç kıvrımları iki kaşının arasından gelişmeye başlıyor ve erbezleri de bir filinki gibi içeri çekik.
61. Ebesinin kucağında tıpkı Agni'nin oğlunun Devī'nin kucağında¹⁸ yattığı gibi yatmakta olan bebeğe bakan ermiş iç geçirdi ve kirpikleri ıslanan gözlerini gökyüzüne doğru kaldırdı.
62. Kral, Asita'nın gözyaşlarına boğulduğunu, oğlu için titrediğini, hıçkırıkların boğazında düğümlendiğini görünce ellerini kavuşturup önünde eğilerek sordu:
63. "Sizin gibi metin biri tanrılardan farksız olan, birçok mucizeyle parlak bir biçimde doğmuş ve kaderinin muhteşem olduğunu söylediğiniz bu çocuğu görünce neden ağladı?"
64. Ey kutlu kişi, prensin yaşamı uzun olmayacak mı? Kuşkusuz o benim kederim için doğmadı, değil mi? Yoksa ölüm geldiğinde kullanılan iki avuç suyu mu almalıyım ellerime?
65. Benim şanımın hazinesi tükenmez değil miydi? Hükmümdarlığın sonsuza kadar sürmesi soyumun elinde değil mi? Oğlum yüzünden gözüm açık gittiğim zaman huzur bulamayacak mıyım?
66. Bu soyumun fidanı çiçek vermeden solup gidecek mi? Ne olur söyleyin efendim, çok huzursuzum; babaların oğullarına olan sevgisini bilirsiniz."
67. Bir felaket olacağı düşüncesiyle kralın nasıl üzüldüğünü gören ermiş ona dedi ki: "Kralım, kafanız karışmasın, söylediklerimde sizi endişelendirecek bir şey yok."

---

18 Muhtemelen "Ateş Tanrısı'nın oğlunun tanrıçanın kucağında yatması gibi" demek isteniyor. Aṣvaghosha'nın bazen mitolojik adları veya olayları karıştırdığı düşünülürse cümlelerin "Şiva'nın oğlunun Devī'nin kucağında" şeklinde olması belki daha doğru olabilirdi.

68. Üzüntümün nedeni kesinlikle o değil, kendi hayal kırıklığım. Çünkü o ölümü ortadan kaldırmakla ilgili kimsenin bulamayacağı yolu bulmak üzere doğmuşken, benim göçme vaktim geldi.
69. Çünkü o dünya zevklerini bırakıp krallığını terk edecek ve son gerçeğe ulaşmak için zorlu koşullardan geçecek, hayal karanlığını dağıtıp dünyada bir bilgi güneşi gibi parlayacak.
70. Büyük bilgi gemisiyle dünyayı üzerinde hastalık köpükleri olan, yaşlılık dalgaları ve korkunç ölüm taşkınları bulunan Acı okyanusundan çıkarıp kederden uzaklaştıracak.
71. O akıntıları bilgelik, kıyıları asalet, serinliği çilecilik, girdapları verilen dinsel sözler olan dharma ırmağını akıtacak. Tutkular yüzünden acı çeken insanlar bu ırmağın suyundan içecek.
72. Çünkü o yolunu kaybetmişlere yol gösterir gibi, kendini doğum-ölüm çölünden kurtaramayanlara, duyu nesneleriyle engellenip acı çekenlere kurtuluş yolunu gösterecek.
73. Bu dünyada yakıtı duyu nesneleri olan tutku ateşiyle yananlara tıpkı yaz sıcaklığının bitiminde yağmur yağdıran güçlü bir bulut gibi dharmanın kurtuluş sağlayan yağmurunu yağdıracak.
74. Bu güzel dharmanın karşı konulmaz derecede mükemmel anahtarıyla kilidi tutku açlığından, levhaları da cehalet karanlığı ve hayalden oluşan kapıyı açıp canlıları oradan çıkaracak.
75. Ve dharmanın kralı olarak aydınlanmaya erişecek ve bu dünyayı içine düştüğü karanlık hayal hapishanesinden, boğulduğu acıdan ve korunma yoksunluğundan kurtaracak.
76. Bu yüzden onun için üzülme; bu canlılar dünyasında tensel zevkler yüzünden veya düşüncesizlik sarhoşluğundan bu dharmayı işitmek istemeyenlere acınacak.

77. Bu yüzden her ne kadar ruhumu yücelttiysem de bu son amaca ulaşamadım, buna vaktim yetmedi. Onun dharmasını işitemeyeceğim için bir felaket olarak üç katlı cennette yeniden bedenleneceğim.”
78. Bu açıklamayı duyan kral, kraliçe ve dostları kederi bir kenara bırakıp sevindiler; çünkü oğlunun böyle olması demek kralın talihinin de iyi olması demekti.
79. Fakat yine de oğlunun ermişlerin yolunu izleyecek olması onun canını sıktı. Dharmaya kesinlikle karşı değildi, ancak neslinin yok olması tehlikesinden korkuyordu.
80. Derken büyük saygı gösterdikleri kâhin Asita, oğlu için endişe duyan kralı böyle bilgilendirdikten sonra geldiği gibi gitti.
81. Sonra doğru bilgiye sahip olan aziz, küçük kız kardeşinin oğlunu gördü ve sanki kendi sevgili oğluymuş gibi bilgenin sözlerini dinlemek ve öğretisini takip etmek için onun şefkatiyle doldu.¹⁹
82. Oğlunun doğumuna sevinen kral da ülkesindeki bütün mahkûmları serbest bıraktı ve oğluna duyduğu sevgiden hanedanlığına uygun doğum şöleni düzenledi.
83. On gün dolunca oğluna olan aşırı sevgisinden ve dindarlığından dolayı kral onun sağlıklı olması için tanrılara efsunlarla, adaklarla dolu dinsel törenler yaptırdı.
84. Bundan başka oğlunun iyiliği için Brāhmanlara parlak boynuzlu, toraman buzağıları olan süt dolu, olgun, yüz bin tane inek verdi.
85. Sonra kalbini rahatlatacak bir sürü törenlerin daha yapılmasını emretti; nihayet hayırlı uğurlu bir gün saptandı ve kral o günde mutlu bir şekilde şehre girmeye karar verdi.

---

19 Bu cümle metinle ilgisi olmayan uydurma bir cümledir. Buraya nasıl girdiği tam olarak açıklanamamaktadır.

86. Kraliçe bebeği aldı, tanrılara tapındıktan sonra şans getirmesi için beyaz sitapushpa çiçekleri²⁰ ve değerli taşlarla bezenmiş fildişinden tahtırevana çıktı.
87. Kral, bebeğini alan, çevresi hizmet eden yaşlı kadınlarla sarılı kraliçeyle birlikte, kendisi önde o arkada, yurttaşlarının sevgi gösterileri eşliğinde şehre girdi. Bu hâliyle ölümsüz varlıkların tezahüratı eşliğinde cennete giren Tanrı İndra gibiydi.
88. Şākya kralı tıpkı altı yüzlü oğlu doğduğu sıradaki Bhava²¹ gibi mutlu bir şekilde sarayına doğru yürüdü. Parlayan yüzüyle her türlü şan ve şöhret artıracak uygulamaların yapılması için emirler verdi.
89. Adını Kapila'dan alan şehir²² bütün sınır uçlarına kadar, tıpkı Zenginlik Tanrısı Kubera'nın apsaralarla dolu şehirde doğmuş olan oğlu Nalakūbara'ya sevinmesi gibi, prensin hayırlı doğumuna sevinmişti.

---

20 Ebegümeçigillerden *Sida cordifolia* veya Arap yasemini denilen *Jasminum sambac*.

21 Şiva ve oğlu Kārttikeya kastediliyor.

22 Kapilavāstu şehri adını Sāmkhya felsefesinin kurucusu Kapila'dan alır. Kapila Tanrı Vishnu'nun bir bedenlenmesi olarak da düşünülür.

2. Bölüm

Sarayda Yaşam

1. Nefsine galip gelen, doğum ve yaşlılığa bir son verecek olan oğlunun doğumundan sonra kral her geçen gün kazandığı filler, atlar ve müttefik kuvvetler ile sularla beslenip gürleşen bir nehir gibi güçlendikçe güçlendi.
2. Her türlü zenginliği, her çeşit mücevheri, işlenmiş- işlenmemiş altını elde ettikçe istekten oluşan aklının arabasını da aşırı derecede yüklemiş oldu.
3. Bu dünyada kimsenin ahırına sokamayacağı, mesela fillerin efendisi Padma gibi Himālayalar'ın kızıışmış fil- leri zahmetsizce onun oldu ve ona hizmet etti.
4. Şehri müttefikleriyle oluşturduğu askerî güç sayesinde kazandığı veya satın aldığı çil çil altınlarla, çeşitli işa- retlerle süslü mücevherlerle yüklü, yeleleri dans eden atların yürüyüşünün çıkardığı seslerle sarsılıyordu.
5. Ve ayrıca onun krallığında iyi yetişmiş buzağları olan, temiz ve bol süt veren, lekesiz, besili ve güzel çok sayı- da inek vardı.
6. Düşmanları düşmanlığı bıraktılar, sonra onunla müt- tefik oldular, müttefiklik de tuhaf bir şekilde koyu bağlılığa dönüştü. Onun için sadece bu iki grup vardı, düşman yoktu.
7. Yıldırımlar çarpmadı, gök taşları yağmadı; gökten sa- dece zamanında ve yerinde olarak yağmurlar yağdı,

tatlı rüzgârlar esti, gökyüzü çakan şimşeklerle halka halka süslendi.

8. Bu zamanda toprağı sürme zahmeti olmadan ürünler mevsiminde bolca yetişti. Aynı zamanda özsuğu bol bitkiler öbek öbek yetişti.
9. Bu dönem orduların kırılması gibi bedenleri kıran bir dönem olsa da kadınlar kolayca ve hastalıksız doğurdular.
10. Dilencilik sözü verenler hariç hiç kimse dilenmedi, hiç kimse bir diğetine bu yolla kötülük yapmadı. Bu zamanda yoksulluğa düşenler taciz edildiklerinde yüzlerini çevirdiler.
11. Ve bu zamanda onun ülkesinde tıpkı Nahusha oğlu Yayāti'ninkinde¹ olduğu gibi hiç kimse büyüklerine saygısızlık yapmadı, cömertliği elden bırakmadı; inançsız, hilebaz veya başkalarına zarar veren biri olmadı.
12. Ve orada bahçeler, tapınaklar, inziva yerleri, kuyular, su depoları, lotus havuzları ve koruluklar yaparken sanki cenneti gözleriyle görmüşçesine dharmaya bağlılıklarını gösterdiler.
13. Kıtlık, hastalık ve tehlikeden uzak olan halk cennet-teymişçesine mutluydu. Koca karısına, kadın kocasına asla kötü davranmazdı.
14. Kimse tensel zevk peşinde koşmazdı, kimse kendi zevki için başkalarının varlığına göz koymazdı. Kimse zenginlik için dindarlık taslamaz ve dinsel bahanelerle kimseyi incitmezdi.
15. Hırsızlık ve benzeri kötülükler yok olmuştu. Onun krallığı tıpkı eskinin Anaranya Krallığı gibi rahat, bağımsız, özgür, yabancı yönetimden uzak, huzurlu ve dingindi.

---

¹ Ay Hanedanlığı'ndan önemli bir kral. Pūru ve Yadu soylarının atasıdır. Cömertliği ve Brāhmanlara iyi davranmasıyla bilinir.

16. Çünkü güneşin oğlu Manu gibi prensin doğuşuyla kralın ülkesinde sevinç egemen oldu, kötülük kayboldu, dharma öne çıktı, günah ve suç bitti.
17. Krallık soyu refaha erdiği, tüm işler başarıyla tamamlandığı için kral oğluna buna uygun olan Sarvārthasiddha² adını verdi.
18. Ancak oğlundaki gücün büyüklüğünü tıpkı göksel bir kâhin gibi gören Kraliçe Mâyā onun yarattığı sevinci daha fazla taşıyamadı ve dinlenmek üzere cennete çekildi.
19. Soylulukta ona denk, sevgi ve şefkatte ondan aşağı olmayan kraliçenin kız kardeşi tanrıların oğlu gibi olan prensi kendi evladıymış gibi büyüttü.
20. Böylece prens doğu dağından çıkan taze bir güneş gibi, rüzgârın körüklediği bir ateş veyahut ayın dolunay olana kadar geçen zamanda büyümesi gibi her türlü bakım içinde mükemmel bir biçimde büyüdü.
21. Sonra ona dost evlerden eşsiz değerde sandal ağacı merhemleri, mücevherler, sihirli şifalı otlar, geyiklerin çektiği küçük altın arabalar, yaşına uygun süsler,
22. Altından küçük filler, geyikler, atlar, öküzlerin çektiği küçük arabalar, altın ve gümüş oyuncaklar getirdiler.
23. Her ne kadar çok çeşitli yöntemlerle çocuk yaşına uygun zevkler içinde bu şekilde yaşatılsa da o ciddiyet, saflık, düşüncelilik ve ağırbaşlılıkta hiç de çocuk gibi değildi.
24. Çocukluğu geride bıraktı ve rüştünü ispat töreni yapıldı. Başkalarının öğrenmesinin yıllar alacağı bilgileri o sadece birkaç günde öğrendi.
25. Ancak büyük ermiş Asita'dan prensin asıl amacının en yüksek mutluluğa erişmek olduğunu işitmiş olan Şākya'nın kralı oğlunun ormana çekilmesinden korktuğu için onu tensel zevklere yönlendirdi.

---

2 Bütün işlerde mahir olan. Bütün arzularına kavuşmuş olan.

26. Sonra köklü ve iyi bir ailenin Şans Tanrıçası gibi olan, ünü dört bir yana yayılmış, erdemli, güzeller güzeli, ağırbaşlı ve nazik kızı Yaşodharā'yı getirtti.
27. Sanatkumāra³ gibi harika bir parıltı içinde olan prens tıpkı bin gözlü Tanrı İndra'nın karısı Şaçī'yle mutlu olması gibi Şākya kralının geliniyle mutlu oldu.
28. Prens in uygunsuz bir şey görüp de aklının karışmasından korkan kral ona sarayın üst katlarında bir yer ayarladı ve oradan aşağı inmesine izin vermedi.
29. Prens sonbahar bulutları gibi beyaz bölmelerde, gökyüzünden yere inmiş gibi duran ve her mevsime uygun olan odalarda kadınların söylediği tatlı şarkılarla zaman geçirdi.
30. Kailāsa Dağı gibi görkemli sarayda altın çerçeveli tefler çınladı; dansları apsaralarinkine benzeyen kadınların danslarından, yumuşakça yere vurdukları ayaklarından sesler yankılandı.
31. Kaşlarını çatan, yan bakışlar atan kadınlar onu tatlı sesleriyle, işveli hareketleriyle, sarhoş edici oyunları ve şuh gülüşleriyle kendinden geçirdiler.
32. Böylece aşkta mahir, cinsel zevklerde yorulmaz olan kadınlar yüzünden prens tıpkı cenneti kazanmış ve göksel mekânından ayrılmayan biri gibi bulunduğu yerden aşağı inmedi.
33. Ancak oğlunun mutluluğu ve kendisine bildirilen kehanet nedeniyle kral günden geri döndü, kendini tuttu, iyi olanı yaparak dinsel bir huzur buldu.
34. Kendini tutamayan insanlar gibi duyu zevklerine kapılmadı, kadınlara tutulmadı; duyulardan oluşan asilatlara gem vurdu ve erdemleri sayesinde akrabalarına ve halkına hükmetti.

---

3 Brahṃā'nın aklından doğmuş olan dört ermişten biri. Diğer üçü Sanaka, Sanandana, Sanātana'dır. Dört beş yaşlarındayken vedaları öğrenmişlerdir. Birlikte gezerler. Hep bekârdırlar.

35. Başkalarına acı veren bilgileri değil, başkalarına iyilik getiren bilgileri öğrendi, zira kendi halkının olduğu kadar başkalarının da iyiliğini istedi.
36. Oğlunun uzun ömürlü olması için Brihaspati'nin⁴ krallık ettiği parlak burca tapındı; dev bir ateşe kurbanlar sundu, Brāhmanlara altınlar ve inekler verdi.
37. Bedenini temizlemek için kutsal yıkanma yerlerinin suyunda, aklını saflaştırmak için de erdemin sularında yıkandı. Vedalarda söylendiği gibi soma⁵ suyu içti ve kutsal dinginliğin kalbinde toplandığını gördü.
38. Güzel olanı konuştu, boş olanı konuşmadı; doğruyu savundu, kötüyü savunmadı, zira kendine duyduğu saygı onu hoş yalanlar ya da sert gerçekleri söylemekten alıkoydu.
39. Şuna ya da buna ilgi duymaya izin vermedi, kendisinden bir şey dileyeni ne sevdi ne de nefret etti. Adaletli olmayı kutsal saydı ve kurban sunmayı bile onunla eş değerde kabul etmedi.
40. İsteğini kendisine yalvaranlara dağıttığı sadakalarla bastırdı, iyi davranıştan oluşan savaş baltasıyla savaşmak yerine düşmanlarının şişmiş gururlarını parçaladı.
41. O biri terbiye etti, yediyi korudu, yediyi bıraktı, beşi gözlemledi, üçü kazandı, üçün ne olduğunu anladı, ikiyi bildi ve ikiden vazgeçti.⁶

---

4 Tanrıların gurusu, hocası. Genellikle Jüpiter gezegeniyle özdeşleştirilir. “Brihaspati'nin başı çektiği yıldızlar” denilmek isteniyor.

5 Bir bitkinin ve onun özsuynun adıdır. Su, süt, arpa gibi çeşitli şeylerle karıştırılıp ahşap fıçılarda bekletilerek sarhoş edici içki hâline getirilirdi. Veda döneminden itibaren kutsal sayılmış, onun adına “Soma” diye bir tanrı bile yaratılmıştır.

6 Anlam vermesi zor bir cümle. “Bir” benliği, yani kralın kendi benliğini eğitmesini; “yedi” bir krallığın yedi unsuru ve bir kralın yedi yardımcısını (kral, vezir, toprak, kale, hazine, ordu, müttefik); “beş” beş farklı stratejiyi; “kazanılan üç” dharma (erdem, din), artha (iş, kazanç) ve kāmıyı (aşk, zevk); “anlaşılan üç” sthāna (var olma), vridhhi (büyüme) ve kshayayı (yok olma) veya dost, düşman ve tarafsız olanı; “bilinen iki” iyi ve kötü siyaseti; “vazgeçilen iki” kāma (tutku) ve krodhayı (öfke) anlatıyor olsa gerektir.

42. Ölüme mahkûm olması gereken suçluların cezalarını infaz etmedi, hatta onlara öfke bile duymadı. Onları serbest bırakmak kötü bir siyaset sayılacağından cezalarını hafifletti.
43. Eski ermişlerin en zor çilelerini çekti; kan davalarını bıraktı, erdemliliğin mis kokusuyla şöhret elde etti. Kirli tutkuların hepsini silip süpürdü.
44. Gerektiğinden fazla yıllık geliri istemedi, başkalarının iyi durumlarına imrenmedi. Düşmanlarının bile zayıf duruma düşmesini istemedi, kalbinde öfkeye yer vermedi.
45. Kral böyle soylu davranınca tıpkı yoga uygulamaları yapıp sakinleşen bir adamın aklını izleyip sakinleşen duyguları gibi hizmetçileri ve halkı da onu takip ettiler ve onun gibi davrandılar.
46. Sonra zaman geçti, şanını karnında taşıyan güzel göğüslü Yaşodharā, Şuddhodana'nın oğluna Rāhu'ya⁷ düşmanlığı ifade eden Rāhula adlı bir oğul verdi.
47. Sonra özlediği evlada kavuşan ve soyunu güvence altına alan yeryüzünün yöneticisi oğlunun doğumuna sevindiği kadar torununun doğumuna da sevindi.
48. Oğlunun da kendisi gibi babalık hissi duyacağını düşünerek sevincine sevinç kattı; uygun mevsimde çeşitli törenlere katıldı, oğluna duyduğu sevgi cennete girerken duyulan sevinç gibiydi.
49. Altın çağın büyük krallarının yolunda yürürken üzerindeki krallık giysilerini bile çıkarmadan çile doldurdu ve hiçbir canlıya zarar vermeden yaptığı kurbanlarla tapındı.
50. Sonra yüksek erdemiyle krallığının görkemini ve çileciliğini ailesinin parlaklığı, davranış ve bilgeliğiyle bin ışıklı güneşin ışığı gibi saçtı.

---

7 Buddhist ve Hindu mitolojisinde Güneş ve Ay tutulmalarıyla ilişkilendirilen bir ifrit.

51. Ve krallığı Svayambhū'nun⁸ kutsal şarkılarıyla onurlandırılarak kurulmuş olan o, tarih öncesi çağlarda varlıkları yaratmak isteyen Ka⁹ gibi en zor işleri yerine getirdi.
52. Silahları bir kenara koydu, şāstralara¹⁰ daldı, huzurun peşine düştü, kendini tutmayı kendine görev edindi. Bir hükümdar gibi davranıp duyu nesnelerinin kölesi olmadı, ülkesinin her köşesine bir baba gözüyle baktı.
53. Çünkü krallığı oğlunun hatırına, oğlunu ailesinin, ailesini şanının, şanını cennetin, cenneti de ruhun hatırı için korudu. Ruhun devamlılığını dharmanın yerine gelmesi için istedi.
54. O ilham yoluyla kurulmuş ve dindarların izlediği çeşitli dharmaları uyguladı ve hep kendine şu soruyu sordu: "Oğlumun yüzünü görmüş olan ben nasıl çekip ormana giderim ki?"
55. Bu dünyada krallığını korumak isteyen krallar oğullarını da korurlar. Fakat bu dharma seven kral oğlunu duyu zevklerine itip onu dharmadan alıkoydu.
56. Bununla birlikte kıyaslanmaz varlıklar olan bodhi-sattvalar dünya zevklerinin tadına baktıktan sonra bir çocukları olduğunda ormana gitmişlerdir. Bu yüzden o da geçmişteki yaşantısına göre önceki kaderini tamamlamış olsa bile aydınlanana kadar tensel zevklerle tatmin oldu.

---

8 "Kendi kendine var olan".

9 *Rigveda* X, 121'deki ilahide adı geçen isimsiz tanrı ya da yaratıcı güç. Burada eski metinlere gönderme yapılıyor.

10 Sanskrit dilinde vedalara ek olarak yazıldığı düşünülen, sayısı 14 veya 18 olarak belirtilen dinsel ve bilimsel eğitim, öğretim kitapları.

3. Bölüm

Prensin Kafa Karışıklığı

1. Bir gün yumuşak otlarla bezeli, ağaçlarından kokıların¹ ötüşleri duyulan, gölleri lotuslarla süslü ormandan gelen sesleri dinledi.
2. Kadınların çok sevdiği şehir bahçelerinden gelen sesleri işiterek zincirinden kurtulmak isteyen bir fil gibi dışarı çıkmak istedi.
3. Oğlunun dışarı çıkmak istediğini öğrenen kral krallığa yakışır ve aynı zamanda oğlunun gençliğine, güzelliğine uygun bir gezinti düzenlenmesini emretti.
4. Prensin narin aklı kötü etkilenmesin diye krallıktaki sıradan ve kusurlu insanların ortalıkta görünmelerinin engellenmesini istedi.
5. Ortalıkta dolaşan sakat, kusurlu, yaşlı, hasta, kötü durumdaki insanlar büyük bir nezaketle toplandı ve krallık yolu görkemli bir hâle getirildi.
6. Yol güzelleştirildikten sonra gerekli izni alan prens uygun bir zamanda eğitilmiş hizmetçileriyle birlikte tüm görkemiyle sarayın terasından indi ve krala yaklaştı.
7. İnsanların yöneticisi yaşlı gözlerle uzun uzun oğluna baktı, onu alnından öptü. Sonra ona gitmesini emretti, fakat sevgisi onun aklından uzaklaşmasını engellemekteydi.

---

1 Hint guguk kuşu.

8. Prens atlarında altın koşum takımları olan, cesur, becerikli ve güvenilir bir arabacının kullandığı altın bir arabaya bindi.
9. Sonra yıldız kümelerine binmiş ay gibi maiyetiyle birlikte yola çıktı, yolda öbek öbek çiçekler saçıldı, boyuna çiçeklerden kolyeler takıldı, bayraklar dalgalandırıldı.
10. Ağır ağır krallık yoluna girdi, her taraftan merakla açılmış gözler dikkatle ona bakarken yol âdeta mavi lotuslardan bir halıyla kaplanmış gibi görünüyordu.
11. Bazısı onun hayırlı varlığına dua okuyor, bazısı şanlı görünüşüne tapınıyordu; bir kısmı da asaleti, hükümdarlığı ve uzun yaşaması için dualar okuyordu.
12. Büyük evlerden kamburlar, cüceler, Kirātalar,² daha küçüklerinden kadınlar dışarı fırladı; hepsi de tanrının geçit törenindeki bayraklar gibi eğildiler.
13. Hizmetçilerinden “Prens dışarı çıkıyor diyorlar,” haberini işitince büyüklerinden izin alan kadınlar onu görebilmek için balkonlara çıktılar.
14. Üzerlerinden kayan süslerine aldırış etmeden, onları bedenlerinden çıkartarak, uykudan yeni uyanmış kamaşan gözlerle, dizginlenemez bir heyecanla toplandılar.
15. Çıngırtılarıyla, basamaklara attıkları adımlardan çıkan halhal sesleriyle evlerin üstündeki kuşları korkutup kaçırdılar, itişip kakışarak birbirlerine çattılar.
16. Bu muhteşem kadınlardan bazıları ne kadar acele etmek isterlerse istesinler, kalın dudakları ve dolgun göğüsleri yüzünden geç kalıyorlardı.
17. Bazı kadınlar da hızlı hareket edebileceklerken mahremiyetle taktıkları mücevherlerini utangaçlıkla gizleyerek adımlarına dikkat edip yavaşlıyorlardı.

---

2 Kısa boylu bir Hint kabilesi ve onun mensubu.

18. Birbirini ezen kadınlar küpelerinin çıkardıkları şingirtılar ve mücevherlerinden çıkan tıngirtılarla pencere-lerde gürültü yapıyorlardı.
19. Küpelerini takmış, sürekli gürültü içinde pencerelerden lotus yüzlerini gösteren kadınlar bahçelerde açmış lotus çiçeklerine benziyorlardı.
20. Saray binalarından akın akın gelen ve heyecanlarından pencere kafeslerini parçalayan kadınlar şehri gök-sel evleri apsaralarla³ dolu cennet gibi gösteriyordu.
21. Bu görkemli kadınların yüzleri dar pencerelere sıkışıyor, birbirlerinin yanakları üstüne düşen küpeleri pencerelere bağlı lotus demetleri gibi görünüyordu.
22. Yukarıdan sokaktaki prence bakan kadınlar yeryüzüne inmek ister gibi, başları yukarıya dönük erkekler ise gökyüzüne yükselmek ister gibiydiler.
23. Güzelliği ve şanıyla parlayan kralın oğluna bakan kadınlar aşağı hislere kapılmadan, temiz bir kalple, “Karı-ısı ne kadar da şanslı,” diye mırıldandılar.
24. Zira simgesi çiçekler olan tanrıya benzeyen onun güçlü kollarına bakıyor ve saygıyla onun krallık ihtişamını bırakıp dharma yolunu izlemek için yola çıktığını düşünüyorlardı.
25. Prens krallık yolunu ilk kez görüyordu; yol temiz, gösterişsiz giysiler giyinmiş saygılı yurttaşlarla doluydu. Çok mutlu oldu ve kendisini yeniden doğmuş gibi hissetti.
26. Fakat Şuddhādhivāsa tanrıları şehrin cennet gibi şenlikli olduğunu görünce, kralın oğlu evini terk etsin diye bir sihir yapıp yaşlı bir adam yarattılar.
27. Prens yaşlılığa yenilmiş ve diğer insanlardan farklı duran bu adamı gördü. Gözünü adama dikip heyecanla arabacısına sordu:

---

3 Hint Mitolojisi’nde göksel kızlar. Çok güzel olan bu peri kızları cennette erkeklere ödül olarak veriliyordu.

28. “Ey arabacı, saçları beyazlamış, elindeki bastondan destek alan, gözleri kaşları tarafından örtülmüş, vücudu kıvrılıp bükülmüş bu adam da kim? Bu onun gerçek şekli mi, bir dönüşüm mü, yoksa sadece tesadüf eseri olan bir durum mu?”
29. Kendisine böyle sorulan arabacı aynı tanrılar tarafından yanıltıldı ve hatasını görmeden prene kafasını takacağı şeyleri söyledi:
30. “Onu eğip büken güzellik katili, yiğitlik yıkıcısı, kederin doğduğu kaynak, sevincin mezarı, hafızanın yok edicisi, duyuların düşmanı yaşlılıktır.
31. Çünkü o bebekliğinde süt emdi, sonra zamanla yerde emeklemeye başladı, doğal akış içinde yakışıklı bir genç oldu, yine doğal akış içinde yaşlılığa erişti.”
32. Bu sözler üzerine birazcık ürken kralın oğlu arabacıya sordu: “Bu kötü durum benim de başıma gelecek mi?”
33. “Zaman içinde kaçınılmaz olarak uzun ömürlü efendim günlerinin uzunluğunu bilecek. İnsanlar yaşlılığın güzelliği tahrip ettiğini ve ısrarla onu aradıklarını bilirler.”
34. Sonra geçmiş çağlarda yaptıkları sayesinde saflaşmış bir aklı olduğundan, sayısız kalpalar⁴ boyunca iyilikler biriktirdiğinden yaşlılık lafını duyan soylu ruhu yakında çakan şimşekle irkilen bir boğa gibi tedirgin oldu.
35. Gözlerini yaşlı adama dikerek derin derin iç çekti ve başını salladı. Şenlik kalabalığına bakarak endişe dolu şu sözleri söyledi:
36. “İşte böyle, yaşlılık hiç ayırım gözetmeden belleği, güzelliği ve yiğitliği yok ediyor. Böyle bir adamı gözleriyle gördükleri hâlde insanlar hiç endişelenmiyorlar.

---

4 Ölçülemez derecede uzun zaman. Sözcük hem Buddhist sūtralarda hem de Hindu purāna metinlerinde geçer. Hindu mitolojisinde Brahma'nın bir günü ve gecesi, yani 8.640.000.000 yıl bir kalpadır.

37. Arabacı, madem durum böyle, atları geri çevir, eve dönelim. Yaşlılık aklımda hüküm sürerken bahçede nasıl zevk içinde yaşarım?”
38. Efendisinin oğlunun emri üzerine arabacı arabayı geri çevirdi. Sonra prens keder içinde kaybolmuş vaziyette ona boş görünen saraya geri döndü.
39. Yaşlılık düşüncesi içini kemirirken yaşadığı yerde bir rahatlık hissedemedi. Kralın izniyle bir kere daha sarayın dışına çıktı.
40. Aynı tanrılar vücudu hastalıklarla dolu başka bir adam yarattılar. Şuddhodhana'nın oğlu onu gördü, gözlerini dikip ona bakarak arabacısına dedi ki:
41. “Karnı şişmiş, zorlukla soluk alıp veren bu adam da kim böyle? Omuzları ve kolları sarkmış, bedeni zayıflamış ve solmuş. ‘Ah anam, vah anam,’ diye diye başkasının yardımıyla yürüyor.”
42. Arabacı dedi ki: “Efendim, bu hastalık denilen büyük bir beladır, kan ve salgı bozukluğundan olur ve en güçlü insan bile daha fazla kendinin efendisi olamaz.”
43. Bunun üzerine kralın oğlu adama merhametle baktı ve dedi ki: “Bu sadece ona özgü bir durum mu, yoksa hastalık herkes için geçerli mi?”
44. Arabacı dedi ki: “Prensime, bu lanet şey herkes için geçerlidir. İnsanlar hastalık acısı çektikleri hâlde yine de bu dünyada eğlenmeye bakarlar.”
45. Bu gerçeği işitince endişeye kapılan prens dalgalanan suda titreşen ay gibi titredi. Sesini alçaltarak zavallı bir hâlde şu sözleri söyledi:
46. “Bu hastalık belası tüm dünyanın başında ve onu gördüğü hâlde hiç kimse korkmuyor. Yazık, insanlar ne kadar da cahil, hâlâ gülerek yaşayabiliyorlar.
47. Arabacı, arabayı dışarı çıkarmanın anlamı yok, kralın sarayına geri dön. Bu hastalık illetini duyunca aklım durdu, zevkim kaçtı.”

48. Hayatın tadı tuzu kalmamış hâlde geriye dönünce derin düşünceler içinde eve girdi. Onun ikinci kez böyle döndüğünü gören kral da şehre gitti.
49. Geri dönüş nedenini öğrenen kral onun gözünden düşüğünü düşündü. Yolu temizlemekten sorumlu memuru azarladı. Çok öfkelenmesine rağmen bir ceza vermedi.
50. Bir kez daha oğlunun en yüksek düzeyde dünya zevkleriyle eğlenmesini sağladı; içinden de “Belki duyuların cazibesine kapılır da bizi bırakmaz,” diye geçirdi.
51. Ancak oğlu haremde duyu nesnelerinden, seslerden, dinlenmelerden hiçbir zevk almadı. “Belki hâlimde bir değişme olur,” diye düşünerek dışarı çıkmak için tekrar emir verdi.
52. Oğlunun niyetini anlayan ve tutkuların yaratacağı tehlikeyi düşünmeyen baba ona olan sevgisinden her türlü sanatı bilen hayat kadınlarını onunla birlikte gönderdi.
53. Sonra krallığın yolu süslendi ve özel bir gayretle emniyete alındı, kral arabayı ve arabacıyı değiştirtti ve prensi dışarıya öyle gönderdi.
54. Prens yolda ilerlerken aynı tanrılar ölü bir adam yarattılar. Ceset onlar tarafından taşındı ve onu sadece arabacıyla prens görebildi, başka kimse görmedi.
55. Kralın oğlu arabacıya sordu: “Şu dört adamın taşıdığı, yas tutan kalabalığın izlediği varlık da kim? Güzelce giyindiği hâlde insanlar onun için ağlaşıyorlar?”
56. Arabacının akli saf düşünceli Şuddhādhivāsa tanrıları tarafından çelindi ve hiçbir şey söyleyen olmadığı hâlde o insanlığın efendisine şöyle dedi:
57. “O bilinçten, duyulardan, soluktan ve niteliklerden yoksun olarak yatmakta olan birisi, bir kütük veya saman balyası gibi bilinçsiz hâlde. Sevgiyle anılarak özenle getirildiği yerde terk edilecek.”

58. Arabacının sözlerini duyunca biraz korkuya kapılarak şöyle söyledi: “Bu durum bu adama mı özgü, yoksa bütün canlıların sonu bu mu?”
59. Arabacı dedi ki: “Tüm canlıların sonu budur. O ister aşağı, ister orta, isterse de yüksek seviyede olsun yok oluş bütün canlıların kaçınılmaz sonudur.”
60. Ölüm hakkındaki bu sert sözleri duyan kralın oğlu aniden fenalaştı, omzunu araba korkuluğunun tepesine yaslayarak yumuşak bir sesle konuştu:
61. “Bu her canlının başında olan, hem korkusundan kurtulamadıkları, hem de üzerinde hiç düşünmedikleri sondur. Sanırım insanların kalpleri katılaşmış, çünkü yolu neşe içinde yürüyorlar.
62. Bu yüzden arabacı, arabayı geri döndür, zevk gezile-
rinin zamanı değil. Yok oluşu bir kere bildikten sonra akıllı olan bir insan böyle bir felaket anında nasıl ay-
maz olabilir?”
63. Kralın oğlu böyle konuşmasına rağmen arabacı geri dönmedi. Çünkü kral öyle emretmişti. Doğruca birçok özellikleri olan Padmashanda Bahçesi’ne gitti.
64. Prens orayı çiçek açmış genç ağaçları, kendinden geçmiş tatlı nağmeler söyleyen guguk kuşları, köşkleri, çok güzel lotuslarla dolu havuzlarıyla Nandana Bahçesi’ne benzetmiş.
65. Kralın oğlu bu bahçede güzel kadınlardan oluşan bir ordu tarafından tıpkı çömez bir münzevi gibi zorla alıkonuldu. Bu durum Aḷakā’da⁵ apsaralar tarafından zorla tutulmaya benziyordu.

---

5 Zenginlik Tanrısı Kubera’nın yaşadığı yer. Orada çok sayıda peri kızı, yani apsara vardır.

4. Bölüm

Kadınların Reddedilişi

1. Şehir bahçesinden çıkan gözleri ıslıl ıslıl kadınlar kralın oğlunu bir damadı karşılar gibi karşıladılar.
2. Ona yaklaştıklarında gözleri şaşkınlıkla büyüdü ve ellerini lotus tomurcukları gibi saygıyla birleştirerek onu buyur ettiler.
3. Hepsi de aşkla dolmuş olarak çevresini sardı, kendilerinden geçip hiç kımıldamadan âdeta onu gözleriyle içtiler.
4. Kişiliğinin parlak alametlerinin görkemi onun doğuştan gelen süsleri gibi olduğundan kadınlar onu Aşk Tanrısı'nın bedenlenmiş hâli sandılar.
5. Bazıları merhamet ve ağırbaşlılığına bakıp onu ışınlarnı gizleyerek yeryüzüne inmiş ayın kişileşmiş hâli zannettiler.
6. Güzelliğinden büyülenmiş olarak kıvranıp durdular ve birbirlerine sert bakışlar atarken yumuşacık iç geçirdiler.
7. Kadınlar öylece bakakaldılar, onun gücü karşısında ne bir şey söyleyebildiler ne de gülümseyebildiler.
8. Kadınların mahcup hâlde ve kımıldamadan durduklarını gören purohitanın¹ oğlu bilge Udāyin onlara şu sözlerle hitap etti:

---

1 Aile rahibi, sarayda görevli Brāhman.

9. “Siz hepiniz her türlü sanatı iyi bilen, duyguları yakalamada hünerli, güzellik ve büyüyle dolu, en yüksek donanımına sahip insanlarsınız.
10. Bu yeteneklerle Uttara Kuruları² onurlandırır ve yüzünden daha çok Kubera’nın bahçesini şenlendirirsiniz.
11. Siz şehvetten uzak ermişlerin bile aklını karıştırır, apsaralara alışkın olan tanrıları bile cezbedersiniz.
12. Duyguları iyi bilenler olarak tatlı dilinizle, büyüleyiciliğiniz ve güzelliğinizle kadınları bile cezbedersiniz, buna erkekler mi dayanacak?
13. Bu nitelikleriniz varken her birinizin gösterdiği özel çaba ve davranışlardan doğan basitliği sevmiyorum.
14. Davranışlarınız utangaçlıkla bakışlarını kaçırان yeni evli damatlara veya çoban kızlarına daha uygun düşer.
15. Onun sarsılmaz bir gücü ve yüceliği olduğuna dair söylentiye gelince, kadınların gücü her şeye rağmen büyüktür; bu nedenle bu konuda kararlılık gösterin.
16. Mesela kadim zamanlarda tanrılar bile zor başa çıkabilirken ermiş Vyāsa, Kāṣisundarī³ adlı hayat kadını tarafından ayağıyla itilerek reddedildi.
17. Hayat kadını Canghā ile birlikte olmak isteyen bhikṣu Manthāla Gautama onu memnun etmek için cesetleri taşıyıp gömdü.
18. Yaşlı olmasına rağmen büyük ermiş Dīrghatapas Gautama’yı aşağı kasttan genç bir kadın kendisine bağladı.
19. Aynı şekilde kadınlar hakkında hiçbir şey bilmeyen ermişin oğlu Rishyaṅginga,⁴ Śāntā tarafından çeşitli hilelerle alınıp götürüldü.

---

2 Kuru soyunun kuzeyde yaşayanlarıdır. Uttara Kuru bölgesi çok güzel bir yer olup aşk eğlenceleriyle de meşhurdur.

3 Kāṣi’nin, yani Benares’in güzeli. Böyle biri var mıydı bilinmiyor.

4 Boynuzlu ermiş. Lomapāda ülkesini kuraklıktan kurtarmak için bu ermişin ülkeye gelmesi gerektiğinde kralın kızı Śāntā çeşitli oyunlarla, cilvelerle ermişi kandırıp ülkeye getirir.

20. Ve her ne kadar büyük çileler doldursa da ermiş Vişva-mitra apsara Ghritāçī tarafından kaçırıldı, onunla on yılı bir gün gibi geçirdi.
21. Böyle pek çok ermiş kadınlar tarafından ayartıldı, kralın gençliğinin baharındaki masum oğluna neler yapmazlar ki?
22. Bu şartlar altında siz de tüm çabanızı gösterip yapabildiğinizin en fazlasını yapın ki krallık ailesinin iyi talihi buradan çekip gitmesin.
23. Sıradan kadınlar kendi sınıfından âşıkları cezbederler, gerçek kadınlar ise aşağı veya yukarı demeden her sınıftan herkesi cezbedebilirler.”
24. Udāyin'den kalplerine batan bu sözleri işiten kadınlar prensi elde etmek için hep birlikte harekete geçtiler.
25. Korkuya kapılan kadınlar kaşlarıyla, bakışlarıyla, konuşmalarıyla, gülüşleriyle, tatlı hareketleri, edepsiz davranışlarıyla çeşitli hâller sergilemeye başladılar.
26. Fakat kral tarafından verilen görevle, prensin nezaketi sayesinde ve aşkın sarhoşluğuyla kadınlar çok geçmeden çekingenliği üzerlerinden attılar.
27. Etrafı kadınlarla çevrili olan prens sanki onların çobanıymış gibi Himālaya ormanlarında dolaşan bir fil edasıyla bahçede dolaştı.
28. O güzel bahçede çevresinde kendisine hizmet eden kadınlarla birlikte Vibhrāca bahçesinde etrafı apsaralarla çevrili Vivasvat⁵ gibi görünüyordu.
29. Sonra genç kadınlardan biri sanki sarhoşlukla yapıyormuş gibi onun sert, yuvarlak ve düzgün göğüslerine dokundu.
30. Bir başkası sendelermiş gibi yaparak sarmaşık gibi olan ince kollarıyla ona sıkıca sarıldı ve eğilen omuzlarından gevşekçe sarktı.

---

5 Göksel peri kızlarıyla çevrili Güneş gibi.

31. Alt dudağı bakır renginde olan bir başkası içki kadehini koklayarak kulağına, “Şu sırrı dinle,” diye fısıldadı.
32. Merhem sürünmüş bir diğeri ona sanki emreder gibi seslenerek ve eline dokunma umuduyla, “Haydi bhakti⁶ yapalım,” dedi.
33. Bir başkası sarhoşluğu bahane ederek üzerindeki mavi giysiyi tekrar tekrar sıyırdı, kısmen görünen kuşağıyla parlayan şimşekli geceye benziyordu.
34. Bazıları şeffaf elbiselerinin altındaki kalçalarını ona göstermek için altın kemerlerini şingırdatarak bir aşağı bir yukarı yürüdüler.
35. Bazıları da çiçek açmış mango ağacının dallarına asılarak altın taslara benzeyen göğüslerini sergilemeye çalışıyorlardı.
36. Lotus gözlü bir başka kız elinde bir lotusla lotus yatağından kalkıp gelmiş ve sanki padmaśrī⁷ imiş gibi lotus yüzlü prensin yanında durmuştu.
37. Bir başkası çeşitli hareketlerle duygusal şarkılar söylüyor, prensin ilgisizliğini azarlarcasına ona, “Kendini aldatıyorsun,” diyordu.
38. Parlak yüzlü bir başkası yay kaşlarını hareket ettirerek onu taklit ediyor, onun azametini anlatmaya çalışıyordu.
39. Yuvarlak göğüsleri, şingırdayan küpeleriyle bir başka genç kız kakhaha atarak alaycı bir ifadeyle, “Bitirin onu efendim,” deyiverdi.
40. Biri geri geri giderken onun boynuna çiçek kolyeleri taktı, bir diğeri filleri zapt etmek için kullanılan kanca-
lı sopaya benzer sözlerle onu engellemeye çalıştı, fakat sonra imalarla yumuşattı.

---

6 “Birbirimize bağlanalım” gibi bir anlama gelir.

7 Özel isim olmadığı takdirde “lotus çiçeği gibi güzel olan” anlamına gelir. Özel isim olarak Avalokiteśvara’nın veya çeşitli bodhisattvaların adı olarak karşılaşılr.

41. Bir diğeri sanki bir tartışma başlatmak istercesine çiçek açmış bir mango dalına tutunarak ve sarhoşlukla dili dolanarak, “Bu şimdi kimin çiçeği?” diye sordu.
42. Bir başkası abartılı bir yürüyüşle kendini öne çıkararak ona, “Efendim, kadınları zapt ettiniz, şimdi de yeryüzünü zapt edin,” dedi.
43. Bir başkası fırıl fırıl dönen gözleriyle, mavi bir lotusu koklayarak ve duygularını çok fazla belli etmeyerek prene hitaben şunları söyledi:
44. “Bakın efendim, bal gibi kokulu şu çiçek açmış mango ağacında ötmekte olan guguk kuşu altın bir kafeste hapismiş gibi duruyor.
45. Âşıkların kederini artıran şu aşoka ağacına⁸ bakın, oradaki arılar ateşten kavrulmuş gibi vızıldıyorlar.
46. Şu mango dalının sardığı tilaka ağacına⁹ bakın, beyaz giysili bir erkeği sanki sarıya boyanmış bedeniyle saran bir kadın gibi.
47. Baştan aşağı çiçek açmış kurubakaya¹⁰ da bakın, kadınların tırnakları gibi eğri ve göz alıcı olan yeni sızmış bir reçine gibi parlıyor.
48. Her tarafı yeni sürgünlerle dolu şu genç aşoka ağacına bakın, elinizin parıltısından nasıl da utanmış gibi duruyor.
49. Kıyıları sinduvāra çalılılarıyla¹¹ kaplı göle bakın, aşağı doğru sarkmış ve beyaz ipek giymiş bir kadın gibi.
50. Kadınların gücünü iyi düşünün, mesela erkek ördek suda dişi ördeği bir hizmetçi gibi nasıl da takip ediyor.
51. Tutkuları ateşleyen guguk kuşunun çığlığını iyi işitin, onu bir yankı gibi nasıl da bir başka guguk kuşu izliyor.

---

8 Jonesia asoka Roxb veya Saraca asoca. Adı “kedersiz” anlamına gelen, baklagillerden orta boy bir ağaçtır. Bazı türleri kırmızı çiçekler açar.

9 Clerodendrum phlomoides veya Symplocos racemosa.

10 Barlaria prinoitis. Genellikle mor olan bitkinin kırmızı türüdür. Kurabaka, kuravaka, kuruvaka da denir.

11 Vitex negundo veya Vitex trifolia. Yaprakları şifacılıkta kullanılan bir bitki.

52. Bahar kuşlara tutku getirir de düşünmemesi gereken şeyleri düşünen bilgelere getirmez mi?”
53. Özgürce aşk yaşamak isteyen bu kadınlar da türlü türlü cilvelerle prene yaklaşmaktaydılar.
54. Fakat bütün bu cezbedici hareketler karşısında prens duygularına kararlılıkla hâkim oldu. Kaçınılmaz olan ölümün kaygısıyla ne sevinç duydu ne de keder.
55. O yüce insan onların gerçeklerden kopuk olduklarını gördü, kaygılı ama kararlı bir kafayla şöyle düşündü:
56. “Bu kadınlar gençliğin gelip geçici olduğunu bilmiyorlar mı? Güzellikleriyle öylesine kendilerinden geçmişler ki yaşlılığın yıkıp geçeceğini düşünemiyorlar.
57. Kuşkusuz hastalıktan acı çeken birini görmemişler, eğlence içindeler, hastalığı tabiat kanunu yapmış dünyadan hiç korkmuyorlar.
58. Bariz bir şekilde, sakın ve rahat gülüyor, eğleniyorlar; belli ki her şeyi silip süpüren ölümden haberleri yok.
59. Yaşlılığı, hastalığı ve ölümü bilen hangi akıl sahibi varlık böylesine rahat oturur, kalkar, yatar ve güler?
60. Sadece akıl ve mantığını yitirmiş varlıklar gördükleri yaşlı, hasta veya ölü karşısında kayıtsız ve tepkisiz kalırlar.
61. Çünkü bir ağacın çiçek ve meyveleri kopartılsa, ağaç kesilse ve devrilse bile diğer ağaç bundan bir üzüntü duymaz.”
62. Sonra şāstraları bilen ve dünya işlerinde ustalaşmış olan Udāyin onu böyle düşüncelere dalmış, duyu zevklerini kaybetmiş olarak görünce dostlukla şöyle hitap etmiş:
63. “Kral yetkin gördüğünden beni sizinle dostluk edeyim diye görevlendirdi. Bu yüzden onun güvenini boşa çıkarmamak için sizinle konuşmak isterim.
64. Dostluğun üç niteliği vardır: Yararsız olandan uzak tutmak, yararlı olana yüreklendirmek, zor durumlarda destek olmak.

65. Dost olmaya niyetlendiğim hâlde görevimi yapmaz, çıkarlarınızı gözetmezsem o zaman dost olamamışım demektir.
66. Bu yüzden dostunuz olarak şunu söyleyeyim ki sizin gibi genç ve yakışıklı bir insan için kadınlara nazik davranmamak hiç uygun değildir.
67. Yalanı kullanarak da olsa kadınların tatmin edilmeleri gerekir, hem onların küçük düşmemesi için hem de kişinin kendi zevki için.
68. Alçak gönüllülük ve uyumluluk kadınların kalbini bağlar, çünkü iyi nitelikler sevginin doğum yeridir, kadınlar saygıdan hoşlanırlar.
69. Bu yüzden ey iri gözlü prens, kalbiniz aksini söylese de siz güzelliğinize uyacak şekilde ince davranıp onları yüceltmelisiniz.
70. İncelik kadınların avuntusudur, incelik en güzel mücevherdir; inceliği olmayan güzellik çiçeği olmayan orman gibidir.
71. İnceliğin faydası bu kadar mıdır? O içten bir duygudur. Böylesine nadir bulunan duyu zevklerine sahip olduğunuz zaman onları da hor görmezsiniz.
72. Aşk en yüksek duygu olarak gördüğümüzde bir zamanlar Tanrı Purandara'nın ermiş Gautama'nın karısı Ahalyā'ya¹² neden âşık olduğunu da anlarız.
73. Ve geleneğe göre ermiş Agastya, Soma'nın karısı Rohinī'yi istemiş, ona benzeyen Lopamudrā'yı elde etmişti.¹³

---

12 Efsaneye göre Tanrı Indra (Purandara) ermiş Gautama'nın kulübesinde olmadığı bir sırada onun kılığına girerek gelmiş, Ahalyā'yı baştan çıkararak onunla sevişmişti. Daha sonra ermiş tanrıya ve karısına lanet okumuş, her ikisi de bu lanet yüzünden çeşitli zorluklar yaşamışlardı.

13 Ayın (Soma veya Çandra) gökyüzünde yirmi yedi yıldız tarafından simgelenen yirmi yedi karısı vardır. Bunlardan biri olan Rohinī'yi alamayan ermiş Vidarbha kralının büyüüttüğü onun kadar güzel olan Lopamudrā'yı istemiş ve onunla evlenmişti.

74. Büyük çileciliklerden sonra Brihaspati, Utathya'nın karısı, Marutların kızı Mamatā'dan Bhāradvāca'yı doğurtmuştu.
75. Veen iyi kurbancı Çandra da adak sunan Brihaspati'nin karısının tanrılara benzer işleri sayesinde Budha'yı¹⁴ doğurtmuştu.
76. Ve yine eski zamanlarda tutkuları alevlenen Parāśara, Yamunā Nehri kıyısında bir balıktan doğma Kālī'ye yaklaştı.
77. Şehvete kapılan ermiş Vasishtha bir aşağı kast kadını olan Akshamālā'dan Kapincalāda adlı bir evlat edinmişti.
78. Yaşam süresi bitmiş olduğu hâlde krallık kâhini Yayāti, Çaitraratha Koruluğu'nda apsara Vişvāci ile oynamıştı.
79. Kuru soyunun kralı Pāndu bir kadınla yapacağı cinsel birleşmenin ölümüne yol açacağını bile bile Mādrī'nin büyüüne kapılıp kendisini aşkın zevklerine bırakmıştı.
80. Karālacanaka bir Brāhmanın kızını kaçırdığı için erdemsiz bir yaşam sürmek durumunda kalsa da yine de aşkına bağlı kalmıştı.
81. Cinsel zevkler uğruna duyu zevklerine kapılan böyle yüksek düzeyde erkekler ne kadar aşağı bir konuma düşseler de övgüye layık özellikleri kaybolmaz.
82. Siz ise yiğit, yakışıklı ve genç olmanıza rağmen tüm dünyanın bağlı olduğu ve sizin de hakkınız olan zevkleri küçümsüyorsunuz.”
83. Prens kutsal yazıların geleneğiyle desteklenen bu yanıltıcı sözleri dinlemiş ve gürleyen bir bulut gibi yüksek sesle ona şöyle karşılık vermiş:
84. “Sözlerin bana dost olduğunu açığa vuruyor ve sana da yakışıyor. Hakkımda yanıldığını sana şu şekilde anlatacağım.

---

14 Burada anılan kişi Buddha değildir. Budha mitolojiye göre Soma ile Tārā'nın oğlu olan Merkür gezegenidir.

85. Duyu zevklerini küçümsediğim doğru değil ve biliyorum ki bu dünya onlara bağlıdır. Ancak benim aklım onlardan bir zevk almıyor, çünkü onları gelip geçici buluyorum.
86. Yaşlılık, hastalık ve ölüm üçlüsü olmasaydı ben de akli baştan alan duyu zevklerinden hoşlanabilirdim.
87. Bu güzel kadınların güzelliği sonsuza kadar sürseydi hiç kuşkusuz benim aklım da kötülüklerle dolu tutkulardan bir zevk alırdı.
88. Fakat onlara da iğrenç gelecek şekilde güzelliklerinin yaşlılık tarafından emildiğini görünce bundaki zevk ancak bir hayalden türüyor olabilir.
89. Çünkü ölüme, hastalığa ve yaşlılığa bağlı bir insanın hastalığa, ölüme ve yaşlılığa bağlı bir insanla hiçbir şey yokmuş gibi birleşmesi onun kuş veya hayvan düzeyinde olduğunu gösterir.
90. Ve sözünü ettiğin tutkuya bağlı o büyük insanlara bakarak akli karıştırmamak gerekir, çünkü onlar da yok olup gittiler.
91. Yok oluşa eşit olan bir durumda herhangi bir marifet görmüyorum. Kendine hâkim olmaya çalışan insanlar dünya zevklerinden ve onları kazanmaya çalışmaktan etkilenmezler.
92. Senin söylediklerine göre yalanı kullanarak bile olsa kadınlarla birlikte olacak olursam bu hatayı nezaketle gidermeye çalışmam.
93. Bu konuda uyumlu olmak beni mutlu etmez, bunda gösterilecek dürüstlük saçmalıktır. Kalpten yapılmamış böyle bir beraberliğe yazıklar olsun!
94. Tutkuya yenilmiş, yalana inanan, bağlılıkla sürüklenip giden, duyu zevklerinin yanlısını göremeyen bir akli yanıltacak başka ne kalmıştır ki?
95. Tutkunun kurbanları bu şekilde birbirini aldatacaksa o zaman ne kadınların erkeklere ne de erkeklerin kadınlara bakması doğrudur.

96. Yazgım yaşlılık ve ölümken ve ben kederle acı çekerken bu durumda böylesi aşağılık tutkularla beni yanlış yola sürüklememelisin.
97. Ah! Gelip geçici tutkularda bir değer bulduğuna göre aklın çok sağlam ve güçlü olmalı. Ölüm yolunda yaratılışı gördüğün sürece en yüksek tehlike içindeki duyu nesnelere bağlı kalırsın.
98. Öte yandan ben yaşlılık, hastalık ve ölüm düşüncesiyle fazla endişeli ve korku doluyum. Bu dünyayı yarıyorken gördüğümde içimde huzur, mutluluk ve gönül rahatlığı kalmıyor.
99. Ölümün kaçınılmaz olduğunu bilen bir insanın kalbinde tutku doğarsa, ağlayacağı yerde bundan zevk aldığı için onun taştan yapıldığını düşünürüm.”
100. Prens tutkular hakkındaki düşünceleri çürüten bu kararlı sözleri söyledikten sonra günün efendisi güneş parıltısını azaltarak Batı Dağı’nın arkasına geçti.
101. Sonra boş yere giyinip süslenmiş kadınlar tatlı sözleri ve ustaca hareketleri boşa çıkmış olarak aşklarını kalplerine gömüp kırılmış umutlarla şehre geri döndüler.
102. Akşam olurken şehir bahçesinden çıkan güzel kadınlardan oluşan kalabalığa bakan prens her şeyi saran gelip geçiciliği düşünerek evine gitti.
103. Kral oğlunun kendini tüm zevk nesnelerinden uzak tuttuğunu duyunca kalbine ok saplanmış bir fil gibi bütün gece uyuyamadı. Vezirlerinin çeşitli tavsiyelerinden yorgun düştü, oğlunu amacından saptırmak için duyu zevklerinden başka bir yol yoktu.

5. Bölüm

Kaçış

1. Şākya kralının oğlunun böylesine paha biçilmez duyular nesneleriyle akıllı çelinmeye çalışıldı, hiç hoşnut olmadı, hiç teselli bulmadı, tıpkı zehirli bir okla kalbinden vurulmuş aslan gibiydi.
2. Huzur bulmak isteğiyle kralın iznini alarak ormana gitmek için dışarı çıktı. Yanına da konuşma becerisi ve güvenilirliklerine göre seçilmiş vezir oğullarını aldı.
3. Dizgini altın zillerle dolu, öküz kılından püsküllerle süslü Kanthaka adlı ata bindi. Bu hâliyle bayrak direğine çekilmiş karnikāra¹ armasına benziyordu.
4. Orman görme isteğine arazinin güzelliği de katılınca daha uzaktaki bir orman bölgesine vardı. Orada toprağın sürüldüğünü, saban iziyle toprağın dalga dalga olduğunu gördü.
5. Taze çimlerin sabanla ezilip etrafa dağıtıldığını, toprağın ölü solucanlarla, böcekler ve benzeri varlıklarla dolu olduğunu görünce sanki kendi akrabaları ölmüş gibi üzüldü.
6. Ve güneşten, rüzgârdan, tozdan derilerinin rengi değişmiş çiftçileri, zorlukla çift süren öküzleri görünce soylu kişi ziyadesiyle kederlendi.

---

1 Bayur ağacı ve onun saçaklı çiçeği. Max Müller'in çevirisinde bu benzetme Tibet nüshasından alıntı yapılarak "Kuyruklu yıldıza binmiş aya benziyordu," şeklinde yapılmış. (Max Müller, s. 49).

7. Sonra atından indi, toprağın üzerinde yavaşça yürüdü, iyice kederle kaplandı. Yaşama gelip gitme üzerinde düşündü ve “Burası ne kadar da acınacak bir yer,” dedi.
8. Aklında mükemmel bir saflığa ulaşma isteği olduğundan kendisini izleyenleri durdurdu. Güzel yaprakları her tarafa dalgalanan bir cambū ağacının² altındaki boşluğa doğru ilerledi.
9. Orada zümrüt gibi parlayan temiz çimlerin üzerine oturdu. Yaratılışın kökeni ve yok oluş üzerine düşünürken zihinsel bir dinginliğe kavuştu.
10. Bir anda dünya zevklerine istek duyma ve benzeri sorunlar ile bunlardan kurtulma üzerinde tefekküre daldı. Bu, zıtlıklar üzerine sıradan yaşamın fevkinde ilk derin düşünceye dalışıydı.
11. Büyük coşku ve neşe veren muhakeme gücünün sağladığı zihnini yoğunlaştırma yeteneği kazandı ve sonra dünyanın gidişatını güzelce kavradı ve bunu düşünmeyi sürdürdü:
12. “Ne yazıktır ki insan yaşlılık, hastalık ve ölümün esiri olarak bu kadar çaresiz hâldeyken, körlük ve cehaleti yüzünden yaşlılık, hastalık ve ölümün esiri olan bir başkasına aldırılmaz.
13. Bu nedenle ben de durumu böyle olanlara karşı duyar-sız olursam bu en yüce yasayı bilen benim gibi birine hiç uygun düşmez.”
14. Bu şekilde kazandığı doğru görüşle yaşlılık, hastalık ve ölümdaki kötülüğü kavradıktan sonra ondaki güç, gençlik ve yaşam sayesinde zehirlenmiş zihin bir anda kayboldu.
15. O kişi sevinmedi, üzülmeyi; şüphe, tembellik, uyuşukluk ondan uzaklaştı. Tensel zevklere özlem duymadı, nefret etmedi, kimseyi aşağılamadı.

---

2 Cambu veya Cambū ağacı, Eugenia jambolana. Genellikle kırmızı renkli, şekli armut gibi olan bir tür elma ağacıdır.

16. O yüce ruhlu kişi aklında böylesine saf ve tutkudan uzak düşünceler geliştirirken, üzerinde dilenci elbise-leri olan bir adam kimse görmeden oraya geldi.
17. Kralın oğlu sordu: “Söyle bana, kimsin sen?” Bunun üzerine o açıkladı: “Ey insanlar boğası, ben doğum-ölüm korkusu yaşayan ve kurtuluşa ermek için evini terk etmiş bir şramanayım.”³
18. Dünya yok oluşun esiri olduğundan kutlu ve çürümez durumu, kurtuluşu istedim. Ben akraba ya da yabancı hepsini aynı görüyorum, duyu nesnelere duyulan özlem ve nefret benden uzaklaştı.
19. Nerede istersem orada kalıyorum, bir ağaç dibinde, terk edilmiş bir tapınakta, dağda ya da ormanda. En yüce iyiliği arayarak, sadakaları kabul ederek bağısız ve beklentisiz dolaşıyorum.”
20. Bunları söyledikten sonra prensin gözleri önünde göğe yükseldi. Çünkü o diğer buddhaların tanıklığında dikkatini çekmek için ona gelmiş bir göksel varlıktı.
21. O varlık bir kuş gibi göğe yükseldi, insanların en iyisi şaşırdı ve heyecanlandı. Sonra dharmanın farkına vardı ve aklında evi terk etme fikri uyandı.
22. Sonra İndra’ya eş değer olan o, duyu atlarına gem vurdu, şehre girmek için atına atladı. Birlikte geldiği kişileri düşünerek doğruca ormana gitmedi.
23. Kafasında ormanda yaşamak ve yaşlılık, hastalık ve ölümü yenmek fikriyle tekrar şehre girince kendini ormandan evcil fillerin arasına dönmüş bir fil gibi hissetti.
24. Şehre girip yolda giderken soylu bir kişinin kızı ellerini kavuşturarak dedi ki: “Ey iri gözlü kişi, bu kadın kocası bu dünyada böyle olduğu için gerçekten kutlu ve mutludur.”

---

3 Çırac keşiş. Buddhist Sangha örgütünün erkek üyesidir. Şrāmanera da denir. Pāli dilinde Sāmana diye söylenir.

25. Bunun üzerine sesi gök gürültüsü gibi olan o, söylene-
ni duydu ve müthiş bir huzura kapıldı. “Kutlu” sözü
onun parinirvānayı⁴ kafasına takmasına neden oldu.
26. Altın bir dağ gibi endamıyla, fil gibi kolları, gözleri
ve sesiyle bir gürleyen bulut, bir boğaydı. Yüzü ay,
gücü aslan gibiydi. Ölümsüz dharma özlemiyle sara-
ya girdi.
27. Hayvanlar kralı gibi yürüyüşüyle vezirlerinin ara-
sında duran babasına doğru yaklaştı. Bu durum
cennette etrafı marutlarla çevrili İndra’ya yaklaşan
Sanatkumāra⁵ gibi göründü.
28. Kavuşturduğu elleriyle yere doğru eğilerek dedi ki:
“Ey kral, lütfedip izin verin. Kurtuluşa ermek için di-
lenci gezgin olmak istiyorum. Ayrılış benim için kaçıl-
ılmazdır.”
29. Bu sözleri duyan kral fil çarpmış bir ağaç gibi sallan-
dı, onu lotus benzeri elleriyle kavrayarak heyecandan
titreyen bir sesle şöyle söyledi:
30. “Oğlum, bu fikirden vazgeç! Daha dharmaya sığın-
mak için çok gençsin. Çünkü ne derler, daha düşün-
celer dengesini bulmamışken gençlikte dharma ile uğ-
raşmak tehlikelidir.
31. Kişi gençken duyguları duyu nesnelere doğru eği-
limli olur, keşiş yeminleriyle yönlendirilen bir hayatı
sürdüremez, yalnızlığın ne olduğunu bilmediğinden
ormandan korkar.
32. Ey dharma âşığı, herkesin gözü önünde krallığı sana
bırakacağım. Şimdi dharma için benim zamanımdır.
Ey gözü pek kahraman, babanı inatla reddedecek
olursan senin dharman adharma hâline gelecektir.
33. Bu nedenle kararından vazgeç. Kendini aile işlerine
ada. Çünkü zorlu çilecilik mekânı olan ormana gir-

---

4 Son doğumunda tam olarak aydınlanmış olma ve artık bir daha doğmamak
üzere nirvānaya kavuşma durumu.

5 Bu benzetmeye göre Sanatkumāra’nın İndra’nın oğlu olması gerekirdi.
Oysa Brahmā’nın oğludur. Bazen Savaş Tanrısı Skanda ile özdeşleştirilir.

mek ancak gençliğinin tadını çıkarmış olanlar için uygundur.”

34. Kralın bu sözlerini işittikten sonra kalavinka kuşu⁶ gibi bir sesle cevap verdi: “Kralım, dört noktadaki kararlılığımı bilerseniz çile ormanına girmekten hiç çekinmeyeceğimi de bilirsiniz.
35. Hayatım ölümün esiri değildir. Hastalık sağlığıma zarar veremez. Yaşlılık gençliğimi yok edemez. Benim dünyadaki kaderimi mahvedecek bir musibet yoktur.”
36. Oğluna söylediklerinin yerine gelmesinin çok zor olduğunu gören Şākyaların kralı şöyle karşılık verdi: “Çok ileri giden bu fikri bırak. Bu ölçüsüz istek gülünç ve uygunsuz!”
37. Sonra Meru Dağı kadar ağır olan o babasına dedi ki: “Eğer bu mümkün değilse durdurulmam da mümkün değildir, çünkü içinde yangın çıkmış bir evden kaçmaya çalışanı durdurmak doğru değildir.
38. Ayrılık dünyanın kaçınılmaz kuralıyken benim dharma uğruna ayrılmam iyi bir şey değil mi? Ölüm hedefime ulaşmadan zaten beni bu dünyadan ayırmayacak mı?”
39. Kurtuluş için özlem dolu olan oğlunun konuşmasını dinleyen kral, “Hiçbir yere gitmeyecek,” dedi. Korumalarını artırdı, zevk alacağı şeyleri çoğalttı.
40. Vezirler şāstralara dayanarak ona saygı ve içtenlikle uyarılarda bulunduktan, babası gözyaşlarıyla onu durdurduktan sonra o keder içinde kaldığı yere gitti.
41. Derin iç çekişleriyle göğüsleri kalkıp inen, sallanan küpeleri yüzlerini öpen kadınlar ona dişi geyikler gibi tedirgin baktılar.
42. Çünkü o en güzel kadınları bile altın bir dağ gibi büyülemişti; sesi, dokunuşu, görünüşü ve güzel nitelikle-

---

6 Hint guguk kuşu, Cuculus micropterus.

- riyle onların gözlerini, kulaklarını, beden ve benliklerini zapt etmişti.
43. Ertesi gün parlayan güzelliğiyle, tıpkı Meru Dağı üzerinde yükselen güneşi andıran görkemiyle karanlığı dağıtırcasına sarayından çıktı.
44. Sarısabır ağacından yapılmış en güzel tütsülerle, ıslıl ıslıl altın şamdanlarla dolu bir odaya girdi, sıra sıra elmasla süslenmiş bir tahta oturdu.
45. Sonra kadınların en soyluları insanların İndra'ya benzeyen en soylusunu müzik aletleriyle tıpkı apsaraların ay beyazı Himālayalar'da Zenginlik Tanrısı'nın oğlunu beklediği gibi sabırsızca beklediler.
46. Ancak tanrılara çalınırmış gibi çalan görkemli müzik aletleri ona hiç zevk ve heyecan vermedi. Çünkü o en yüce mutluluğu aramakta ve bu nedenle de evden ayrılmayı düşünmekteydi.
47. O anda prensin niyetini anlayan çilecilikleri güçlü Akanishtha perileri oradaki kadınları uykuya yatırıp tüm organlarını çarpık çurpuk hâle getirdiler.
48. Biri titreyen eliyle yanağını desteklemeye çalışıyor, sanki öfkelenmiş de altın yapraklarla kaplı kıymetli flütünü kucağına bırakmış gibi duruyordu.
49. Bir diğeri elinde bambu kavalıyla yatmıştı, nehirdeki lotusta sıra sıra uçuşan arılara, suyun köpüğüyle gülen nehrin kıyılarına benzeyen beyaz giysisi göğüslerinden sarkıp gitmekteydi.
50. Davuluna değil de sanki sevgilisine sarılmış gibi uyuyan bir diğeri, mavi lotusun göbeği gibi yumuşak elleriyle parlak altın pazıbentleri birbirine değer vaziyette uyuyup kalmıştı.
51. Bazıları bir fil tarafından kırılıp atılmış karnikāra ağacı⁷ dalı gibi yere yıkılıp parlak altınla süslü, kusursuz sarı giysiler içinde derin uykuya dalmıştı.

7 Cathartocarpus fistula. Hindistan ve Güney Asya'ya özgü yaprak döken bir ağaç türü.

52. Biri boynunda mükemmel kolyeleri ve yay gibi kıvrılmış ince vücuduyla pencereye yaslanmış, âdeta bahçe kapılarındaki heykeller gibi duruyordu.
53. Bir diğeri küpeleri boyanın içine girecek şekilde lotus yüzünü yere doğru eğmiş durumdaydı. Bu hâliyle kârandava kuşunun sallayarak eğdiği bir lotus sapına benziyordu.
54. Bazıları oturmuş vaziyette altın bilezikli kollarıyla birbirlerine sarılmış, göğüslerinin ağırlığıyla eğilip âdeta birbirlerine dolanmış gibiydiler.
55. Bir başkası sanki bir arkadaşına sarılır gibi parivādinīsine⁸ sarılmış, uykusunda dönüp duruyor; altın zincirleri, kulağından sarkan küpeleri düzenini yitiriyordu.
56. Genç kadının birisinin çok güzel kılıfı olan panavası⁹ ellerinden ve bacaklarının arasından, sanki sevişmekten yorgun düşmüş bir sevgili gibi kayıp düşüyordu.
57. Birçoğu çok iri gözlere, yay gibi kaşlara sahip olmalarına rağmen, tıpkı güneş batarken kapanan lotuslar gibi kapalı gözleriyle hiçbir güzellik sergileyemiyordu.
58. Kadının biri sanki fil çarpmış gibi saçları darmadağın, elbiseleri ve mücevherleri kalçasından sarkmış, kolyeleri dağılmış olarak yatıyordu.
59. Bazıları çok güzel olmalarına rağmen, utanmayı unutmuş, açılıp saçılarak yatıp horlamaya başlamış, kollarını bacaklarını sağa sola savurmuş, çarpık çurpuk biçimlerde uyumaktaydılar.
60. Daha çirkince olan bazıları giysilerinin dikiş yerleri sökülmüş, elbise ve mücevherleri bir tarafa saçılmış olarak, sadece akı görünen gözleriyle ceset gibi bilinçsizce uzanmışlardı.

---

8 Yedi telli, oldukça büyük gövdeli bir tür ud.

9 Bir tür küçük davul.

61. Bazıları sarhoş olup yere yayılmış, ağızları açık, salyaları akar vaziyette, saklanması gereken bedenlerini sergilemiş gibi yatıyorlardı. Güzellikleri kaybolmuş ve endamları bozulmuştu.
62. Aile ve soylarına göre çeşitli vaziyetlerde yatmakta olan bu kadınlar, lotusları rüzgâr tarafından savrulup parçalanmış bir lotus gölünü andırıyorlardı.
63. Gerçekte çok güzel olan, tatlı tatlı konuşan bu genç kadınların böyle denetimsiz hareketlerle iğrenç şekillerde yerde yattıklarını gören kralın oğlu tiksinerik konuştu:
64. “İşte bu dünyada kadınların gerçik doğaları, pis ve iğrenç hâlleri! Kadınların giysi ve mücevherlerine bakıp aldanan erkek onlara karşı koyamaz.
65. Kadınların uykuda bu kadar değişip doğal hâllerini sergilediklerini görseydi, erkek hiç kuşkusuz aptallığına son verir, onlardan etkilenerek tutkuya kapılmazdı.”
66. Farkı böyle anladıktan sonra içinde o gece kaçıp gitmek için bir istek doğdu. Onun niyetini anlayan tanrılar sarayın kapılarının açılmasını sağladılar.
67. Yerde yatan kadınlara tiksintiyle baktıktan sonra sarayın terasından aşağı indi ve hiç tereddüt etmeden doğruca birinci avluya vardı.
68. Tez canlı seyis Çhandaka’yı uyandırdı ve ona dedi ki: “Hemen atım Kanthaka’yı getir, ölümsüzlüğe ulaşmak için buradan ayrılmak istiyorum.
69. Bugün gönlümde bir ferahlık var, kararımı verdim; yalnızken bile bir rehberim var gibiydi, nihayet uzun zamandır beklediğim şey önümde duruyor.
70. Kadınların mahcubiyetlerini bırakıp kendilerini bu şekilde sergilemeleri, kapıların kendiliğinden açılması benim için gitme zamanının geldiğini gösteriyor.”
71. Kralın emirlerini bilmesine rağmen seyis aklına biri tarafından sokulmuş gibi efendisinin emrini dinledi ve atı getirmeye karar verdi.

72. Efendisine hız, güç, cesaret ve terbiye sahibi soylu atı getirdi. Ağzında altın bir gem, sırtında parlak bir örtü vardı.
73. Beli, sağrısı ve topuk eklemleri uzun; yelesi, kuyruğu ve kulakları kısaydı. Sırtı ve böğrü düz ve yüksekti; burun delikleri, alnı, kığı ve göğsü genişti.
74. Geniş göğüslü prens ona sarıldı ve lotus gibi eliyle onu okşadı, sanki düşman saflarına giriyormuş gibi yumuşak bir sesle emir verdi:
75. “Ey atların en iyisi, kral senin sırtına bindiği zamanlarda hep düşmanları yere çaldınız. Şimdi de ölümsüzlüğü arayan benim için çaba göster.
76. Savaş için dost bulmak kolaydır, çünkü ucunda zevk nesnelere ve zenginliğe kavuşmak var. Fakat kederde düşmüş ve dharmaya bağlanmış bir kimsenin dost bulması zordur.
77. Ayrıca bu dünyada insanın kötü işler yapan veya dharma yolunda olan dostları yaptıklarının karşılığını alacaklardır, içimden duyduğum şey budur.
78. Ey atların en iyisi, bilesin ki benim bu gidişim dünyanın yararına olan dharma içindir; bunun hem senin hem de tüm dünyanın iyiliğine olduğunu bilerek cesaretle koş.”
79. Böylece siyah iz bırakan ateş gibi güzelliğiyle parlayan insanların en iyisi, atların en iyisi beyaz ata sanki görevini yerine getirmesi gereken bir dostuymuş gibi emrini verdi ve ormana gitmek üzere üstüne bindi. Bu hâliyle sonbahar bulutu üzerinden parlayan güneşe benziyordu.
80. Sonra güzel at gece vakti korku salabilecek ve hizmetçileri uyandırabilecek tüm sesleri bastırdı; çenesi sessiz, kışnemesi durmuştu; kararlı adımlarla ileri atıldı.
81. Heyecanlanan yakshalar yere ayakları ve ellerinin ucuyla basarak vücutlarını eğmişlerdi. Kolları altın

- bileziklerle doluydu, elleri lotus gibiydi; öyle ki bu hâllerıyla altlarına lotus serpilmiş gibi görünüyorlardı.
82. Fillerin bile eğemeyeceği kalınlıkta ağır sürgüler takılı şehir kapıları kralın oğlu geçerken kendiliğinden sessizce açıldı.
83. Sonra babasının ısrarına rağmen kararlı bir şekilde sevgili oğlunu, halkını, eşsiz güzelliğini terk ederek babasının şehrinden ayrıldı.
84. Çamurda yetişen lekesiz lotuslara benzeyen iri gözlerini şehre dikerek baktı ve bir aslan gibi kükreyerek dedi ki: “Yaşam ve ölümün karşı kıyısını görmedikçe Kapila şehrine bir daha girmeyeceğim.”
85. Aklına koyduğunu yapmakta olan onun sözlerini işiten Zenginlik Tanrısı’nın askerleri ve tanrı toplulukları çok mutlu oldular, çok sevindiler.
86. Ateş gibi parlayan diğer tanrı toplulukları da onun zor görevini bilerek, tıpkı ayın bulutlarda ışınlarıyla bir gedik açması gibi onun donmuş yollarını ısıtıp aydınlattılar.
87. Güneşin atına benzeyen bu at zihni mahmuzlanmış gibi koşuyordu; yıldızlar şafakla birlikte gökyüzünde belirsizleşirken prens fersahlarca mesafe katetti.

6. Bölüm

Çandaka'nın Geri Gönderilişi

1. Dünyanın gözü güneş parlamaya başladığında insanların en iyisi Bhrigu soyuna ait inziva yerini gördü.
2. Ceylanların güvenle uyuduğu, kuşların huzurla barındığı o yeri görünce amacına ulaşmış gibi rahatlık hissetti.
3. Kibirden sakınarak çileciliğe saygı duyduğunu göstermek için nezaketle atından indi.
4. İndikten sonra atını okşadı ve “Görevin tamamlandı,” dedi. Çok memnun bir hâlde yaşlı gözlerle Çandaka’ya dedi ki:
5. “Dostum, hızı Tārکشya’ya benzeyen bu atı takip ederek cesaretini ve bana olan bağlılığını gösterdin.
6. Başka şeyler yüzünden çok kaygılanmış olsam da efendine gösterdiğin bu bağlılık ve cesaret beni derinden etkiledi.
7. Birçoğunda bağlılık varsa cesaret yoktur, cesaret varsa da bağlılık yoktur. Bu dünyada senin gibi hem sadık hem de cesurunu bulmak çok zor.
8. Bu nedenle hiçbir karşılık beklemeden bana gösterdiğin bu soylu davranıştan ziyadesiyle memnunum.
9. Böyle soylu bir insana kim saygı duymaz? Bunun tersine davranan akrabalar ise âdeta yedi kat yabancıdır.

10. Oğul soyu sürdürmesi için el üstünde tutulur, baba himayesinden dolayı onurlandırılır. Dünyaya bağlılık bir sebeple hep vardır. Sebepsiz bağlılık yoktur.
11. Çok konuşmanın ne anlamı var? Kısacası bana büyük bir iyilik yaptın. Şimdi atla birlikte geri dön. Ben istediğim yere vardım.”
12. Bu sözleri söyleyen güçlü prens üzgün üzgün mücevhherlerini çıkardı ve Çandaka’ya verdi.
13. Başında önünü aydınlatan bir ışık gibi duran, bu hâliyle tepesinde güneş olan Mandara Dağı’na benzediği parlak tacını çıkardı. Dedi ki:
14. “Ey Çanda, bu taçla krala bağlılığımı tekrarlamalısın, bununla üzüntüsünü azaltmalı ve şu mesajı vermelisin:
15. Cenneti kazanayım diye değil, sevgi ya da nefretten de değil, sırf yaşlılık ve ölüme bir son vermek için bu çile ormanına girdim.
16. Bu yüzden benim için endişelenme, evi bu nedenle terk ettim. Uzun bir zaman alsa da bir süre sonra yeniden kavuşacağız.
17. Aklımı kurtuluş fikrine taktığım için ayrılık kaçınılmaz oldu, artık bundan sonra sevdiklerimden daha fazla ayrılık olmaz.
18. Üzüntüyü geride bırakmış olan benim için üzülme. O esaretin nedenidir, isteklere bağlıdır, üzüntüye onlar yol açar.
19. Bunun atalarımızın dönülmez kararı olduğu söylenir, bu nedenle atalarının yolunda olan benim üzüntü duymamam gerekir.
20. Bir kimse göçüp gittiği zaman mirasçıları onun mal varlığına konarlar. Fakat bu dünyada dharmanın mirasçılara rastlamak çok zordur.
21. İnsanın yanlış zamanda ormana çekildiğini düşünürler, ben derim ki dünyanın geçiciliğini gördükten sonra dharma için yanlış zaman yoktur.

22. Bu nedenle en yüce iyiliği bugün aramaya kararlıyım. Zira ölüm bizim düşmanımızken yaşama nasıl güvenebiliriz?
23. Sevgili dostum, dünyanın yöneticisine işte bu şekilde söylemeli ve onun beni daha fazla düşünmemesini sağlamalısın.
24. Krala benim erdem yoksunu olduğumu söyle. Erdem yoksunluğu duygusal yakınlığı yok eder, o yok olduğunda da keder diye bir şey kalmaz.”
25. Bu sözleri işiten Çanda kedere gömüldü, ellerini kavuşturarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı ve şöyle konuştu:
26. “Efendimiz, akrabalarınızı ve sevenlerinizi üzecek olan bu tavrınız karşısında aklım çamura batmış bir file döndü.
27. Gösterdiğiniz bu kararlılık karşısında kalbi demirden olanlar bile gözyaşlarına boğulur, kalbi sevgiyle çarpanlar ne yapsın?
28. Çünkü sadece saraylarda yaşamaya uygun olan bu narin beden keskin uçlu darbha otlarıyla kaplı çile ormanına hiç uygun değil.
29. Fakat efendim, kararlılığınızı duyduğumda size bu atı getirmek bir kutsal görev gibi mecbur olduğum bir durumdu.
30. Zira kendi başıma buyruk olsam kararlılığınızı bildiğim hâlde Kapilavāstu için keder demek olan atı nasıl getirebilirdim ki?
31. Bu yüzden ey güçlü kollu prens, sizi seven yaşlı babanızı gerçek dharmayı reddeden bir dinsiz gibi terk etmemelisiniz.
32. Sizin ikinci anneniz olan, sizi binbir zorlukla büyüten kraliçeyi nankörlük edercesine unutup gitmemelisiniz.
33. Bir korkak gibi krallığı, genç yavrunun annesi, görkemli bir soydan gelen, kocasına bağlı erdemli prense si bırakmamalısınız.

34. Yaşodharā'nın şeref ve dharma taşıyan, övgüye layık, saygın genç oğlunu sanki kötü birisiymiş gibi terk etmemelisiniz.
35. Efendim, babanızı ve krallığınızı terk etmeye kararlıysanız bile bari beni bırakmayın. Sizin ayaklarınız benim yegâne sığınağımdır.
36. Sumantra'nın Rāghava'ya¹ yaptığı gibi sizi ormanda yalnız bırakıp yanan kalbimle şehre geri dönemem.
37. Eğer siz olmadan geri dönersem kral hazretleri bana ne der? Her zaman uygun şeyler söylemeye alışık olduğum evin kadınlarına ne söylerim?
38. Kralın önünde kusurlarınızı söylememi istiyorsunuz, sizin gibi masum bir bilge kişinin kusurlarını ben nasıl söylerim?
39. Hadi dilime hâkim oldum, kalbimi utanca boğdum da konuştum diyelim, söyleyeceklerime kim inanır?
40. Sadece ayın yakıcı bir gücü olduğunu söyleyenler ve buna inananlar kusurları en iyi bilen sizin kusurlarınız olduğunu söyler ve buna inanırlar.
41. Her zaman merhametli olan ve daima acıyan kişinin kendisini seveni terk etmesi kötülüktür. Bana merhamet edin ve geri dönün.”
42. Çhanda'nın keder dolu sözlerini işiten hitabet gücü yüksek kişi en metin hâliyle ve serinkanlılıkla dedi ki:
43. “Çhanda, benden ayrılmanın üzüntüsünü bir yana bırak, ayrılık farklı doğuşlara bağlı maddesel varlıklar arasında yer etmiş bir kuraldır.
44. Duyduğum sevgiden dolayı akrabalarımın ayrılmak istemesem bile ölüm çaresiz olan bizleri birbirimizden ayıracaktır.
45. Annem büyük bir özlem ve acıyla beni karnında taşıdı. Bütün çabaları boştu. Şimdi ben onun için neyim ve o benim için ne?

---

1 Rāmāyana Destanı, II, 57'ye gönderme yapılıyor. Rāma'nın sarayı terk edişine Başvezir Sumantra'nın seyirci kalması ile bir benzerlik kuruluyor.

46. Kuşların aynı ağaca tüneyip bir araya toplandıktan sonra farklı yönlere uçması gibi varlıkların bir araya gelmeleri de ayrılıkla sonlanır.
47. Bulutlar bir araya toplanırlar ve tekrar parçalanıp dağılırlar, canlıların bir araya gelip ayrılmaları da işte buna benzer.
48. Bu dünya sürekli ayrılışlardan oluştuğuna göre bu benimdir duygusu doğru değildir, bir araya gelmek geçici bir rüyadan başka bir şey değildir.
49. Aynı soydan gelseler de ağaçlar birbirlerinden yapraklarının rengiyle ayrılırlar. Birbirine yabancı olan iki şey neden birbirinden ayrılmasın?
50. İyi dostum benim, durum böyle işte, üzülme! Sen yoluna git. Ama eğer üzüntün geçmezse gitsen bile geri dönebilirsin.
51. Benim için endişelenen Kapilavāstu halkına şöyle söylemelisin: Ona olan sevginizden vazgeçin ve kararlılığına kulak verin.
52. Ayrıca o yaşlılık ve ölümü yok ettikten sonra hemen geri geleceğini söylüyor. Çabaları boşa çıkar, amacına ulaşamazsa kendisi ölüp gidecek.”
53. Bu sözleri işiten atların en güzeli Kanthaka onun ayaklarını yaladı ve gözlerinden sıcak gözyaşları döktü.
54. Doğuştan avucunda çark işareti ve svastika² olan narin eliyle prens Kanthaka’yı okşadı ve ona sanki yaşıt bir dostu gibi seslendi:
55. “Ağlama Kanthaka, sende iyi bir atın bütün özellikleri var. Sabırlı ol, çabaların çok geçmeden meyvesini verecek.”
56. Sonra Çhandaka’nın elinden altın kakmalı, kabzası mücevher işlemeli keskin kılıcı kararlılıkla çekip aldı, bir yılanı deliğinden çıkarır gibi kınından çıkardı.

---

2 Sanskrit dilinde “iyi talih” anlamına gelir, başarı ve uğurun yanı sıra hayatın kaynağı olan güneş ışığını simgeler. Dört kolu dört kozmik gücü (ateş, su, hava, toprak) belirtir. Buddha’nın ayak izlerini ifade eden bir simgedir. Caynizm, Buddhizm ve Hinduizm’de kutsal sayılır.

57. Mavi lotus yaprağı gibi koyu mavi kılıçla saçını süslü örtüsüyle birlikte kesti, sanki göle doğru uçan bir kuşuymuş gibi tülbendiyle birlikte havaya fırlattı.
58. O yukarı atıldığında göksel varlıklar tapınmak amacıyla saygıyla yakaladılar, cennette ona kutsal bir önem vererek tapındılar.
59. Mücevherlerinden, başındaki süslerden ve krallık görkeminden kurtulan prens elbisesindeki altın kuğu bezemelerine baktı ve kararlılıkla ormana uygun çileci giysisi istedi.
60. Derken avcı kılıklı, koyu sarı elbise giymiş göksel bir varlık saf kalbiyle onun düşüncelerini okuyarak yaklaştı ve Şākya'nın prensi ona dedi ki:
61. "Senin koyu sarı giysin şu ölümcül oka hiç uymuyor. Bu yüzden dostum, ona çok bağlı değilsen bana ver ve sen de benimkini al."
62. Avcı konuştu: "Ey istekleri gideren, ey şakraya benzeyen prens, her ne kadar bu sarı elbiseyle geyikleri kandırıp öldürüyorduysam da madem işine yarayacak onu al ve bana beyaz olanı ver."
63. Sonra büyük bir sevinçle çilecinin elbisesini aldı, ona ipek giysiyi verdi. Avcı ise yeniden göksel biçimine girdi ve beyaz elbiseler içinde cennete yükseldi.
64. Onun böyle gidişi karşısında prens ve atın bakıcısı hayretler içinde kaldı, yine de toparlanıp orman elbisesine saygı gösterdiler.
65. Sonra prens ağlamakta olan Çhandaka'yı gönderdi, koyu sarı elbiseyi giydi, vakarını koruyarak inziva yerine doğru ilerledi; bu hâliyle bulutlarla kaplanmış yıldızlar kralına benziyordu.
66. Krallık isteğini bırakmış, solgun giysisiyle çile ormanına giden efendisine bakan seyis acı acı ağlayarak kollarını havaya kaldırıp yere yapıştı.

67. Bir kez daha baktıktan sonra yüksek sesle ağlayarak Kanthaka'ya sarıldı. Keder içinde ağlaya ağlaya aklı geride kalarak sadece bedeniyle şehrin yolunu tuttu.
68. Kâh derin düşüncelere daldı, kâh ağladı, kâh sendeledi, kâh yerlere düştü. Bağlılığının verdiği acıyla yol boyunca pek çok bilinçsiz hareket yaptı.

7. Bölüm

Çile Ormanına Giriş

1. Ormana duyduğu özlemle tüm bağlarından kurtulmuş olan Sarvārthasiddha gözü yaşlı Chanda'yı gönderdikten sonra sanki bir siddha¹ gibi tüm heybetiyle çile yerine doğru ilerledi.
2. Ormanlar kralı gibi yürüyerek, kendisi de bir ceylanmış gibi ceylanlar diyarına girdi. Krallık süslerini çıkartmış olsa da kişiliğindeki krallık haşmeti çilecileri hayranlıkla kendisine baktırdı.
3. Yanlarında karılarıyla kağnı sürenler, yularlar ellerinde, sanki İndra'ya bakıyormuş gibi şaşkınlıkla ve hiç kıpırdamadan, yük hayvanları gibi boyunları yarı bükük bakakaldılar.
4. Yakacak bulmak için dışarı çıkmış seçkin Brāhmanlar ellerinde odun, çiçek ve kuşa otlarıyla² geri dönmüşlerdi, fakat kulübelerine girmek yerine onu görmek için yaklaştılar.
5. Tavus kuşları sanki kara bir yağmur bulutu görmüş gibi sevinçle doğrularak bağırmaya başladılar. Ceylanlar otlanmayı bırakıp tıpkı çileciler gibi tedirgin gözlerle onu izlediler.

---

1 Mükemmel bedene sahip, olağanüstü güçleri olan insan.

2 Poa cynosuroides. Uçları sivri, uzun bir tür ot. Diğer adı darbhadır. Brāhmanlar dinsel törenlerde sıkça kullanırlar.

6. Adak için henüz süt vermiş inekler parlayan bir güneş gibi görünen Īkshvāku soyunun ışığını görünce aşka geldiler ve memelerinden yeniden süt akıtmaya başladılar.
7. “Bu sekizinci Vasu³ mu ya da iki Aṣvin tanrısından biri aşağıya mı inmiş?” Şaşkınlıkla bakan ermişlerden böyle sesler yükseliyordu.
8. Tanrıların başının⁴ ikinci bir şekli gibi, hareket eden etmeyen her şeyiyle büyüleyici yeryüzü gibi, gökten yeryüzüne inmiş güneş gibi tüm ormanı aydınlattı.
9. Sonra çileciler onu uygun bir şekilde onurlandırarak buyur ettiler, o da dharma destekçilerine yağmur yüklü bir bulut gibi gürleyerek nezaketle karşılık verdi.
10. Kurtuluş peşinde olan o, cenneti isteyen ve sevap kazanmaya çalışan ve çeşitli çile biçimleri uygulayan insanlarla dolu inziva yerine geçip onlara baktı.
11. Merhametli kişi çilecilerin inziva yerindeki çeşitli çile biçimlerini görünce peşinden gelmekte olan bir münzeviye öğrenmek amacıyla sordu:
12. “Bugüne kadar hiç çile yeri görmemiştim, dharmanın yöntemini bilmiyorum. Bu nedenle bana neye azmettiğinizi açıklayabilir misiniz?”
13. Bunun üzerine çileciliği iyi bilen Brāhman Śākyaların boğasına, gerçekten boğa gibi güçlü olan ona çileciliğin özelliklerini ve kazançlarını uygun bir şekilde anlattı:
14. “Çileciler ekilerek yetiştirilmemiş, suda kendi kendine yetişen besinler, yaprak, meyve, bitki kökü, su ve kutsal metinlerle yaşarlar, fakat başka seçenekler de vardır.

---

3 Vasular *Rigveda*'da sekiz tanrıdan oluşan bir tanrı grubudur.

4 Tanrıların başı Īndra. Tüm Hint edebiyatında sadece burada ondan Lekharshabha adıyla söz edilmiş.

15. Bazıları kuşlar gibi yerden bulduklarıyla yaşar, bazıları ceylanlar gibi ot yer, bazıları zamanı yılanlarla geçirir, orman rüzgârlarıyla karınca yığınlarına dönüşürler.
16. Kimisi yiyeceğini yoğun emekle taşla ezerek çıkarır, kimisi kabukları dişleriyle kemirir, kimi başkaları için pişirir ve artakalanlarla ihtiyaçlarını karşılar.
17. Kimisi suyla ıslatılmış keçeleşmiş bukleleriyle Agni'ye ilahiler eşliğinde iki kez sunu sunar; kimisi suda balıklarla birlikte yaşar, bedenleri kaplumbağalar tarafından çizilir.
18. Uyguladıkları çile büyükse cenneti, azsa yeryüzünü kazanıyorlar. Çile yoluyla kazandıkları sevinç dharma sevinci diye tanımlanandır.”
19. Prens çilecilerin sözlerini dinledi, durumlarını gördü, ama gerçeği kavrama durumuna gelememi. Tatmin olmadı ve kendi kendine şöyle dedi:
20. “Çilenin çok çeşitleri var; kazandırdığı en fazla cennet ve tüm dünyalar bozulmaya mahkûm. Doğrusu bu çile yaşamının kazandırdığı fazla bir şey yok.
21. Bunların cenneti kazanmak için akrabalarından ve dünya zevklerinden uzaklaşarak yaptıkları daha büyük bağlara götüren bir yolculuk.
22. Çile diye bedenlerine yaptıkları işkenceler tutkuya saplanmaya devam etmekten başka bir şey değil. Doğum-ölüm döngüsündeki kötülüğü algılayamıyor, acı ile acıyı arıyorlar.
23. Yaşayan varlıklar sürekli ölüm korkusu içinde oldukları hâlde yine de yeni bir doğuşu istiyorlar; bu ısrar karşısında ölüm kaçınılmaz oluyor ve böylece korktukları şeyin içine düşüyorlar.
24. Kimisi bu dünya için kimisi de cennet için çabalayıp duruyor. Doğrusu yaşayan canlılar mutluluk umuduyla kendilerini sefil edip hedeflerinden sapıyor, felakete düşüyorlar.

25. Aşağı olanı bırakıp yüksek olanı aramaktaki çabayı ayıplıyor değilim, ancak bilge kişi bir daha hiçbir şeye çaba göstermemek için çabalamalıdır.
26. Bu dünyada bedenın çektiği sıkıntı dharma ise bedenın zevki dharmaya aykırı olmalıdır. Eğer dharma ile zevk elde ediliyorsa o zaman dharma kendisine aykırı meyveler taşıyor demektir.
27. Beden aklın yönetiminde eylemde bulunduğuna veya bulunmadığına göre tek istenmesi gereken aklın eğitilmesidir. Akıl olmadan beden bir kütükten başka bir şey değildir.
28. Eğer sevap yiyeceğin temizliğiyle biriktiriliyorsa, ceylan da, kaderleri yüzünden zenginlikten uzak kalmış ve dharmanın ödülllerinden habersiz yaşayanlar da biriktiriyordur.
29. Eğer acının ölçülü seçimi iyiliğin sebebiyse aynı seçim neden zevk için yapılmasın? Eğer zevk seçiminde bir ölçüt yoksa acının seçiminde de bir ölçüt yoktur.
30. Yaptıklarını temizlemek için su kullananlar, kutsal sularda yıkandığını düşünenler bundan bir sonuç elde edemezler, çünkü su günahları gidermez.
31. Eğer erdemli kişi bu dünyada dokunduğu suyu kutsal temizleyici sayıyorsa öyle değildir, su sadece sudur. Benim kutsal temizleyici saydığım sadece erdemin kendisidir.”
32. Bu şekilde çeşitli konular üzerinde düşünmekteyken güneş battı. Kutsal çile sessizliğinin hüküm sürdüğu ve ağaçların sunak ateşinin dumanından renklerinin solduğu ormana girdi.
33. Orası hareket doluydu, sözde dharma atölyesi gibiydi. Kurban ateşi yer değiştiriyor, çileciler banyolarını bitiriyorlar, tanrıların tapınakları dua mırıltılarıyla uğulduyordu.

34. Geceyi yapan bir gök cismi gibi orada çok geceler geçirdi. Çile yöntemlerini inceledi, onlar üzerine kafa yorup yargıda bulunduktan sonra çile yerinden ayrıldı.
35. Akılları onun güzel ve efendi görünüşünde kalan çileciler, tıpkı büyük ermişlerin dharmayı izlemeleri gibi ve inançsızların topraklarından kaçarcasına onu takip ettiler.
36. Ağaç kabuğundan giysiler giymiş çilecilerin sallanan bukleleriyle geldiğini görünce onlara olan saygısından yol kenarındaki güzel ve kutsal bir ağacın altında durdu.
37. Derken çileciler insanların en iyisine yaklaştılar ve çevresini sarıp beklediler. İçlerinden en yaşlısı ona saygılı ve gönül alıcı bir şekilde hitap etti:
38. “Siz geldiğinizde inziva yeri doluydu, siz ayrılınca orası bir çöl gibi boş kaldı. Bu yüzden evladım bizi terk etmemelisin, yaşam sevilince can bedeni terk etmez.
39. Önümüzde brahmarshi,⁵ rācarshi⁶ ve surarshinin⁷ sık sık geldiği Himavān Dağı var. Onun yakınında çile dolduran ermişlerin çilelerinin etkisi çok artar.
40. Onun çevresindeki gökyüzüne bir merdiven gibi olan bütün kutsal hac yerleri kendine hâkim ve yoğun dharma taşıyan göksel ermişler ve büyük ermişlerin uğrak yeridir.
41. En yüksek dharma için buradan sadece kuzey yönünü takip etmek gerekir, bilge kişi için ise tek başına güneşe doğru gitmek üzere tek bir adım dahi atmak uygun değildir.
42. Ama eğer törenleri ihmal edenleri, kirli dharma içine düşmüşleri gördüğün çile ormanında yaşamak istemiyorsan söyle ve sadece burada yaşayarak mutlu ol.

---

5 Brāhman ermiş.

6 Krallık ermişi.

7 Göksel ermiş.

43. Çünkü biz çilecilik deposu gibi olan senin kalmanı istiyoruz, çileciler seni dost olarak görüyorlar. Sen Brihaspati'ye başarı getiren Indra gibisin.”
44. Çilecilerin lideri herkesin ortasında böyle konuşunca bilgelerin lideri olan o da içsel duygularını, varlığı yok etmek isteğini açıkladı.
45. “Dini ayakta tutan dürüst çilecilerin bana gösterdikleri bu duygulardan onların bir akraba gibi misafirperverliklerini gördükten sonra ziyadesiyle mutlu oldum, çok onur duydum.
46. Söylemeliyim ki kalbe dokunan sevgi dolu bu sözlerle âdeta yıkandım. Dharmanın acemisi olduğumdan zevk bir kez daha kendini gösterdi.
47. Bu şekilde uğraşan, bana büyük nezaket ve misafirperverlik gösteren sizleri terk etmeyi düşündüğümde sanki öz akrabalarımın ayrılıyormuş gibi üzüntü duyuyorum.
48. Ancak sizin dharmanız cenneti amaçlıyor, benimkisi ise yeniden doğuşlardan kurtulmayı; bu yüzden bu ormanda yaşamayı isteyemem. Çünkü eyleme son vermenin dharmaşı canlı varlığın devamından farklıdır.
49. Memnun olmadığım veya birisine gücendiğim için bu ormandan gidiyor değilim. Sizler eski çağlardan beri dinsel görevlerini layıkıyla yerine getiren büyük ermişlersiniz.”
50. Prens cana yakın, anlamlı, nazik, kararlı ve onurlu sözler söyledikten sonra çileciler ondaki en yüksek saygı düzeyini anladılar.
51. Fakat orada her zaman küller üzerinde yatan, uzun boylu ve saçlarını topuz yapmış, ağaç kabuğu giymiş, gözleri kızarmış, uzun, ince burunlu, elinde su kabı tutan bir Brāhman ona şöyle seslendi:
52. “Ey bilge kişi, soylu bir azmin var, genç olduğun hâlde doğumun tehlikelerini görüyorsun. Cennet ve kurtu-

- luşu doğru şekilde düşünen ve kurtuluşa karar kılan gerçekten var olur.
53. Tutkuyla dolu olanlar kurbanla, çilecilikle, kendini kısıtlamayla cennete gitmeyi isterler. Fakat gerçek iyiler tutkuyla düşmanla savaşır gibi savaşır ve kurtuluşa ermeyi isterler.
54. Eğer bu amaçta kararlıysan hemen Vindhya-kosh-tha'ya⁸ git. Orada iç huzuruyla sonsuz mutluluğu yakalamış ermiş Arāda yaşar.
55. Ondan tattvaların yolunu⁹ öğrenebilirsin, eğer memnun kalırsan o yolu izleyebilirsin. Fakat senin kararlılığından anladığım kadarıyla onu da reddedip oradan ayrılacaksın.
56. Çünkü düz, kalkık bir burna, geniş, uzun gözlere, kırmızı alt dudağa, keskin dişlere, ince kızıl bir dile sahip bu yüz sanki tüm bilgi okyanusunu son damlasına kadar içecek gibi duruyor.
57. Ölçülemez derinliğin, parlaklığın ve bedensel özelliklerin altın çağdaki ermişlerin bile ulaşamadığı bir yer-yüzü öğretmeni olacağını gösteriyor.”
58. Sonra kralın oğlu, “Pekâlâ,” dedi ve çilecileri selamladıktan sonra yola devam etti. Onu layıkıyla onurlandırmış olan çileciler de çile ormanına geri döndüler.

---

8 Vindhya Dağları'nın bağı. Sāmkhya düşünürlerinin yoğun olarak yaşadığı bir bölge. Onlara “Vindhya'da yaşayanlar” anlamında Vindhya-vasin deniliyordu.

9 Tattvamārga “gerçeğin yolu” anlamına gelir ve Sāmkhya felsefesinin temelini oluşturan yirmi beş maddelik Sāmkhya Tattva'ya işaret eder.

8. Bölüm

Sarayda Ağlaşmalar

1. Efendisinin özveriyle ormana çekilmesinden sonra at bakıcısı yol boyunca kederini içine atmaya çalıştı, ama gözyaşlarının akmasını engelleyemedi.
2. Efendisinin emriyle at üzerinde bir gecede aldığı yolu efendisinden ayrı kaldığını düşünene düşünene sekiz günde katetti.
3. O güçlü at Kanthaka tüm ateşli hâlini yitirmiş, cansız cansız ilerliyordu. Eskisi gibi mücevherlerle süslü olduğu hâlde efendisi olmadığı için tüm güzelliği kaybolmuştu.
4. Çile ormanından ayrıldığında yas tutar gibi sık sık yüksek sesle kişnedi. Acıktığı hâlde yolda yediği otlardan, içtiği sulardan hiç zevk almadı.
5. Sonunda güneşsiz bir gökyüzü gibi boş olan Kapila şehrine vardılar. Şehir dünyanın kurtuluşu için varlığı elzem olan o asil prens tarafından terk edilmişti.
6. Şehrin lotus dolu suları, çiçek açmış ağaçlarıyla kaplı bahçeleri sevincini kaybetmiş sakinleri artık eğlenmediği için âdeta yaban ormanlarına dönmüştü.
7. O ikisi şehirde kederle dolaşmakta olan, gözyaşlarına hâkim olamayan ve görünüşleriyle âdeta gelmeyen diyen şehir halkına rağmen cenaze töreni banyosuna gider gibi şehre girdiler.

8. Şehir halkı bitkin bedenleriyle yollarda dolaşıp ağlaşan o ikisinin yanlarında Şākya soyunun boğası olmaksızın döndüklerini gördü. Bu bir zamanlar Daśaratha'nın oğlunun arabasının [boş olarak] dönmesine benziyordu.¹
9. Sonra gözyaşlarına boğulmuş şehir halkı yol boyunca Çhandaka'yı izledi. Ona, "Şehrin ve krallığın neşesi kralın oğlu nerede? Onu sen götürmüştün," diye kederle sordular.
10. O sadık halka şöyle dedi: "Kralın oğlunu terk eden ben değilim. Tam tersine, ıssız ormanda gözyaşlarıma rağmen beni ve üzerindeki giysileri bırakan odur."
11. Bu sözleri işiten insanlar onun gerçekten insanüstü bir iş yaptığını anladılar. Gözlerinden akan yaşı engellemediler, bencillikleri yüzünden kendilerini suçladılar.
12. Sonra tekrar dediler ki: "Bugün hemen ormana gidelim, o yürüyüşü fillerin kralı gibi olanın gittiği yere! O olmadan yaşayamayız, duyuları uçmuş cansız varlıklar gibi oluruz."
13. Onsuz bu şehir ormana, onun olduğu orman da şehre benzer. Onsuz şehrimiz tüm güzelliğini kaybeder, Vritra'yı² öldüren Marutların liderinin olmadığı cennet gibi olur."
14. Bu sırada prensin geri döndüğünü zanneden kadınlar pencerelere sıra sıra dizildiler, fakat atın sırtını boş görünce pencereleri kapatıp ağlaşmaya başladılar.
15. Akıllı adak sunmakta olan keder içindeki insanların efendisi oğluna tekrar kavuşmak için çeşitli ayinler yaptırıyordu. Tapınaklarda dualar okudu, amacına uygun törenler düzenletti.

---

1 *Rāmāyana Destanı*'nda saraydan ayrılp ormana sürgüne giden Kral Daśaratha'nın oğlu Rāma'nın arabası da bu şekilde şehre boş olarak dönmüştü.

2 *Rigveda*'da kuraklık ifriti olan Vritra'yı fırtına tanrıları Marutlara liderlik eden Tanrı Indra öldürmüştü. Indra'nın kendine ait bir cenneti olduğu düşünülür.

16. Atı getiren seyis sanki efendisi düşmanlar tarafından kaçırılmış gibi keder içinde ve gözlerinden dökülen yaşlarla saraya girdi.
17. Krallığın ahırına giren Kanthaka gözlerinden dökülen yaşlarla etrafına baktı ve insanlara üzüntüsünü belli eder gibi yüksek sesle haykırdı.
18. Sarayda yaşayan kuşlar ve etrafta bağlı duran atlar prensin geri döndüğünü zannedip atın yüksek sesle haykırışına karşılık verdiler.
19. Kraliçenin dairesinin çevresinde dolaşanlar Kanthaka'nın haykırışını duyunca prensin saraya geldiğini zannettiler ve yanılgı içinde aşırı sevinç gösterdiler.
20. Kadınlar bir sonbahar bulutundan çıkan şimşek gibi umutla binaların dışına çıktılar. Kederden baygınlık geçirdiler, neşeleri kaçtı, prensi görmek için gözleri yolları aradı.
21. Saçları sarkmış, ipek elbiseleri kirlenmiş, yüz boyaları silinmiş, gözleri yaş içinde kadınlar gece sona ererken solgunlaşan yıldızlar gibi solgunlaşmış, canlılıklarını yitirmişlerdi.
22. Ayaklarında halhal yoktu, kırmızı boyaları çıkmıştı, kulaklarında küpeler, boyunlarında kolyeler yoktu. Bellerinde kemer, göğüslerinde inci dizileri yoktu, sanki hırsız tarafından soyulmuşlardı.
23. Sadece Çhandaka'yı ve efendisi olmayan atı gören kadınların gözleri yaşla doldu. Ormanın ortasında boğaları tarafından terk edilmiş inekler gibi boyunlarını büküp ağladılar.
24. Kralın başkraliçesi, oğlunu seven Gautamī de yavrusunu kaybetmiş inek gibi bilincini yitirmiş, yaprakları sallanan altın bir muz ağacı gibi kollarını açıp ağlayarak yere yapışmıştı.
25. Bazı kadınlar parlaklıklarını yitirmiş, kolları ve omuzları sarkmış, kederden bitap hâldeydiler. Ağlamıyor, iç

- çekmiyor, kıpırdamıyor, sadece resimdeki şekiller gibi duruyorlardı.
26. Birkaç kadın kendini kaybetmiş, efendilerine duydukları üzüntüden bayılmış, yüzlerinden akan gözyaşı tıpkı dağlardan akan suların kayaları eritmesi gibi göğüslerindeki sandal tozunu silmişti.
27. Kadınların gözlerinden akan yaşların çarptığı yüzleri tıpkı saraydaki gölde ilk yağmur damlalarının çarptığı lotuslara benzemişti.
28. Rüzgârda sallanıp kendi bedenlerini döven sarmaşıklar gibi soylu kadınlar da mücevhersiz, damarsız, tombul ve yumuk, lotus benzeri elleriyle göğüslerini dövüyorlardı.
29. Birbirine yakın dik göğüsleri yumruklarının darbeleriyle titreşen kadınlar orman rüzgârıyla lotusların üzerlerindeki çift çift Brāhman ördeklerini titreştirdiği nehirlerle benziyorlardı.
30. Göğüslerini elleriyle, ellerini de göğüsleriyle zedeliyorlardı. Acıma duyguları körelmiş kadınlar birbirlerine vurarak yekdiğerine acı çektiriyorlardı.
31. Sonra gözleri kızgınlıktan kızarmış olan Yaşodharā kederden titreyen bir sesle, içini çeke çeke ve katlandığı acıyla gözlerinden dökülen yaşlar arasında konuştu:
32. “Çhandaka, geceleyin uyurken beni çaresizlik içinde bırakıp giden kalbimin arzusu nerede? Üçünüzün beraber gittiği yerden sadece sen ve Kanthaka dönünce içim ürperdi.
33. Ey zalim, bana böylesine rezil, kaba ve düşmanca bir iş yaptıktan sonra şimdi neden ağlıyorsun? Gözyaşlarını sil ve mutlu ol, onlar yaptığın işle hiç uyuşmuyor!
34. Sevgi dolu, itaatkâr, her zaman uygun olanı yapan, sadık ve iyi yoldaşım, efendim senin yüzünden asla dönmeyecek. Başarılı çabalarınla mutlu ol!

35. Bir kimsenin sadece yanlış yola gitmeyi bilen budala bir dostu olacağına akıllı düşmanı olsun daha iyi. Senin akılsızlığın ve sözde dostluğun bu aileye yıkım getirdi.
36. Efendileri hâlâ Himālaya Dağı veya yeryüzü gibi varlığını sürdürse de bu kadınlar mücevherlerini bir kenara atmış, kesintisiz yaşlarla gözleri kızarmış, tüm görkemlerini yitirmiş dullar olarak acınacak hâldeler.
37. Ve şu sıra sıra köşkler ondan ayrı kaldıkları için kollarını havaya kaldırır gibi kulelerini yükselterek ve âşık güvercinler gibi uzun iç çekişlerle göğüsleri inip kalkarak sanki bu kadınlarla birlikte ağlıyorlar.
38. Şu at Kanthaka da bir şekilde benim mahvolmamı istemiş olmalı, çünkü herkes gece uyurken bir mücevher hırsız gibi benim hazinemi uzaklara götürdü.
39. Kamçı değil üzerine okların bile düştüğünü düşünürsek, nasıl olur da kamçıdan korkarak benim güzel talihimi ve kalbimi alıp götürür?
40. Alçak yaratık bugün gelmiş krallığı doldura doldura kişniyor; sevgilimi götürürken kötü kalpli atın ağzından hiç ses çıkmıyordu halbuki!
41. Kişneyip insanları uyandırır da, toynaklarıyla gürültü yapsa da, çenesiyle en yüksek sesi çıkarsa da onun çektiği acı beni ilgilendirmiyor.”
42. Çhandaka prensesin ağlayıp hıçkırıklara boğularak söylediği sözleri işitince başını yere eğdi, ellerini kavuşturup gözyaşlarından zorlukla anlaşılan şu sözleri fısıldadı:
43. “Prensesim, Kanthaka’yı yermeniz ya da bana kızmanız doğru değil. Biz tamamen masumuz. Çünkü prensesim, insanlar arasında tanrı olan tanrı gibi gitti.
44. Kralın emrini bilsem de bazı göksel varlıklar tarafından mecbur bırakıldım ve hemen ona bu atı getirdim. Yol boyunca onu izlerken hiçbir yorgunluk duymadım.

45. Atların bu en iyisi yol boyunca sanki havada asılıymış gibi toynaklarının ucuyla bile yere dokunmadı, ağzı da sanki göksel bir güçle kapatılmış gibiydi, bu yüzden hiç kişnemedi, gürültü yapmadı.
46. Prens ilerlediğinde kapı tam zamanında kendiliğinden açıldı ve gecenin karanlığı âdeta güneş tarafından yarıldı. Buradan anlaşıldı ki bu göksel bir emirdir.
47. Sarayda ve şehirde krala bağlı binlerce insan o sırada uykuya yenilmişlerdi. Yine buradan da anlaşılmalı ki bu bir göksel emirdir.
48. Ormana uygun bir elbise görünce kendisinininkini göksel bir kişininkiyle değiştirdi, başındaki süslü örtüyü havaya fırlattı. Bütün bunlar da bunun bir göksel emir olduğuna işarettir.
49. Bu yüzden prensesim, onun ayrılışıyla ilgili olarak bizim kusurlu olduğumuzu düşünmemelisiniz. Ne ben ne de at kendi isteğimizle hareket ettik, o tanrıların eşliğinde gitti.”
50. Prensın mucizevi yollarla tanrıların eşliğinde nasıl ayrıldığını işiten kadınlar meraktan kederlerini unuttular, fakat onun bir çileci olduğunu işittiklerinde yeniden keder ateşiyle yanmaya başladılar.
51. Çaresizlik içinde yorgun gözlerle bakan Gautamī kendini kaybetti ve yuvasını kaybetmiş bir kartal gibi yüksek sesle ağlamaya başladı. Fenalaşarak gözyaşları içinde feryat etti:
52. “Krallık tacıyla çevrenemeye layık o yumuşacık, siyah, parlak ve her bir saç kökünden çıkarak büyük bukleler hâlinde yukarı kıvrılan saçlar kesilip yere mi atıldı?
53. Onun kolları uzundur, hayvanlar kralı gibi yürür, gözleri güçlü bir öküzünki gibidir, göğsü geniştir, sesi tanrıların davulu gibidir, altın gibi parlar. Böyle birisi inziva yerinde mi yaşayacak?

54. Bu dünyanın soylu işler yapan o eşsiz kişiden nasibi olmayacak mı? O buradan gitti; çünkü böylesine erdemli bir yönetici ancak halkın iyi talihi ve erdemleri sayesinde doğar.
55. Onun ayakları parmak uçlarına kadar yayılmış güzel bir ağ gibi yumuşak, bir lotus ya da çiçek gibi narin, topuk kemikleri gizli, tabanları çark işaretlidir. Onlar ormanın sert zeminine mi basacak?
56. Onun paha biçilmez giysilerle süslü, öd ve sandal ağacı yağı sürülü güçlü bedeni sarayın terasında oturmaya, yatmaya alışkındır. Ormanın sıcağına, soğuğuna ve yağmuruna nasıl dayanacak?
57. O soy, erdem, güç, güzellik, eğitim, görkem ve dinçlik yönünden yüceltilmiştir; vermeye uygundur, istemeye değil. Nasıl olacak da dilencilik yapacak?
58. O kusursuz altın yataklarda uyur ve geceleyin müzik aletlerinin sesiyle uyanırdı. Nasıl olur da yeminine uyup üzerinde bir parça giysiyle yerlerde yatar?”
59. Bu acıklı sözleri işiten kadınlar kollarını birbirlerine doladılar ve tıpkı sallanan sarmaşıkların çiçeklerinden damlayan bal damlaları gibi gözyaşları döktüler.
60. Derken Yaşodharā eşini yitirmiş Brāhman ördeği gibi yere düştü, hıçkırıkların tekrar tekrar kestiği sesiyle keder içinde türlü türlü ağıtlar yaktı.
61. “Dharmaya kavuşmak istiyor ama beni, dinî görevlerinde yasal ortağını terk ediyor, onu kocasız bırakıyor; böyle yapıp çileciliği izlemeye kalkışmak nasıl bir dharmaya uyar?
62. Kuşkusuz o karılarını da ormana götüren atalarımızı, Mahāsudarşa’yı ve eski kralları duymamış. Bensiz dharma uygulamaya kalkışıyor.
63. Ayrıca karı koca için vedalarda açıklanan kutsayıcı ve saflaştırıcı, öteki dünyada karşılığını birlikte alacakları kurban törenlerinden haberi yok. Bana karşı dharma da çok cimri oldu!

64. Dharma düşkünü hiç umursamadan beni böyle öfke içinde bıraktı gitti, İndra'nın cennetinde apsaraları elde etme isteğini düşündükçe kıskançlıkla kendi içimde kavga ediyorum.
65. Şu konuda da rahatsızım: O dünyanın kadınlarında nasıl kusursuz bir güzellik var ki onlar için krallığını ve benim sadakatimi terk edip çilecilik yapmaya çalışıyor.
66. Cennetin zevklerine kavuşacak diye ona imrendiğim doğru değildir, bunu elde etmek benim gibi sıradan biri için bile zor değil. Fakat tek istediğim sevgilimin beni ne bu hayatta ne de ötekinde yalnız bırakmasıdır.
67. Tatlı tatlı gülümseyen iri gözlü efendime bakmak sadece benim hakkım değil, daha babasının kucağına çıkamamış şu zavallı Rāhula'nın da hakkı değil mi?
68. Yazıklar olsun! Benim narin bedenli, yüksek ruhlu efendim nasıl bu kadar zalim ve taş kalpli olabilir? Agu agu deyişiyle düşmanı bile yumuşatan bebeğini terk edip gitti.
69. Kalbim kesinlikle çok katı, taştan veya demirden yapılmış, bütün zevklere alışkın olan efendim kraliyet ihtişamını bırakıp ormana gidince yetim kaldığında bile kırılmadı.”
70. Böyle sözler söylerken prenses kocası için duyduğu üzüntüyle kendinden geçti, kara kara düşündü, tekrar tekrar ağladı. Doğası gereği metin biri olsa da nezaket kurallarını unuttu, hiç utanmadı.
71. Kadınlar Yaşodharā'yı keder ve ağlamaktan bitkin vaziyette yerde yatarken görünce onlar da ağlamaya başladılar; gözyaşlarının yıkadığı yüzleri yağmurla kırbaçlanan büyük lotuslara benziyordu.
72. Sonra duaları ve hayır sunuları sona erdi, kral tapıntıdan geldi, insanların acı feryatlarını işitince yıldırımın kükreyişini duyan bir fil gibi titredi.

73. Gözleri Çhandaka ve Kanthaka'ya takıldı, oğlunun büyük kararını duyunca dünyanın efendisi kedere boğuldu, bayram bitince indirilen Şaçī'nin efendisinin³ bayrağı gibi yere serildi.
74. Bir an oğlunun kederiyle kendinden geçti, sonra onunla aynı soydan insanlar onu kaldırmaya çalıştılar, hâlâ yerdeyken gözyaşları içinde ata baktı ve şöyle söyledi:
75. "Ah Kanthaka, savaşta bana ne kadar hizmet ettin, ilk defa kötü bir iş yaptın. Sen de sevdiğin hâlde sanki sevmiyormuş gibi erdem dolu sevgili oğlumu ormana attın geldin.
76. Ya beni de oraya götür ya da hemen git onu geri getir. Zira o olmadan benim için daha fazla yaşamak mümkün değil, hasta olup doğru ilaçtan yoksun kalmış birisi gibiyim.
77. Suvarnanishthīvin ölüm tarafından götürülürken Srinçaya ölmeyerek imkânsız başardı.⁴ Bense dharma aşkıyla giden oğlumun ardından öz denetimden yoksun biri gibi ruhumu teslim etmek istiyorum.
78. Erdemli bir oğuldan ayrılıyorsa on kral soyunun yaratıcısı, geçmiş ve geleceği bilen, yaratılışın efendisi, Vivasvat oğlu Manu'nun akıllı başından gitmez miydi?
79. İndra'nın dostu, Kral Aca'nın bilge oğlu krala⁵ imreniyorum; oğlu ormana gittiğinde kederle beyhude gözyaşları dökerek yaşamaya devam etmek yerine cennete gitti.
80. Ey iyi at, bana onu götürdüğün çile yerini göster, o benim ölümümde su sunacak kişidir. Çünkü aldığım nefes göçmüşlerin yolundadır, o sudan içmek istiyorum."

3 Şaçīpati, İndra'nın adlarından biridir.

4 *Mahābhārata Destanı*, XII, 31'de anlatılan Kral Srinçaya ve oğlu öyküsüne gönderme yapılıyor.

5 Aca'nın oğlu Rāma'nın babası Kral Daşaratha'dır.

81. Özünde yeryüzü gibi sağlam olan kral oğlundan ayrı kaldığı için böyle üzgündü ve metanetini kaybetti. Tıpkı Rāma'ya üzülen Daśaratha gibi çılgınca ağlamaya başladı.
82. Sonra bilgili, erdemli ve edepli vezir ile yaşlı purohita ne kedere boğulmuş bir yüzle ne de hiç üzülmemiş gibi davranmadan, ölçülü bir şekilde konuştular:
83. “Ey insanların en iyisi, kederi bırakın, metin olun. Ey sebatkâr kişi, kendine hâkim olamayanlar gibi ağlamayın. Bu dünyada birçok kral saltanatını ezilmiş bir çelenk gibi bir kenara atıp ormana gitti.
84. Ayrıca belli ki onun yazgısı belirlenmiş, yaşlı kâhin Asita'nın sözlerini hatırlayın. Onun ne cennette ne de çakravartin olarak hükümdarlıkta bir an için bile mutlu olması imkânsızdır.
85. Ama ey insanların en iyisi, bir çaba gösterilecekse hemen söyleyin, vakit geçirmeden oraya gidelim. Oğlunuzla kutsal kitapların çeşitli buyrukları arasında birçok mücadelenin başlamasına izin verin.”
86. Bunun üzerine kral emretti: “O zaman siz ikiniz hemen oraya gidin. Zira yavrusunu kaybetmiş bir orman kuşunun gibi özlemle dolu olan kalbim huzur bulmayacak.”
87. “Emredersiniz,” diyen vezir ve purohita ormana doğru yola çıktılar. Kral da sorunun çözülmesi için karıları ve gelinleriyle birlikte dinsel törenler yapmaya koyuldu.

9. Bölüm

Prese Giden Temsilciler

1. Sonra kralın sözleriyle kamçılanan vezir ve purohita sadakatin verdiği hızla ormana doğru yola çıktılar ve dürtülmüş soylu atlar gibi her çabayı gösterdiler gösterdiler.
2. Uygun bir maiyetle ve zamanında yorgun argın çile yerine vardılar. Resmî şatafatı bırakıp ağırbaşlı hareketlerle doğruca Bhrigu soyunun evladının kaldığı yere doğru ilerlediler.
3. Brāhmana uygun biçimde saygı gösterdiler, onun tarafından gerektiği gibi onurlandırıldılar. Bhrigu evladı oturak verdi, oturduktan sonra dertlerini anlatmaya başladılar:
4. “Biz tarafınızdan gücü ve yaygın ünü tertemiz İkshvāku soyu krallığının evladı için kutsal geleneklerin korunması ve öğüt verilmesiyle görevli iki insan olarak bilinmeliyiz.
5. İşittik ki İndra’ya benzeyen kişinin Cayanta’ya benzer oğlu korktuğu yaşlılık ve ölümü yenmek arzusuyla buraya gelmiş. Saygıdeğer kutsal kişi bunun için geldiğimizi bilsinler.”
6. O cevap verdi: “Uzun kollu prens buraya geldi. Genç olmasına karşın gayet akıllı. Bizim yaşam tarzımızın yeniden doğuşlara götürdüğünü anlayınca kurtuluş özlemiyle Arāda’nın yanına gitti.”

7. Çileciden durumu öğrenen ikisi hemen veda edip prensin gittiği yöne doğru yollarına devam ettiler. Yorgunluktan tükenmişlerdi, ama krallarına olan bağlılıkları hiç tükenmemişti.
8. Biraz yürüyünce onu yol kenarında bir ağacın dibinde otururken gördüler. Süs ve makyajla değil, yalın bedeniyle bir bulut çemberine girmiş güneş gibi yanıyordu.
9. Arabadan inen purohita ve vezir, tıpkı ermiş Urvaṣī'nin oğlunun Vāmadeva ile birlikte ormandaki Rāma'ya yaklaştığı¹ gibi ona yaklaştılar.
10. Cennette Śukra ve Angiras'ın oğlunun Indra'ya gösterdiği gibi ona saygı gösterdiler, o da onlara Indra'nın Śukra ve Angiras oğluna yaptığı gibi saygıyla karşılık verdi.
11. İznini alarak Śākya soyunun bayrağının iki yanına oturdular, ona böyle yaklaşıncı ay ile birleşen ikiz Punarvasu yıldızlarına² benzediler.
12. Purohita ağacın dibinde oturan kralın oğluna tıpkı Brihaspati'nin cennette pāricāta ağacının³ dibinde oturan Indra'nın oğlu Cayanta'ya seslendiği gibi seslendi:
13. “Dinleyin prensim, gözyaşları içindeki kral sizin için duyduğu kederin okuyla vurulup yerde bir süre hareketsiz kaldıktan sonra size hitaben şunları söyledi:
14. ‘Dharmayı kazanmak için ne kadar kararlı olduğumu biliyorum, bu senin gelecekteki amacın. Ancak ormana yanlış zamanda çekildiğin için keder ateşiyle sanki gerçek ateşmiş gibi yanıyorum.
15. Bu yüzden ey dharma tutkunu, bana bir iyilik yap, dharma amacından vazgeç. Zira tıpkı nehrin kabaran

---

1 Rāmāyana Destanı'na gönderme yapılıyor.

2 Hindu astrolojisindeki yirmi yedi takımyıldızdan biridir. İkizler Takımyıldızı'ndaki en parlak iki yıldız olan Castor ve Pollux'a atıfta bulunur.

3 Cennetteki beş ağaçtan biridir. Indra ve Krishna bu ağaç için kavgaya ederler. Okyanusun çalkalanması sırasında ortaya çıkmıştır.

- akıntısının seti yıkması gibi kabaran keder dalgaları da beni boğuyor.
16. Çünkü rüzgârın buluta, güneşin suya, ateşin kuru ota, yıldırımın dağa yaptığı gibi keder dolu hadiseler de beni dağıtıyor, kurutuyor, yakıyor ve parçalıyor.
  17. Bu nedenle önce yeryüzünün kralı olmanın tadını çıkar, sonra kutsal metinlere uygun zamanda ormana çekilirsin. Talihsiz babanı dikkate al, çünkü dharma tüm yaratıklar için merhamet içerir.
  18. Bu dharma sadece ormanda kazanılmaz, kendine iyi hâkim olanlar onu şehirde de kazanabilir. Bunun için hedef ve çaba yeterli, orman ve dilencilik yaşamı korkaklara göredir.
  19. Kurtuluş dharması evinde yaşayan, başında taç taşıyan, omuzlarından inci kolyeler sarkan, elleri yüzüklerle kaplı, krallık zenginlikleri içinde yatan biri tarafından da kazanılabilir.
  20. Dhruva'nın iki genç kardeşi Bali ve Vacrabāhu, Vibhrāca, Ashādha ve Antideva, Videha kralı Canaka, Druma ve Senacit kralları.
  21. Bilmelisin ki insanların efendisi olan bu kişiler dharma kazanma usullerini iyi bilirlerdi ve evlerinde kalarak sonsuz mutluluğa ulaşmışlardı. Bu yüzden bir an önce hem aklına hem de krallığa hâkim olmalısın.
  22. Taç giyerken kutsal sularla ıslatılan bedenine sarılmak, kraliyet şemsiyesinin altından sana bakmak, sonra da mutlulukla ormana çekilmek istiyorum.'
  23. Kral gözyaşlarına boğularak size bunları söyledi. Dinlemeli, onu memnun etmek için sevgisine sevgiyle karşılık vermелisiniz.
  24. Şākya kralı sizin için duyduğu üzüntü yüzünden damlaları acıdan oluşan keder okyanusuna battı. Bu nedenle onu bir geminin okyanusta çaresiz kalmış bir insanı kurtarması gibi gidip çaresizlikten kurtarın.

25. Gangā'dan doğan Bhīṣhma, Rāma ve Bhrigu oğlu Rāma, hepsi de babalarının iyiliği için çalışmışlardı, bunu bilen siz de öyle yapmalısınız.
26. Sizi büyüten kraliçeyi düşünün, buzağısını kaybetmiş bir inek gibi üzüntüden acı acı ağlıyor, neredeyse Agastya'nın⁴ yönettiği yere göçecek.
27. Acınacak hâle düşmüş karını da düşünmelisin, dul olmasa da kocasız kaldı ve bu hâliyle eşinden ayrı düşmüş bir kuğuya, ormanda erkeğinden ayrı düşmüş dişi file benziyor.
28. Rāhula'yı babasının Rāhu'nun engellediği dolunay gibi olmasından duyduğu üzüntüden kurtarın, o sizin biricik oğlunuz, yavrucak keder oklarını kalbinde taşıyarak acı çekmeye hazır değil.
29. Tüm saray ve şehir yakıtı sizden ayrı kalmak, dumanı iç çekişler, alevleri ıstırap olan keder ateşiyle yanıyor. Sizi gördüklerinde suya kavuşacaklar.”
30. Purohitanın sözlerini dinleyen Bodhisattva kısa süren bir derin düşünce hâlinden sonra tüm niteliklerin bilgisiyle dolu şöyle nazik ve kusursuz bir yanıt verdi:
31. “Babaların oğullarına olan duygularını, özellikle kralın bana olan duygusunu çok iyi bilirim. Ama bunu bilsem de hastalık, yaşlılık ve ölümden korkuyorum, akrabalarımın ayrılmaktan başka seçeneğim yok.
32. Sonunda sevdiklerinden ayrılmak olmasaydı kim onları görmek istemezdi ki? Ne kadar ertelense de sonunda ayrılık olduğu için sevgili babamı dahi bıraktı-bildim.
33. Kralın benim yüzümden üzüldüğünü söylemenize üzüldüm, fakat beraberlikler rüya gibi gelip geçici, ayrılıklar ise kesindir.

---

4 *Rigveda*'nın birçok ilahisini yazdığı kabul edilen ünlü bir ermiştir. Yönettiği yer ölüm dünyası, öteki taraf.

34. Ve dünyanın değişken gidişine bakıldığında şu sonuca varmalısınız ki, kederin nedeni ne oğuldur ne de baba, kederin nedeni cehalettir.
35. Bu dünyada bir araya gelmiş canlıların sonu zaman içinde birer yolcu gibi birbirlerinden ayrılmaktır. Bilge kişi sadece isimde akrabası olanların ayrılığından mı kederlenir?
36. Kişi bir önceki yaşamındaki akrabalarını bırakıp buraya gelir, buradakileri de bu yaşamda bırakıp gider. Sonraki yaşamda daha uzaktakine varır. Herkesi bırakan bir kimsede nasıl bağlılık oluşabilir ki?
37. Doğumdan itibaren ölüm her an vurmaya hazırdır, neden kral hazretleri oğluna olan sevgisinden ormana gidişine ‘yanlış zamanda’ diyor?
38. Duyu nesnelerinden vazgeçmek için de, servet kazanmak için de yanlış zamanlar vardır. Bu dünyada zaman belirleyicidir, fakat en yüce amaç olan kurtuluş için belirli bir zaman yoktur.
39. Kral krallığı bana devretmek istiyor, bu bir baba için soylu ve uygun bir davranış, fakat benim bunu kabul etmem doğru değil, bu hasta bir adamın açgözlülükle bozuk şeyleri yemesine benzer.
40. Bilge kişi için hükümdarlığı üstüne almak nasıl doğru olabilir? Orası korku, gurur sarhoşluğu, bitkinlik dolu, insanların kötüye kullandıkları dharmasız bir hayal evidir.
41. Krallık tıpkı her tarafı yanan altın bir saray, zehir dolu nefis bir yemek veya timsah dolu bir lotus gölü gibi aynı zamanda hem zevk hem de belalarla doludur.
42. Krallıkta ne zevk var ne de dharma, bu yüzden eski krallar kaçınılmaz keder çağına geldiklerinde bundan iğrendiler ve krallıklarını bırakıp ormana çekildiler.
43. Krallığın iğrenç bir kara yılan gibi olan tehlikelerinden ormanın şifalı otlarını sanki saklı bir mücev-

her bulmuş gibi mutlulukla kucaklayarak yemek çok daha iyidir.

44. Kralların krallıklarını bırakıp dharma için ormana çekilmeleri takdire şayandır, fakat ormanda yaşarken ettikleri yeminden cayıp eve dönmeleri hiç uygun değildir.
45. İyi ailenin azimli kişisi nasıl olur da ormana çekildikten sonra cübbesini atar, şehri Puramdara'ya⁵ benzese bile utancından kahrolarak oraya geri döner?
46. Korkaklar ve açgözlüler kustukları yemeği tekrar yerler, ancak korkan ve açgözlülüğe kapılan birisi terk ettiği etin şehvetine geri döner.
47. Yanan bir evden güçlkle kaçan birisi o eve ev sahipliği mevkiinden vazgeçtikten sonra tekrar girer; tehlikesini gördüğü için onu sadece yanılığdan doğan tutkudan dolayı tekrar üstlenmek isteyebilir.
48. Geçmişte nihai kurtuluşa ermiş kralların bunu evde elde ettikleri doğru değildir. Çünkü kurtuluş dharması huzurla mümkündür, kralların dharması ise şiddet doludur.
49. Bir kral huzurdan fazla hoşlanırsa krallığı çöker, krallığına fazla kafa yorarsa da huzuru kaybolur. Huzur ve şiddet tıpkı soğuk olan suyla sıcak olan ateş gibi birbiriyle uyuşmaz.
50. Bu yüzden krallar ya kararlılıkla krallıklarını bir kenara bırakıp huzuru bulmuşlar ya da krallıkla lekelenmiş, duyularına hâkimiyetle kurtuluşa erdiklerini iddia etmişlerdir, ama bu asla moksha⁶ yolu olmamıştır.
51. Krallığı elde tutarak huzura kavuşulduğunu düşünsek bile ormana tereddütle gelmedim, ev ve akrabalarından oluşan ağdan kurtulmuş biri olarak bir daha asla o ağa yakalanmam.”

---

5 Tanrı İndra'nın şehri.

6 Yeniden doğuş zinciri boyunca kazanılan olumlu karma sonucunda bu zincirin dışına çıkarak özgürleşme, kurtuluş. Mukti diye de söylenir.

52. Kralın oğlu her türlü hırstan uzak, erdem ve bilgisiyle uyumlu, doğru savlarla ve coşkuyla böyle konuştu. Onu dinleyen vezir şöyle yanıt verdi:
53. “Dharma için çabalamanız kendi içinde uygun görünüyor, uygun olmayan bunu şimdi yapmak istemeniz. Yaşlı babanızı keder içinde bırakarak amaçladığınız dharmaya kavuşamazsınız.
54. Kuşkusuz zekânız dharma, artha ve kâma konusunda yeterince keskin değil ya da dar düşünüyorsunuz. Görünür kazançları bırakıp görünmeyenlerin peşinden gidiyorsunuz.
55. Bazıları yeniden doğuşun olduğunu, bazıları da olmadığını söylerler. Bu konu şüphe götürür, bu yüzden size sunulan krallığın zevkini çıkarsanız daha iyi olur.
56. Eğer eylemde herhangi bir akış olacaksa o zaman kazandığımız doğuma göre zevkini çıkartmayı sürdürelim. Ama başka bir doğumda eylemin akışı sürmeyecekse bu dünya çabasız mokshaya kavuşturuyor demektir.
57. Bazıları gelecekte yaşam dolduğunu söyler, ama kurtuluş yollarını açıklamazlar. Onlar tıpkı ateşin yakıcı özü, suyun akıcı özü gibi, doğanın temel bir gücünün de eylemin devamını sağlayan öz gücü olduğunu anlatırlar.
58. Bazıları iyi ve kötü, varlık ve yokluk doğal gelişim sonucudur derler. Tüm bu dünya doğal gelişim sonucu oluşmuştur, yeniden çaba göstermek boştur.
59. Tüm duyu eylemleri sevilen-sevilmeyen niteliklerine bakılmaksızın kendi ilgili nesneleriyle sınırlı olarak devam ederler. Böylece yaşlılık ve hastalığa ulaşırız. Çabalamanın ne anlamı var, bu doğal bir gidiş değil mi?
60. Adakları yakan ateş suyla söndürülür, suyu da ateş kurutur. Doğaları farklı elementler birleşip vücut bulurlar, birleşe birleşe dünyayı oluştururlar.

61. Anne karnında eller, ayaklar, karın, sırt ve kafa oluşur ve ruh bedenle birleşir. Bilen kişiler bunların hepsinin doğal bir gelişim olduğunu söylerler.
62. Dikene keskinliğini veren, hayvanlara ve kuşlara çeşitli biçimler kazandıran kimdir? Bunların hepsi doğal gelişimle meydana gelir. Bunlarda bizim isteğimizin bir katkısı yok ki çabalarımızın olsun.
63. Bazıları da yaratılışın Īṣvara'dan kaynaklandığını söylerler. Bu durumda insanın katkısı nedir? Dünyanın yaratılışını sağlayan neyse yok oluşunu sağlayan da odur.
64. Bazıları da var olmanın ve göçüp gitmenin sadece ruh sayesinde olduğunu ileri sürerler. Ancak varlık hâline gelişin çabasız olduğunu, kurtuluşa ermenin ise çabayla olacağını söylerler.
65. Nesli sürdürerek atalarına, veda azizlerine, kurban sunulan tanrılara borcunu ödeyen ve bu üç borçla doğmuş olan kişi görevini yerine getirince kurtuluşa ermiş olur.
66. Bilenler kurtuluşun sadece veda öğretilerini izleyerek mümkün olabileceğini söylerler. Kurtuluş için kendi bireysel güçleriyle çabalayanlarsa boşa çabalamış olurlar.
67. Ey kusursuz kişi, eğer kurtuluşa bu kadar bağlıysanız şimdi tarif ettiğim öğretiyi izlersiniz. Böylece kurtuluşa erer, kralın üzüntüsüne de bir son vermiş olursunuz.
68. Saygıdeğer efendim, çile ormanından geri dönmenin yanlış olduğunu düşünüyorsanız bundan hiç rahatsızlık duymayın. Eski zamanlarda çok kişi ormandan evine döndü.
69. Çile ormanında etrafı maiyetiyle çevrili olarak yaşayan Ambarīsha şehrine dönmüştü. Rāma da yeryüzü düşmanların zulmüne uğradığında onu kurtarmak için çile ormanından ayrıldı.

70. Aynı şekilde Şâlvaların kralı Druma oğluyla birlikte ormandan şehre döndü. Brāhman ermiş Sāmkriti Antideva krallık itibarını ermiş Vasishtha'dan aldı.
71. İşte dharma ateşiyle yananların ormandan evlerine dönüşleri böyle. Dharma uğruna olduğu zaman insanların çile ormanından ayrılıp eve dönmelerinde hiçbir sakınca yok.”
72. Kralın gözü olan vezirin iyiliği için söylediği bu müşfik sözleri duyan prens sebatkâr bir tavır takınarak ölçülü bir üslupla her hususu sözü dolandırmadan karşılayan ve bağılıktan uzak şu yanıtı verdi:
73. “Bu evrendeki yaratılış ve yok oluşla ilgili tartışmalı soruya benim başkalarının sözlerine göre karar vermem mümkün değil. Gerçeğe çile ve huzur içinde kendim varacağım ve onu kabul edeceğim.
74. Şüpheden doğmuş, muğlak ve birbirini tutmayan dogmatik sistemleri kabul etmem doğru olmaz. Akıllı kişi nasıl olur da bir körün başka bir körü izlediği gibi başkasının peşinden gider?
75. Her ne kadar nihai gerçeği henüz göremesem de iyi ile kötünün çekiştiği yerde iyiden yana olurum. Kendini iyiye adayan insanın emeği boşa gitse bile, kendini aşağılık olana adayan insanın gerçek dahi olsa mutluluğundan daha iyidir.
76. Kutsal metin geleneğinin belirsizliğini görünce anlamak lazım ki otoritelerin sözleri iyidir ve otoritenin temeli günahı defetmektir. Çünkü günahı kovmuş olan yalan söylemez.
77. Geri dönüşümün doğruluğunu haklı çıkarmak için Rāma ve diğerlerinden verdiğiniz örnekler iddianızı kanıtlamaz. Çünkü yeminini bozanlar dharma konusunda karar vermeye yetkili değildirler.
78. Hâl böyle olunca, güneş yeryüzüne düşebilir, Himālaya Dağı devrilebilir, ama ben nihai gerçeği görmemiş

ve duyuları zevk nesnelerinden kurtulmamış, dünya işlerine bağlı bir insan olarak ailemin yanına dönme-yeceğim.

79. Yanan ateşe girerim, yine de amacıma ulaşmadan evime girmem.” Mağrur bir şekilde bunları söyledikten sonra sözüne uygun biçimde bütün diğerkâmlığıyla [oradan] ayrıldı.
80. Kararının sarsılmaz olduğunu gören vezir ve Brāhman başlarını kederle eğip yaşlı gözlerle onu izlediler, başka çareleri kalmadığını anlayınca da şehre doğru yola çıktılar.
81. Sonra ona olan sevgileri ve krala olan bağlılıkları yüzünden kaygıyla geri dönüp kımıldamadan durdular; o parlak, yanına yaklaşılmaz bir güneş gibiydi, ona ne bakabiliyorlardı ne de ondan ayrılabiliyorlardı.
82. Çıktığı yüksek yolda olacakları gözlemleri için geride casuslar bıraktılar, sonra biricik oğlunu bekleyen kralı nasıl gidip göreceklerini düşünerek güçlkle yola çıktılar.

10. Bölüm

Şrenya'nın Ziyareti

1. Geniş göğüslü prens kralın kurban işlerinde ve yönetim kurulunda görevli memurlarını gönderdikten sonra Gangā'nın kabaran sularını geçti, kral saraylarının şehri Rācagriha'ya vardı.
2. Sıcak su kaynaklarıyla temizlenip desteklenen, dağ sıralarıyla korunup süslenen, beş tepesiyle seçkinleşmiş şehre Svayambhū'nun¹ en yüksek cennete girdiği gibi huzurla girdi.
3. Oradaki insanlar onun ağırlığını, gücünü, adak direği gibi insaninkini aşan şanlı görünüşünü ve taşıdığı boğa işaretini görünce şaşkınlığa düştüler.
4. Başka başka yönlerde gidenler öylece kalakaldılar, yolda duran herkes onu izlemeye başladı. Hızlı yürüyen yavaşladı, oturmakta olan ayağa sıçradı.
5. Bazıları ellerini kavuşturup ona saygı gösterdi, bazıları onu başıyla selamladı, bazıları nazik sözler söylediler, hiç kimse saygısını göstermeden geçip gitmedi.
6. Onu gören fazlasıyla süslü kişiler utandılar, yol kenarında gevezelik edenler seslerini kestiler. Dharmanın beden bulmuş hâli gibi olduğu için hiç kimse kötü düşüncelere dalamadı.

---

1 Tanrı Brahmā.

7. Yol boyunca başka işlerle uğraşan kadınlar ve erkekler tanrının oğlu gibi duran bu insandan tanrıya saygıyla bakmaya doyamadılar.
8. Kaşlarına, alnına, ağzına, gözlerine, bedenine, ellerine, ayaklarına ve yürüyüşüne, onun neresine bakarlarsa baksınlar insanların gözleri oraya çivileniyordu.
9. Kaşlarının arasında saç kıvrımı, elinde şans çizgileri vardı; gözleri uzun, bedeni parlaktı. Dilenci gibi giyindiği hâlde dünyayı yönetecek gibiydi. Onu gören Rācagriha'nın tanrıçası Lakshmī² tedirgin oldu.
10. Sarayından dışarı bakan Magadha kralı Şrenya³ insan kalabalığını görünce nedenini merak etti. Bir saray memuru ona şöyle açıkladı:
11. “Bu Śākya kralının oğludur. Brāhmanlar onun en yüce bilgiye veya dünya hükümrانlığına erişeceğini söylüyorlar. O gezgin bir dilenci oldu, insanlar bu yüzden ona bakıyorlar.”
12. Sebebi öğrenen kral çok heyecanlandı ve o memura dedi ki: “Onun kaldığı yeri bul.” Memur, “Emreder-siniz,” dedi ve prensi takip etmeye başladı.
13. Kımıltısız gözleri sadece bir boyunduruk öteye bakıyordu, sessizliğini koruyor, yavaş ve ölçülü yürüyordu. Dilencilerin en iyisi aklını ve duyu organlarını denetim altında tutuyor ve yemek dileniyordu.
14. Sadakaları hiç ayırım gözetmeden kabul etti, dağdaki ıssız bir dereye doğru ilerledi, orada usulüne uygun olarak yemeğini yedikten sonra Pāndava Dağı'na tırmandı.
15. Dağ lodhra ağaçlarıyla kaplıydı, boş alanlarda tavus kuşu ötüşleri yankılanıyordu. İnsanların güneşi, üzerindeki koyu sarı giysiyle sabah doğu dağında beliren güneş gibi görünüyordu.

---

2 Zenginlik ve Servet Tanrıçası.

3 Kral Bimbisāra.

16. Saray memuru onu orada görünce çabucak Kral Şrenya'ya haber verdi, haberi alan kral ona olan saygısından yanında az kişiden oluşan bir maiyetle yola çıktı.
17. Kahramanlıkta Pāndu'nun oğlu gibi olan, endamı dağa benzeyen kral dağların en iyisi Pāndava'ya tırmandı. Başında tacıyla aslan gibi yürüyen bu insanlar aslanı yelesini sallayan bir aslana benziyordu.
18. Orada bağdaş kurmuş, huzur içinde oturan Bodhi-sattva'yı gördü. Dağın doruk noktası gibi veya bulut kuşağı arasından parlayan ay gibiydi.
19. Orada dharma tarafından sihirle yansıtılmış bir varlık gibi güzelliğinin görkemiyle oturmaktayken, insanların efendisi kral tıpkı Şakra'nın Svayambhū'ya yaklaştığı gibi ona şaşkınlık ve hürmetle yaklaştı.
20. Adabı bilenlerin en iyisi ona nezaketle yaklaştı, sağlığını sordu, o da krala aynı şekilde karşılık verdi, hastalıktan uzak, huzur içinde olmasını diledi.
21. Sonra kral fil kulağı gibi kirli mavi, temiz bir kaya parçası üzerine oturdu, oturduktan sonra işin aslını öğrenmek isteğiyle iznini alarak ona sordu:
22. "Ailenizle soydan gelen ve güveni sınanmış güçlü bir dostluğum var. Dostum, istediğim sizinle konuşmak. Bu yüzden şu içten sözlerimi dinleyin.
23. Güneşten gelen soyunuz çok büyük, yaşınız çok genç ve parlak bir güzelliğiniz var. Neden geleneğe karşı gelip krallık yerine dilencililiği tercih ediyorsunuz?
24. Bedeniniz sandal yağıyla yağlanmaya layık, bu koyu sarı giysilere değil. Bu el halkı korumaya layık, başkalarının verdiği sadakaları almaya değil.
25. Bu yüzden ey soylu kişi, eğer babanıza duyduğunuz sevgiden dolayı zorla sunulan krallığı istemiyorsanız, halef olmayı umursamıyorsanız, hemen benim krallığımın yarısını alın.

26. Hısım akrabaya zulmetmenin gereği yok, krallık zaman içinde huzurla sizin olacaktır. Bu yüzden bana bu iyiliği yapın, zira iyi ile birlikte olmak iyilerin refahını sağlar.
27. Şimdi soyunuzun verdiği gururla bana güveninizi gösteremezsiniz, fakat sonra düşmanları defetmek için benimle beraber düşman saflarına dalarsınız.
28. Şimdi bu seçeneklerden birini seçin; dharma, artha ve kāmaya göre yaşayın ve bunun tadını çıkarın. Bunda tereddüt edenleri hem bu dünyada hem de öteki dünyada felaket beklemektedir.
29. Eğer amacına ulaşmak istiyorsan dharma ve arthanın bastırılmasıyla elde edilen kāmadan, dharma ve kāmanın üstesinden gelmekle elde edilen arthadan, kāma ve arthanın kesilmesiyle elde edilen dharmadan vazgeçmelisin.
30. Bu nedenle trivarga⁴ denilen üçlüyü izleyerek bu güzelliğinin meyvesini verin; çünkü derler ki dharma, artha ve kāmaya tam olarak ulaşılması insanoğlu için bireyin bütün amacıdır.
31. Yay germeye uygun bu pazıların işe yaramaz olmasına izin veremezsiniz. Onlar tıpkı Māndhātā⁵ gibi üç dünyayı birden ele geçirebilir, bu dünya ne ki?
32. Bunları size olan sevgimden söylüyorum, hükmetme aşkı ya da kibirden değil. Üzerinizde bu bhikshu giysisini görünce çok acıdım ve gözlerimden yaş geldi.
33. Bu yüzden ey soyunun aynası, ey dilenci hayatını seven, yaşlılık gelip güzelliğini almadan önce dharmaya gönül vermiş olan sen, zamanı geçmeden dharmaya kavuşasın.
34. Yaşlı kişi dharmaya kavuşabilir, fakat yaşlı kişinin zevk alma kabiliyeti kalmamıştır. Bu yüzden zevk

---

4 Hinduların kāma, artha ve dharmadan oluşan yaşam biçimleri.

5 Īkshvāku soyundan ünlü bir kral.

alma gençlikte, zenginlik orta yaşta, dharmaya kavuşma da yaşlılıkta olur.

35. Bu dünyada gençlik dharma ve arthanın düşmanı gibi görülür, çünkü ne kadar çabalansa da tutkuları zapt etmek zordur, onlar insanı kendi yollarına doğru sürükler.
36. Yaşlılık tefekkür, ağırbaşlılık ve istikrar demektir; kısmen başka hiçbir şeye yetememekten, kısmen de utançtan, az emekle kutsal huzuru kazandırır.
37. Bu yüzden kişi gençliğin huzursuz, aldattıcı, onu duyu nesnelere bağlayan, pervasız, anlayışsız, dar görüşlü dönemini geçince bir ormandan salimen geçmiş gibi rahat bir nefes alır.
38. Bu nedenle dengesiz gençlik zamanının düşüncesiz ve isyankâr hâli geçsin; gençlik parıltısı Aşk Tanrısı'nın hedefidir ve duyulardan korunamaz.
39. Eğer istediğin gerçekten dharma ise o zaman kurban sun, o ailenin de dharması olur. Marutvan⁶ da kurban sunduktan sonra fil sırtında en yüksek göğe gidebildi.
40. Altın bileziklerle bezeli kolları, mücevherlerin parıltıdığı başlıklarıyla krallık ermişleri büyük ermişlerin çileyle eriştiği yolun aynısını kurban sayesinde geçtiler.”
41. Magadha kralının konuşması böyleydi, konuşurken Valabhid'e⁷ benziyordu. Kralın oğlu bunu duydu, ama çok sayıda parlak doruğu olan Kailāsa Dağı'ndan daha fazla sarsılmadı.

---

⁶ İndra'nın adlarından biri.

⁷ İndra'nın adlarından biri.

11. Bölüm

Tutkunun Reddedilişi

1. Magadha kralının dostça fakat kendisinin düşüncelerine aykırı konuşması karşısında soyundan lekesiz olan Şuddhodana'nın oğlu sakın kaldı ve sonra şu şekilde bir yanıt verdi:
2. “Haryanka'nın ünlü ailesinden geldiğiniz için ve davranışlarınızın saflığıyla dostlarınıza bu kadar bağlı olduğunuzdan onlara böyle davranmanızda şaşılacak bir şey yok.
3. Kötü insanlar arasında atalardan gelen dostluktan eser kalmaz, tıpkı korkakların hükümdarlığının sürmemesi gibi. Fakat iyiler arasında atalardan gelen dostluk artarak sürer.
4. Bu dünyada dostları zor durumda kaldığında kendisini onunla aynı hissedenler gerçek dostlardır. Çünkü bu dünyada refah içinde rahat olan bir adama kim dost olmaz.
5. Keza bu dünyada servet kazanan insanlar onu dostları veya dharma için harcarsa o servet tam değerini bulur ve eğer kaybedilirse hiç üzüntü vermez.
6. Ey kral, benimle ilgili bu kararınız kesinlikle dostluktan ve yürek asaletinden geliyor. Ben de benzer bir dostluk göstereceğim, başka türlü bir yanıt veremem.

7. Yaşlılık ve ölümün tehlikesini bildiğimden kurtuluşa ermek için kendimi dharmaya verdim. Gözü yaşlı akrabalarımı ve dahası kötülüğün sebebi olan tutkuları bu yüzden bıraktım.
8. Duyu nesnelerinden korktuğum kadar zehirli yılanlardan, gökten düşecek yıldırımdan veya rüzgârın tetikleyeceği yangından korkmuyorum.
9. Çünkü tutkular gelip geçicidir, iyilik hazinesinin hırsızıdır, boştur, bu dünyanın hayaletleridir. Onlardan beklenen umut sadece akli ayartır, gerçekten kazandırdığı ne vardır ki?
10. Tutkunun kurbanları ölümlülerin dünyasında huzur bulamadıkları gibi üç katlı cennette de bulamazlar. Açgözlü insanlar tıpkı rüzgârla harlanan ateş gibi asla tutkularını doyuramazlar.
11. Bu dünyada tutkudan daha büyük bir felaket yoktur ve insanlar buna büyük bir hayalle bağlıdır. Akıllı kişi bunu bilerek neden böyle bir felakete özlem duysun ki?
12. Denizle çevrili dünyayı kazansalar bile fetihlerini okyanusun ötesine kadar genişletmek isterler. Okyanus içine dolan sulara nasıl doymazsa insanlar da tutkulara öyle doyumsuzdur.
13. Göklerden altın da yağsa, dört kıtayı zapt da etse, Şakra'nın koltuğunun yarısını da paylaşırsa, Mān-dhātri'nin duyu nesnelerine olan özlemi dinmedi.
14. Cennette tanrıların kralı olan Şatakratu¹ Vritra'nın korkusundan kaçıp saklanmıştı. Rishilerin lanetine uğrayan Nahusha da tutkuya doyamamış ve cennetten kovulmuştu.²

---

1 İndra'nın adlarından biri.

2 Efsaneye göre İndra ve Pracāpati Tvashtā başlangıçtan beri düşmandılar. Tvashtā'nın Trişiras adlı üç başlı bir oğlu vardı. Baba tarafından Brāhman, anne tarafından asura olduğu için bu durum İndra'ya dine yönelik bir küfür gibi geldi. Öfkelenip onun başını uçurdu. Fakat bir brāhmahatya (Brāhman öldüren) durumuna düştüğü için suçluluk duydu. Çünkü her > şeye rağmen Trişiras bir Brāhman sayılıyordu. Oğlunun öldürüldüğünü

15. İlâ'nın oğlu her ne kadar üç katlı cennete girmiş ve Tanrıça Urvaṣī'yi elde etmişse bile yine de duyu nesnelerine doymaz ve ermişlerden aldığı altına olan açgözlülüğü yüzünden harap olur.³
16. Bali'den⁴ büyük Indra'ya, büyük Indra'dan Nahusha'ya, Nahusha'dan da tekrar büyük Indra'ya geçtiğini gördükten sonra yeryüzünde veya gökyüzünde olsun her türlü sıkıntının nedeni olan duyu nesnelerine kim güvenebilir?
17. Ağaç kabuğundan giysiler giymelerine, bitki kökü ve suyla beslenmelerine, yılan gibi uzamış saçlarına, dünyaya karşı isteksizliklerine rağmen ermişlerin bile yenildiği tutku düşmanının peşinden kim koşar?
18. Korkunç bir silahla donanmış olsa da Ugrāyudha⁵ onların uğruna Bhīṣma'nın⁶ ellerinde can vermedi mi? Onların düşünceleri tekinsiz ve ölümcüldür, erdemliler bile böyleyken bir yemine bağlı olmayanlar ne yapsın?
19. Duyu nesnelerinin tadının kötü, bağımlılığının güçlü olduğunu, doyumunun ne kadar eksik kaldığını, iyile-

duyan baba Tvaṣtā, Indra'yı öldürmesi için Vritra'yı yarattı. Indra korkup lotuslarla kaplı Mānasa Gölü'ne saklandı. Indra gidince cennetin yöneticisiz kalmasından rahatsız olan tanrılar yönetici olarak Nahusha'yı atadılar. Indra'nın yokluğundan istifade etmek isteyen Nahusha açgözlülükle onun karısı Indranī'ye sahip olmak istedi. Buna sinirlenen ermiş (Rishi) Agastya bir lanetle onu yılanı çevirdi ve cennetten kovdu.

- 3 Mitolojiye göre Soma'yla Tārā'nın oğlu olan Budha (Merkür gezegeni), İlâ ile evlenir, ondan Purūravas adlı bir oğlu olur. Purūravas peri kızı Urvaṣī ile evlenir. Kökeni *Rigveda* ve Brāhmanalara kadar geri giden bu efsaneye Purāna döneminde çeşitli eklemeler yapılmıştır. Bunlardan biri Purūravas'ın Brāhmanların servetlerini çaldığına ve onlar tarafından lanetlendiğine dairdir.
- 4 Mahābali de denen Bali efsaneye göre asurların hocası Śukra (Śukrācārya) tarafından tahta çıkarılır. Bali viṣvacit denilen ve tüm dünyayı ele geçirmeye yarayan bir kurban töreni düzenler. Kurban Tanrısı Yacnadeva bundan çok hoşnut olur ve onu Indra ile neredeyse eşit sayılabilecek duruma getirir. Bali bütün tanrılara savaş açar ve onları yener. Bali'nin dedesi Prahlāda gelir, onu kutsar ve onun Indra gibi olduğunu ilan eder.
- 5 *Mahābhārata Destanı*'nda Pāndavaların yanında savaşan bir Pāṇçāla kralı.
- 6 *Mahābhārata Destanı*'nda Kuruların ve Pāndavaların büyükbabaları. Savaşta Kuruların yanında yer alıp Pāndavalara karşı savaşmıştı.

- ri küçümseyip kötülüğü kesinleştirdiğini bilseydi tutku denilen zehri kim içerdi?
20. Kendine hâkim olan kişi çiftçilik gibi zahmetli işlerin peşinden koşan tutkulu insanların çektiği acıyı duyunca tutkuları bir kenara atar ve zevkleri bırakmış kişilerin iyiliği için çalışır.
21. Zevklere ulaşmış tutkulu kişinin başarısı talihsizlik olarak görülmelidir, çünkü tutkuya kavuşmakla kendinden geçer, o sarhoşlukla yapması gerekenleri değil yapmaması gerekenleri yapar, bunun sonucunda zarar görür, daha aşağı bir derecede yeniden doğar.
22. Bilge kişi zorlukla kazanılan ve elde tutulan aldatıcı tutkunun bir süreliğine ödünç alınmış ve tekrar kaybedilecek bir şey olduğunu görünce hiç ona kapılır mı?
23. Akli başında kişi bu dünyada samandan bir meşale olan tutkudan neden zevk alsın? Onu arayıp ona tutunan istekle tutuşmuş kişiler onları bırakmazlarsa felakete sürüklenirler.
24. Akli başında kişi hâkim olunamayan ve vahşi yılanlara benzeyen tutkudan zevk alabilir mi? Akli başında olmayan kişi onlar tarafından kalbinden ısırılınca mahvolur ve huzur bulamaz.
25. Akli başında kişi kuru kemikten iskeletlere benzeyen tutkudan zevk alabilir mi? Onlardan zevk alanlar da kemik kemiren aç köpekler gibi asla tatmin olmazlar.
26. Akli başında kişi açık bir tuzak olan tutkudan zevk alabilir mi? Onlar krallar, hırsızlar, ateş ve suyla aynı özellikte olduklarından acı çektirirler.
27. Akli başında kişi tehlike yuvası olan tutkudan zevk alabilir mi? Orada kaldığı sürece düşmanlarının veya akrabalarının eliyle her taraftan gelen belalarla karşılaşacaktır.
28. Akli başında kişi bir ağacın en yüksek dalında duran meyvelere benzeyen tutkuları ister mi? Dağda, orman-

da, nehirde, denizde insanlar onlar tarafından aşağı çekilirler, bu yüzden de mahvolurlar.

29. Akli başında kişi bir rüyadaki eğlenceye benzeyen tutkuları ister mi? Tutkular zahmetli çabalarla kazanılır, fakat bir anda kaybedilirler.
30. Akli başında kişi içi kor ateşle dolu çukurlara benzeyen tutkuları ister mi? İnsan onları elde etse de, artırsa da, korusa da onlarda huzuru bulamaz.
31. Akli başında kişi bir mezbahadaki bıçaklara ve yakacak odunlara benzeyen tutkuları ister mi? Tutku uğruna Kurular, Vrishni-Andhakalar ve Mekhala-Dandakalar mahvolup gittiler.
32. Akli başında kişi arkadaşlıkları bozan tutkuyu ister mi? Mesela Sunda ve Upasunda adlı iki asura birbirleriyle kavgaya tutuşup can vermediler mi?⁷
33. Akli başında kişi uğursuz ve her zaman zararlı olan tutkuyu ister mi? Onların uğruna kişi bu dünyada bedenini suya, ateşe veya vahşi hayvanlara veriyor.
34. Tutku uğruna cahil kişi sefilce davranır, bağımlılığın, ölümün ve benzerlerinin acısına maruz kalır. Tutku uğruna beklentiyle perişan olup eziyet çeken dünya zahmet ve ölüme sürüklenir.
35. Geyikler şarkılara kanıp tuzağa düşer, güveler ateşin parlaklığına kanar, balıklar oltanın yemine gelir; duyu nesneleri de bunlar gibidir, felakete neden olurlar.
36. Tutkuların zevk olduğu fikrine gelince, hiçbiri öyle sayılmaz; çünkü giysi ve benzeri maddi duyu nesneleri dünyadaki acılara karşı sadece çare olarak elde tutulurlar.

---

7 Sunda ve Upasunda iki zalim ifrittir. Üç dünyayı kazanmak için Vindhya dağlarında çile doldururlar. Tanrılar onların güç kazanmasına engel olamazlar. Üstelik Tanrı Brahmā onlara kimse tarafından öldürülemez lütfunu bahşeder. Onlar sadece birbirlerini öldürebileceklerdir. Nihayet tanrılar Tilottamā adlı güzel peri kızını gönderip onları birbirine düşürürler. Onlar da kavgaya tutuşup birbirini öldürürler.

37. Susuzluğa karşı su istenir, açlığa karşı yiyecek; rüzgâr-dan, güneşten ve yağmurdan korunmak için ev, özel bölgeleri örtmek ve soğuktan korunmak için de giysi istenir.
38. Aynı şekilde yatak yorgunluğu giderir, araba yol yorgunluğunu önler, oturak ayakta durma yorgunluğunu giderir; banyo temizlik, sağlık ve dinçlik sağlar.
39. Dolayısıyla duyu nesneleri insanın fiziksel acılarını dindirmeye yarar, zevk almaya değil. Aklı başında kişi çare bulmaya yönelik unsurları hiç zevk olarak kabul edebilir mi?
40. Hummalı bir ateşle yanan kişi soğuk tedavisini zevk verici bulursa, ağrıya karşı bulduğu her çareyi de tutkunun verdiği zevk olarak düşünür.
41. Mutlak bir zevk yoktur, bu yüzden zevk sayıp da eğleneyeceğim bir durum yoktur. Çünkü zevk veriyormuş gibi görünen her durum devamında keder getirir.
42. Kalın giysiler ve odun kömürü soğukta hoştur, sıcakta ise nahoştur. Ayın ışınları ve sandal ağacı sıcakta iyidir, soğukta ise kötüdür.
43. Kayıp ve kazanç gibi her şey bu dünyaya bağlıdır, bu nedenle bu dünyada mutlak olarak mutlu veya mutlak olarak mutsuz bir kimse yoktur.
44. Zevk ve kederin doğalarının birbirlerine nasıl karıştıklarını gördüğümden krallık ve köleliği birbirine eşit saydım. Kral her zaman mutlu, köle de her zaman mutsuz değildir.
45. Krallığın büyük bir sorumluluk olduğu hep söylenir, bu nedenle kral çok acı çeker. Çünkü kral tıpkı bir taşıma sıırığı gibi tüm dünyanın yükünü çeker.
46. Çünkü bir kral geçici olan ve pek çok düşmanı bulunan krallığına fazla güvenirse mahvolur. Güvenmediği zaman da sürekli korkuyla titrerken hiç mutlu olabilir mi?

47. Tüm dünyayı fethetse bile sadece bir şehri ikamet için kullanır, burada da sadece bir sarayda oturur. Doğrusu krallık başkaları uğruna yorulmaktan başka bir şey değildir.
48. Bir kral iki parça elbiseden fazlasını giyemez, acıktığında da belirli bir miktar yemek yer. Tek bir yatakta yatar, tek bir koltukta oturur. Lüks yaşam kralı sadece kibir sarhoşluğuna iter.
49. Zevki memnuniyet temelinde haklı göstermek istiyorsanız, ben krallık olmadan hâlimden memnunum. Bir insan dünyadan memnun olduğu zaman bütün şatafat onun için önemsiz değil midir?
50. Bu yüzden hayır ve huzur dolu bir yola çıkmış olan ben tutkuların yoluna girmeyeceğim. Eğer gerçekten benim dostumsanız tekrar tekrar bana, “Yeminine kesinlikle sadık kal,” deyin.
51. Ben ormana öfke yüzünden girmedim, tacımı düşman okları yüzünden atmadım, daha yüksek zevkler için hırsa kapılmadım, bu nedenle söylediklerinizi reddediyorum.
52. Sadece doğası ısırarak olan zehirli yılanı veya doğası yakmak olan meşalenin ateşini bıraktıktan sonra onları tekrar tutmaya karar veren kişi vazgeçtiği tutkuların yoluna tekrar girebilir.
53. Böyle bir kişi gözleri görürken köre, özgürken mahkûma, zenginken yoksula, akli başındayken akılsıza imrenen bir kişi gibidir. Oysa onun sadece duyu zevklerini bırakmış olana imrenmesi gerekir.
54. Sadakalarla yaşayan, yaşlılık ve ölüm tehlikesinin öte-sine geçmeye çalışan, bu yaşamdaki en yüce dinsel huzur zevkine erişmiş, acıdan uzak kalmış ermiş acınmaz.
55. Ancak hükümdarlığının doruğunda olduğu hâlde tutkuya yenilmiş, bu yaşamdaki en yüce dinsel huzur

zevkine erişememiş, öteki yaşamda acı çekecek olan kişiye acınır.

56. Sunduğunuz öneri sizin karakterinize, davranışlarınıza ve aile yapınıza uygundur, yeminini tutmak da benim karakterime, davranışıma ve aile yapıma uygundur.
57. Çünkü samsāra⁸ okuyla yaralandım ve huzuru bulmak için evimden ayrıldım. Üç katlı göksel dünyanın krallığını bile istemiyorum, şu insanların dünyasındaki mi isteyeceğim?
58. Ey kral, sözleriniz trivargayı izlemeyi gerektiriyor ki bu bir insanın yok oluşudur. Ben onları felaket olarak görüyorum. Çünkü trivarga geçicidir, asla doyum sağlamaz.
59. Bense insanın en yüce amacını yaşlılık, korku, hastalık, doğum, ölüm ve endişeden kurtulmuş olmak ve sürekli eylemden kurtulmak sayarım.
60. Yaşlılığın beklenmesi gerektiğini ve gençliğin zihniyet değişikliğine açık olduğunu söylemenize gelince, bu değişmez bir kural olamaz; çünkü uygulamada bu belirsizdir, yaşlılık değişken, gençlik kalıcı olabilir.
61. Fakat görülen o ki Ölüm hayatın her safhasında dünyayı istediği yöne sürüklüyor. Dinsel huzur arayan, yaşlılığı bekleyen, ne zaman yok olacağı belirsiz bilge kişi bile buna dâhil değil mi?
62. Silahı yaşlılık olan ve kader ormanında barınan Ölüm'ün hastalık oklarını fırlatarak insanları av hayvanı gibi avlayan zalim bir avcı olduğunu gören kişi günlerinin uzaması konusunda nasıl bir aldanişa düşebilir?
63. Bu nedenle bir kimse ister hayatın başında olsun, ister yaşlı veya çocuk olsun bir an önce dharma ile donanmış saf bir ruhla hareket etmeli, eylemin istenilen devamlılığını veya kesilmesini sağlayabilmelidir.

---

⁸ Doğum-ölüm döngüsü.

64. Sizin demenize göre dharma uğruna ailemde gelenek olan ve istenen meyveyi sağlayan kurban törenlerini yapmalıyım. Bunu onaylamıyorum, çünkü başkalarının acılarından kazanılacak bir mutluluk görmüyorum.
65. Çünkü kurbanın meyvesi kalıcı olsa bile kazanç gayesiyle çaresiz bir canlıyı öldürmek kalbinde merhamet olan bir insana yakışmaz; kurbanın meyvesi geçici olduğunda böyle davranmak ne kadar gereksizdir?
66. Gerçek dharma yeminlerle, ahlaki kısıtlamalarla veya sükûnetle uygulanan farklı bir yaşam kuralı olmasaydı bile, meyvenin başkasını öldürerek elde edildiği kurbanı uygulamak yine de yanlış olurdu.
67. Bu dünyada yaşayan bir kimsenin bir başkasını inciterek sahip olduğu mutluluk merhametli bir insanın kalbinde kabul bulmaz; şimdiki görüşünün ötesindeki başka bir varoluşta ne kadar değeri olabilir ki?
68. Eylemin devamlılığı içinde gelecekteki ödüllerin baştan çıkarıcılığına kapılmayacağım. Ey kral, aklım doğum-ölüm çarkında değildir. Yeniden doğuşlar yağmurla kırılıp etrafa dağılmış sarmaşıklar gibi belirsizlik içerirler.
69. Buraya bu yüzden geldim, moksha hakkında bilgisi olan Arāda ile görüşeceğim. Bugün buradan ayrılıyorum. Ey kral, talihiniz açık olsun, sert fakat gerçek sözlerim kalbinizi acıtmasın.
70. İndra gibi mutlu olun, güneş gibi parlayın, erdemlerinizle gelişin, bu dünyadaki en büyük iyiliği anlayın, yeryüzünü yönetin, ömrünüz uzun olsun, soylu niteliklerinizle iyi evlatları koruyun; ey kral, saltanatınız görkemli olsun, kendi dharmanızı izleyin.
71. Soğğun düşmanı olan ateşin dumanından oluşan bulutlardan yağan yağmurla iki doğuşlu ateş nasıl dış görünüşünü kaybederse, siz de aklınızı soğğun düşmanı

olan güneşin düşmanı karanlığı yaratan düşmanları yok ederek kurtarın.”

72. Ellerini birbirine kavuşturan kral büyük bir hevesle konuştu: “Dilerim hiçbir engelle karşılaşmadan isteklerinize kavuşursunuz. Amacınıza ulaştıktan sonra bana yine lütfunuzu gösterirsiniz.”
73. O krala söz verdi ve Vaiṣvamtara inziva yerine doğru yola koyuldu. Kral onu hayranlıkla izledi, sonra da geldiği gibi Girivracca şehrine geri döndü.

12. Bölüm

Arāda'yı Ziyaret

1. Sonra İkshvāku soyunun ayı, kutsal bir huzur içinde yaşayan Arāda'nın çile yerine doğru ilerledi. Güzelliğiyle orayı doldurdu.
2. Kālāma soyunun bilgisi uzaktan onu görünce, “Hoş geldin,” diye seslendi. Prens de ona doğru yaklaştı.
3. Usulüne uygun olarak birbirlerinin sağlığını sordular, sonra tahtadan yapılmış temiz oturaklara oturdular.
4. Oturmakta olan prensi âdeta gözleriyle içen ermiş, saygıyla büyümüş gözlerini ona dikerek şöyle hitap etti:
5. “Ey kusursuz kişi, bağlarını koparan bir fil gibi aile bağlarını kopararak saraydan nasıl ayrıldığını biliyorum.
6. Aydınlanmış aklının kararlılığıyla o zehirli sarmaşık gibi olan krallığı bırakarak buralara kadar geldin.
7. Yaşlanan kralların krallıklarını çiçekleri solmuş kolyelerini atar gibi çocuklarına bırakıp ormana çekilmelerine hiç şaşırmam.
8. Fakat senin gibi gençliğinin baharında olan, çevresi dünya zevkleriyle dolu bir kimsenin krallığının zevkini sürmek yerine buralara gelmesine şaşarım.
9. Bu nedenle sen en yüce dharmayı anlamaya en uygun olan kişisin; bilgi kayığıyla keder okyanusunu geç.

10. O her ne kadar belli bir yaştan sonra öğrenilebilen bir öğreti olsa da böyle bir azim ve karakteri gördükten sonra seni sınamayacağım.”
11. Arāda’nın sözlerini işiten insanlar boğası ziyadesiyle memnun oldu ve ona şöyle karşılık verdi:
12. “Tutkudan kurtulmuş birisi olarak şahsıma gösterdiğiniz yüksek nezaket beni henüz kavuşamadığım hedefime kavuşmuşum gibi hissettirdi.
13. Sisteminize ışığa bakmak isteyen bir kimse gibi, rehberle yol almak isteyen veya nehri kayıkla geçmek isteyen birisi gibi bakıyorum.
14. Bu nedenle sizce de uygunsa onu bana açıklayınız; açıklayınız ki bu kişi yaşlılık, hastalık ve ölümden kurtulabilsin.”
15. Prens ruh yüceliğiyle şevke gelen Arāda bildiği şāstraların kısa bir açıklamasını yaptı:
16. “Ey dinleyicilerin en iyisi, yaşam döngüsünün nasıl geliştiği ve ondan nasıl kaçınılacağı konusunda öğretilerimize kulak verin.
17. Kararlı kişi şunu iyi kavramalıdır: Prakriti¹ ve onun biçim değiştirmeleri doğum, ölüm, yaşlılık sattva² olarak adlandırılır.
18. Ey prakritiyi iyi bilen kişi, o ilksel madde beş elementi, ahamkāra,³ buddhi⁴ ve avyaktay⁵ içerir.
19. Şunu bilmelisin ki ikincil maddeler duyu nesneleri, du-yular, eller, ayaklar, ses, üreme ve boşaltım organları ve zihindir.

---

1 Sāmkhya felsefesine özgü bir terimdir. Herhangi bir şeyin asıl veya doğal biçimi veya durumu, asıl veya birincil maddedir. O nedensiz nedendir. Pradhāna (ilksel madde) veya avyakta (görünmeyen) da denir. Evrenin ilk prensibi, bu dünyadaki her şeyin kaynağıdır.

2 “Varlık” diye karşılanabilir. Sāmkhya’daki “sattva, racas, tamas” a bir gönderme niteliğinde olsa gerek. Buddha düşüncesinde buna bir dördüncüsü olan “hastalık” eklenmiştir.

3 Benlik.

4 Akıl.

5 Görünmeyen güç.

20. Bilinçli olana alanı bilen denir, çünkü o bu alanı bilir. Ātman üzerinde düşünenler alanı bilen ātman olduğunu söylerler.
21. Bu dünyada yüce bilgiye Kapila ve öğrencilerinin sahip olduğu, Pracāpati ve evlatlarının ise yeterince aydınlanamadığı söylenir.
22. Doğan, yaşlanan, acı çeken ve ölen vyakta⁶ olarak tanınır, bunun karşıtı da avyakta olarak tanınır.
23. Cehalet, faaliyet ve tutku samsāranın nedenidir. Bu üçüyle yaşayan birey sattvaların ötesine geçemez.
24. Yanlış anlama, benlik, tereddüt, yanlış birleştirme, ayırt etme eksikliği ve yanlış bağlanmadan dolayı kişi sattvaların ötesine geçemez.
25. Bu yanlış anlamalar her şeyi altüst eder. Kişi doğru olanın tersini yapar, düşünülmesi gerekenin tam tersini düşünür.
26. Ama ey bencillikten arınmış prens, kişiliğin yanlış nitelenmesi bu dünyada kendini ‘konuşan benim, bilen ben, hareket eden ben, duran benim’ düşüncesiyle gösterir.
27. Ey kuşkudan uzak prens, birbirine karışmamış şeyleri bir çamur topu gibi birbirine karışmış gibi görmeye düşünce karışıklığı denir.
28. Yanlış birleştirme benliğin bununla, yani akıl ve eylemle özdeş olduğunu ve bunların da benlikle özdeş olduğunu düşünmektir.
29. Ey ayırt etmeyi bilen, şuna ayırt etme eksikliği denir ki bu ayrımları bilmeyen kişi akıllı ile akılsız arasındaki ya da prakritinin unsurları arasındaki farkı da bilemez.
30. Ey her şeyin doğru anlamını bilen kişi, yanlış anlamlar bilge kişiler tarafından törenlerde namaskāra⁷ ve vaṣatkāra⁸ zamanlarında açıklandı.

---

6 Görünen.

7 Selamlama.

8 Adak sunma.

31. Ey bağılıktan arınmış prens, bağılılık budala kişinin akıl, söz, akıl ve eylem yoluyla duyu nesnelere bağlanması olarak belirtilmiştir.
32. 'Bu benimdir,' veya 'Ben buna aitim,' diye düşünerek yanlış hayallerle kendisine acı çektiren kişi yeniden doğuş zincirinden kurtulamaz.
33. Bilge öğretici cehaletin beş bileşikten oluştuğunu söyler: Uyuşukluk, hayal, derin hayal ve karanlığın iki çeşidi.
34. Uyuşukluk tembellikten doğar, hayal doğum ve ölümün sonucunda var olur. Ey hayalden kurtulmuş prens, bil ki derin hayal tutkunun ta kendisidir.
35. Güçlü varlıklar bile tutkular tarafından kandırılır, bu yüzden ey kahraman, buna derin hayal adı verilir.
36. Ey öfkesiz kişi, karanlığın öfkeden çıktığını söylerler; ey umutsuz olmayan, kör karanlığın ise umutsuzluktan kaynaklandığını söylerler.
37. Bu beş birleşige tutunan cahil kişi büyük bir kısmı acıdan ve kederden oluşan samsāradan kurtulamaz, yaşamdan yaşama koşar durur.
38. Kişi gören, işiten ve düşünen olduğuna inanır ve sonucun faili olduğunu düşünürse doğum-ölüm zincirinde dolaşmaya devam eder.
39. Ey bilge kişi, bu dünyaya doğum nehirlerinin akıp durması bu nedenledir. Şunu bilmelisin ki sebep kesildiğinde sonuç da kesilmiş olur.
40. Ey kurtuluşu arayan prens, doğru bilgi sahibi kişi şu dörtlü grubu bilmelidir: Bilinç ve bilinçsizlik, görünen ve görünmeyen.
41. Alanı bilen kişi bu dördünü ayırt edebilir, hızla akıp giden doğum ve ölüm akıntılarından kendini kurtarır, sonsuzluk dünyasını elde eder.
42. Bu amaçla bu dünyada Brāhmanlar Brahmaçarya yolunu izleyerek yüksek Brahma öğretisini öğrenir ve onu başka Brāhmanlara öğretirler."

43. Bilge kişinin sözlerini işiten kralın oğlu, ona uygulama araçlarını ve ulaşılacak sonsuz mutluluk dünyasının nasıl olacağını sordu:
44. “Bana lütfedip bu Brāhman yolunun nasıl izleneceğini, süresini ve nerede uygulanacağını ve bu dharmanın nerede sonlanacağını söyleyebilir misiniz?”
45. Bunun üzerine Arāda śāstralara dayanarak aynı dharmayı başka bir yöntemle kısa ve öz açıkladı:
46. “Kişi öncelikle evinden, ailesinden ayrılmalı, bir bhikshu görünüşüne bürünmeli, tüm uygun davranışları kapsayan bir öz denetim kuralını benimsemelidir.
47. Şuradan buradan verilenleri hoşnutlukla alır, yaşamın zıtlıklarından uzak, yalnız başına yaşar ve azimle śāstralara çalışır.
48. Tutkudan doğan tehlikeyi ve tutku bırakıldığındaki yüce mutluluğu görerek duyularına hâkim olur ve kendisini zihinsel huzura doğru zorlar.
49. Sonra ayırt etme sonucu ortaya çıkmış ve düşünceye yerleşmiş sevgi, kötülük ve benzerlerinden ayrılmış bir ruh hâli içinde ilk dhyānasını⁹ yaşar.
50. Budala kişi bu dhyānadaki zevke erişip onu sürekli tekrarlarsa daha önce hiç tatmadığı bir zevkin peşinden sürüklenebilir.
51. Memnuniyet duygusuna aldanan kişi sevgi ve nefreti reddeden bu tür bir huzur sayesinde Brahma dünyasını kazanır.
52. Bu tür düşüncelerin aklı karıştırdığını bilen bilge kişi bundan uzak olan, coşku ve neşe içeren dhyāna durumunu kazanır.
53. Bu vecde kapılan ve ondan daha üstün bir aşama görmeyen kişi parlayan Ābhāsvara tanrıları arasındaki yerini alır.

---

9 Pūrvadhyāna sözcüğü “ilk kendinden geçme hâli, ilk vecd durumu, ilk dikkat hâli” diye de çevrilebilir. Burada Çin’de çan, Japonya’da zen biçimine dönüşen dhyāna sözcüğünü özellikle göstermek istedim.

54. Aklını bu vecdin zevkinden ayıran kişi, neşe dolu ama kendinden geçmekten uzak olan üçüncü bir dhyānaya kavuşur.
55. Ancak bu mutluluğa gark olmuş ve ilerlemek için çabalamayan kişi Śubhakritsna tanrılarıyla aynı mutluluğa ulaşır.
56. Böylesi bir mutluluğa varmış kişi kayıtsız kalır, istek duymaz, böylece mutluluktan ve kederden uzak olan dördüncü dhyānayı kazanır.
57. Bu düzeye gelmiş, keder ve mutluluğu reddetmiş, zihninin işlemlerini durdurmuş bazı kibirli kişiler moks-haya ulaştıklarını öne sürerler.
58. Bu kusursuz kendinden geçme hâlinin bilgisini araştıranlar onun meyvesinin Brihatphala tanrılarıyla uzun zaman geçirmek olduğunu söylerler.
59. Bu yoğunlaştırılmış düşünceyle yükselen bilge kişi bedden sahibi olanlar için var olan kötülükleri anlar ve bedenden ayrılmanın yollarını araştırır.
60. Sonra bilge kişi bu dhyānayı bırakır ve gözünü daha yüksek bir seviyeye diker. Daha önce tutkulara sırtını döndüğü gibi bu kez de her türlü maddi biçime duyulan istekten uzaklaşır.
61. Önce bedende var olan boş alanları zihniyle kavrar, sonra onun katı maddesine bağlı olan o boş alanlarla ilgili zihninde temiz bir fikir geliştirir.
62. Öte yandan başka bir bilge kişi de boşluğun üzerine yayılan benliğini daraltır, o şeyin ne kadar sonsuz olduğunu görür ve daha yüksek bir seviyeye yükselir.
63. İçindeki öze bakmakta hünerli olan bir başkası ise özüyle kendi benliğini azaltmayı becerir ve orada hiçbir şey olmadığını görür, ona hiçbir şeyin var olmadığı açıklanır.
64. Sonra kabuğundan çıkan munca bitkisinin sapı gibi ya da kafesten çıkan bir kuş gibi, alanı bilen bedenden kaçıp özgür kalacağı bildirilir.

65. Bu bağlardan kurtulmuş, sonsuz ve değişmez en yüce Brahma'dır. Gerçeği bilen bilge kişiler buna moksha derler.
66. İşte böylelikle sana kurtuluş ve araçlarını bütünüyle göstermiş oldum. Eğer anladıysan ve hoşlandıysan uygun bir şekilde ulaşmaya çalışabilirsin.
67. Caigīshavya, Canaka, Vridha Parāṣara ve kurtuluşu arayan başkaları hep bu yolla kurtuluşa eriştiler.”
68. Ancak bu sözleri işiten ve onlar üzerinde düşünen prens, daha önceki yaşamlarında kazandığı gücün etkisiyle şöyle yanıt verdi:
69. “Birbirini izleyen aşamalarda daha incelikli ve hayırlı bir hâle gelen öğretinizi dinledim, ancak alanı bilen terk edilmediği için bunun insanı nihai mutluluğa götürmeyeceğini düşünüyorum.
70. Çünkü alanı bilen birinci ve ikinci basamaklardan kurtulsa bile hâlâ doğurma ve aynı zamanda tohum olma niteliğine sahip olduğu düşüncesindeyim.
71. Zira ruh saflığı nedeniyle özgürleşmiş olarak algılanırsa da nedensel koşulların devam eden varlığı yüzünden tekrar bağlı hâle gelecektir.
72. Nasıl ki bir tohum uygun mevsim gelmeden, toprak ve su olmadan yeşermez, ancak bu nedensel koşullar mevcut olduğunda büyür, kanımca aynısı ruh için de geçerlidir.
73. Eğer kurtuluşun eylemden, cehaletten ve tutkudan vazgeçmekle olacağını söylüyorsanız, ruh devam ettiği sürece onlardan tam bir ayrılma mümkün olmaz.
74. Bunları kademe kademe terk etmek kişiyi yüksek bir seviyeye taşır, fakat ruh var olmaya devam ettikçe bu üçü de fark edilmez şekilde varlığını sürdürecektir.
75. Ancak böyle bir kurtuluş hayal gücünün kusurların fark edilmezliğine, zihnin uyku hâlinde olmasına ve bu hâldeki yaşamın uzunluğuna dayanan bir eseridir.

76. Bu özün terk ve feragati ne kadar hayal edilirse edilsin ruh varlığını devam ettirdiği sürece bunun gerçekleşmesi mümkün değildir.
77. Aklın oynaşmalarından ve benzerlerinden kurtulamayan ruh niteliksiz değildir, niteliklerden kurtulamadığı için kurtuluşa ermiş de sayılmaz.
78. Çünkü sıfatlarla bunları taşıyan arasında bir kopukluk yoktur. Mesela ısı ve görünür biçimi olmadıkça ateş de görülüp kavranamaz.
79. Cisim var olmadan cismin sahibi olamaz, aynı şekilde nitelikler var olmadan niteliklerin sahibi de olamaz. Bu yüzden bedene sahip olan ruh başta kurtulsa da yeniden bağlanır.
80. Alanı bilen bedensiz olduğunda ne bilen ne de bilmeyen olmalıdır. Eğer bilen olursa bilmesi gerekenler de vardır. Bilinecek şeyler varsa kurtuluş gerçekleşmez.
81. Eğer bilmeyen ise o zaman bir ruh türetmenin ne gereği var? Çünkü bir kütük veya bir duvarda olduğu gibi ruh olmadan da bilmeyen var olabilir.
82. Esas olanın birbiri ardınca terk edişler olduğu söylenece de kanımca tam doğru olan her şeyden bütünüyle vazgeçmektir.”
83. Böylece o Arāda'nın öğretisinden hiç tatmin olmadı, onun sözünü ettiği dharmanın tamamlanmamış bir fikir olduğunu anlayarak oradan ayrıldı.
84. Sonra daha yüksek fikirler duymak için Udraka'nın inziva yerine gitti, fakat onun sistemini de kabul etmedi, çünkü o da ruha inanıyordu.
85. Bilinç ve bilinçsizliğin hata olduğunu düşünen Udraka hiçliğin ötesinde bir yol bulmuştu. Bu ne bilinç ne de bilinçsizlik olarak nitelendiriliyordu.
86. Bilinç ve bilinçsizlik durumlarının kolay fark edilmeyen birer nesnesi olduğundan, onların ötesinde ne bilinç ne de bilinçsizlik durumu olduğunu düşünmüş ve ona özlem duymuştu.

87. Akıl daima hiçbir yere kıpırdamadan, kolay fark edilmez ve atalet içinde aynı durumda kaldığından bu durumda ne bilinç olurdu ne de bilinçsizlik.
88. Bu duruma vardıktan sonra kişi tekrar dünyaya geri dönüyordu. En yüksek seviyeye ulaşmayı isteyen Bodhisattva bunları öğrendikten sonra Udraka'nın yanından ayrıldı.
89. En yüksek iyiliği bulmaya kararlı olarak o inziva yerinden ayrıldıktan sonra Gaya'nın krallık kâhini Nagarî'nin inziva yerine geldi.
90. Her hâliyle tertemiz olan ve o ıssız mekânda huzurla yaşayan ermiş inziva yerini Nairancanā Nehri'nin kıyısında kurmuştu.
91. Orada kendinden önce oraya gelmiş olan beş bhikshu gördü. Kendi kendilerine bir söz vermiş, çile dolduruyorlar ve duyularına hâkim olmakla övünüyorlardı.
92. Bhikshular onu görünce yüksek erdemi kendisine hastalıktan arınmışlık ve zenginlik kazandıran asil bir insana duyu nesnelerinin yönelmesi gibi kurtuluşa erişmek isteğiyle yanına yaklaştılar.
93. Ona saygıyla hizmet ederek onun daimî hizmetkârları oldular. Yerinde duramayan hislerin akla hizmet etmesi gibi onlar da iyi eğitimleri dolayısıyla mütevazı ve itaatkârdılar.
94. Orada korkunç bir açlık çekerek olağanüstü bir çileye girdi. Bunun doğum ve ölümü sona erdirmenin yolu olduğunu düşünüyordu.
95. Altı yıl boyunca büyük bir sessizlik içinde bir insan için uygulaması çok zor olan çeşitli oruç biçimleri uyguladı, bir deri bir kemik kaldı.
96. Samsāranın tamamen özgür olan öteki kıyısına varmak arzusuyla sadece hünnap, susam tohumu ve pirinç taneleri yedi.
97. Bu çileler sonunda bedeni her ne kadar zayıfladıysa da ruhsal gücü o kadar artmıştı.

98. Ne kadar zayıflamış olsa da görkemi ve haşmeti bozulmamıştı. Başkalarının gözünde on dördüncü günün gecesini lotusları aydınlatan güz mehtabı gibi neşe kaynağıydı.
99. Eti, yağı, kanı tamamen eriyip bir deri bir kemik kaldığı hâlde ruhunun azalmayan enginliğiyle derinliği ölçülemeyen bir okyanus gibi parlıyordu.
100. Sıkı çilecilikten bedeni harap oldu, varlığını sürdürmemeye korkusuyla ve buddhaliğe erişme isteğiyle şöyle düşündü:
101. “Tutkusuz olmanın, aydınlanmanın, kurtuluşun yolu bu değil. Bu cambū ağacının altında katı bir yol tuttur-
dum.
102. Gerçi bunu da zayıf bir kimse izleyemez ya!” Böylece bedensel gücünü artırmak için bütün ciddiyetiyle bunun üzerinde düşündü.
103. Huzur içinde olmayan, açlık ve susuzluktan bitkin düşen, yorgunluktan zihninin dengesi bozulan bir kişi aklın meyvelerine ulaşabilir mi?
104. İç huzuru hislerin sürekli olarak bastırılmasıyla mümkündür, hisler bütünüyle bastırıldığında akıl dengeli çalışır.
105. Akıllı huzurlu ve dengeli olan kişi yoğun düşünce yeteneğini geliştirebilir. Yoğun düşünce yeteneğine sahip olduğunda dhyāna uygulamaya başlayabilir.
106. Dhyāna uygulamalarıyla ulaşılması zor olan, zamansız ve ölümsüz, huzurlu ve en yüce dharma kazanılır.
107. Bu yolun yemek yemekten geçtiği sonucuna varan sınırsız bilgeliğin kararlı görücüsü yemek yemeye karar verdi.
108. Yıkandı, bir deri bir kemik kalmış vücuduyla acı içinde Nairancanā Nehri’nin kıyısına geldi. Yamaçta büyüyen ağaçlar ona yardım eli uzatmak için hayranlıkla dallarının uçlarını aşağı eğdi.

109. O anda kutsal bir uyarıyla çobanbaşının Nandabalā adlı kızı kalbinden neşe fışkırarak oraya geldi.
110. Üzerinde koyu mavi bir elbise vardı; elleri beyaz deniz kabukları gibi parlıyordu. Bu hâliyle mavi suları köpüklerle kaplı, nehirlerin en iyisi Yamunā'ya benziyordu.
111. Neşesi hissettiği inançla artmış, mavi lotus gözlerini iri iri açarak başını hürmetle eğmişti. Ona sütlü pirinç lapası sundu.
112. Ondan bir lokma almakla kıza hayatının ödülünü vermiş oldu. Altı duyu yetisi doygunluğa ulaşınca aydınlanma yeteneğine kavuştu.
113. Bilge kişinin görünüşü ünüyle birlikte her tarafa yayıldı. Tek başına hem ayın güzelliğini hem de okyanusun sebat ve kararlılığını yansıtıyordu.
114. Onun dinsel yaşamdan vazgeçtiğini düşünen beş bhikshu beş elementin bilge ve özgür bir ruhu bırakması gibi onu terk ettiler.
115. Bunun üzerine aydınlanma kararıyla tek yol arkadaşı seçtiği etrafı yeşil çimenlerle kaplı bir aşvattha ağacının¹⁰ dibine doğru yaklaştı.
116. Tam o anda gücü fillerin kralına denk, yılanların en iyisi Kāla duyduğu eşsiz ayak seslerine uyandı, ermişin aydınlanmaya karar verdiğini anlayarak şöyle seslendi:
117. “Ey bilge kişi, ayaklarınız yere bastıkça sanki yeryüzü sallanıyor, görkeminiz güneş gibi parlıyor, bugün mutlaka istediğiniz sonuca ulaşacaksınız.
118. Ey lotus gözlü, alakargalar gökyüzünde daireler çiziyor, havada ılık yeller esiyor, bugün mutlaka buddhaliğe erişeceksiniz.”
119. Yılanlar kralının bu övgüsünden sonra bilge kişi otların temizlerinden bir parça kopardı, aydınlanma yemi ni ederek o tertemiz ağacın dibine oturdu.

---

10 Ficus religiosa. Kutsal incir ağacı. Pīṭal, pippala, bo veya bodhi ağacı da denir.

120. Bacaklarını uyuyan bir yılanın kıvrımları gibi toplayıp bağdaş kurarak o yüce ve hareketsiz duruşunu aldı. “Görevimi tamamlamadan bu oturuşu bozmayacağım,” dedi.
121. Bilge kişi böyle kararlı biçimde oturunca göğün sakinleri benzersiz bir mutluluk duydular. Kuşlar ve vahşi hayvan toplulukları, hatta rüzgârın salladığı ağaçlar sessizliğe büründüler.

13. Bölüm

Māra'nın Defedilişi

1. Krallık ermişlerinin soyundan gelen büyük bilge, mutlak kurtuluş niyetiyle oraya oturdu, tüm dünya mutlu oldu, sadece gerçek dharmanın düşmanı Māra¹ korku içindeydi.
2. Bu dünyada tutkulu işlerin kralı, parlak yay ve çiçeklerden oklara sahip Kāmadeva² ile kurtuluşun düşmanı Māra aynıdır.
3. Onun üç oğlu Vibhrama, Harsha, Darpa³ ve üç kızı Arati, Prīti, Trishā⁴ neden üzüntü içinde olduğunu sordular. O da şöyle cevap verdi:
4. “Şurada oturan, yemininin zırhını giymiş, kararlılık yayıyla bilgelik okunu fırlatmaya hazırlanan bilge benim ülkemi fethetmeye çalışıyor. Üzüntümün nedeni budur.
5. Eğer beni yener ve dünyayı kurtuluş yoluna doğru götürürse o zaman ülkem doğru yoldan ayrılan Videha kralının ülkesi gibi bomboş hâle gelir.
6. Bu yüzden dinsel görüş yeteneğine erişmeden, hâlâ etki alanımdayken bir nehrin kabaran akıntısının toprak bir seti yıkması gibi onun azmini kırmalıyım.”

---

1 İfrit, demonik figür. Buddhist mitolojide kötü ruhun kişileştirilmiş hâlidir.

2 Hinduizm’de böyle nitelenmez, fakat Buddhist bakış açısı Aşk Tanrısı Kāmadeva ile Māra’yı eş tutuyor.

3 Heves, Gösteriş, Kibir.

4 Doyumsuzluk, Haz, Arzu.

7. Sonra insanların aklını karıştıran o, çiçeklerden yapılmış yayını ve dünyayı aldatan beş okunu eline aldı, oğulları ve kızlarıyla birlikte aśvattha ağacına yaklaştı.
8. Māra sol eliyle okunu yayına yerleştirdi ve varoluş okyanusunun karşı kıyısına geçme arzusuyla sakince oturan bilge kişiye şöyle hitap etti:
9. “Hey Kshatriya, ölümden kork, ayağa kalk, kurtuluş dharmağını bırak, kendi dharmanı izle.⁵ Oklarınla ve kurban törenleriyle dünyayı fethet, sonra da Vāsava’nın⁶ dünyasını kazan.
10. İzleyeceğin yol eski zaman krallarının izlediği yoldur. Şu an izlediğin çilecilik yolu ise krallık ailesinde doğmuş birisi için yüz kızartıcıdır.
11. Ey azimli kişi, hemen şimdi yeminini bozup ayağa kalkmazsan balıkların düşmanı Şūrpaka’ya⁷ attığım bu oku sana da atarım.
12. Onun bir dokunuşuyla ayın torunu İda’nın oğlu çılgına döndü, Şantanu kendini kaybetti. [Öyleyse] çökmekte olan bu çağın zayıf insanı ne yapabilir ki?
13. Bu yüzden hemen kalk, kendini toparla, zira bu yıkıcı ok hazır bekliyor! Bunu kendini tensel zevklere kaptıranlara, ördek gibi kadınlarının peşinden gidenlere atmıyorum.”
14. Bu sözlere aldırış etmeyen Śākyamuni oturuşunu hiç bozmadı. Sonra Māra oğullarını ve kızlarını öne sürerek ona okunu fırlattı.
15. Ok kendisine isabet ettiği hâlde o hiç oralı olmadı, kararlılığını kaybetmedi. Onu böyle gören Māra umutsuzluğa kapıldı, endişe içinde kendi kendine konuştu:
16. “Bir tanrı olmasına rağmen Şambhu⁸ bu oku yediğinde dağın kralının kızına âşık olmuştu. Bu adamda

---

5 “Git krallığını sürdür, bir kshatriya gibi yaşa,” demek isteniyor.

6 Vasuların, yani tanrıların kralı İndra’nın bir adı.

7 Kāmadeva’nın düşmanı olan bir ifrit.

8 Şambhu birçok tanrıya verilen bir ad. Burada Şiva’yı niteliyor olsa gerek.

hiç etkisi olmadı. Kalbi mi yok, yoksa bu aynı ok değil mi?

17. O çiçekten okla uyarılmaya ve cinsel haz duymaya uygun değil. Korkunç ifritlerden oluşan ordularımın tehdit, hakaret ve dayacağını hak ediyor.”
18. Sonra Śākyamuni’nin huzurunu kaçırmaya çalışan Māra’nın aklına ordusu gelir gelmez çeşitli biçimlerdeki adamları ellerinde mızraklar, ağaçlar, topuzlar ve kılıçlarla etrafında bitiverdiler.
19. Yüzleri domuz, balık, at, eşek, deve, kaplan, ayı, aslan veya fil yüzüydü. Tek gözlü, çok ağızlı, üç başlı, sarkık karınlı veya benekli göbekliyidiler.
20. Ya dizleri ve uylukları yoktu ya da vardı ama testi gibi şişkindi. Fil dişleri ve hayvan pençeleri vardı, bazıları kurukafaydı. Çok gövdeli, yarım yüzlü ya da çok geniş suratlıydılar.
21. Vücutları külle sıvanmış, kırmızı beneklerle süslenmiş, dilenci asası taşıyan, saçları maymunlarınkı gibi duman rengi, çiçek kolyeleri takmış, fil gibi sarkık kulaklı, hayvan derisi giymiş veya tamamen çıplaktılar.
22. Yüzlerinin yarısı beyaz, bedenlerinin yarısı yeşil, bakır rengi, duman rengi, kahverengi ya da siyahtı. Bazısı yılanları üstüne giysi yapmış, bazıları da kuşağına çingiraklar bağlamıştı.
23. Bazısı palmiye ağacı gibi uzundu ve bir kazığı kavramıştı, bazıları dişleri dışarı pörtlemiş çocuk boyundaydı, bazıları koyun yüzlü, kuş gözlü veya kedi suratlı, insan bedenliydi.
24. Saçları darmadağınık veya yarısı kazınmış kafada topuz yapılmış, kırmızı elbiseli, başörtüsü düzensiz, kılıklı suratlı, çatık kaşlı, yaşamın özünü ve akli emen yaratıklardı.
25. Koşarken vahşice sığıyor, birbirlerinin üstüne basıyorlardı; bazıları gökyüzünde zıplayıp oynarken, bazıları da ağaç tepelerinde hızla ilerliyordu.

26. Biri üç uçlu mızrağı savurarak dans ediyor, bir başkası topuzunu sürükleyerek homurdanıyor, biri heyecanla boğa gibi haykırıyor, diğerinin saçlarından alevler fışkırıyordu.
27. Onu yakalayıp öldürmek için dört bir yandan bodhi ağacının etrafını saran ve efendilerinin emirlerini bekleyen ifrit kalabalıkları işte böyleydi.
28. Akşam olurken Śākya'nın boğası ile Māra arasındaki savaşın başlangıcında gökyüzü parlaklığını yitirdi; yeryüzü sarsılmaya, her yönden alevler ve gürültüler gelmeye başladı.
29. Rüzgâr vahşice esmeye başladı, yıldızlar artık parlamıyor, ay görünmüyordu. Her yeri koyu karanlık kaplamıştı, okyanuslar ürpererek kabarıyordu.
30. Yeryüzünü taşıyan dharmaya bağlı nāgalar⁹ bilge kişinin engellenmesine katlanamadı ve gözlerini öfkeyle Māra'ya çevirip tıslarken kıvrımları açılmaya başladı.
31. Fakat saf diyarlarda barınan ve gerçek dharmaya kavuşmak için çabalayan kutsal ermişler Māra'ya içten içe acıdılar, çünkü onlarda öfkeden eser yoktu, tutkudan da uzaktılar.
32. Kendilerini dharmaya adanmış ve dünyanın kurtuluşunu arzulayan varlıklar bodhi ağacının dibinin Māra'nın ifrit orduları tarafından kuşatıldığını görünce gökyüzüne doğru "Ah, ah!" diye bağırdılar.
33. Fakat Māra'nın ordusunun dharma yolunda bir tehdit oluşturduğunu gördüğünde büyük bilge ineklerin ortasında oturan bir aslan gibi hiç oralı olmadı, sinip korkmadı.
34. Sonra Māra öfkeli ifrit ordusuna bilge kişiyi korkutmaları için emir verdi. İfritlerin her biri kendi marifetini uygulayarak onun azmini kırmaya çalıştı.

---

9 Buddhist mitolojide yılan bedenli, insan başlı varlıklar.

35. Bazıları çok sayıdaki dillerini çıkarıp titreterek onu korkutmaya çalıştılar. Dişleri sivri uçlu, gözleri güneş yuvarlağı gibi kızıl, ağızları açık, kulakları dimdikti.
36. Onlar böyle korkunç görünüşleri ve davranışlarıyla çevresinde dururken büyük ermiş ne korktu ne de endişelendi, sadece oyun oynayan küçük çocuklar gibi içi kıpır kıpır etti.
37. Sonra içlerinden biri öfkeli bakışlarını ona çevirerek sopasını havaya kaldırdı. Tam o anda eski zamanlarda Puramdara'nın¹⁰ başına geldiği gibi sopayı tutan kolu kımıldamaz oldu.
38. Bazıları kayaları, ağaçları havaya kaldırdıysa da onları ermişe atmayı başaramadılar, tıpkı şimşekle parçalanan Vindhya dağlarının kayaları gibi ellerindekilerle birlikte yerlere düştüler.
39. Fırlatılan kayalar, ağaçlar ya da baltalar alacalı bulacalı akşam bulutları gibi havada asılı kaldı, yere düşmedi.
40. Bir dağ tepesi kadar büyük alevli bir kütük atılır atılmaz havada asılı kaldı ve ermişin sihirli gücü sayesinde yüzlerce parçaya ayrıldı.
41. Gökyüzünden yükselen güneş gibi parlak, yanmış kömür yağmuru yağmaya başladı; tıpkı kıyamet günü Meru Dağı'nın altın yarıklarından çıkan lav akıntılarını andırıyordu.
42. Ancak bodhi ağacının dibine düşüp saçılan yanmış kömür yağmuru ermişin iyilik gücü sayesinde kırmızı lotus çiçeklerine dönüşüyordu.
43. Amacına bir akrabasına sarılır gibi sarılan Şākyamuni aklen ve bedenen uğradığı saldırılara hiç aldırış etmedi, oturduğu yerden hiç kıpırdamadı.

---

10 Puramdara, Tanrı İndra'nın bir adıdır. Soma içkisi yüzünden aralarında düşmanlık oluşan ermiş Çyavana'yı şimşegiyle vuracakken onun tarafından elinin hareketsiz bırakılarak engellenmesi efsanesine gönderme yapıyor.

44. Bazıları ağızlarından çürük ağaç kütüklerinden çıkar gibi yılanlar çıkardılar. Fakat bunlar sanki büyülenmiş gibi ne tısladılar ne de doğrulup onun önünde kımıldadılar.
45. Bazıları şimşekler çakan, gök gürültüleri çıkaran büyük bulutlara dönüştüler ve o ağaca taş yağmurları yağdırdılar, fakat bunlar da çiçek yağmurlarına dönüştü.
46. Bir başkası okunu yayına yerleştirdi, fakat ok o anda tıpkı huysuz, fakir bir adamın kendi içinde tutuşan öfkesi gibi yandı ve fırlamadı.
47. Bir diğeri beş ok fırlattı, fakat hepsi de tıpkı samsāradan korkan bilge kişinin duyu nesneleri karşısında beş duyusuna hâkim olması gibi havada asılı kaldı ve ermişe ulaşmadı.
48. Biri de onu öldürmek için eline bir sopa alıp öfkeyle bilge kişiye doğru koştu, fakat büyük kötülükler işleyen insanların acizliği içinde amacına ulaşmadan yere yıkıldı.
49. Elinde kafatası taşıyan, bulut gibi kapkara bir kadın, tıpkı çeşitli kutsal gelenekler arasında kararsızca dolaşıp duran biri gibi büyük bilgenin aklını çelmek için orada dolaştı durdu.
50. Zehirli bir yılan gibi onu bakışlarıyla yakmak isteyen birisi gözlerini ona dikti, fakat tıpkı tutkulu kişinin önündeki gerçek iyiyi görememesi gibi aynı yerde kılmıdamadan oturduğu hâlde onu göremedi.
51. Ağır bir kayayı kaldırmak isteyen bir başkası tıpkı yalnızca bilgi ve zihnin yoğunlaşmasıyla ulaşılabilir olan dharmayı bedeninin ıstırapıyla elde etmek isteyen biri gibi bütün çabası boşa çıkınca şaşkına döndü.
52. Sırtlan ve aslan biçimine girmiş olan bazıları öyle bir kükrediler ki etrafta yaşayan tüm canlılar gökyüzü bir yıldırımla ikiye ayrılıyor sanıp kaçıştılar.

53. Geyikler ve filler acı acı bağıarak kaçıp bir yerlere saklandılar; gece âdeta gündüz gibi olmuştu, dört bir yandan gelen kuşlar korkuyla çığlıklar atarak kanat çırpıyorlar.
54. Bütün canlılar böyle feryatlarla titreseler de bilge kişi kargalar vaveyla koparıırken cesaretle duran Garuda¹¹ gibi ne titredi ne de korktu.
55. Bilge kişinin ifrit orduları karşısındaki korkusu ne kadar azsa, Māra'nın dharmaya inananların karşısındaki ıstırapı ve öfkesi o kadar çoktu.
56. O zaman Māra'nın ermişi tehdit ettiğini ve düşmanlık sebebi olmaksızın gazaba geldiğini gören gökteki yüce ve görünmez bir varlık buyurgan bir sesle şunları söyledi:
57. “Ey Māra, boş yere uğraşma, öldürme isteğinden vazgeç ve uzaklaş buradan. Zira bu bilge kişiyi rüzgârın dağların en büyüğü Meru Dağı'nı sarstığından daha fazla sarsman mümkün değil.
58. Belki ateş sıcak olma özelliğini bırakır, su akıcılığını, toprak sağlamlığını kaybedebilir, fakat sayısız kalpalar boyunca sevap biriktirmiş bu kişi kararlılığından vazgeçmez.
59. Çünkü onun yemini, kuvveti, ruhsal gücü ve canlılara duyduğu merhamet öyle büyüktür ki tıpkı bin ışınli güneşin karanlığı dağıtmadan yükselmemesi gibi o da gerçeğe ulaşmadan ayağa kalkmaz.
60. Ateş odunları sürterek, su toprağı kazarak elde edilir. Azimli kişi için imkânsız bir şey yoktur, uygun bir yolla yapıldıktan sonra her şeyi başarmak mümkündür.
61. Tutku gibi pek çok hastalıkla ıstırap içinde yatan bu dünyaya acıyan, bilgi ilacını bulmak için çabalayan büyük hekime engel olunmamalıdır.

---

11 Buddhist mitolojide söz edilen bir grup. Yılan ve sürüngenlerin baş düşmanı olan kartal benzeri bir kuş.

62. Dünya yanlış yollara sürüklenmişken doğru yolu bulmak için didinen rehberi taciz etmek, yolunu kaybeden kervanın rehberini taciz etmek kadar kötüdür.
63. Varlıklar büyük bir karanlık içinde kaybolmuşken o bir bilgelik ışığı oldu. Karanlığı aydınlatan bir lambaya benzeyen o soylu kişiyi yok etmek hiç de doğru değildir.
64. Hangi onurlu insan dünyanın samsāra girdabında boğulduğunu ve uzaktaki kıyıyı bulamadığını gördüğünde kendisini karşıya geçirmek için uğraşan kişiye kötülük etmeyi düşünebilir?
65. Lifleri sabır, derinlerdeki kökleri azim, çiçekleri iyi davranış, dalları farkındalık ve bilgelik olan ve dharma meyvesi veren bilgi ağacı gelişirken kesilmemelidir.
66. Onun amacı akılları hayal tuzaklarıyla sıkı sıkı bağlanmış canlıları bundan kurtarmaktır. İnsanlığı esaretinden kurtarmak için çabalayanı öldürmeye çalışmak sana yakışmaz.
67. Bugün onun geçmişten bu yana aydınlanmaya erişmek için yaptıklarının karşılığını alacağı zamandır. Tıpkı daha önceki bilge kişiler gibi o da buraya bunun için oturdu.
68. Burası yeryüzünün merkezidir, yüksek derecede güçle doludur. Onun yoğunlaşmış düşünce gücünü taşıyacak başka bir yer daha yoktur.
69. Bu yüzden kederlenme, sakın ol ey Māra! Gücünün gururuna kapılma. Talih değişir, ona güvenme. Mevkiin sarsılırken kibir sergiliyorsun.”
70. Bu konuşmayı duyan, bilge kişinin sarsılmaz olduğunu ve çabalarının boşa çıktığını anlayan Māra dünyayı kalbinden vuran oklarını aldı ve keyifsiz bir şekilde oradan uzaklaştı.
71. Coşkusu kaybolan, çabası boşa giden, kayaları, kütükleri, ağaçları etrafa dağılan ordusu komutanları

düşman tarafından öldürülmüş bir ordu gibi dört bir yana dağıldı.

72. Yenilen Māra ile ordusu kaçarken ve tutkudan arınmış bilge cehaletin karanlığına galip gelirken gökler genç bir kız gibi gülümseyen ayla aydınlandı, hoş kokulu çiçeklerle dolu bir yağmur yağdı.

14. Bölüm

Aydınlanma

1. Kararlılık ve sükûnetiyle Māra'nın ordusunu yendikten sonra dhyāna ustası en yüksek gerçeğe ulaşmak için yoğun düşünceye daldı.
2. Her türlü dhyāna yöntemine tamamen hâkim olduktan sonra düşüncesini ilk olarak önceki doğumlarına yoğunlaştırdı.
3. Sanki onları yeniden yaşar gibi, “Eskiden şuradaymışım, şöyleymişim, sonra da buraya gelmişim,” diye binlerce hayatı hatırladı.
4. Önceki varoluşlarındaki doğum ve ölümlerini hatırladıktan sonra müşfik kişinin içi bütün canlılara duyduğu merhametle doldu.
5. “Akrabalar terk edilerek sürekli başka varoluşlara gidilen, kurtuluş araçları olmayan bu dünya tıpkı bir tekerlek gibi dönüyor da dönüyor.”
6. Azimli kişi geçmişî böyle hatırladıktan sonra iyice kani oldu ki samsāra tıpkı muz ağacı[nın gövdesi] gibi özden yoksundur.
7. Ancak benzersiz güce sahip olan o görüş gücü olanların en iyisi olarak ikinci aşamada en yüce ilahi görüşe ulaştı.
8. Sonra bütünüyle arınmış ilahi görüşle tüm dünyayı sanki lekesiz bir aynada görür gibi gördü.

9. Tüm canlıların öldüğünü ve yaptıkları işlere göre aşağı ya da yukarı bir düzeyde yeniden doğduğunu gördükçe merhamet duygusu büyüdü.
10. Kötü işler yapan canlılar sefalet dünyasına, iyi işler yapanlar ise üç katlı göksel dünyaya gidiyordu.
11. Kötüler korkunç cehennemde yeniden doğuyor ve türlü türlü acılarla eziyet çekiyordu.
12. Bazılarına ateş renkli erimiş demir içiriliyor, bazıları da inlete inlete kızarmış demir kazıklara oturtuluyordu.
13. Bazıları büyük demir kazanlara baş aşağı sokulmuş kaynatılıyor, bazıları da sefil hâlde kızgın kömürlerin üzerinde kızartılıyordu.
14. Bazıları demir dişli vahşi ve korkunç köpekler tarafından, bazıları da demirden kargalarınmış gibi görünen demir gagalar tarafından yenip yutuluyordu.
15. Bazıları yanmaktan helak olmuş, serin bir gölgeye hasret kalmışken esir gibi kılıç yapraklı ağaçların karanlık ormanına düşmüştü.
16. Bazıları elleri bağlı, baltayla bir ağaç gibi doğranıyordu; bu durumda bile var olmaya bir son verilmiyor, davranışlarının gücü yaşam soluğuna bağlanıyordu.
17. Acılarını sona erdirmek için zevk almayı umdukları bir şey yapıyorlardı, bunun sonucu da onları çaresizce yeniden acıya sevk ediyordu.
18. Zevk elde etmek için yapılan kötü işler daha fazla acı çekmeye neden oluyordu. Aldıkları zevk az da olsa bir neşe getiriyor muydu?
19. Kirli kafanın gülererek yaptığı pis işlerin sonuçları ceza vakti geldiğinde onun tarafından ağlayarak ödenir.
20. Kötüler yaptıklarının sonuçlarını bu şekilde görebilselerdi, hayati bir yerlerine vurulmuş gibi sıcak kan kusarlardı.
21. Başka talihsizler de aklın aldatıcı faaliyetinden kaynaklanan birçok eylemleri nedeniyle çeşitli hayvan türleri arasında doğarlar.

22. Bu durumda etleri, derileri, kürkleri ve dişleri için ya da sırf düşmanlıktan veya kızgınlıktan kendi akrabalarının gözleri önünde sefil bir şekilde katledilirler.
23. Öküz ya da at olarak doğanlar yola koşulurlar, aciz ve çaresiz bir hâlde açlık, susuzluk ve yorgunluktan ıstırap çekerler, bedenleri üvendireyle yaralanır.
24. Fil olarak doğanlar çok güçlü oldukları hâlde çok zayıf insanlar tarafından idare edilir. Ankuşa'yla¹ başlarına vurulur, ayaklarına ve topuklarına tekmeler atılır.
25. Bu durumda, her ne kadar başka acı çeşitleri varsa da acı karşılıklı düşmanlıktan veya başkalarına tabi olmaktan kaynaklanır.
26. Birbirlerini yakalamaya başlarlar; gökte yaşayanlar gökte yaşayanlara, suda yaşayanlar suda yaşayanlara, karada yaşayanlar karada yaşayanlara zulmeder.
27. Cimrilğe takıntılı olanlar pitrilerin² karanlık dünyasında yeniden doğarlar ve yaptıklarının karşılığını orada kötülük olarak devşirirler.
28. Ağızları bir iğne ucu kadar küçük, karınları ise dağ gibi kocamandır, paylarına acı çekmek düşer, açlık ve susuzlukla işkence görürler.
29. Özlemlerinin sınırına ulaşmış da olsalar varlıklarını yaptıklarıyla sürdürdükleri için başkalarının attığı pislikleri bile yutmayı başaramazlar.
30. Eğer kişi bunun açgözlülük yüzünden olduğunu bilseydi, tıpkı Şibi³ gibi bedeninden parçalar vermeye razı olurdu.

---

1 Fil sürücülerinin filleri idare etmek için kullandıkları sivri uçlu demir kanca.

2 Hindu kültüründe dünyadan ayrılan ataların ruhlarıdır. Farklı sınıfları, kökenleri, biçimleri, dereceleri ve meskenleri vardır, en ilkel tanrılardır. Yaşadıkları yere Pitriloka denir.

3 Eski bir efsanedir. Tanrı Agni güvercin, Tanrı İndra ise şahin kılığına girerler. Güvercin gelip Şibi'ye sığınır. Şibi onu şahin biçimindeki İndra'ya vermek istemez. İndra güvercinin ağırlığı kadar et ister. Şibi bedeninden et keser keser verir, ama bir türlü şahini ikna edemez. Sonunda tüm bedenini ortaya koyar. Bu fedakârlık tanrıların hoşuna gider, gerçek kimliklerini açıklayıp oradan uzaklaşırlar.

31. Bütün diğer canlılar da cehenneme benzeyen ve rahim denilen kirli havuzda şekil alırlar ve insanlar arasında kederi tadarlar.
32. İlk anda, doğdukları sırada kendilerini kesen bir kılıç gibi gelen keskin eller tarafından kavrandıklarında acı acı ağlarlar.⁴
33. Onları özenle büyüten akrabaları tarafından sevilir, üzerlerine titrenir ve korunurlar, sonra kendi çeşitli işleri yüzünden bir acıdan daha büyük acılara sürüklenirler.
34. Bu durumda aptallar isteğe olan saplantıları yüzünden, “Bu yapılmalı, bu da yapılmalı,” diye düşünerek sürekli bir akışa kapılırlar.
35. Birçok erdem biriktirmiş bazıları cennette doğarlar ve tensel zevklerin alevleriyle korkunç biçimde yanarlar.
36. Oradan duyu nesnelere doymamış, gözleri yukarı çevrili, canlılıkları gitmiş, kolyelerindeki çiçekler solmuş olarak düşerler.
37. Sevgilileri çaresizce düşerken apsaralar onlara acıyarak bakarlar ve onları giysilerinden yakalarlar.
38. Bazıları köşklerden perişan bir hâlde düşen sevgililerini tutmaya çalışırken, sallanan inci kolyeleriyle yeryüzüne düşüyormuş gibi görünürler.
39. Çeşit çeşit süsler ve çiçek kolyeler takanlardan onların ıstıraba düşmesine üzülen bazıları titreyen duygulu gözlerle onları izlerler.
40. Düşenlere sevgi besleyen bazı apsara toplulukları elleriyle göğüslerini döverler, büyük bir keder içinde onlara bağlı kalmayı sürdürürler.
41. Cennetin sakinleri, “Ah Çaitraratha Koruluğu, ah göksel göl, ah Mandākinī, ah sevgili,” diye dövünerek acı içinde yeryüzüne düşerler.

---

4 Bu beyitten itibaren eserin Sanskrit orijinali kayıp olduğundan Tibetçe ve Çince kaynaklardan yapılan İngilizce çevirilerden yararlanılmış, bu dillerden sonradan Sanskrit diline yapılmış çeviriye de başvurulmuştur.

42. Pek çok emekle elde edilen cennetin belirsiz ve geçici olduğunu ve cennetten ayrılmanın bu tür acılara neden olacağını görürler.
43. Eyvah, bu dünyada engellenemez, kendine özgü bir eylem yasası var. Bu dünyanın doğası, bunun böyle olduğunu henüz bilmiyorlar.
44. Kendilerini tensel tutkulardan ayırmış olanlar akıllarınca durumlarının ebedî olduğu sonucuna varırlar, fakat sefil bir biçimde cennetten düşerler.
45. Cehennemlerde yoğun işkence vardır, birbirlerini yiyen hayvanlar arasında [kalır], pretalar⁵ arasında açlık ve susuzluk eziyeti çeker, insanlar arasında arzudan ıstırap duyarlar.
46. Sevgiden uzak cennetlerde yeniden doğuş kederi haddinden fazladır. Çünkü canlıların sürekli gezinen dünyalarında kesin olan hiçbir yerde huzurun olmadığıdır.
47. Varoluş döngüsünün bu akışının hiçbir desteği yoktur ve daima ölüme tabidir. Her taraftan kuşatılmış yaratıklar asla huzurlu bir yer bulamazlar.
48. Böylece ilahi gözle hayatın beş sahasını incelediği hâlde varoluşun özüne dair bir şey bulamadı, tıpkı açıldığında içinde öz bulunmayan muz ağacı gibi.
49. Gecenin üçüncü çeyreğine gelindiğinde kusursuz meditasyoncu dünyanın gerçek doğası üzerine düşünmeye başladı.
50. “Yazık, yaşayan canlılar varlıklarını zahmet çekerek sürdürüyorlar, tekrar tekrar doğuyor, yaşlanıyor, ölüyor ve devam edip yeniden doğuyorlar.
51. Ayrıca insanın gözleri tutkuyla, hayal karanlığıyla perdeleniyor, aşırı körlük nedeniyle büyük kederinden nasıl kurtulacağını bilmiyor.”

---

⁵ Bhūtalarla birlikte geceleyin gezinen hayaletler. Mezarlıklarda dolaşır, cesetleri canlandırır.

52. Böyle düşüncelere daldığı anda aklından şunu geçirdi: “Yaşlılık ve ölüme neden olan varlık gerçekte neyin nesidir?”
53. Gerçeğin içine, özüne doğru yöneldi, anladı ki yaşlılık ve ölüm doğumun olduğu yerde var olabiliyor.
54. Anladı ki eğer baş zaten varsa baş ağrısı mümkün olur, bir ağacın doğumu gerçekleşmeden onun kesilmesi mümkün değildir.
55. Sonra yine bir düşünce belirdi kafasında: “Doğum nereden türüyor?” O zaman gördü ki doğum eylemlerin gücüne bağlı olan varlıktan türüyor.
56. Kutsal gözleriyle gördü ki varlık tanrıdan, prakritiden veya ruhtan nedensiz olarak türemiyor, eylemlerden türüyor.
57. Nasıl ki bambu sapının ilk boğumu akıllıca kesilirse her şey çabucak bir düzene girer, bilgisi de uygun bir düzende böyle ilerler.
58. Bunun üzerine bilge kişi zihnini varoluşun kökenini belirlemek için kullandı. Gördü ki varoluşun kökeni içselleştirdiği benlik duygusunda yatıyor.
59. Ateşin yakıtı kendine mal ederek ortaya çıkışı gibi eylem de yaşamdaki yemin ve kuralları, cinsel zevki, benlik duygusunu ve yanlış görüşleri içselleştirmekten kaynaklanıyor.
60. Sonra aklına şöyle bir düşünce geldi: “Peki benlik duygusunun sebebi nedir?” Sonra anladı ki benlik duygusunun nedeni susuzlukta yatmaktadır.
61. Rüzgâr estiğinde ormandaki yangının büyümesi gibi susuzluk da cinsel zevklerin ve benzerlerinin büyümesine yol açıyor.
62. Sonra düşündü: “Susuzluk nereden çıkıyor?” Sonra şu sonuca vardı ki susuzluğun nedeni hissetmedir.
63. Hislerine yenilen insan onları tatmin etme araçlarının susuzluğunu çeker; susamayan kişi sudan hiçbir zevk almaz.

64. Sonra yine düşüncelerini yoğunlaştırdı: “Hissetmenin nedeni nedir?” Sonra bir sonuca vardı ki hissetmenin nedeni temas etmektir.
65. Temas nesneyle bir olmak olarak açıklanabilir, duygu ve akıldan hissetme doğar, tıpkı birbirine sürtülen iki çubuktan ateş çıkması gibi.
66. Sonra anladı ki temasın da bir nedeni var. Sonra temasın altı duyu organı nedeniyle ortaya çıktığını buldu.
67. Kör nesneleri göremez, çünkü gözü onlarla akli arasında bağlantı kuramaz. Eğer görüş varsa temas gerçekleşir. Dolayısıyla duyu organı var olmazsa temas da olmaz.
68. Sonra aklını altı duyu organının kökenini anlamaya yordu. Nedenleri iyi bilen yine bildi ki bunun nedeni ad ve biçimdir.
69. Bitki sürgün verdiği zaman sap ve yaprak var olur. Altı duyu organı da ad ve biçim var olduğunda var olabilir.
70. Sonra aklına şöyle bir düşünce geldi: “Ad ve biçimin nedeni nedir?” Bilginin karşı kıyısına geçmiş kişi onun kökeninin bilinçte yattığını anladı.
71. Bilinç doğduğunda ad ve biçim türer. Tohum gelişmesini tamamlayınca filiz bedensel bir biçim almaya başlar.
72. Sonra yine düşündü: “Peki bilinç nereden var oluyor?” Sonra anladı ki o kendisini ad ve biçimle destekleyerek şekillendirmekte.
73. Sonra nedensellik sırasını anlayınca bunun üzerinde düşündü. Akli biçimlendirdiği görüşler üzerinde gezindi, başka düşüncelerin olduğu tarafa dönmedi.
74. Bilinç ad ve biçimin türediği nedensel koşuldur. Ad ve biçim bilincin temellendiği yerin desteğidir.
75. Kayık insanı suda götürür, insan da kayığı götürmüş olur. Bilinçle ad ve biçim de birbirlerinin nedenleridir.
76. Kızgın demir kurumuş samanı alevlendirir, alevlenen saman demiri kızartır, işte onların da birbirlerine karşı durumu böyledir.

77. Böylece anladı ki bilinçten ad ve biçim, ad ve biçimden duyular, duyulardan da temas doğuyor.
78. Anladı ki temastan his, histen susuzluk, susuzluktan benlik duygusu, benlik duygusundan da varlık doğuyor.
79. Varlıktan doğum, doğumdan yaşlılık ve ölüm ortaya çıkıyor. O iyice anladı ki tüm dünya bu nedensellik zincirinin sonucudur.
80. Sonra kesin olarak şu sonuca vardı ki doğumun yok edilmesiyle yaşlılık ve ölüm ortadan kalkar, varlığın yok edilmesiyle doğum da yok edilmiş olur ve benlik duygusunun ortadan kaldırılmasıyla varlık da sona erer.
81. Susuzluğun ortadan kaldırılmasıyla benlik duygusu yok olur, his var olmazsa susuzluk da var olmaz, temas yok edilirse his var olmaz, altı duyu organı yok edilirse temas da yok edilir.
82. Aynı şekilde ad ve biçim ortadan kaldırılırsa altı duyu organının tümü de yok edilmiş olur. Birincisi bilincin, ikincisi de unsurların ortadan kaldırılmasıyla yok edilir.
83. Aynı şekilde büyük ermiş anladı ki bütün unsurların yok olması cehaletin ortadan kalkmasına bağlıdır. Bu nedenle şunu bildi ki bilinmesi gereken her şey ancak Buddha olmakla mümkündür.
84. İnsanların en iyisi tepeden aşağıya hiçbir yerde benlik görmez ve tıpkı yakıtı biten bir ateş gibi söner; üstün içgörünün sekizli yolunda erken başlayıp hedefe çabuk vararak huzura kavuşur.
85. Mükemmelliğe ulaştıktan sonra içinde şöyle bir düşünce belirir: “En yüce gerçeğe varmak için önceki ermişlerin ailelerince izlenen bu kusursuz yola ulaştım; onlar en yüksek ve en alçak olanı bilirlerdi.”
86. Vaktin dördüncü çeyreğine ulaşıldığında şafak söktü, hareket eden-etmeyen her şey durgunlaştı, büyük er-

- miş hiçbir değişikliği tanımayan her şeyi bilmenin önder hükümdarı düzeyine erişti.
87. Buddha olarak bu gerçeği öğrendiğinde yeryüzü şarapla sarhoş olmuş bir kadın gibi sallandı. Her yer siddha kalabalıklarıyla parladı; gökten davul sesleri duyuldu.
88. Hoş esintiler gelmeye başladı, bulutsuz gökyüzünden çiy yağdı; sanki onu onurlandırmak istercesine ağaçlardan mevsimi gelmemiş çiçekler ve meyveler düşmeye başladı.
89. O anda tıpkı cennetteki gibi gökyüzünden mandārava çiçekleri, lotuslar, altın su zambakları ve zümrütler yağdı ve Śākyamuni'nin bulunduğu yere saçıldı.
90. O anda kimse öfkeye kapılmadı, kimse hastalanmadı, herhangi bir rahatsızlık yaşamadı, kötü yollara sapmadı, sarhoşluğa kapılmadı. Dünya sanki mükemmelliğe ulaşmış gibi huzurlu bir yer oldu.
91. Kurtuluşa düşkün tanrı toplulukları sevindiler. Aşağı dünya canlıları bile mutlu oldu. Dharmaya bağlı olanların çoğalmasının onun dört yöne yayılmasını sağladı. Dünya tutkunun ve cehalet karanlığının üzerine yükseldi.
92. İnsanların yöneticisi İkshvāku soyunun ermişleri, krallık ermişleri ve büyük ermişler onun başarısı karşısında neşe ve hayretle doldular; gökteki konaklarından onu selamladılar.
93. Görünmez varlık topluluklarının büyük ermişleri yüksek sesle onu övdüler; yaşayan varlıkların dünyası abat olmuş gibi çok sevindi. Ama Māra büyük bir uçurumun önündeymiş gibi umutsuzluğa kapıldı.
94. Sonra yedi gün vücudun rahatsızlığından arınmış hâlde, gözlerini hiç kırpmadan kendi zihnine bakarak oturdu. Tefekküre daldığı o yerde kurtuluşa erip istegine ulaştı.

95. Sonra neden-sonuç zincirini çözmüş olan ve benliğin var olmadığını anlayan ermiş içi merhametle dolu olarak ayağa kalktı, Buddha gözleriyle huzur içinde dünyaya baktı.
96. Dünyanın yanlış görüşler, boş çabalarla dolu, tutkuların büyük olduğunu görerek, dharma ve mokshaya kolay erişilemeyeceğini anlayarak aklını sağlam tutmaya çalıştı.
97. Daha önce verdiği sözü hatırladı, bu huzur mesajını herkese iletmeye karar verdi. Sonra bazı insanların nasıl çok tutkulu, bazılarının da nasıl az tutkulu olduğunu düşündü.
98. Sonra cennetin iki baştanrısı Sugata'nın huzur mesajını iletmeye karar verdiğini anladılar. Onlar da dünyanın iyiliğini istiyorlardı, parlak bedenleriyle ona yaklaştılar.
99. Otururken kötülüğün atılmasını başarmış, kusursuz dharmayı en iyi dostu yapmış olan onu saygıyla övdüler, dünyanın iyiliği için şu sözleri söylediler:
100. "Ah! Sen canlılara merhamet duyuyorsun, acaba dünya böyle bir şansı hak etti mi? Bu dünyada farklı liyakatte canlılar vardır, kimi çok tutkulu kimi daha az tutkulu.
101. Ey ermiş, varlık okyanusunu geçerek kederle boğulmakta olan dünyayı kurtar, tıpkı büyük bir tüccarın servetini dağıtması gibi sen de faziletlerini dağıt.
102. Birçok insan hem bu dünyada hem de ötekinde çıkarları için uğraşır. Gerek bu dünyada gerek ötekinde sadece dünyanın iyiliği için çalışanı bulmak çok zordur."
103. Büyük ermişe böyle hitap ettikten sonra geldikleri yönden göksel dünyalarına geri döndüler. Bu konuşmanın üzerinde düşünen ermişin dünyayı kurtarma azmi büyüdü.

104. Dilenme zamanı geldiğinde dört yönün tanrıları dilenme taslarını ermişe verdiler. Dördünü de alan Gautama dharmaşı uğruna onları bire dönüştürdü.
105. O sırada oradan geçmekte olan bir kervandan iki tüccar sevdikleri tanrının teşvikiyle neşe içinde ermişe saygılarını sundular ve sadaka verdiler.
106. Ermiş, Arāda ve Rāma oğlu Udraka'nın kafalarının dharmayı kabul etmeye uygun olduğunu düşündü, fakat onların zaten göğeyi yükseldiklerini görünce aklına beş bhikshu geldi.
107. Sonra Gautama yükselen güneşin karanlığı dağıtması gibi cehalet karanlığını dağıtmak için vaaz vermek isteğiyle Bhīmaratha'nın çok sevdiği, ormanlarla süslü Vārānasī şehrine gitti.
108. Sonra boğa gözlü, fil yürüyüşlü ermiş tüm dünyayı değiştirmek için Kāśī topraklarına ulaşmak istedi, bedenini bir fil gibi döndürerek gözlerini hiç kırpmadan bodhi ağacına dikti.

15. Bölüm

Dharmaçakra'nın Döndürülüşü

1. Görevini tamamlayıp dinsel huzur gücü kazandıktan sonra tek başına yol alırken birçok kişi kendisine katılmaya başladı. Onu yolda gören bir bhikshu ellerini kavuşturarak şöyle konuştu:
2. “Siz her türlü bağla bağlanmış, duyuları vahşice ortalıkta gezenlerin arasında tüm bağlardan kurtulmuş, duyularını eğitmiş birisiniz. Aya benzeyen suretiniz bilgeliğinizin tadından hoşnut görünüyor.
3. Kararlılık yüzünüzden okunuyor, siz duyularınızın efendisisiniz, gözleriniz güçlü bir boğanınki gibi. Amacınıza kesinlikle ulaşmışsınız; saygıdeğer efendim, gurunuz kim? Bu başarıyı kimin sayesinde kazandınız?”
4. O yanıt verdi: “Benim bir öğretmenim yok. Saygı duyacağım ya da küçümseyeceğim kimse yok. Ben nirvānaya erdim, başkalarına benzemem. Beni dharmanın yaratıcısı olarak bilin.
5. Ben başkalarının kavrayamadığı, kavranması gerekeni kavradım, bu yüzden ben bir buddhayım. Düşmanlarımız olan kirlilikleri atmış olduğumdan beni özünü huzura kavuşturan olarak bilin.
6. Efendim, şu anda ben ölümsüz dharmanın davulunu çalmaya Vārānaśī'ye gidiyorum; şan şöhret ya da gurur için değil, acı çekmekten bitap düşmüş insanların iyiliği için.

7. Eskiden beri canlıların bu dünyada acı çektiklerini görüyorum; eğer karşı kıyıya geçebilirsem tüm dünyayı da geçireceğim, kendim özgürleşirsem herkesi özgürleştireceğim diye kendime bir söz verdim.
8. Bazıları bu dünyada zenginliği sadece kendileri için kazanır ve utanılacak duruma düşerler, ancak gözleri açık büyük insanlar kazandıklarını başkalarıyla paylaşırlar.
9. Bir adam akarsu tarafından sürüklenirken karada durup onu çıkarmaya çalışmayan kişi nasıl kahraman değilse hazine bulan ve onu yoksullarla paylaşmayan da hayırsever değildir.
10. Hastalığı ilaçlarla yenmiş kişinin hastalara çareyi göstermesi gibi doğru yolu bulmuş kişi de yanlış yolda gidenlere doğru yolu gösterir.
11. Kandil yandığında nasıl karanlık dağılır, oraya erişemezse, Buddha'nın aydınlatıcı öğretisi de insanları tutkuya av olmaktan tıpkı böyle kurtarır.
12. Nasıl ateş odunda, rüzgâr havada, su da toprakta barınıyorsa, bilgelerin aydınlanması Gaya'da bulunmalı, dharma vaazları da Kāśī'de verilmelidir.”
13. Hayranlığını fısıldayarak ifade eden kişi Buddha'yı bırakıp arzularının yoluna gitti, yine de duyduğu özlemle tekrar tekrar arkasına dönüp meraklı gözlerle ona baktı.
14. Sonra zamanı gelince bilge kişi bir hazine dairesini andıran ve Bhāgīrathī ile Vārānasī nehirlerinin bir araya gelerek bir kadın arkadaş gibi kucakladıkları Kāśī şehrini gördü.
15. Guguk kuşlarının öttüğü ağaçların arasında büyük ermişlerin yaşadığı Ceylan Bahçesi'ne güç ve ihtişamlı parıldayarak bir güneş gibi girdi.
16. Sonra beş bhikṣu, Kaundinya, Mahānāman, Vāshpa, Aṣvacit ve Bhadracit onu uzaktan görerek aralarında konuşmaya başladılar:

17. “Rahata düşkünlüğü yüzünden çileciliği bırakan Gautama buraya doğru geliyor. Onu ne karşılayalım ne de selam verelim, çünkü çilecilik sözünü bozan kişi saygıya değer değildir.
18. Ancak o bizimle konuşmak isterse konuşalım, çünkü bir āri kişi gelen misafir kim olursa olsun nezaketle karşılar.”
19. Buddha bu şekilde düşünmekte olan bhikshulara doğru ilerledi. Onlara yaklaştıkça her biri fikrini değiştirmeye başladı.
20. Biri üzerindeki örtüyü aldı, diğeri ellerini kavuşturarak dilenme kabını aldı, bir başkası oturması için minder verdi, diğeri ikisi de ayaklarını yıkaması için su verdi.
21. Ona bu şekilde ihtimam gösterdiler, onu guruları olarak kabul ettiler; ancak sürekli aile adıyla seslendikleri için kutlu kişi onlara şefkatle şöyle dedi:
22. “Ey bhikshular, soylu Arhat’a¹ eskisi gibi hitap ederek saygısızlık etmeyin, çünkü aslında övülmeye ve yerilmeye kayıtsız olsam da sizi kötü sonuçlardan uzaklaştırmam gerekir.
23. Bir buddhanın dünyanın iyiliği için aydınlanmaya eriştiğini, tüm canlıların iyiliği için çalıştığını görün. Gurusunu adıyla çağıran kişi ana babasına saygısızlık yapmış gibi dharmaasını yitirir.”
24. Büyük ermiş, büyük hatip kalbinden gelen şefkatle böyle konuştu, kararlılık yoksunluğu ve yanılgı yüzünden yanlış yola sapmış olan çileciler gülümseyen yüzlerle şöyle yanıt verdiler:
25. “Gautama, sen en yüce ve mükemmel çilecilikle asıl gerçeği anlamaya çalışmadın, amaca sadece zorlukla

---

1 “Saygıdeğer” anlamına gelir. Hīnāyana aydınlanmasında en yüksek derecedir. Theravāda Buddhizmi’nde en yüksek idealdir. Soylu sekiz yolu geçmiş, mükemmelleşmiş, gelecekte bir daha doğmayacak kişidir.

- ulaşılabilecek rahatlığı seçtin. Şimdi neye dayanarak ben onu gördüm diyorsun?”
26. Çileciler Tathāgata'nın gerçeği karşısında şüphecilik gösterince aydınlanma yolunun ondan farklı olduğunu bilen kişi onlara yolu açıkladı:
27. “Kendine eziyet eden budalayıcı da, duyu zevkleri peşinde koşanı da aynı şekilde hatalı saymalısınız, çünkü onlar ölümsüzlüğe götürmeyen yolları tutmuşlardır.
28. İlki çilecilik dediği işlerle aklına ve bedenine eziyet eder, bilinçsiz hâle düşer ve dünyanın sıradan işlerini bile anlayamaz olur ki gerçeğin olağanüstü hâllerini nasıl anlansın?
29. Bu dünyada kimse karanlığı dağıtmak için gereken ışığı su dökerek elde edemez, aynı şekilde sadece bilgi ateşiyle dağıtılabilen cehalet karanlığını yok etmek için de bedene eziyet etmek gerekmez.
30. Ateş yakmak isteyen kişi sadece odun kesmekle bunu başaramaz, uygun araçları kullanması gerekir; ölümsüzlük de eziyetle değil yoga aracılığıyla kazanılır.
31. Aynı şekilde, felaket getiren şehvete bağlananların tutku ve cehalet tarafından boğulmuş zihinleri de tutkusuz ortadan kaldırma yönteminden daha basit öğretileri bile anlama yeteneğine sahip değildir.
32. Hasta olan bir insan sağlıklı besinler yiyerek nasıl iyileşemezse cehalet hastalığına yenik düşen, tutkuya bağlı bir insan da dinsel huzuru bulamaz.
33. Yakacak kuru ot oldukça ve esen rüzgâr onu körükledikçe ateş nasıl sönmezse, tutku ona eşlik ettikçe ve şehvet onu besledikçe zihin de huzura eremez.
34. İki taraftaki aşırılıklardan kaçınarak kederi bitiren, mutluluk ve coşkunun ötesine geçen orta yolu buldum.
35. Doğru görüşlerin güneşi onu aydınlatır, doğru düşüncelerin arabası onunla birlikte gider, doğru sözler

- onun manastırlarıdır, yüzlerce koruluk dolusu iyi davranış onun neşesidir.
36. O doğru geçimin büyük refahına ve doğru çabanın ordusu ve maiyetine sahiptir. Dört taraftan doğru ayırt etme kaleleriyle korunur, yoğun düşüncenin yatağı ve koltuğuyla sağlanır.
37. Bu dünyadaki kusursuz sekizli yol işte böyledir; onunla ölümden, yaşlılık ve hastalıktan kurtulmak mümkündür. Bu yoldan geçerek yapılması gereken yapılmış olur; bu dünyada veya ötekinde izlenecek başka bir yol yoktur.
38. Acı vardır, acının kaynağı vardır, acıyı gidermek mümkündür ve gidermenin yolu vardır. Böylece kurtuluş için dharmanın eşi görülmemiş yöntemine göre şimdiye kadar duyulmamış bir görüş gücü geliştirdim.
39. Doğum, yaşlılık, hastalık, ölüm, istenilenden ayrılma, istenilmeyenle birlikte olma, istenilen sonuca ulaşamama: Bunlar insanların çektiği acılardan bazılarıdır.
40. Bir insan hangi durumda olursa olsun, ister şehvetin kölesi, ister nefsine hâkim olsun, bir bedeni olsun ya da olmasın, hangi nitelikte olursa olsun mutlaka acı çekecektir.
41. Görüşüme göre bir ateş alevleri sönse ve azıcık kalsa da tabiatında olan sıcak olma özelliğini kaybetmiyorsa, benlik düşüncesi de sükûnet ve benzeri yüzünden güç algılansa bile acı çekme özelliğini sürdürür.
42. Toprak, su, tohum ve mevsim nasıl ki filizlenmenin nedenleriye, tıpkı bunun gibi çeşitli günahlar, tutkular ve benzerleri ile kötülükten kaynaklanan davranışlar da acı çekmenin nedenleridir.
43. Yukarıda ya da aşağıda varlık nehrinin akmasının nedeni tutku ve benzeri günahların toplamıdır. Aşağıda, ortada ya da yukarıda var olan ayrılaşmanın kökeni de eylemlerdir.

44. Günahlar yok edildiğinde doğum-ölüm döngüsü de yok olur, eylem yok edildiğinde acı da kesilir, çünkü her şey başka bir şeyin varlığı yüzünden ortaya çıkar, o şey kaybolduğunda öteki de kaybolur.
45. Bu ortadan kaldırmayla ne doğum, ne yaşlılık, ne ölüm, ne ateş, ne toprak, ne su, ne boşluk ne de rüzgârın kaldığını, bunun başı ve sonu olmayan, soylu ve ortadan kaldırılmaz, mutluluk verici ve değişmez bir şey olduğunu bilin.
46. Sekizli yoldan başka hedefe götürecek bir yol yoktur. Bu yolu göremedikleri için insanlar başka yollarda dolaşıp dururlar.
47. Bu yüzden acının, acının nedeninin, acıyı giderme çabalarının ve bu uğurda izlenecek yolun çok iyi bilinmesi gerekmektedir.
48. Acıyı bilmekle bende bir içgörü oluştu, sonra onun nedenini terk ettim. Sonra ortadan kaldırma yöntemini benimsedim ve sonra da yolu takip ettim.
49. Soylu gerçeğin dört aşamasını göremediğim süre boyunca özgür olduğumu iddia edemedim, kendimi amaca ulaşmış hissetmedim.
50. Soylu gerçekleri görüp üzerlerinde çalışınca yerine getirilmesi gereken görevi tamamlamış oldum. Sonra kendimi özgür ve amacına ulaşmış hissettim.”
51. Merhamet dolu olan büyük ermiş bu sözlerle dharma-yı anlattıktan sonra Kaundinya ve yüz tanrısal varlık saf ve tutkudan arınmış içgörüye sahip oldular.
52. Yapılması gereken her şeyi tamamladığında bilge kişi boğa gibi yüksek bir sesle şöyle söyledi: “Bu bilgileri anladın mı?” Yüce ruhlu olan yanıtladı: “Senin kusesursuz düşüncelerini gerçekten de anladım.”
53. “Gerçekten de anladım,” diyen Kaundinya kutsal guru Tathāgata’nın talebesi olan çilecilerin ilki olarak bu dünyada dharmayı anlayan ve kavrayan ilk kişi oldu.

54. Yeryüzünde yaşayan yakshalar bu sesleri duydular ve yankılanan sesleriyle şöyle duyurdular: “Hiç kuşkusuz dharma çarkı insanların en iyisi tarafından tüm canlıların huzuru için döndürülmeye başlandı.
55. Tekerlek parmakları denetim, çemberleri huzur ve kural, geniş anlayış, güçlü farkındalık ve bilgelik, mili kendine saygıdır. Derinliği, yalandan uzaklığı, kusursuz öğütleri nedeniyle üç dünyada onu devirebilecek bir öğreti yoktur.”
56. Dağdaki yakshaların seslerini duyan gökteki tanrı toplulukları haykırmaya başladılar. Böylece bu cennetten cennete, Brahmā dünyasına kadar yüksek sesle yayıldı.
57. Göğün kendine hâkim sakinleri büyük ermişin üç dünyanın da geçici olduğuna dair sözlerini işitince duyu nesnelere bağılıktan vazgeçti, kafalarının karışıklığı varoluşun üç alanına saygı duymakla huzura erişti.
58. Üç dünyanın da huzuru için yeryüzünde ve gökyüzünde dharma çarkı döndürülmeye başlandığında bulutsuz gökyüzünden çiçek yağmurları yağdı, üç varoluş alanının sakinleri tarafından çalınan davulların güçlü sesleri işitildi.

16. Bölüm

Çeşitli Müritler

1. Her şeyi bilen kutlu kişi inanmaya hazır olan Aşvacit'e ve diğer çilecilere kurtuluşu sağlayan dharmayı iyice öğretti.
2. Beş duyuyu bastırmış beş çileci, tıpkı güneşin naibi olan ayın etrafında toplanmış yıldız kümesinin beş yıldızı gibi onun etrafında toplandılar.
3. O sırada soylu bir kişinin Yaşas adlı oğlu bazı kadınların umursamadan uyuduklarını görüp tedirgin oldu.
4. "Bu ne kadar kötü bir şey," diyerek muhteşem takılarının bütün ışıltısıyla Buddha'nın bulunduğu yere gitti.
5. İnsanların eğilimlerini ve günahlarını iyi bilen Tathāgata onu görünce şöyle dedi: "Nirvāna için belli bir zaman yoktur, gel ve burada kutsan."
6. Ünü her tarafa yayılmış bu güzel sözleri duyan adamın kafası tıpkı sıcaktan bunalmış birinin nehre girip serinlemesi gibi son derece rahatladı.
7. O andaki bedeninin içinde ama geçmişten getirdiği gücüyle, beden ve zihinle arhatlığı ve buddhaliği kavradı.
8. Tuzlu suyla ağartılmış kumaşa boyanın geçmesi gibi onun akıl beyazlığına da dharma bilgisi tam olarak geçmişti.
9. Görevini yerine getiren ve amacını iyi bilen konuşmacıların en iyisi, üzerindeki giysilerden utanarak orada dikilen ona şöyle dedi:

10. “Bhikshunun giysisi dharmayı göstermez. Tüm varlıkların eşit olduğunu kavrayan, duyularını sessizlik ve düzen içinde tutan bir kimse süslü giysiler giyse de dharma yolunda yürüyor demektir.
11. Bedenen evden ayrılan, fakat akli evde kalan tutkuyla kaplanmış kişi ormanda da yaşasa evin efendisi olarak düşünülür.
12. Bedeniyle değil aklıyla yola çıkan benliğinden kurtulmuş kişi evinde yaşasa da ona orman sakini olarak bakılır.
13. O evinde kalan biri de olsa, ormanda dolaşan bir bhikshu da olsa ona özgürleşmiş insan gözüyle bakılır.
14. Nasıl ki düşmanla çarpışmaya hazırlanan biri zırhını giyerse günahlardan oluşan orduya karşı da bhikshu ipi takılır.”
15. Sonra Tathāgata ona dedi ki: “Gel buraya ey bhikshu!” Bu sözlerle adam bhikshu giysisi giymiş gibi göründü.
16. Sonra sayıları elli üç artı bir olan dostlar dharma üzerine açıklamalardan hoşnut oldular.
17. Küllü suyla yıkanan giysiler nasıl çabucak tertemiz olursa onlar da bir anda geçmiş yaşamlarındaki günahlardan arınıverdiler.
18. Hepsi de arhat olmuş olan müritlerin o anki sayısı altmıştı. Sonra arhatların uygun biçimde saygı gösterdiği Arhat onlara şunları söyledi:
19. “Ey bhikshular, sizler acı ve kederin ötesine geçerek büyük bir görevi tamamladınız. Şimdi göreviniz hâlâ acı çekmekte olanlara yardım etmek.
20. Bu nedenle her biriniz yeryüzünü dolaşın ve ıstıraplarından dolayı duyduğunuz merhametle insanlara dharmayı açıklayın.
21. Hepsi büyük siddhiler olarak bilinen Kāśyapa ermişlerini ikna etmek için krallık kâhinlerinin yaşadığı Ga-ya’ya gidiyorum.”

22. Sonra gerçeği görmüş olan bhikshuların hepsi söylendiği üzere her yana dağıldılar, karşıtlıklardan kurtulmuş olan büyük ermiş kutlu Sugata da Gaya'ya gitti.
23. Bir süre sonra oraya vardı, çile ormanına yaklaştığı zaman orada çile doldurmakta olan Kāśyapa'yı gördü.
24. Dağlarda ve ormanlarda barınacak birçok yer olduğu hâlde on gücün efendisi ikna etmek istediği ona kalacak bir yer sordu.
- 25-26. [Beyitler eksik ve yazım hataları var.]
27. Derken içinde kötülük olan o, büyük ermişi ortadan kaldırmak için ona büyük bir yılanın yaşadığı bir ateş evini gösterdi.
28. Zehirli bakışlar atan yılan gece olduğunda büyük ermişin sakın ve korkusuzca oturduğunu görünce ona doğru öfkeyle tısladı.
29. Onun öfkesiyle ev alevlerle kaplandı, fakat ateş korkmuş gibi büyük ermişin bedenine dokunamadı.
30. Evin her tarafı yanıp tutuştuğu hâlde Gautama, tıpkı kıyamet günü Brahmā'nın parıldayarak oturduğu gibi hiç istifini bozmadan oturdu.
31. Buddha'nın hiç zarar görmeden öylece oturduğunu gören yılan çok şaşırdı ve ermişlerin en iyisine saygıyla boyun eğdi.
32. Ormanda yaşayan çileciler evdeki ermişin yandığını düşünerek merhamet duyguları içinde büyük üzüntü duydular.
33. Gece sona erdikten sonra büyük ermiş yılanı usulca dilenme kabına koydu ve onu Kāśyapa'ya gösterdi.
34. Şaşırmış ve Buddha'nın gücünü anlamış olmasına rağmen yine de onun hiçbir üstün güce sahip olmadığına inanıyordu.
35. Onun düşüncelerini bilen huzur içindeki ermiş duruma uygun biçimde davrandı ve onun kalbindeki kötülüğü temizledi.

36. Buddha'nın sihir gücünde kendisinden daha büyük olduğunu anlayan Kāśyapa onun dharmasını kabul etmeye karar verdi.
37. Auruvilva Kāśyapa'daki bu ani değişikliği gören beş yüz müridi de dharmaya bağlandı.
38. Kardeşlerinin ve onun müritlerinin ağaç kabuğu elbiselerini atıp karşı kıyıya geçtiklerini gören Gaya ve Nadī de oraya varıp aynı yola girdiler.
39. Sonra Buddha bu üç Kāśyapa kardeşe ve onların müritlerine Gayaşīrsha Dağı'nda nirvāna ile ilgili bir vaaz verdi:
40. "Tüm dünya düşünme tarzındaki sakatlıktan kaynaklanan tutku ve nefret ateşiyle çaresizce yanmakta, hayal dumanıyla kaplanmaktadır.
41. Bir yol gösteren ve huzur olmadan bu dünya günah ateşiyle kavrulup hiç durmaksızın yaşlılık, hastalık ve ölüm ateşiyle tekrar tekrar yanar.
42. Bu dünyanın korunaksız olduğunu ve çeşitli ateşlerle yandığını gören akıllı kişi bedeni, aklı ve duyu organlarıyla her yönden tedirgindir.
43. O kişi tedirginlikten tutkusuzluğa, oradan da kurtuluşa doğru ilerler. Böylece kurtuluşa erdiğinde her bakımdan kurtulmuş olduğunun ayırdına varır.
44. Doğum-ölüm akışını bütünüyle sınıdıktan sonra çileci yaşamına geçer ve görevini tamamlar, onun için artık yeniden doğuş yoktur."
45. Kutsal kişinin bu vaazını işiten bin bhikshunun zihni benlik duygusundan kurtulduğu için derhâl ıstıraplardan arındı.
46. Sonra Buddha büyük bilgelik sahibi üç Kāśyapa ile birlikte tıpkı hayırseverlik, denetim ve kuralla çevrili dharmanın vücut bulmuş hâli gibi göründü.
47. [Onların ayrılışından sonra] o seçkin kişilerden mahrum kalan çile ormanı inancını, zenginliğini ve neşe-

sini kaybetmiş hasta bir adamın hayatı gibi tüm parıltısını kaybetti.

48. Sonra Magadha kralına verdiği sözü hatırlayan Buddha, yanında Kāşyapalarla birlikte Rācagriha'ya doğru yola çıktı.
49. Tathāgata'nın Venuvana bölgesine geldiği haberini alan kral vezirleriyle birlikte onu karşılamaya gitti.
50. Gözleri merakla açılmış olan halk yaşamdaki konumlarına göre çeşitli araçlarla ya da yaya olarak dağ yollarından akın etmeye başladı.
51. Kusursuz ermişi uzaktan gören Magadha kralı ona saygısını göstermek için hemen arabasından indi.
52. [Kendisine sallanan] yak¹ kılından püskülleri, yelpazeleri ve maiyetini geride bırakan kral ona İndra'nın Brahmā'ya yaklaştığı gibi yaklaştı.
53. Başıyla büyük ermişi selamlayarak önünde saygıyla eğildi ve onun izniyle yumuşak otların üzerine oturdu.
54. İnsanların aklından, “Şākya ermişi ne kadar güçlü, kutlu ermiş Kāşyapa onun müridi mi oldu?” diye bir düşünce geçti.
55. İnsanların ne düşündüklerini fark eden Buddha Kāşyapa'ya sordu: “Sen [yeni inançta] nasıl bir nitelik gördün ki ateşe tapmaktan vazgeçtin?”
56. Gurunun böyle büyük bir yağmur bulutu gibi gürleyerek sorması üzerine Kāşyapa kalabalığın önünde ellerini birleştirerek cevap verdi:
57. “Ateşe tapınmaktan vazgeçtim, çünkü ona adaklar adayarak tapınılsa da sonuçta doğum-ölüm döngüsü ve zihinsel birtakım rahatsızlıklar devam ediyor.
58. Ateşe tapınmaktan vazgeçtim, çünkü dualar mırıldanarak ateşe yağ damlatmak insanın duyu nesnelere olan özlemini daha da artırıyor.

---

1 Bos mutus, Tibet öküzü.

59. Ateşe tapınmaktan vazgeçtim, çünkü dua okuyup ateşe adaklar sunmak doğumu sonlandırmıyor; doğmanın acısı çok büyüktür.
60. Ateşe tapınmaktan vazgeçtim, çünkü en yüce iyiliğin tapınma törenleriyle ve çilecilikle kazanıldığı inancı yanlıştır.
61. Ateşe tapınmaktan vazgeçtim, çünkü artık doğum ve ölümden kurtulmuş en yüce huzur durumunu biliyorum.”
62. İnancını değiştirmiş olan Kāśyapa’nın böyle inançlı ve özlü sözler söylediğini işiten Vināyaka² şöyle dedi:
63. “Selam olsun sana soylu kişi, yaptığın iş kuşkusuz çok iyi bir iştir, birçok dharma arasında en iyisini seçtin.
64. Büyük servete sahip birinin hazinelerini sergilediği gibi sen de sahip olduğun sihirli güçleri topluluğa gösterek onların kalbini harekete geçir.”
65. Kāśyapa, “Pekâlâ,” dedi, kendi içine kapandı ve sonra kendisini rüzgâra bırakarak bir kuş gibi uçtu.
66. Bu mucizevi güçlerin efendisi havada bir ağaç kütüğünün üzerindeymiş gibi durdu, yerdeymiş gibi yürüdü, bir sedirdeymiş gibi oturdu, sonra uzandı.
67. Kâh bir ateş gibi parladı, kâh bir bulut gibi su yağdırdı, sonra aynı anda hem alevlendi hem de su yağdırdı.
68. Böyle alevler ve sular saçarak büyük adımlar atarken şimşeklerle parlayan ve yağmur yağdıran bir bulut gibi göründü.
69. Gözlerini ayırmadan şaşkınlıkla ona bakan insanlar saygıyla önünde eğilirken aslanlar gibi kükrediler.
70. Sihir gösterisini bitirdikten sonra başını eğerek ermişe saygı gösterdi ve “Ben görevini tamamlamış bir müridim, ustam kutlu kişidir,” dedi.
71. Magadha halkı Kāśyapa’nın büyük bilgeye bu şekilde saygı gösterdiğini görünce Buddha’nın her şeyi bilen kutsanmış kişi olduğunu anladı.

---

2 Buddha.

72. Sonsuz iyilikle birleşmiş olan Buddha zeminin hazır olduğunu düşündü ve dharmayı duymak isteyen Şrenya'ya³ onun mutluluğu için dedi ki:
73. “Ey yeryüzünün efendisi, ey duyularını denetim altına almış soylu kişi, biçim akıl ve duyuların eşliğinde doğar ve çürüyüp bozulur.
74. Bu doğuş ve sona eriş dharmanın ilerlemesi için iyi bilinmelidir. Bu ikisini doğru biçimde bilmekle beden hakkında doğru anlayışa varılır.
75. Beden ve duyuların doğum ve ölüme bağlı olduğunu bilince bunlar benimsenmez hâle gelir, ‘ben’ ve ‘benim’ kavramları kaybolur.
76. Beden ve duyuların zihinsel kavramlar [olmak] dışında nesnelliği yoktur. Bunlar acılar içinde doğar ve acılar içinde sona ererler.
77. Bütün bunların [beden ve duyuların] ‘ben’ ve ‘benim’ olmadığı anlaşıldığında en yüce ve değişmez nirvânaya ulaşılır.
78. İnsanlar benlik ve benzerlerinin var olduğunu farz etmenin günahıyla yanlış benlik kavramına bağlanırlar, benliğin olmadığını anladıklarında tutkulardan kurtulurlar.
79. Yanlış görüş esir eder, doğru görüş özgürleştirir; benlik düşüncesine saplanmış bir dünya gerçeği kavrayamaz.
80. Eğer benlik var olsaydı kalıcı ya da geçici olurdu; her iki durumda da büyük kusurlar ortaya çıkardı.
81. Mesela geçici olsaydı eylemlerin bir meyvesi olmazdı, yeniden doğuş olmayacağı için kurtuluşa çaba göstermeden erişilirdi.
82. Eğer kalıcı ve her şeyi kaplayan olsaydı ne doğum ne de ölüm olurdu; çünkü her şeyi kaplayan ve kalıcı olan boşluk ne doğar ne de yok olur.

---

3 Şrenya herhangi bir “kral” anlamına gelse de burada kastedilen muhtemelen Kral Bimbisara’dır.

83. Bu benlik her şeyi kaplıyor olsaydı onun olmadığı hiçbir yer olmazdı, göçtüğü zaman da bütün herkes aynı anda nirvānaya ulaşırdı.
84. Her şeyi kaplasaydı o zaman gayrifaal olurdu ve eylemin yapılması söz konusu olmazdı. Eylem yapılmadan onların meyveleriyle nasıl bütünleşilebilirdi??
85. Eğer işler yapan bir benlik olsaydı kendine acı çektirmezdi; kendisinin efendisi olan biri niçin kendisine acı çektirsin ki?
86. Kalıcı benlik düşüncesi onun hiçbir değişikliğe uğramadığı sonucuna götürür, fakat görmekteyiz ki zevk ve acıyı yaşarken değişiklikler olmaktadır.
87. Nirvāna bilgiye kavuşma ve günahları savmayla kazanılır, benlik eylemsiz ve her şeyi kaplayan olduğunda onun için kurtuluş olmayacaktır.
88. Hiç kimse gerçekte var olmayan bir benliğin var olduğunu söyleyemez. Dahası sıradan bir yeterliği bile olmadığı için herhangi bir eylemde bulunmaktan acizdir.
89. Yapılan işin ne olduğu veya kim tarafından yapıldığı belli olmadığında benliğin şu veya bu şekilde var olduğu söylenemez, bu nedenle yoktur.
90. Ey dinleyenlerin en iyisi, içinde ne eylem yapan, ne hissedenden, ne de yönlendirenin olduğu bu bedeni sürükleyen doğum-ölüm döngüsünün nasıl aktığını [anlatan dersi] dinle.
91. Altı temel duyu organına ve onların altı nesnesine dayanan altı katlı bir bilinç doğar. Üçerli her gruba göre ayrı bir temas gelişir, bu sayede farkındalık, irade ve eylemler devreye girer.
92. Tıpkı bir mercek, yakacak ve güneşin bir araya gelmesi sayesinde ateşin ortaya çıkması gibi, bireye ait tüm eylemler de bilince, duyu nesnelere ve duyulara bağlı olarak meydana gelir.

93. Bedenle duyuların ve bilincin etkileşimi tıpkı tohumdan çıksa bile sürgünün tohumla aynı şey olmaması ve ikisinin de bir diğeri olmadan var olamaması gibidir.”
94. Magadha kralı ermişlerin en iyisinden nihai hedefi, en yüce mutluluğu duyuran vaazı dinledikten sonra lekesiz, tutkudan uzak, benzersiz dharma gözü açıldı.
95. O toplantıda bilge kişinin sözlerini işiten Magadha halkından birçok kişi ve cennet sakinlerinin zihinleri saflaştı, ölümün ve değişimin olmadığı bir düzeye eriştiler.

17. Bölüm

Büyük Müritlerin Katılışı

1. Sonra kral şanlı Venuvana Koruluğu'nu mesken olarak bilge kişiye sundu ve onun iznini alıp gerçeği kavramış, bütünüyle değişmiş olarak şehre geri döndü.
2. Kurtuluşu gösteren bilginin uğurlu ışığını yakan Buddha vihārada¹ Brahmā, tanrılar ve varoluşun çeşitli alanlarındaki kutsal varlıklarla birlikte yaşadı.
3. Sonra duyu atlarını dizginlemiş olan Aşvacit dilenmek için Rācagriha şehrine geldi. Güzelliği, sükûneti ve davranışlarıyla hemen şehir halkının dikkatini çekti.
4. Kapila mezhebinden Śāradvatīputra adıyla ünlenmiş, birçok müridi olan bir dilenci onun sükûnet içinde geldiğini gördü ve yolda onu takip ederek şöyle seslendi:
5. “Dinç görünüşünü ve huzurlu duruşunu görünce fazlasıyla hayran kaldım. Eğer nihai gerçeğin ne olduğunu biliyorsan anlat. Hocanın adı nedir, ne öğretiyor, kimdir?”
6. Aşvacit saygıyla konuşan Brāhmana cevap verdi: “Hocam Īkshvāku soyundan gelen ve her şeyi bilen eşsiz bir kişidir.
7. Dharmaya yeni başladığım ve bilgili olmadığım için onu size açıklayamam. Yine de konuşmayı bilenlerin en iyisi olan büyük bilginin sözlerinin küçük bir kısmını söyleyeyim.

---

1 Buddhist manastırı.

8. Kutlu kişi nedenlerden doğan tüm unsurların nedenlerini açıkladı. Onları önlemenin gereğini ve yollarını izah etti.”
9. Aŗvacit’in sözlerini iŗitince Upatishya adlı Brāhmanın gözleri dharmaya açıldı, tutkudan kurtuldu, mutlu ve arınmıŗ bir hāle geldi.
10. Eskiden alanı bilen nedensiz, eylemsiz ve yaratıcı olduğu dŗncesine inanırdı. Bütün bunların nedenlere bağlı olarak meydana geldiğini duyunca benliğin olmadığını anladı ve en yüce gerçeği gördü.
11. Bedeni parçalardan ibaret sayan, bu yüzden sadece büyük günahları yok eden Sāmkhya dŗncesine² inanırdı. Fakat Buddha’nın dŗncesinde büyük küçük bütün günahlar yok ediliyordu.
12. Bir kişi esas olarak ātman dŗncesine inanırsa benlik duygusundan, dolayısıyla benlikten kurtulamaz. Gneŗ ve kandil bir arada olduğunda ıŗıęın yok olmasının nedeni ne olabilir?
- 13-14. Kk kesildiğinde ince lifleri birbirine dolanan lotusa benzeyen Sāmkhya yönteminin kurtuluŗa götürme-yeceğini anladı, Buddha’nın yöntemi ise taŗı kesmek gibiydi.
15. Sonra Brāhman, Aŗvacit’in önünde saygıyla eğildi ve büyük bir memnuniyetle kaldığı yere gitti. Aŗvacit de dilenmeyi bitirdi, ciddiyetle ve bilgece Venuvana’ya doğru ilerledi.
16. Maudgala ailesinde doğan,³ bilgi ve tecrübesi ona uygun olan kişi Upatishya’nın⁴ büyük bir huzurla dolu olarak döndüğünü gördüğünde ona dedi ki:
17. “Ey dilenci, neden aynı kiŗiyken sanki baŗka biri gibi oldun? Kararlı ve neŗeli döndün. Yoksa bugün lm-

---

2 Purusha, Prakriti, Mahat, Ahamkāra, Manas ve on duyu gücü, on tanmātradan oluŗan yirmi beŗ tattva Sāmkhya felsefesinin özünü oluŗturur.

3 Maudgalyāyana.

4 Őāriputra. Buddha’nın baŗ müritlerinden biridir. Upatishya diye de seslenirdi.

süzlüğü mü buldun? Bu kadar sükûnet sebepsiz olmaz.”

18. O, “İşte böyle oldu,” diyerek ona gerçeği açıkladı. Sonra Maudgalyāyana, “Bana öğretiyi anlat,” dedi. O da aynı sözleri tekrar etti. Bunları işitince onun da gözleri gerçeğe açıldı.
19. Eylem ve eğilimleri sayesinde zihinleri arınmış olduğundan gerçeği ellerinde tuttukları bir kandil gibi gördüler ve onu bilince hocalarına olan duyguları sarsılmaz hâle geldi, onu görmek için hemen yola koyuldular.
20. Kutsal büyük bilge bu ikisinin müritleriyle birlikte geldiğini uzaktan görünce yanındaki bhikshulara şöyle söyledi: “Bunlar benim baş müritlerim; birisi bilgelik sahibidir, diğerinin de sihirli güçleri vardır.”
21. Sonra huzur dolu ermiş derinden gelen ciddi bir sesle bu ikisine dedi ki: “Ey bhikshular, madem buraya huzur için geldiniz, o hâlde bu dharmayı uygun şekilde öğrenin.”
22. Asa taşıyan kıvrıkcık bukleli Brāhmanlar Tathāgata bu sözleri söylediği anda Buddha’nın gücüyle koyu sarı giysiler giyen bhikshulara dönüştüler.
23. Sonra bu ikisi müritleriyle birlikte başlarını eğerek her şeyi bilen kişiye saygılarını sundular. Buddha’nın dharmayı öğretmesinden sonra nihai mutluluğa kavuştular.
24. Sonra Kāśyapa soyunun ışığı olan, güzellik, zenginlik sahibi bir Brāhman, servetini ve güzel karısını terk etti ve koyu sarı giysi giyip kurtuluş yolunu aramaya koyuldu.
25. Tüm servetini terk etmiş olan bu kişi saf altından bir bayrak direği gibi parlayan her şeyi bilen kişiyi Bahuputraka Çaitya’nın⁵ yakınında gördü, şaşkınlıkla ellerini kavuşturdu ve ona yaklaştı.

---

5 Magadha’nın başkenti Rācagriha yakınlarında bir tapınak.

26. Bilgeyi uzaktan başını eğerek selamladı ve ellerini kavuşturup yüksek sesle şöyle dedi: “Ben öğrenciyim, kutsal kişi de benim öğretmenimdir; ey kararlılık sahibi, karanlıkta ışığım olun.”
27. Sözlerinin suyuyla zihinleri yatıştıran Tathāgata bu iki kez doğmuş olanın yaradılışının temiz olduğunu ve içinde beslediği kurtuluş arzusuyla geldiğini anladı; bu yüzden ona, “Hoş geldin,” dedi.
28. Bu söz üzerine yorgunluğunu unutan Brāhman nihai mutluluğa kavuşmak için orada kaldı. Temiz bir yaradılışa sahip olduğu için ona acıyan bilge kısaca dharma'yı açıkladı.
29. Bilge dharmayı kısaca açıkladığında tamamen anlayan, keskin kavrayışıyla büyük ün kazanan bu kişiye Arhat Mahākāśyapa denildi.
30. Eskiden “ben” ve “benim” deyip ātmanı hem bedende hem de bedenden ayrı düşünürdü. Şimdi ise bu benlik görüşünden vazgeçti ve onu sürekli bir acı [sebebi] olarak gördü.
31. Eskiden saflığı sıkı çile ve [dinsel] yeminlerde aramış, nedeni neden olmayanda bulmuştu. Şimdi ise acının ve yolun doğasını görmüş, sıkı çile ve [dinsel] yeminlerin en üstün yol olmadığını kabul etmişti.
32. O yanlış yollarda yürümüş, en iyiye kavuşamamıştı. Şimdi ise dört gerçeğin basamaklarını görüp şüphe ve tereddütlerden tamamen kurtulmuştu.
33. Tüm dünyanın aldandığı ve bundan sonra da aldandacağı şehvetin yalan ve kirli olduğunu anlayıp tutku olarak bilinen duyu nesnelerini terk etti.
34. Düşüncesinde iyiye ulaşınca dostla düşman arasında ayırım yapmamaya başladı. Tüm canlılara merhamet duyarak içindeki kötülüğü yok etti.
35. Maddeye ve ona verilen tepkilere dayanan çeşitliliğin neden olduğu adlandırmaları terk etti; kötülüğün

- maddede saklı olduğunu anladı, böylece madde dünyasına bağıllığın üstesinden geldi.
36. Kendinden geçme hâlinin kurtuluş olduğu yanılığına inanan Arūpa tanrıları evresinin geçici olduğunu kabul etti. Sükûnetle aklını nesnelerden uzaklaştırdı, Arūpa bağından kurtuldu.
37. Zihnin huzursuzluğunun büyük bir nehrin güçlü akışı gibi akan bir rahatsızlık kaynağı olduğunu fark etti. Kararlılık sayesinde uyuşukluğu bırakıp huzura kavuştu ve durgun bir göl gibi oldu.
38. Varlığın içerikten, özden yoksun ve ölümlü olduğunu gördü. Hiçbir şeyin [ötekine göre] aşağı, eşit veya üstün olmadığını anlayarak hatalı benlik saygısını bir yana koydu ve hiçbir gerçekliğin olmadığını kabul etti.
39. Bilginin ateşiyle cehalet karanlığını dağıttı, geçicilik ve kalıcılık arasındaki farkı gördü. Bilgisini yogayla güçlendirdi, yanılırları gerektiği gibi yok etti.
40. İçgörü ve tefekküre sarılarak on bağdan azat oldu, görevini tamamlamış olarak huzura erişti, ellerini kavuşturarak Buddha'nın karşısında saygıyla durdu.
41. Kutlu kişi üç bilgiyi⁶ bilen, üç hatayı⁷ dışarı atmış ve üç niteliğe⁸ tam olarak sahip olan üç müridiyle, yıldız kümesinin üç yıldızıyla birlikte sonradan doğan tanrının naibi dolunay gibi parlıyordu.

6 .Traividya. Üç vedayı niteler. Bunları bilenler bilgili, kültürlü insanlar olarak nitelenirdi.

7 Āsrava: Ruhü dış nesnelere doğru iten duyuların eylemi. Akış. İstirap, acı.

8 Şīla: İyi karakter sahibi olma, samādhi: doğru yoğunlaşmış olma, pracna: bilgelik sahibi olma.

18. Bölüm

Anāthapindada'nın¹ Kabul Edilişi

1. Bir zaman sonra Koşala'nın kuzeyinden zengin bir ev sahibi çıkageldi. Muhtaçlara yardım etmesiyle ünlüydü, bu yüzden ona Sudatta diye seslenirlerdi.
2. Bilge kişinin burada kaldığını duymuş, duyar duymaz onu görmek istemişti. Geceleyin yanına gitti. Önünde saygıyla eğildi. Gelenin doğası arınmış bir kimse olduğunu bilen Sugata ona dedi ki:
3. “Ey akıllı kişi, madem dharmaya olan susuzluğundan uykundan vazgeçip geceleyin beni görmeye geldin, o hâlde böyle gelen kişi için nihai mutluluğun kandili hemen yansın.
4. Bu yüksek niteliklerin sergilenmesi mizacın, sabrın, beni işittiğindeki imanın ve zihninin önceki eylemlerinin etkisiyle çalışmasından kaynaklanmaktadır.
5. Bu nedenle bu dünyada şöhretin ve öteki dünyada ödülün en iyiyi vermekten kaynaklandığını bilerek dharma ile kazanılan hazineyi doğru zamanda, onurla ve dindar bir kafayla vermelisin.
6. Bu ahlaki yapıyı benimseyerek davranışlarını düzenle; çünkü bu yapı iyi gözlemlendiğinde ve süs gibi üzerine

---

1 Anāthapindada, Śrāvastī şehrinden zengin bir tüccardır. Gerçek adı Sudatta'dır. Cetavana Koruluğu'nda vihāra yaptırıp Buddha'ya ve müritlerine vermesiyle ünlüdür. Adı Pāli dilinde Anāthapindika diye söylenir.

alındığında aşağıdaki varoluş alanlarının tüm tehlikesini ortadan kaldırır ve bir insanı mutlak surette yukarıdaki cennetlere yükseltir.

7. Tutkulara bağlılığın kötü sonuçlarını gözlemleyerek ve onlardan vazgeçmenin iyi sonuçlarını fark ederek kendini bu ayırt edişten kaynaklanan sükûnetin gerçeğine ada.
8. Bu dünyanın ölümün ıstırapı ve yaşlılığın zulmü altında döndüğünü gereğince görüp doğuma bağlı olan yaşlılık ve ölümden kurtularak bununla sağlanan sükûnet için çabala.
9. Süreksizliğin² yarattığı ıstırap insanlar arasında daima nasıl sürüyorsa bil ki aynı ıstırap tanrılar arasında da var. Canlı varlığın devamlılığında hiçbir süreklilik yoktur.
10. Süreksizliğin olduğu yerde keder vardır, mutlak benliğin olmadığı yerde ıstırap vardır. O hâlde acı çeken, süreksiz ve benlikten yoksun olanda nasıl 'ben' ya da 'benim' gibi nitelemeler olabilir?
11. Bu nedenle bu ıstırapı ıstırap, bunun kökenini köken olarak gör, ıstırapı bastırmayı gerçek bir önleme, bu hayırlı yolu da yol olarak bil.
12. Bu dünyanın acılı ve geçici olduğunu bil, insanlığın gerçek bir ateşmiş gibi zamanın ateşiyle tamamen yandığını gör, varoluşu ve yok oluşu aynı şekilde istenmeyen olarak kabul et.
13. Bu dünyanın boş olduğunu bil, 'ben' ve 'benim' demenin bir yanılsama olduğunu anla, bu bedenin unsurların birleşimlerinin ürünü olduğunu fark et.
14. Zihnini geçici olan varoluştan kurtar; doğum-ölüm döngüsünde yeniden doğuşun çeşitli alanlarını göerek aklını eğit, öyle ki o hayalden ve tutkudan uzak,

---

2 Anitya: Sürekli, devamlı, kalıcı olmayış. Buddhizme göre en büyük acı yaşamın ve her şeyin sınırlı süreye tabi olmasıdır.

- sükûnete kavuşmuş olsun; sonra nesnelerin dayanak-sız olduğunu anla.”
15. Bilge kişiden dharmayı işitince onu uygulamanın ilk meyvesini aldı; böylece onun için büyük ıstırap okyanusundan geriye sadece bir damla kaldı.
  16. Her ne kadar hâlâ bir evde yaşıyor olsa da içgörüsüyle en yüce gerçeği gördü; onu ister ormanda ister cennette olsun, tutkudan arınmış ve manevi varoluşun doruğunda olanların arasında yaşasa bile içgörüsü olmayan göremezdi.
  17. Yanlış görüşlerin ağlarından ve doğum-ölüm döngüsünün ıstırabından kurtulamayanlar tutkuyu bırakarak en yüksek düzeye ulaşamadıkları ve gerçeği göremedikleri için kaybolmuşlardır.
  18. O içinde doğan doğru görüşle dolu saçan bir sonbahar bulutu gibi yanlış görüşleri fırlatıp attı, dünyanın bir yaratıcıdan ya da benzeri yanlış bir nedenden kaynaklandığını veya nedensiz olduğunu kabul etmedi.
  19. Çünkü neden sonuçtan farklı bir tabiata sahipse doğum olmaz, nedenin olmadığına inanmak büyük bir yanılgıdır. Bu gibi noktaları sırasıyla öğrenirken gerçek öğreti hakkında en ufak şüphesi kalmadı.
  20. Bu dünyayı eğer bir yaratıcı yaratsaydı o zaman düzenli bir faaliyet süreci olmazdı, insanlar da doğum-ölüm döngüsünde dönmezlerdi. Bir kişi hangi varoluş durumunda doğmuşsa olduğu gibi kalırdı.
  21. Maddesel varlıklar ne arzu etmedikleri şeylerle karşılaşırlardı, ne de bu doğaya sahip varlıkların arzuladıkları şeyler herhangi bir şekilde meydana gelirdi. Onlar için iyi ve kötü ne olursa yaratıcının kendisi için gerçekleşmiş olurdu.
  22. İnsanlar yaratıcıdan şüphe etmezler, onu bir baba gibi severlerdi. Başlarına kötü işler geldiğinde onun hakkında kötü konuşmazlar, birçok tanrıya da tapmazlardı.

23. Onun yaratışında bir amaç olsaydı bugün o bir yaratıcı değil, sadece yaratılışın etkisi olurdu. Çünkü bir amacın devam eden faaliyetinden söz edilirse bu bir yaratıcının var olmasının nedeni olurdu.
24. Veya bu yaratılış herhangi bir niyetle gerçekleştirilmiyorsa eylemleri bir çocuğun gibi nedensiz olurdu. Yaratıcı kendisi üzerinde hiçbir egemenliğe sahip değilse dünyayı yaratmak için hangi güce sahip olabilir?
25. Eğer o kendi arzusuna göre dünyadaki varlıkların zevk ve acı duymalarını sağlıyor, varlıklar nesnelere bağlılık veya nefret geliştiriyorlarsa egemenlik onda değil, nesnelerde demektir.
26. İnsanlar kendi isteklerinin değil, onun denetimi altında olurlardı ve yaptıklarının sorumluluğu da ona ait olurdu. Maddi varlık tarafından hiçbir şey yapılmaz, eylemin meyvesi olmaz, eylemle birleşme ona bağlı olurdu.
27. Onu yaratıcı yapan eylemleriyse [eylemleri insanlarla ortaklaşa olduğu için] o zaman o yaratıcı olamazdı. O ancak her şeyi saran ve nedensiz olan olursa o zaman yaratıcılığı kabul edilebilirdi.
28. Veya yaratıcınıninkinden başka bir eylem varsa, tam da bu nedenle ondan başka verimli bir yaratıcı var demektir. Bu kabul edilmediğine göre bu dünyanın bir yaratıcısı yoktur.
29. O yaratıcı İṣvara hakkında birçok çelişkinin var olduğunu gördü. Buna bağlı olarak benzer çelişkiler doğayı temsil eden prakriti kavramında da vardı.³
30. İkinci görüş nedensellik teorilerini öne sürenlerin ilkelerini bir ölçüde reddeder ve nedenin sonuçla ilgili herhangi bir etkiye sahip olduğunu kabul etmez; ama

---

3 Burada kastedilen svabhāva da olabilir. Svabhāva bir şeyin özünde olan ya da doğuştan gelen durum veya niteliğidir, onun kendi gerçek doğasına atıfta bulunur.

tohum ve benzeri sonuçlar doğuran çeşitli şeyler görüldüğüne göre doğa sebep değildir.

31. Çok sayıdaki çeşitli şeylerin nedeni tek bir etken olamaz. Bu nedenle özünde tek olarak nitelenen doğa dünyadaki yaşamsal devinimin nedeni değildir.
32. Doğa her şeyi kapsıyorsa bundan hiçbir etki yaratacacağı sonucu çıkar. Etkiler hariç başka hiçbir sonuç görülmediğinden doğa yaratılışın nedeni olamaz.
33. Her yeri kapladığından her şeyin durmaksızın akan evrensel sebebi olabilir, ama faaliyetlerinde sonucuyla ilgili bir sınırlama gördüğümüzden yaratılışın nedeni doğa olamaz.
34. Özünde niteliksiz olduğundan sonuçlarında da nitelik olmaması gerekir. Oysa dünyada her şeyin bir niteliği olduğunu görürüz, bu yüzden doğa dünyadaki yaşamsal devinimin nedeni değildir.
35. Ebedî olduğundan özel bir niteliği olmayabilir, bu durumda geliştirdiklerinde de özel bir nitelik olmaz. Geliştirdiklerinde özel nitelikler bulunduğundan doğa yaratıcıdır denilemez.
36. Doğa esas itibarıyla yaratıcı niteliğe sahip olsaydı sonuçlarının yok olması için hiçbir neden bulunmazdı. Geliştirdiklerinin yok olduğunu gördüğümüze göre geçerli nedenin farklı bir şey olduğunu kabul etmeliyiz.
37. Birlik yeniden doğuşa neden olma gücüne sahip olanlar var olduğundan mutlak kurtuluşu arzulayan çileciler hiçbir şey elde edemezler; eylemin sürekliliği insan doğasının özü olduğuna göre bu yaşamdan öbürüne geçmekten başka nasıl kurtulabilirler?
38. Doğa varsayımsal olarak yaratıcı olma özelliği taşıdığı için evrimleri de aynı özelliklere sahip olmalıdır, ancak bu dünyadaki evrimler için durum her zaman böyle değildir; bu nedenle doğa yaratıcı olamaz.

39. Derler ki doğanın eylemi zihin tarafından algılanamaz, ancak algılanabilir evrimlere sahip olduğu söylenir. Bu nedenle doğa eylemin sürekliliğinin bir nedeni değildir; çünkü dünyadaki bir sonucun ancak eşit derecede açık bir nedenden kaynaklanabileceği kabul edilir.
40. Cansız bir doğa at, öküz, katır gibi canlı varlıklar yaratacak etkide bulunamaz. Çünkü cansız bir nedenin canlı sonuçları olamaz.
41. Altın bir kolyenin nasıl özel bir biçimi varsa doğanın geliştirdiklerinin de vardır. Özel biçimi olan neden değil sonuçlardır, bu yüzden doğa yaratıcı olamaz.
42. Eğer zamanın yaratıcı olduğu varsayılırsa o zaman hiç kimse kurtuluşa erişemez. Çünkü dünya süreklilik hâli içindedir, bu durumda insanlar asla bir sona ulaşamazlar.
43. Bazıları belirleyici ilkeyi tek olan ve niteliklerin çok çeşitli hâle getirdiği unsurlardaki benlik olarak görür; tek bir neden üzerinde dursalar bile bunun da ayrı özellikleri vardır.⁴
44. Bu nitelik görüşünün sahipleri belirli bir olgunlaşmadan doğan maddenin işleyişini niteliklerin çeşitliliğinde görür. Sebebin sonuçtan farklı olmadığı kabul edildiğinden maddelerin etkisiz olduğu sonucuna varmak gerekir.
45. Avyaktan çıkan öz kuşkusuz geçerli bir çıkarıma konu olamaz. Çünkü algı yoluyla gerçekte görünmeyenden çıkan görünür bir sonucun gelişimini kavrayamayız.
46. İlk olarak avyaktan ortaya çıkan ve görünür çiftinden eyleme geçen sonuca gelince, ondan doğduğu

---

⁴ 43, 44, 45, 46. beyitler Hindî çeviride verilmemiştir. Sanskrit çeviride gerçek anlamlarından bir ölçüde farklı verilmiş, Johnston'un çevirisinde de bazı noktaların anlaşılmadığı belirtilmiştir.

varsayılan bu dünyada varsayılmamış olan mahat⁵ doğar ve orada doğa kuramının kusurları ortaya çıkar.

47. Purusha⁶ sonuçla ilgili neden olsaydı herkes istediğini kesinlikle elde ederdi; oysa bu dünyada bazı arzular yerine getirilmemiş olarak kalır ve insanlar istemedikleri şeylerle arzularına aykırı olarak karşılaşır.
48. Maddeye hükmetmek insanın elinde olsaydı o zaman kendisinin öküz, at, katır veya deve olarak doğmasına izin vermezdi. İnsanlar istediklerini yapsalardı acı çekmekten nefret ettiklerine göre kim kendine acı çektirirdi?
49. Purusha bu dünyadaki belirleyici etken olsaydı kendisine uygun olmayanı değil, kesinlikle uygun olanı yapardı. Ama istenenler kadar istenmeyenler de oluyor, eğer olaylara hâkim olsaydı istemediklerini yaparmıydı?
50. Hâlbuki kişi adharmadan korkar ve dharma için çabalar, buna rağmen çeşitli günahlar onu istediğinden uzaklaştırır. Bu durumda kişi dışındaki bir güce bağlı hâle gelir.
51. İnsanın kendi üzerinde hâkimiyeti yoktur, başka etkilere tabidir. Soğuk, sıcak, yağmur, şimşek ve yıldırımın etkilerinin onun çabalarını engellediğini görürüz. Dolayısıyla purusha etkilere hâkim değildir.
52. Mademki tahıl tohumdan toprak, su ve uygun mevsim sayesinde çıkar, odundan çıkan ateş yağ sayesinde harlanır, o hâlde nedensiz bir varoluştan da söz edilemez.

---

⁵ Sāmkhya felsefesine göre avyakta (görünmeyen), prakritinin (nedensiz neden, ilksel madde, evrenin ilk prensibi, doğa) bir adıdır. Prakriti ve purusha (madde, benlik, insan) birleşerek mahatı (evrensel akıl, bilinç) oluşturur. Mahata buddhi (akıl, bilinç) de denir. Mahattan bireyselleştiren unsur olan ahamkāra (benlik) ortaya çıkar.

⁶ Madde, benlik, insan.

53. Dünyanın devinimi nedensiz olarak sürseydi orada insanların hiçbir etkisi olmazdı. Herkes her şeyi elde eder, bunun sonucunda kaçınılmaz olarak evrensel bir başarı ortaya çıkardı.
54. Mademki zevk ve acı nedensizdir, bunların insanlara nedensiz olarak paylaştırılmaması anlaşılır olamaz. Bu yüzden “nedensiz” denilen şey bir neden değildir.
55. O bu ve benzeri farklı nedenlerin dünyanın devinimine neden olmadığını öğrendi. Dünyanın nedensiz olmadığını anladı, nedensizliğin kusurlarını kavradı.
56. Hareket eden ve etmeyen çeşitli varlıklar çeşitli nedenlere bağlı olarak var olmaktaydılar. Dünyada nedensiz hiçbir şey yoktu, yine de bu dünya evrensel nedenin ne olduğunu bilmiyordu.
57. Sudatta kendisine böyle büyük bir armağan verildikten sonra büyük bilgenin güzel ve soylu dharmasını anlayıp sarsılmaz bir inançla bağlandı ve ona şu sözleri söyledi:
58. “Yaşadığım yer erdemleriyle ünlü ve Haryaşva soyunun evladı tarafından yönetilen Śrāvastī şehridir. Kabul etmeye tenezzül buyurursanız oraya sizin için kusursuz bir manastır yaptırmak istiyorum.
59. Ey bilge kişi, her ne kadar sarayda yaşamakla ormanda yaşamanın sizin için farksız olduğunu görsem de, ey Arhat, bana merhametinizden onu bir barınma yeri olarak kabul edin.”
60. Sonra bilge onun vermeye kararlı oluşundan zihinin özgürleştiğini anladı. Tutkudan arınmış ve niyetleri bilen kişi çok büyük bir nezaketle kendi niyetini açıkladı:
61. “Kararlılığın müthiş; çakan bir şimşek gibi gelip geçici olan zenginliğin içinde yaşadığın hâlde cömert davranıyorsun. Dharmadan sevinç duyduğuna ve vermekten zevk aldığına bakılırsa gerçeği görmene şaşmamak gerek.

62. Yanan bir evden çıkarılan eşyalar nasıl yanıp yok olmazsa, insan da dünya ölüm ateşiyle yanarken vazgeçtiği her şeyi aynı şekilde kazanır.
63. Bu nedenle düşüncesi özgürleşmiş olan kişi vermeyi duydu nesnelerinin gerçek zevki olarak bilir. Zenginliklerinin tükeneyeceği tehlikesini düşünen cimriler ise zevk alacak hiçbir şeyleri kalmayabileceğinden korkar ve hiçbir şey vermezler.
64. Doğru zamanda uygun kişiye vermek kahramanca ve gururla savaşmak gibidir. Başkaları değil, sadece kararlılığıyla seçkin kişiler bunu bilir ve vererek azimle savaşır.
65. Çünkü cömert kişi vermekten zevk alarak dünyayı dolaşır, böylece şan ve şöhret kazanır. İyi insanlar eli açıklığından dolayı onu onurlandırır ve onunla dost olurlar.
66. Böylece bu dünyada rahat eder ve çile çekmeyenlerin düştüğü günahları işlemez. Her zaman iyilik yaptığı için mutludur, ölüm anında korkmaz.
67. Verdiklerinin karşılığı şimdi bir demet çiçek olabilir, ama vermenin ödülünü daha sonra alacaktır. Doğum-ölüm çarkında dönen insanlar için cömertlikten daha iyi dost yoktur.
68. İnsanların dünyasında doğanlar da, cennette doğanlar da hayırseveliklerinin karşılığında kendilerine denk olanlardan daha üstün konumlara ulaşırlar. At veya fil olarak doğsalar bile onlara başkan olurlar.
69. Verdikleri sayesinde cennete giderler, etrafları zevkle dolu olur, kendine hâkimiyetleri onları korur. Kendisini bilgiyle yönlendiren huzur içindeki bu insan bağlanmaz, başka yönle gidenlerin yollarından gitmez.
70. O ölümsüzlüğe kavuşmak için çabalar, verdiklerini düşünerek mutlu olur. Zihni bu mutluluğun tadıyla hep yoğunlaşmış hâldedir.

71. Zihnini yoğunlaştırmamanın başarısıyla yavaş yavaş doğum ve onu engelleme bilgisine erişir. Başkalarına veren kişinin kalbindeki günahlar azalır.
72. Derler ki kişi verdikleri sayesinde öncelikle bağlandığı bağları keser, şefkatle verdiği için de öfke ve gururu bir tarafa atmayı başarır.
73. Alan kişinin mutluluğunu görünce sevinen ve bu nedenle cimrilik etmeyen ve verdiklerinin meyvesi üzerinde düşünen kişide şüphencilik ve cehaletin karanlığı yok olur.
74. Vermek kurtuluşun unsurlarından biridir, çünkü onunla rezillerin açgözlülüğüne ve verme alışkanlığını yok eden susuzluğa boyun eğdirilir; varlığıyla günahları yok ederek kurtuluşu sağlar.
75. Tıpkı bazı kişilerin gölge, bazılarının meyve, bazılarının da çiçek veren ağaca benzediği gibi, bazı kişiler huzur, bazıları da zenginlik için verir.
76. Bu nedenle farklı aile reisleri mallarını saklamazlar, imkânları ölçüsünde verirler. Servete değer katan tek şey vermektir, bu iyi insanların izleyeceği yoldur.
77. Yiyecek veren güç verir, giyecek veren de güzellik verir, ama din için mekân veren dünyadaki her şeyi vermiş olur.
78. Araç veren rahatlık verir, kandil veren de aydınlık. En yüksek mutluluk olan dharmayı öğreten ise yok edilemeyecek olan ölümsüzlüğü vermiş olur.
79. Bazıları tutku, bazıları zenginlik, bazıları şöhret, bazıları cennet için, bazıları da kötü olmamak için verir; ama senin verdiğinin hiçbir gizli sebebi yok.
80. Bu nedenle bu isteğinden ötürü seni kutlarım. Onu yerine getirdiğinde mutlu olacaksın. Buraya tutku ve cehaletin karanlığıyla gelmiştin, buradan zihnin bilgiyle arınmış olarak gideceksin.”

81. Doğru yoldan gerçeğe kavuşmuş olan [Sudatta] sevinçle doldu, vihāra meselesini çok ciddiye aldı ve zamanı geldiğinde Upatishya ile birlikte yola çıktı.
82. Sonra Koşala kralının şehrine vardı, orada vihāra için bir yer aramaya başladı. Derken ağaçlarının güzelliği büyüleyici olan görkemli ve uygun Ceta Koruluğu'nu gördü.
83. Satın almak için sahibi Ceta'ya gitti; ama o satmak istemiyordu. "Koruluğu tamamen altınla kaplasan yine de satmam," diyordu.
84. Sudatta, "Bahçeye ihtiyacım var," diyerek ısrar etti. Sonra orayı altınla kapladı. Dharmaya hizmet ettiğini düşünüyordu. Böylece satın aldı.
85. Ceta onun bütün servetini verdiğini görünce kendisini Buddha'ya fazlasıyla adadı ve koruluğun geri kalanını tamamen Tathāgata'ya verdi.
86. Sonra Anāthapindada işleri üstlenen büyük ermiş Upatishya ile bunu hemen yapmaya karar verdi, özgür ve bağlardan kurtulmuş bir zihinle muhteşem güzellikte muazzam bir vihāra inşa etmeye başladı.
87. [Vihāra] onun zenginlik, güç ve içgörüsünün vücut bulmuş hâline benziyordu, hatta Kubera'nın gökten inmiş sarayı, Kuzey Koşala başkentinin serveti, tathāgatalığın ülkesi gibiydi.

19. Bölüm

Baba ile Oğulun Karşılaşması

1. Bilge kişi birçok düşünce sisteminin hocasını bilgisiyle alt etti, zamanı geldiğinde beş dağ ile çevrili şehirden¹ ayrılıp kral babasının yaşadığı şehre doğru yola koyuldu.
2. İnancını yeni değiştirdiği bin mürit de onunla birlikte gitti. Babasının ülkesine vardığında ona iyilik etmek için doğduğu şehrin yakınlarında durdu.
3. Purohita ve bilge vezir güvenilir casuslarından amacına ulaşmış olan soylu kişinin geldiğini işitince hemen bunu saygıyla krala haber verdiler.
4. Onun gelişini öğrenen kral sevinçle doldu, onu görmek isteğiyle kuralları bir yana bırakıp hemen yurttaşlardan oluşan bir kabileyle karşılamaya çıktı.
5. Onu uzaktan ermişlerin ortasındaki Brahmā gibi etrafı müritleriyle sarılmış olarak gördü; büyük ermişlere saygı geleneğine uyarak arabasından indi ve yaya olarak yaklaştı.
6. Aceleyle huzuruna geldiği bilgeyi gördüğünde ağzından tek sözcük çıkmadı; çünkü ona “oğlum” diyemediği gibi “bhikshu” demeyi de beceremiyordu.
7. Bir onun üzerindeki bhikshu cübbesine, bir de kendi üzerindeki çeşit çeşit mücevherlere baktı, hızlı hızlı içi-

---

1 Rācagriha.

ni çekti ve gözyaşları dökerek alçak sesle ağlayıp sızlandı:

8. “Onu yanımda hiçbir heyecan ve duygu değişikliği göstermeden otururken görünce ıstırabım uzaktaki bir gölcüğe yaklaşip onu kuru bulan susuzluktan bunalmış bir yolcununki gibi kahredici oluyor.
9. Ona hâlâ hatırdaki olan ama dünyanın öbür ucunda yaşayan sevilen birinin resmine bakar gibi bakarken, onun hiçbir şey hissetmediği gibi ben de hiçbir sevinç duymuyorum.
10. Dağlarla kuşatılmış bu yeryüzü tıpkı Kritayuga’da² Kral Mādhātā’nın olduğu gibi onun olmalıydı; ama kraldan bile dilenmemesi gereken kişi şimdi başkalarından dilenerek yaşıyor.
11. Burada yaşarken sağlamlıkta Meru Dağı’ndan, parlaklıkta güneşten, güzellikte aydan, emin adımlarla yürümekte büyük bir filden, kükremente boğadan üstün olduğu hâlde, dünyayı fethetmek yerine dilenci yemeği yiyor.”
12. Babasının aklındaki ona dair düşüncede hâlâ oğlu olarak yer aldığını anlayan Buddha hükümdara acıdığından onun için gökyüzüne yükseldi.
13. Güneşin arabasına dokundu, rüzgârın çizdiği yolda yürüdü; tek olan bedenini birçok bedene ayırdı, sonra birçok bedeni tek beden hâline getirdi.
14. Sanki suya dalar gibi hiçbir engelle karşılaşmadan toprağa daldı, kuru toprağın üstünde yürür gibi suda yürüdü; kolayca dağı delip sanki havada hareket eder gibi kolayca içinden geçti.
15. Bedeninin bir yarısıyla yağmur yağdırırken, diğer yarısıyla ateş gibi parladı. Gökyüzünde görkemle ışık saçarak belirdi, dağdaki parlak otlar gibi ıslı ıslıldı.

---

2 Dünyanın dört çağından ilki, altın çağ. Bu çağda insanlar sağlıklı ve uzun ömürlüdürler. Dharma ve ahlaksal değerler tam olarak geçerlidir. Satyayuga da denir.

16. Kendisine çok düşkün olan kralın içine sevinç saçtı, ikinci bir güneş gibi gökyüzüne yerleşti, insanların hükümdarına dharmayı açıkladı:
17. “Ey kral, biliyorum, beni görünce şefkatli tabiatınızla kedere kapıldınız. Sakin olun, bir oğula sahip olma zevkini bırakın, beni oğul olarak değil, dharmayı açıklayan olarak görün.
18. Ey kral bilin ki bu daha önce hiçbir oğlun bir babaya vermediği, daha önce hiçbir babanın bir oğuldan almadığı, krallıktan veya cennetten bile daha iyi olan, en kusursuz ölümsüzlüktür.
19. Ey yeryüzünün koruyucusu, eylemin doğasını, doğduğu yeri, aracını ve eylemin olgunlaşmasıyla gelen payı fark edin, dünyanın eylemin hâkimiyeti altında olduğunu bilin; bu nedenle yararlı olan eylemi uygulayın.
20. Dünyanın asıl gerçeğini dikkate alıp üzerinde kafa yorun, İyi eylemler insanın dostudur, kötü olanlar ise tam tersi. Her şeyi terk etmeli, tek başına ve desteksiz, sadece eylemlerinizi ilerlemelisiniz.
21. Yaşayanların dünyası eylemin etkisi altındadır, cennet veya cehennem, insanların veya hayvanların dünyası hep böyledir. Varlık üç nedenlidir, doğuş üç türlüdür, insanların işledikleri ise çok çeşitlidir.
22. Bu nedenle kendinizi farklı bir yöne döndürün, bedeninizin eylemlerini ve konuşmanızı arındırın. Aklınızın sessizliği için çabalayın. Sizin bundan başka bir amacınız yoktur.
23. Bu dünyanın denizin dalgaları gibi huzursuzluk verici olduğunu bilerek tefekküre dalın; varlık dünyasından zevk almamalı, eylemin gücünü kırmak için erdemli olan ve en yüce iyiliğe götüren eylemi uygulamalısınız.
24. Bu dünyanın yıldız kümeleri gibi dönüp durduğunu bilin; tanrılar bile zirvelerini geçip cennetten düşerler,

- hâl böyleyken insan kendi durumuna ne kadar güvenebilir ki?
25. Kurtuluşun mutluluğunu en yüksek mutluluk, iç huzurunu da tüm zevklerin en büyüğü olarak bilin. Kendine hâkim olan insan yılanların istila ettiği bir eve benzeyen tehlikelerle dolu ihtişam dünyasından ne zevk alır?
26. Bu dünyanın yanan bir ev gibi büyük tehlikelerle sarılmış olduğunu görün. Doğumun ve ölümün, zahmet ve ıstırapın olmadığı, huzurlu ve güvenli yeri arayın.
27. Kusurlardan oluşan düşman orduyu yenersen bir daha zenginliğe, toprağa, silahlara, atlara, fillere gerek kalmaz. Onları bir kere yenince yenecek başka bir şey kalmaz.
28. İstırapı, ıstırapın nedenini, bundan kurtuluşu, kurtulmanın yollarını öğrenin. Bu dördü layıkıyla anlaşıldığında büyük tehlikeler ve kötü doğuşlar önlenmiş olur.”
29. Kutlu kişinin önceden yaptığı mucizevi güç gösterisi kralın aklını öğrenmek için uygun bir zemin hâline getirdiği için işittiği dharmadan heyecanlanan kral ellerini kavuşturup şu sözleri söyledi:
30. “Yaptıkların bilgece ve yararlı işler, beni büyük bir ıstıraptan kurtardın. Daha önce kederimi artıran dünya işlerinin belasından zevk alan ben, şimdi oğul sahibi olmanın sonucuyla seviniyorum.
31. İyi ki krallığın ihtişamından vazgeçip gitmişsin. Büyük bir çaba harcamakta, sevdiklerinden, akrabalarından ayrılmakta haklıymışsın, bize merhamet etmişsin.
32. Çünkü sıkıntılı bir dünyanın iyiliği için eski zamanlarda kutsal kâhinlerin veya saray kâhinlerinin bile erişemediği sonsuz mutluluğu kazandın.
33. Eğer bir çakravartin olsaydın mucizevi güçlerini izlemek ve dharmanı dinlemekten kesin olarak duyduğum sevinci yaşatmayacaktın.

34. Buradaki yaşamına bağlanıp kalsaydın bir çakravartin olarak insanları korurdun, fakat şimdi bir muni³ olarak acı dolu doğum-ölüm zincirini kırdın, tüm dünyanın iyiliği için dharmayı açıkladın.
35. Mucizevi güçler ve derinliğine araştıran bir bilgelik sergileyerek doğum-ölüm döngüsünün tehlikelerini tamamen aştın, hükümdar olmadığın hâlde tüm dünyanın efendisi oldun. Hükümdar olup varoluşa çaresizce bağlansaydın böyle olmazdın.”
36. Şefkatli kişinin öğretisini öğrenmeye layık olan Şākyaların kralı daha başka sözler de söyledi. Bir baba ve kral olduğu hâlde oğlunun önünde saygıyla eğildi, çünkü gerçeği kavramıştı.
37. Muni’nin mucizevi bir güce sahip olduğuna tanık olan, asıl gerçeğe nüfuz eden öğretisini anlayan ve babası kralın ona saygı gösterdiğini gören birçok kişi evlerini terk etme arzusu duydu.
38. Birçok prens faydalı işlerinin meyvesini toplayarak bu din yolunu benimsedi, Veda ilahilerine ve zevk araçlarına aldırmandan gözyaşları içindeki sevgili ailelerinden ayrıldı.
39. Muni’nin öğretisini duyduktan sonra Ānanda, Nanda, Krimila, Aniruddha, Nanda,⁴ Upananda, Kunt-hadhāna, hatta müritlerin sahte hocası Devadatta bile evlerinden ayrıldı.
40. Purohitanın oğlu yüce ruhlu Udāyin aynı yolu izledi, onların kararlarını gören Atri oğlu Upāli de aynı yolu izlemeye karar verdi.
41. Oğlunun gücünü gören kral da bu ölümsüzlük nehri-ne girdi; ölüme bağlılık anlamına gelen krallığı kardeşine bıraktı ve sarayda bir kraliyet kâhini olarak kaldı.
42. Buddha akrabaları, dostları, takipçileri kendi yoluna soktukten sonra uygun bir zamanda kendinden emin

---

3 Ermiş bilge kişi.

4 Nanda adı ikinci kez geçmektedir. Başka bir Nanda daha olabilir.

bir tavırla ve onu karşılayan yurttaşların gözyaşları arasında şehre girdi.

43. Kralın oğlunun görevini tamamlayıp Sarvārthasiddha olarak şehre girdiğini haber alan saraydaki kadınlar kapılara, pencerelere koştular.
44. Onun koyu sarı cübbe içinde bir akşam bulutuyla yarısı örtülmüş bir güneş gibi parladığını gören kadınlar gözyaşları döktüler ve lotusa benzeyen ellerini kavuşturarak önünde eğildiler.
45. Onun dharma ve kişiliğinin güzelliğiyle aydınlanmış yüzünü öne eğerek ilerlediğini gören kadınların şefkat ve bağlılıkla gözleri doldu ve şöyle ağlaştılar:
46. “Güzel bedeni tıraş edilmiş kafası ve giydiği eski elbiseler yüzünden değişmiş, ama bedeninden gelen altın rengine sarınmış. Gözlerini yere çevirmiş, öylece yürüyor.
47. O beyaz şemsiyenin⁵ altında durmaya,⁶ bir fatih olmaya layık olan kişi şimdi elinde dilenme kabıyla yürüyor.
48. O güzel bir kadının yüzü gibi beyaz bir şemsiyenin altında ata binmesi gereken kişi şimdi yanağına tamâla yaprağı⁷ sürülmüş, elinde dilenme taşıyla yayan dolaşıyor.
49. Düşman prenslere boyun eğdirmesi, başında göz alıcı bir başlık olması, kadınlar ve hizmetkârlardan oluşan bir kalabalık tarafından bakılması gereken kişi boyunduruğa vurulmuş gibi önüne bakarak yürüyor.
50. Onun öğretisi nedir? Neden dilenci gibi giyiniyor? Hangi amacın peşinde? Neden zevk onun düşmanı oldu, kadın ve çocuklardan değil de dinsel bağlılıktan haz duydu?

---

5 Beyaz şemsiye krallık alametidir.

6 Burada hatalı veya anlaşılmayan bir kısım olduğundan çevrilmemiş. Sanskrit ve Hindî çevirilerde de bulunmuyor.

7 Siyah kabuklu Xanthochymus pictorius bitkisi. Yaprakıyla dinsel, mezhepsel işaretler yapılır.

51. Kralın gelini Yaşodharā kesinlikle kedere kapılmıştı, hatta yaşadığı ne kadar zor bir şeydi ki efendisinin davranışlarını duyduğunda haberleri atlattı ama yıkımdan kurtulamadı.
52. İnsanların efendisi güzelliğiyle parlayan, fakat artık süslenmeyen oğlunu gördüğünde ona düşkünlüğünü sürdürecektir mi, yoksa zararlı bir düşman diye mi bakacak?
53. Oğlu Rahula'nın gözyaşlarına boğulduğunu görünce ona karşı hiçbir bağlılık hissetmiyorsa, bir adamı sevgi dolu hısımlıktan uzaklaştıran böylesine sıkı dinsel bağlılık hakkında ne düşünülmeli?
54. Ne parlaklığı, ne endamı, ne de yürüyüşü zevk uygulamalarıyla yok edilmiş; hâl böyle olunca bu niteliklerle parıldayarak sükûnete kavuşmuş ve kendini duyu nesnelerinden ayırmış.”
55. Böylece kadınlar çeşitli hocalar gibi farklı görüşleri dile getirerek ağlaştılar. Buddha ise sarsılmaz aklıyla doğduğu şehre girdi, sadakalar toplayarak Nyagrodha Korusu'na geri döndü.
56. Zihni arzulardan arınmış olan Tathāgata babasının şehrine sadaka için girmişti; iyi şeyler yapmadıkları için imkânları kısıtlı olan ve sadece az sadaka verebilen halkı kurtarma, zihinlerinin hâkimiyetini ele geçirememiş olan ve bu tür işlemlerden memnuniyet duymayan şramanaları destekleme, dünyaya “mutluluklar sizinle olsun” diyerek cevap verebilme ve aynı şekilde kutsal yazılar hakkında vaaz verme isteğini aklından hiç çıkarmadı.

20. Bölüm

Cetavana Koruluğu'nun Kabul Edilişi

1. Kapilavastu'nun kalabalık halkına merhamet gösteren Buddha kendisini izleyen çok sayıda kişiyle birlikte güçlü Kral Presenacit'in koruduğu şehre doğru yola çıktı.
2. Çiçek açmış aşoka ağaçlarıyla kaplı, guguk kuşu seslerinin yankılandığı, Kailāsa'nın karları gibi beyaz bir dizi yüksek konuta sahip olan muhteşem Cetavana Koruluğu'na vardı.
3. Sudatta zamanı geldiğinde temiz suyla dolu, altın kabartmalı ve beyaz bir halkayla süslenmiş ibriği eline alarak Cetavana Koruluğu'nu Tathāgata'ya uygun şekilde sundu.
4. Sonra Śākyaaların ermişini görmek isteyen Kral Prasenacit, Cetavana'ya doğru yola çıktı. Oraya vardığında saygıyla önünde eğildi, oturdu ve şöyle hitap etti:
5. “Ey bilge kişi, bu şehirde oturma isteğiniz Koşala halkına kesinlikle iyi talih getirecek. Çünkü hakikati bu kadar iyi bilen birisinin desteğini almayan bir ülke perişan veya talihsiz değil midir?
6. Dahası sizi görünce ve bize iyilik etmek için itaatimizi kabul ettiğinizde, insanların iyilerle karşılaştıklarında bile hissetmedikleri türden bir memnuniyet duyduk.
7. Rüzgâr üzerine estiği her şeyin doğasını yüklenir ve kuşlar Meru Dağı'na dokunduktan sonra doğal hâllerini kaybedip altına dönüşürler.

8. Bu nedenle bu muhteşem koruluğum sadece bu ve öteki dünyanın efendisi olan ermiş kişinin oturması için uygundur, tıpkı Triṣanku'nun sarayının Gādhin'in oğluna uygun olması gibi.
9. Bu dünyada kazanılan birçok şey gelip geçicidir, bir sonu vardır; fakat size yakın olmaktan doğan pek çok kazanç için yok oluş yoktur.
10. Yani ey ermiş kişi, sizin öğretiniz dışında bir kazanç yok. Efendim, tutkudan ve krallığın işlerinden çok çektim ve bezdim.”
11. Bilge kişi Indra'ya benzeyen kralın bu ve benzeri sözlerini nezaketle dinledi. Onun açgözlü ve şehvet bağımlısı olduğunu anladı, düşüncelerini harekete geçirmek için şöyle cevap verdi:
12. “Ey kral, ermişlere karşı böyle konuşmanız ve davranmanız hiç de şaşırtıcı değil.¹
13. Aşağıdan yukarı çıkmak isteyenler onların yararını isteyen iyi insanların yanlarına [gelmeye çalışırlar].
14. Ey yeryüzünün koruyucusu, ruh hâliniz böyle olduğu için size bir şey söylemek istiyorum. Öğretimi anlayın ve verimli olmasına gayret edin.
15. Ey insanların efendisi, zaman kralı bağlayıp sürüklediğinde onu ne akrabaları ne dostları ne de krallığı izleyecek. Hepsi çaresiz ve üzgün olarak ayrılıp gidecek. Sadece yaptığınız işler sizi gölge gibi takip edecek.
16. Eğer cenneti ve itibar sahibi olmayı istiyorsanız krallığınızı dharmaya göre koruyun. Çünkü yanılğı içinde dharmayı yanlış uygulayan krallara cennette yer yok.
17. Krallığını dharmaya göre koruyan Kriṣāśva cenneti kazandı, fakat yanılğıya kapılıp dharmayı reddeden Kral Nikumbha yeryüzünde Kāṣī'ye düştü.
18. Ey nazik kişi, iyi ve kötü işler için bu örnekleri verdim. Bu nedenle halkınızı iyi koruyun, doğru düşünüp kararlılıkla çaba gösterin.

---

1 12. ve 13. beyitlerde eksiklikler var.

19. İnsanları bezdirmeyin, duyularınızı serbest bırakmayın. Kötüyle birlik olmayın, öfkeye kapılmayın, aklınızın kötü yola sapmasına izin vermeyin.
20. Gurura kapılarak erdemli insanları üzmeyin, dostça davranılması gereken çilecilere zulmetmeyin. Günahın etkisi altında kutsal yeminler etmeyin, kötü görüşlere asla bağlanmayın.
21. Uğursuz yerlerde barınmayın, kötü işlerin bağımlısı olmayın, kibirden etkilenmeyin, hoşnutsuzluk veya hoşgörüsüzlükle dinlemeyin, adınızı kirletmeyin, aklınızı yalana bağlamayın, yasaların izin verdiği payı aşan arazi geliri almayın.
22. Akıl seviyenizi koruyun, dharmayı izleyin, iyi olanla birlikte olun,² sahip olduğunuz önemli makama göre davranın ki [bir sonraki yaşamda] yine soylu bir konuma ulaşın.
23. Gayret sarf ederek, dayanıklılık kazanarak, öğrenmeyi sürdürerek, günahları yenerek, daima ölümü hatırlayarak dindar bir adam olun; yola hâkim olmak için iyi bir konum kazanın.
24. Dostum, bu meyveyi koruyan işleri tekrar yapın; çünkü geçmişte bu işi yapan basiretli adam meyvesini gördüğü tohumu eker.
25. Bu dünyada yüksek bir konumdayken günaha kapılan kişi ışıktaki da dursa zihni karanlıktadır; kendini dharmaya adanmış, ancak insanlar arasında henüz bir önder olmayan kişi karanlıkta da dursa zihni aydınlıktadır.
26. Her kim yüksek konumda olup da dharmayı uygularsa onun akli fazlasıyla saflaşır; her kim aşağı konumda olup da günah işlerse onun akli fazlasıyla kararır.
27. Bu yüzden ey kral, bu dört örneğin varlığını bilerek kendinizi ona göre zorlayın; ama zevk içinde olmak

---

2 Cümlede eksiklik var.

istiyorsanız kendinizi ilk sınıfta değil aşağı üç sınıfta bulursunuz.

28. Kişi başkasının hesabına iyilik yapamaz, yapsa da bu başkasının hesabına eklenemez. Kişinin kendi eyleminin etkisi yok edilemez, onun tarafından bizzat yaşanır ve yapılmayanların tahakkuku bir gerçek olarak kabul edilemez.
29. Yapılmayan bir işin etkisi olmaz, bu yüzden daha sonra iyiliğe dönüşmez. Bu dünyada varoluşun hiçbir zaman kesilmesine de neden olmaz, bu yüzden kendinizi iyi işlerin yolunda zorlayın.
30. Aşırı derecede günah işleyen kötü insan yaşayanların dünyasında hiçbir zevk almaz. İşlediği günahların meyvesini daha sonra mutlaka tadacaktır.
31. Ey güçlü kral, dört büyük dağ bir araya gelip dünyayı ezse, bir kimsenin gücü ölçüsünde dharmaya uygun olarak yapmış olduğu işlerden başka kendisine yardım edecek ne vardır?
32. Aynı şekilde bu dördü, doğum, yaşlılık, hastalık ve de ölüm bir araya geldiğinde tüm dünya dört dağla çevrilmiş gibi çaresizce döner.
33. Bu ıstırap irademiz dışında üzerimize geldiğinde, ona karşı ne desteğimiz, ne direnecek gücümüz, ne korunmamız olduğunda şaşmaz ve tükenmez dharmadan başka hiçbir çaremiz yoktur.
34. Bu nedenle, dünya geçici olduğu ve bir şimşek çakması gibi geçici olan şehvet duyularına bağlandığı ve ölümün parmak uçlarında durduğu için insan dharmayı izlememenin cezasını çekmemelidir.
35. Kutsal savaşlarda savaşmış, güçlü ve kibirli, büyük İndra'ya benzer kralların bile zaman içinde kaderleri acı çekmek oldu.
36. Tüm canlıları besleyen toprak yok olurken, Meru Dağı evrensel ateşle yanarken, koca okyanus kurur-

ken, köpük gibi geçici olan bu insan dünyası ne kadar dayanabilir?

37. Sert esen rüzgâr yatıştır, dünyayı kavuran güneş batıp gider, parlayan ateş söner; bu durumda her şey değişir.
38. Uzun zaman özenle korunan, türlü zevklerle beslenen beden de burada sadece birkaç gün kalacaktır;³
39. Şunu bilin ki dünyanın bu hâlinde kibir ve küstahlık besleyen insanlar zaman içinde gösterişli sedirlere yatıp uyurlar; siz uyumayın, en yüksek iyilik uğruna uyanık kalın.
40. Dünya doğum-ölüm döngüsünün sürekli hareket eden salıncağına biner ve düşüşü kesin olduğu hâlde [buna karşı] duyarsızdır.
41. Güzel sonuçlar vermeyen şeye yönelmeyin, kötü sonucu olanı yapmayın; iyiyle birlikte olmayan dost değildir, acıyı gidermeyen şey bilgi değildir.
42. Eğer bilgi sahibiyseniz yeniden doğmazsınız, yeniden doğarsanız da bu bedensiz⁴ bir hâlde olur. Bir bedende doğmaya devam ettiğiniz sürece duyu nesnelerinden kurtulamazsınız. Tutkuların dünyası hem felakettir hem de gelip geçicidir.
43. Eylemin gücüne bağlı oldukları için Arūpa tanrıları bile zamanın esiridir ve geçicidir. Bu nedenle aklını eylemin kesilişine yoğunlaştır, eğer eylem olmazsa ıstırap da olmaz.
44. Beden hareket etme, ayakta durma ve benzeri çeşitli eylemlere bağımlılığından ve ıstırapın kökü olduğundan, bedenin kabahati bedensiz hâl konusunda yetkin olan bilginin varlığıyla giderilir.
45. Dünya [yaşamı] tutkuyla doğduğu ve bu nedenle de büyük acılara maruz kaldığına göre, bir kimse kendisini tutkudan ayırabildiğinde artık ıstıraba bağlı olmaktan kurtulur, acı çekmeye son verir.

3 Cümleinin son kısmı eksik.

4 Arūpa: Şekilsiz, bedensiz.

46. Bu nedenle şehvete bağımlı olan Arūpa tanrıları arasında da, Rūpa tanrıları arasında da ruh göçü mecburiyeti yüzünden eylemin devamlılığı durmaz; altı tür şehvetin etki alanında olanlar bundan ne kadar kaçınabilirler?
47. Varoluşun üç alanının⁵ böyle geçici, ıstıraplı ve özsüz olduğunu ve sürekli yandığını görenler insanların da tünedikleri ağaç alev alev yanan kuşlar gibi sığınacak bir yerleri olmadığını anlarlar.
48. Bu bilinmesi gereken en yüce bilgidir, bundan daha yüce bilgi yoktur. Bu en yüce bilgeliktir, bundan daha yücesi yoktur. Bu en yüce görevdir, bundan daha yücesi yoktur.
49. Bu dharmanın evde yaşayanlar için [uygun] olmadığı kesinlikle düşünülmemelidir. İster evde ister ormanda yaşasın gerçekten var olanlar sükûnete ulaşır.
50. Sıcaktan kavrulan kişi suya girer, herkes buluttan ferahlık sağlar. Kandili olan karanlıkta [etrafını] görür. Yoga bir araçtır, yaş ya da soy değildir.
51. Bazıları yaşlandıklarında ormanda yaşasalar da yoga yapmayı başaramazlar. Yeminlerini bozup kötü bir varoluşa düşerler. Bazıları ise evlerinde yaşasalar da eylemlerini saflaştırıp gereken dikkati vererek nihai mutluluğa ulaşırlar.
52. Suyu varoluş, dalgaları da yanlış görüşlerden oluşan cehalet okyanusunda mücadele eden insanlardan ancak bilgelik kayığına, farkındalık ve güçten oluşan küreklere sahip olanlar kurtulabilir.”
53. Böylece duyu nesnelere kendini kaptırmış olan kral her şeyi bilen ermiştten dharma gerçeğini öğrendi. Değersiz krallığın geçici ve güvenilmez olduğuna dair içinde doğan inançla azgınlıktan kurtulmuş bir fil gibi akli başına gelmiş olarak Śrāvastī'ye geri döndü.

---

5 Bu üç alan Hindī çeviride rūpa bhava (ince maddeden varoluş), arūpa bhava (maddesiz varoluş) ve kāma bhava (duyusal varoluş) olarak belirtiliyor.

54. Kralın onun önünde eğildiğini duyan başka âlimler on güç sahibini⁶ sihirli güçler göstermeye davet ettiler. Yeryüzünün koruyucusu da ondan bunu yapmasını istediğinde ermiş sihir gücünü göstermeyi kabul etti.
55. Ermiş ışıldayan bir küre gibi parladı, yükseldiğinde yıldızların ışığını yok eden bir güneş gibiydi. Bu ve başka sihirli güçlerle diğer inançların âlimlerini yenerek onları ikna etti.
56. Şrāvastī halkı önünde eğilip saygı gösterdikten sonra büyük bir görkemle ayrıldı, annesine yararı olsun diye dharmayı öğretmek üzere üç katlı dünyanın üzerine çıktı.
57. Ermiş cennette yaşayan annesinin inancını bilgisiyle değiştirdi. Yağmur mevsimini orada geçirip gök tanrılarının hükümdarından uygun şekilde sadaka kabul ettikten sonra gök dünyalarından Samkāśya'ya indi.
58. Huzura kavuşan tanrılar köşklerinde oturup sanki yeryüzüne düşüyormuş gibi olan onu gözleriyle takip etti ve yeryüzündeki birçok kral yüzlerini göğe çevirdi, onu saygıyla kabul ederek önünde eğildi.

---

6 Daşabaladhārī, Buddha'ya verilen adlardan biri.

21. Bölüm

Öğretinin Yayılışı

1. Ermiş cennetteki annesinin ve kurtuluşu arzulayan gökyüzü sakinlerinin inancını değiştirdikten sonra gereken kişilerin inancını değiştirmek için yeryüzüne geldi.
2. Sonra beş dağın arasında uzanan şehirde Cyotishka, Cīvaka, Şūra, Şrona ve Angada'nın inancını değiştirdi.
3. Süreklilik ve kıyamete inanan kralın oğlu Abhaya, Śrī-gupta, Upāli, Nyagrodha ve başkalarını önceki görüşlerinden vazgeçirdi.
4. Dharmayı duyar duymaz krallık ihtişamından vazgeçen Pushkara adlı Gāndhāra kralının inancını değiştirdi.
5. Gücü yüksek olan o¹ Vipula Dağı'nda Haimavata ve Sātāgra adlı yakshaların inancını değiştirdi.
6. O nitelik nedir bilen kişi beş yüz kraliçesiyle birlikte akşam Cīvaka'nın mango koruluğuna gelen kral [Acātaśatru'yu] yeni inanca ikna etti.
7. Sonra Pāsāna Dağı'nda sükûnete dalmış olan Brāhman Pārāyana öğretinin ince sözlerinin anlamı üzerinde düşünmeye başladı.
8. Sonra Venukantaka'da farkındalığı yüksek olan ve gözlerinin önündeki gizli hazineyi gören Nanda'nın aziz annesinin inancını değiştirdi.

---

1 Buddha.

9. Sonra Sthānumatī köyünde her türlü kurban sunma işini yapan yüce Brāhman Kūṭadatta'yı dharmanın kurtuluş yoluna soktu.
10. Sonra Videha Dağı'nda [Gandharva oğlu] Pançaşikha, asurlar ve tanrılar bu sağlam inanca katıldılar.
11. Sonra Anga kentinde yaksha Pūrnabhadra ve Śreshtha, Danda, Śveta, Pingala, Çanda adlı mahānāgalar² inanç değiştirdiler.
12. Āpana şehrinde cennette yeniden doğmak için çile doldurmakta olan Brāhmanlar Kenya ve Śela kurtuluş yoluna ikna oldular.
13. Kutlu kişi sihirli gücüyle Suhmalar³ arasında Saudāsa⁴ gibi zalim olan Brāhman Angulimala'nın⁵ inancını değiştirdi.
14. Bhadra'da hayırlı geçim kaynakları olan, cömert ve Pūrnabhadra gibi zengin Mendhaka adlı beyefendinin oğlunu doğru görüşlere kavuşturdu.
15. Sonra konuşmacıların en iyisi Videha şehrinde Tanrı Brahmā gibi yaşayan Brāhmayu adlı kişiyi vaazlarıyla etkileyip kazandı.
16. Sonra Vaiṣālī'deki gölde insan eti yiyen rākshasanın [Markata] ve Simha, Uttara, Satyaka gibi önde gelen Liççhavilerin⁶ inancını değiştirdi.
17. Sonra işleri hep iyi olan kişi Alakāvati şehrinde yaradılışı iyi olan yaksha Bhadra'yı dharma yoluna soktu.

---

2 Büyük büyük yılanlar.

3 Suhma Kuzey Hindistan'da yer alan eski bir bölgenin adıdır. Suhmalar burada yaşayanları nitelemektedir.

4 Ayodhya kralı Sudāsa'nın (Mitrāsaha) oğlu Saudāsa uğradığı lanet sonucu ormanda on iki yıl rākshasa olarak dolaşmıştı. Saudāsa, Kalmāṣapāda adıyla da bilinir.

5 Adı "Parmak Kolye" anlamına gelen ve bir Brāhman iken hayduta dönüşen kişi. Buddhist olana kadar ormanlarda dolaşıp insan öldürerek ve öldürdüğü insanların parmaklarından kolye yaparak yaşamıştır.

6 Liççhaviler kuzeydoğu Hindistan'da, Gangā Nehri'nin kuzeyine gelen bölgede yaşamış olan bir kabiledir. Başkentleri Vaiṣālī şehriydi.

18. Sonra bilge kişi çok uğursuz olan Atavī ormanında yaksha Ātavika'ya ve genç prens Hastaka'ya öğretisini açıkladı.
19. Sonra kurtuluşu bilen kişi [...] şehrinde yaksha Nāgāyana'ya kurtuluşu açıkladı. Yaksha kralı onun önünde saygıyla eğildi.
20. Bilge kişi Gaya şehrinde Tamkita ermişlerine ve Khara ile Şūçīloma adlı iki yakshaya öğretisini açıkladı.
21. Sonra on güç sahibi kişi Vārānasī şehrinde ermiş Asita'nın yeğeni Brāhman Kātyāyana'nın inancını değiştirdi.
22. Daha sonra o sihirli güçleri sayesinde Şūrpāraka şehrine gitti ve zamanı geldiğinde tüccar Stavakarnin'e öğretiyi açıkladı.
23. [Bu kişi] öğretiyi kazandıktan sonra o kadar bağlandı ki ermişlerin en iyisi için hoş kokulu sandal ağacından gökyüzüne değen bir vihāra yaptırdı.
24. Sonra Mahīvatī'de çileci Kapila'nın inancını değiştirdi. Orada bir kaya üzerinde büyük ermişin tabanlarındaki çark işaretlerinin izi çıkmıştı.
25. Sonra Varana'da yaksha Vārana'ya öğretiyi açıkladı. Mathurā'da öfkeli Gardabha'nın inancını değiştirdi.
26. Sonra Sthūlakoshthaka şehrinde zenginliği bir kralınkine eşit olan Rāshtrapāla'nın inancını değiştirdi.
27. Sonra Vairanca'da Virinça'ya⁷ benzer bir büyük varlığın, Kalmāśadamya'da bilgili Bhāradvāca'nın inancını değiştirdi.
28. Ermiş kişi Śrāvastī'de Sabhiya'yı, Nirgrantha Naptrīputraları⁸ ve başka birtakım âlimleri içinde bulundukları karanlıktan çıkardı.
29. Orada kurban sunan Brāhmanlar Pushkalasādin ve Cātişroni ile Koşala kralı da Buddha'ya inandı.

7 Brahma'nın bir adı.

8 Çıplak gezen, kaderci Caynist keşişler.

30. Hocaların en iyisi daha sonra Şetavika'da Brāhmanlar gibi bilgili olan bir papağana ve bir sığırcık kuşuna eğitim verdi.
31. Sonra şehirde acımasız işler yapan vahşi Nāgara, Kālaka ve Kumbhīra'yı eğitti ve huzura erıştirdi.
32. Sonra Bhārgalar arasında yaksha Bheshaka'nın inancını değiştirdi, aynı şekilde Nakula'nın yaşlı anne ve babasına da iyilik yaptı.
33. Kauřāmbī'de zengin Ghoshila, Kubcottara ile başka kadınlar ve bunların yanı sıra çok sayıda insan inanç değiştirdi.
34. Sonra Gāndhāra ülkesinde öğretiyle duyuları törpülen yılan Apalāla kötölük yapmaktan vazgeçti.
35. Sonra bilge kişi çeşitli vaazlar vermeye başladı, [dünyayı] ölüm gibi yakmayı arzulayanların inancını değiştirdi.⁹
36. Bunların ve ister yeryüzünde ister gökyüzünde olsun birçok canlının inanç değiştirmesiyle Buddha'nın ünü okyanusun kaban dalgaları gibi büyümeye devam etti.
37. Onun büyüklüğünü gören Devadatta kıskançlığa kapıldı, kendini kaybederek hiç uygun olmayan işler yapmaya başladı.
38. Kirlenmiş aklıyla bilge kişinin topluluğunda bir hizip yarattı, ayrılığa düştüğü için ona bağlanmak yerine zarar vermeye çabaladı.
39. Gridhrakūta Tepesi'ne itince yuvarlanan bir kaya yerleřtirdi, hedefi ermiř olmasına raęmen kaya onun üzerine düřmedi, ikiye bölündü.
40. Keskin çığlığı kıyamet anındaki kara bulutlar gibi gürleyen ve ay karardığı vakit gökteki fırtına gibi koştu-

---

9 Johnston bu cümlede eksiklik olduğunu belirtiyor. Sanskrit uyarlama çevirideyse dünyayı ölüm gibi yakanların yılanlar olduğu belirtilmiş. Bir önceki cümleye bakılırsa mantıklı gibi görünüyor.

ran fillerin efendisini krallığa ait yolda Tathāgata'nın üzerine salıverdi.

41. Rācagriha sokakları gövdesiyle çarptığı, hortumuyla yakalayıp kaldırdığı veya bağırsaklarını dişleriyle çekip çıkardığı ve etrafa saçtığı cesetlerden geçilmez oldu.
42. Ete olan açlığıyla insanların uyluklarını yarıyor, hortumunu bağırsaklara soktuktan sonra onlardan çelenkler yapıyor; korkunç başı, kulakları ve dilinden kan damlarken kendini kurtarmak için onları bir taş gibi havaya savuruyordu.
43. Fil kan pıhtılarına ve çürüyen kana bulanmış olarak, alnından yayılan irin kokusuyla, sınırsız bir öfke içinde dolanırken şehir halkı ondan korkmuş ve paniğe kapılmıştı.
44. Cüretle şişmiş yüzü, keskin çılgılığı ve öfkeyle dönen gözleriyle Ölüm Tanrısı'nın sopasına benzeyen kudurmuş fili gördüklerinde Rācagriha şehrinden “Ah, vah!” sesleri yükseldi.
45. Kimi umutsuzca dört bir yana koştu, kimi görülemeyecekleri yerlere saklandı, kimileri de başka hiçbir şeyden korkmayacak kadar ürkmüş bir hâlde başkalarının evlerine girdi.
46. Bazıları filin Buddha'ya zarar vermesinden korktukları için hayatlarını hiçe sayıp sıçramak üzere olan bir aslan gibi kükreyerek cesaretle arkasından bağırdılar.
47. Bazıları filin sürücüsüne seslendi, bazıları yalvarırcasına kollarını uzattı; bazıları tehdit etti, bazıları da para teklif etti.
48. Balkonlardan bakan genç kadınlar kollarını sallayarak ağladılar; altın bilezikleri olan bazıları korkudan bakır rengi elleriyle gözlerini kapattılar.
49. Yaklaşan filin katliam yapmaya niyetli oluşuna ve kollarını kaldırıp ağlayan insanlara rağmen kutlu kişi

- ilerledi, toparlandı ve kımıldamadı, geri adım atmadı; kötülüğe geçit vermedi.
50. Bilge kişi usulca yaklaştı; fillerin büyük efendisinin iyiliğiyle tüm canlılara merhamet eden, tanrıların bağlılıkla izlediği bilgeye dokunacak mecali dahi yoktu.
51. Buddha'nın peşinden giden müritler uzaktan devasa fili görünce kaçıştılar. Sadece Ānanda Buddha'yı takip etti, tıpkı gerçek doğasının çeşit çeşit maddeleri izlemesi gibi.
52. Öfkeli fil yaklaşıırken bilge kişinin manevi gücünün etkisiyle aklı başına geldi, kanatları yıldırımla kesilmiş bir dağ gibi kendini yere bıraktı, başını toprağa koydu.
53. Güneşin ışınlarıyla bir buluta dokunduğu gibi bilge kişi de biçimli parmaklara sahip lotus kadar yumuşak güzel elleriyle fillerin kralının başını okşadı.
54. Fil suyla yüklü kara bir yağmur bulutu gibi ayaklarının dibine çökünce, onun hareketsiz palmye yapraklarına benzeyen kulaklarına bakan bilge kişi akıllı varlıklara layık şu öğüdü verdi:
55. “Ey fil, günahsız kişinin katledilmesine ıstırap eşlik eder, günahsızlara zarar verme! Ey fil, çünkü günahsızları öldüren sekiz doğum boyunca gelişimini tamamlayamaz.
56. Sevgi, nefret ve yanılgi üçlüsü alt etmesi zor sarhoşluklardır; bilge kişiler ise bu üç sarhoş ediciden arınmışlardır. Sen de kendini bunlardan uzak tut ve kederin ötesine geç.
57. Bu karanlık tutkudan vazgeç, sarhoşluğu bırak ve doğal benliğine dön. Ey fillerin efendisi, aşırı tutkuya kapılıp ruh göçü okyanusunun çamuruna geri kayma.”
58. Fil bu sözleri işitince sarhoşluktan kurtuldu, doğru duygular içine geri döndü; ölümsüzlük iksiri içip hastalıktan kurtulmuş birisi gibi iç rahatlığına kavuştu.

59. Fillerin kralının sarhoşluktan derhâl çıktığını ve bir mürit gibi bilge kişiye itaat ettiğini görenlerden bazıları [sevinçle] giysili kollarını yukarı kaldırdı, kollarını sallayan bazılarının giysileri düştü.
60. Bazıları bilge kişinin önünde ellerini kavuşturdu, bazıları etrafını çevirdi; bazıları büyük fili soylu davranışından dolayı övdü, bazıları da şaşkınlık içinde onu okşadı.
61. Saraydaki kadınlardan bazıları onu çok değerli yeni giysilerle onurlandırdılar, bazıları ise üstüne çok değerli takılar ve taze çiçeklerden kolyeler yağdırdılar.
62. Böylece Ölüm Tanrısı'na benzeyen o fil boyun eğip durduğunda [dharmaya] inanmayanlar orta seviyeye yükseldi, orta seviyede olanlar daha yüksek inanç seviyesine ulaştı, insanların inancı güçlendi.
63. Sarayından bakmakta olan Acātaşatru fillerin kralının büyük bilge tarafından uysallaştırıldığını görünce hayret etti ve sevindi; Buddha'ya en yüksek seviyede inandı.
64. Kötü devirler geçip yükseliş devri başladığı zaman dharma ve servet arttığında büyük bilgenin ünü, sihir gücü ve zorlu girişimleri de arttı.
65. Hasedinden birçok kötü iş yapan ve günah işleyen Devadatta kral ve halk tarafından, Brāhmanlar ve bilgeler tarafından lanetlendi ve aşağı dünyalara düştü.

22. Bölüm

Amrapālī Koruluğu’nu Ziyaret

1. Konuşmacıların en iyisi dünyaya iyilik edip yeryüzünü dharma ile doldurduktan sonra zamanla düşüncelerini nirvānaya yöneltti.
2. Vakti gelince kutsal kişi Rācagriha’dan Pātaliputra’ya doğru yola çıktı. Orada Pātali adlı bir çaityada kaldı.
3. O sırada Magadha kralının veziri Varshākāra, Liççhavilerin huzur içinde yaşamaları için bir kale inşa ettirmişti.
4. Tathāgata tanrıların zenginliklerini oraya taşıdıklarını gördü ve bu şehrin dünyanın en seçkin yeri olacağı kehanetinde bulundu.
5. Eylemde bulunanların en iyisi Varshākāra tarafından uygun biçimde onurlandırıldıktan sonra müritleriyle birlikte okyanusun başkarısına doğru ilerledi.
6. Sonra Varshākāra güneş kadar parlak olan kutsal kişinin geçtiği kapıya Gautama Kapısı olarak saygı gösterilmesini sağladı.
7. Doğum-ölüm okyanusunu gören bilge kişi Gangā Nehri’nin kıyısına geldi, birçok kişinin kayıklarıyla birlikte hazır beklediğini gördü ve kendi kendine düşündü:
8. “Nehri çaba sarf ederek geçmem uygun olmaz, sihir gücümü kullanarak kayığa binmeden geçmeliyim.”

9. Böylece kimseye görünmeden müritleriyle birlikte rüzgârın bile hızını aşarak bir anda karşı kıyıya geçiverdi.
10. Bilge kişi keder okyanusunun bilgi teknesiyle geçildiğini bildiği için Gangā Nehri'ni kayak kullanmadan geçti.
11. Büyük öğretmen Gangā'nın karşı kıyısına geçtiği yer onun aile adıyla [Gautama] bilinir oldu ve dünyada önemli bir hac yeri hâline geldi.
12. Sonra karşıya geçmek isteyen, geçmekte olan ve geçen insanlar onu gördü, hepsinin gözleri hayretle büyüdü.
13. Sonra Buddha Gangā kıyısından Kutı köyüne gitti, orada dharma vaazı verdikten sonra Nadīka'ya doğru devam etti.
14. O sırada orada birçok insan ölmüştü, bilge kişi her birinin hangi dünyada yeniden doğduğunu ve ne olarak dünyaya geldiğini açıkladı.
15. Orada bir gece geçirdikten sonra Śrīghana¹ Vaiṣālī şehrine gitti ve orada Amrapālī'ye ait muhteşem korulukta kaldı.
16. Hayat kadını Amrapālī büyük öğretmenin geldiğini duyunca mütevazı bir arabaya binerek büyük bir sevinçle yola çıktı.
17. Tanrılara tapınılan zamanlarda iyi bir aileden gelen kadınlar gibi ince beyaz elbiseler giydi, çiçek kolyeleri takmadı, bedenine boya sürmedi.
18. Güzelliği ve cazibesiyle Liççhavi soylularının aklını ve zenginliğini kendisine çeken bir kadındı.
19. Sevimlilik ve ihtişamından emin olarak bir orman tanrıçası güzelliğiyle arabasından indi ve hızla koruluğa girdi.
20. Kutlu kişi gözleri parlayan ve aile kadınları için keder sebebi olan onu görünce davul gibi çıkan sesiyle müritlerine şöyle buyurdu:

---

1 Buddha'nın bir adı.

21. “Bu yaklaşan Amrapālī’dir. O direnci az olanlar için zihinsel bir ateştir, aklınıza farkındalık iksiriyle hâkim olup bilgiyle tavır alın.
22. Farkındalık ve bilgelikten yoksun bir adam için bir kadına yakın olmaktansa bir yılanı veya kılıcını çekmiş bir düşmana yakın olmak daha iyidir.
23. Otururken veya yatarken, yürürken veya dururken, hatta bir tabloda resmedildiğinde bile bir kadın bir erkeğin kalbini çalabilir.
24. Felakete uğramış olsalar veya kollarını sallaya sallaya ağlasalar yahut saçları darmadağın olsa bile kadınlar güçte üstündür.
25. İlgisiz şeyleri kullanarak beklenmedik birçok nitelikle oyuna getirirler ve gerçek niteliklerini gizleyerek aptalları kandırırlar.
26. Kadını geçici, ıstıraplı, benlikten yoksun ve saf olmayan biri olarak görmekle usta kişilerin zihinleri ona bakmaktan etkilenmez.
27. İnsanlar tanrıların zevklerinin saldırısına uğradıklarında bu tür baştan çıkarmalara karşı otlağına alışmış sığırlar gibi iyice alışkın zihinlerle nasıl aldanabilirler?
28. Bu nedenle bilgelik oklarını alıp, güç yayını kavrayıp, farkındalık zırhını giyerek duyu nesneleri üzerinde iyice düşün.
29. Kadınların devirdiği gözlerine yanlış yönlendirilmiş bir bilinçle bakmaktansa o gözü kızgın demir mille dağlamak daha iyidir.
30. Ölüm anında aklınız tutkuya tabi olursa o sizi çaresiz bırakacak şekilde bağlar ve hayvanların arasında veya cehennemde yeniden doğmaya götürür.
31. Bu yüzden tehlikenin farkına varın ve dış özellikler üzerinde durmayın; beden sadece madde olduğunu gören gerçeği görmüş olur.

32. Bu dünyada nesneleri birbirine bağlayan duyu organları değildir, duyuları birbirine bağlayan da nesneler değildir. Her kim ki duyu nesnelere arzu duyar, onlara bağımlı olur.
33. Nesneler ve duyu organları aynı boyunduruğa vurulmuş iki öküz gibi birbirlerine bağlıdır.
34. Göz biçimi kavrar, akıl onun üzerinde düşünür, bu değerlendirmeden nesneye ilişkin tutku, aynı zamanda tutkudan kurtuluş doğar.
35. Duyu nesnelerini gerektiği gibi incelememekten büyük bir felaket ortaya çıkarsa, duyu alanındaki etkinlik tüm felaketlerle birleşir.
36. Bu nedenle farkındalığı bırakmadan en yüksek dikkatle yola çıkmalı, kendi iyiliğinizi gözetip gayret ederek aklınızla ortayı bulmalısınız.”
37. Bilge kişi daha önce konuyu bilmeyen müritlerine böyle öğretmekteyken Amrapālī onu görünce ellerini kavuşturarak yanına geldi.
38. Ermişin bir ağacın altında sükûnet içinde oturduğunu görünce koruluğa yerleşmesinden onu fazlasıyla beğendiği sonucunu çıkardı.
39. Kıpır kıpır gözlerini dikip tamamen açmış bir çampaka çiçeğine² benzeyen başını eğdi ve büyük bir saygıyla bilgeyi selamladı.
40. Her şeyi bilen kişinin talimatına uyarak oturdu; bilge kişi ona anlayabileceği sözcüklerle şöyle hitap etti:
41. “Niyetiniz erdemli ve zihniniz arınarak saflaşmış; genç ve güzelliğinin zirvesinde olan bir kadında dharma arzusu görmek zordur.
42. Dharmanın zeki erkekleri ya da talihsizliklerden mustarip kadınları, kendi kendini denetleyenleri veya hasta olanları cezbetmesinde şaşacak ne var?

---

2 Magnolia champaca. Manolyagiller ailesinden hoş kokulu çiçekleri olan bir ağaç.

43. Ancak dünyada sadece duyu nesnelere bağı, doğası gereği anlayışı zayıf, akli kararsız genç bir kadının dharma düşüncesine sahip olması sıra dışıdır.
44. Aklın dharmaya yöneldiyse bu gerçek servetindir; çünkü canlıların dünyası gelip geçicidir, dharma dışında başka bir zenginlik yoktur.
45. Sağlığı hastalık yok eder, gençliği yaşlılık, hayatı da ölüm ortadan kaldırır. Dharmayı ortadan kaldıracak bir musibet ise yoktur.
46. Zevk peşinde koşan kişi sadece hoş olandan ayrıldığı, hoş olmayanla birlikte olduğunu görür. Bu nedenle dharma en iyi yoldur.
47. Başka şeylere bağımlılık büyük ıstırap, kendi özüne dayanmak ise en büyük mutluluktur. Manu soyundan doğduklarından beri bütün kadınlar başkalarına bağımlıdır.
48. Kadınların ıstırapı başkalarına bağımlı olmak ve çocuk doğurmak yüzünden aynı ölçüde aşırıdır, bu nedenle uygun bir sonuca varmalısın.”
49. Yaş olarak genç olan, fakat yaradılış, zekâ ve ağırbaşlılık açısından gençler gibi olmayan kadın büyük bilgenin bu sözlerini sevinçle dinledi.
50. Tathāgata’nın dharmayı açıklamasıyla şehvete teslim olmuş ruh hâlini bir yana bıraktı, kadın olmanın bu hâlini küçümsedi, duyu nesnelerinden uzaklaşarak geçim şeklinden nefret etti.
51. Narin vücuduyla çiçek yüklü bir mango dalı gibi önünde eğildi ve gözlerini bağıllıkla büyük bilgeye dikti ve dharma için saf bir bakışla tekrar doğruldu.
52. Doğuştan alçakgönüllü olan kadın dharmanın özlemiyle doldu, ellerini bir lotus demeti gibi kavuşturdu, yumuşak bir sesle şöyle konuştu:
53. “Ey kutlu kişi, amacınıza ulaştınız, dünyadaki ıstırapı dindirdiniz. Olgunlaşmakta olan benim için sa-

daka vaktini verimli kılmaya müritlerinizle birlikte tenezzül edin ki ben de öğüt alabileyim.”

54. Onun bu kadar bağlı olduğunu gören ve canlıların yiyeceğe muhtaç olduklarını bilen kutlu kişi sessizce isteğini kabul etti ve bir el hareketiyle bunu ona bildirdi.
55. En yüce dharmaya ve her şeyi ayırt edebilen bir göze sahip olan bilge kişi dharma kabında fazlasıyla sevindi, en büyük kazancın inançta olduğunu bilerek Amrapālī’yi övdü.

23. Bölüm

Liççhakilere Verilen Vaaz

1. Buddha'nın amacını anladıktan sonra ona saygılarını sunan kadın şehre geri döndü. Olan biteni duyan Liççhakilere Buddha'yı görmeye geldiler.
2. Bazılarının beyaz atları, arabaları, şemsiyeleri, çiçek kolyeleri, mücevher ve giysileri vardı, bazılarınıninki de kızıl altın rengindeydi.
3. Bazılarının her şeyi açık sarı renkte, bazılarınıninki ise tavus kuşu kuyruğu rengindeydi. Böylece her biri kendini memnun etmek için muhteşem giysiler giymiş olarak çıkageldi.
4. Dağ gibi muazzam gövdeleri, altın boyunduruk gibi kollarıyla bedensel olarak cennetteki şanlı [.....'a]¹ benziyorlardı.
5. Arabalarından inerken akşam bulutundan hızla çıkan şimşekler gibi parlamaktaydılar.
6. Sallanan başlıklarını eğerek ağırbaşlı bir tavırla ermişi selamladılar; gurur dolu olsalar da dharmaya olan arzularıyla ölçülü bir tavır içindeymiş gibi orada durdular.
7. Onların oluşturduğu tutkudan arınmış halka Buddha'nın yanında bulutsuz güneşin karşısındaki Indra'nın yayı gibi parıldadı.

---

1 Cümlede eksiklik var.

8. Sonra Simha² ile diğerleri oradaki altınla süslenmiş tahtlara aslanlar gibi oturdular ve erkek aslan³ onlara şöyle seslendi:
9. “Dharma’ya olan bu bağlılığınız değer olarak biçimsel güzellik, saltanat ve güç gibi farklarınızı fazlasıyla aşıyor.
10. Ne güzelliğiniz, ne muhteşem giysileriniz, ne mücevherleriniz, ne de çiçek kolyeleriniz öz denetimin erdemleri ve benzerleriyle aynı parlaklığa sahiptir.
11. Sizin gibi dharmayı bilen, yasayı uygulayan efendileri olduğu için Vriccileri ayrıcalıklı ve şanslı sayıyorum.
12. Ey soylu kişiler, zamanı geldiğinde dharmaya uyan koruyucular [Āryāvarta]⁴ sınırları dışında olmayan yerler için [bile] zor bulunur, talihsizler içinse bulunmaz.
13. Dharma öğretisini koruyan görkemli soyluların koruduğu bu ülke dharma tarafından da korunuyor.
14. Bu nedenle bir dereyi geçmek isteyen sığırlar nasıl sürünün boğasını izlerse halk da kralların elindeki ülkede öyle sürü hâlinde hareket eder.
15. Bu öz denetim her zaman içinizde olmalı ki bu dünyada ve sonrakinde zenginliklerinizi tutkular koparıp almasın.
16. Öz denetimin ödülü büyüktür; memnuniyet içinde bir zihin, onur, kazanç, ün, güven, sevinç ve öteki dünyada mutluluk.
17. Bu dünya nasıl hareket eden ve etmeyen bütün canlıları besliyorsa öz denetim de bütün erdemleri en iyi besleyendir.
18. Öz denetimi terk eden, fakat nihai mutluluğu arzulayan kişinin kanatsız olarak uçmak veya kayıksız olarak nehri geçmek isteyen biri gibi olduğunu bilin.

---

2 Liççhavilerin kralı.

3 Buddha.

4 Āryanların kutsal toprakları.

19. Üne, güzelliğe ve zenginliğe sahip olup da öz denetime uzak duran kişi çiçek ve meyveyle dolu, fakat dikenlerle kaplı bir ağaca benzer.
20. Bir adam sarayda yaşayabilir, görkemli giysiler giyip mücevherler takabilir, ancak öz denetimi varsa yaşamı bir ermişinkiyle eş değerde olur.
21. [Sarı] boyalı veya [ağaç] kabuğu giysiler giyseler ve saçlarına çileci tarzında çeşitli şekiller verseler de öz denetimi bozanların hepsi sahtekâr olarak bilinmelidir.
22. Kişi günde üç kez kutsal bir yerde yıkansa da, ateşe iki kez sunu dökse de, kızgın ateşte kavrulsa da öz denetimi yoksa bir hiçtir.
23. Bedenini vahşi hayvanlara sunsa, kendini dağdan aşağı atsa, ateşe veya suya atlasa da öz denetimi yoksa bir hiçtir.
24. Çok az meyve ve bitki köküyle yaşasa da, bir geyik gibi ot yese de, sadece havayla yaşamak istese de öz denetimi yoksa arınamaz.
25. Öz denetimi kötü olan kişi hayvanlar ve kuşlar gibidir; o bir dharma kabı değildir, sadece su sızdıran bir kaba benzer.
26. O şimdiki yaşamında korku, rezillik, güvensizlik, hoşnutsuzluk çeker, sonraki yaşamda ise felakete uğrayacaktır.
27. Bu nedenle çöldeki bir rehber benzeyen öz denetim yok edilmemelidir. Kişinin kendi çabasına bağlı ve elde edilmesi zor olan öz denetim insanı cennete götüren teknedir.
28. Onun zihni hayattaki her şeyi kaybetmesine yol açan günahlarla dolar. Kararlı ol, günahları yok et ve inancını artır.
29. Zihni günahlara yenik düşen kişi hayattaki her şeyi kaybeder. Öz denetiminize değer verin, günahları yok edin ve inancı besleyin.

30. Erdemler gerçekten var olsa bile gurura yenik düşüldüğü takdirde tıpkı büyük bir bulut kütesinin yıldızları, güneşi ve ayı örttüğü zaman olduğu gibi parlamazlar.
31. Kibir kendine saygıyı, üzüntü kararlılığı, yaşlılık güzelliği, benlik düşüncesi de erdemlerin kökünü yok eder.
32. Haset ve kibir içindeki asurlar tanrılar tarafından yenilgiye uğratılıp aşağı Pātāla dünyasına atıldılar, Tripura⁵ şehri yok edildi.
33. Varlığın geçici durumlarında kendisini en iyi olarak gören ve aşağılık olmadığını sanan insan bilge olarak kabul edilmez.
34. Biçimi değişken, kendisi gelip geçici ve doğası gereği yok oluşa açık olan insanın, “Ben benim,” diye kibirlenmesi düşüncesizlik değil de nedir?
35. Tutku tıpkı dostluk kisvesi altında saldıran kötü bir düşman gibi gizli ve zorlu bir düşmandır.
36. Tutku ateşi ve ateş yakıcılıkları bakımından birbirlerine benzer. Ancak tutku ateşi alevlendiğinde gece gerçekten uzun olacak demektir.
37. Fakat ateşin tutku ateşiyle aynı güçte olmadığı söylenir; çünkü ateş suyla söndürülür, tutku ateşi için ise koca bir göl bile kâfi değildir.
38. Orman yandıktan sonra ağaçları yeniden büyüyebilir, fakat tutku ateşiyle yanan budalalara dharma için yeniden doğuş yoktur.
39. İnsan tutku nedeniyle haz arar, haz uğruna kötülük yapar, kötülük yaparak cehenneme düşer. Tutkuya eşit bir düşman yoktur.
40. Tutkudan istek doğar, istekten şehvete bağlılık doğar. Şehvet yüzünden insan acı çeker. Tutkuya eşit bir düşman yoktur.

---

5 Mitolojide tanrılar ve ifritlerin savaştığı üç katlı hayalet şehir.

41. Budala kişi tutku denen büyük hastalığı hesaba katmaz ve...⁶
42. Kişi geçiciliğini, kirliliğini, kedere neden olduğunu, özünün yokluğunu görüp tutkudan kurtulsa bile sapkın aklı yüzünden yeniden tutkuya kapılır.
43. Bu nedenle bir şeyi gerçekten olduğu gibi görebilen kişiye onunla ilgili bağıllık ortaya çıktığında gerçeği gören kişi denir.
44. Bir şeyin erdemlerine bakıldığında nasıl bağıllık ortaya çıkarsa, kusurları düşünüldüğünde de öfke ortaya çıkar.
45. Bu nedenle öfkesini bastırmak isteyen kişi nefretin kendisini etkilemesine izin vermemelidir. Nasıl duman ateşten çıkarsa öfke de nefretten çıkar.
46. Öfke güzeller için yaşlılık, gözleri olanlar için karanlık, dharmanın boşa çıkması, zenginlik, zevk ve öğrenmenin düşmanı gibidir.
47. Öfke aklın başlıca karanlığıdır, dostluğun can düşmanıdır, saygıyı yok edendir, alçalmaya neden olandır.
48. Bu nedenle öfkeye geçit vermeyin, öfkelendiyseniz vazgeçin. Öfkenin peşinden doğasında ısırarak olan bir yılanın peşinden gittiğinizden daha fazla gitmemelisiniz.
49. Dizgini çekip yoldan çıkan bir arabayı durdurur gibi öfkesine kararlılıkla gem vuran kişiye gerçek sürücü derim; diğerleri sadece dizginleri tutar.⁷
50. Her kim ki öfkelenmek ister ve onu bastırmak istemezse öfkesi geçince ateşe dokunmuş gibi yanar.
51. Kişi öfkelendiğinde önce kendi aklı yanar. Sonra öfke büyüdükçe başkaları da yanabilir veya yanmayabilir.
52. Mademki beden sahibi varlıkların dünyası zaten hastalık ve benzeri felaketler tarafından eziliyor, beden sahibi düşmanlara kötü niyet beslemenin ne faydası var?

---

6 Cümlede eksiklik var.

7 Aynı cümle *Dhammapada*, 222'de vardır.

53. Bu nedenle dünyanın acıya maruz kaldığını bilerek öfkeyi dizginleyip tüm varlıklar için iyilik ve şefkat geliştirmelisiniz.”
54. Böylece Buddha onların o sırada günah içinde olduklarını görüp acıdı ve vaazıyla azarladı.
55. Nasıl ki insanlar hasta olduğunda hekim onları iyileştirmek için bünyelerine göre ilaç yazarsa,
56. Tutku, yaşlılık ve benzeri hastalıklara yakalanmış olan varlıkların hâlini bilen bilge kişi onlara gerçek bilgi ilacını verdi.
57. Liççhaviler bilge kişinin vaazından memnun kaldılar, önünde saygıyla eğildiler, başlıklarındaki mücevherler aşağı sarktı.
58. Sonra ellerini kavuşturup hafifçe eğilerek Brihaspati'den istendiği gibi Buddha'nın kendilerini ziyaret etmesini istediler.
59. İlk sıranın Amrapālī'de olduğunu belirten bilge kişi aşağı sınıftan olanların soylular için haklarından mahrum edilmemeleri gerektiğini anlattı.
60. Kadının kendilerinin önüne geçtiğini öğrendiklerinde Tathāgata'ya daha fazla saygı duydular ve olağan ruh hâllerine geri döndüler.
61. Ama her şeyi bilen kişinin öğrettikleriyle, tıpkı yılan zehrinin bilgelerin büyümlü sözleriyle yok edilmesi gibi, zihinleri sükûnete kavuştu.
62. Gece Amrapālī'nin misafirperverliğiyle geçtikten sonra o [yağmur mevsimini geçirmek üzere] Venumatī köyüne gitti.
63. Orada yağmur mevsimini geçirdikten sonra bilge kişi Vaiṣālī'ye geri döndü ve Markata'nın gölünün kıyısına geldi.
64. Bir ağaç kökünün üzerine oturdu ve orada parlarken Māra koruda görüldü, ona doğru yaklaşarak şöyle dedi:

65. “Ey bilge kişi, daha önce sana Nairancanā kıyısında, ‘Görevini tamamladın, artık nirvānaya gir,’ demiştim; sen de şöyle cevap vermiştin:
66. ‘İstirap çekenleri selamete kavuşturmadıkça ve onları günahtan alıkoymadıkça nirvānaya girmeyeceğim.’
67. Şimdi birçok kişi kurtuluşa erişti, birçoğu erişmek istiyor ya da erişmek üzere. Artık nirvānaya gir.”
68. Bu sözleri işiten arhatların en iyisi ona şöyle dedi: “Sabırsızlanma, üç ay içinde nirvānaya gireceğim.”
69. Bu sözle isteğinin yerine geleceğini anladıktan sonra o büyük bir sevinç içinde gözden kayboldu.
70. Sonra büyük ermiş yoga gücüyle öyle bir zihin yoğunluğuna girdi ki bedensel yaşamından vazgeçti ve ruhsal gücüyle eş görülmemiş bir şekilde yaşamaya devam etti.
71. Bedensel yaşamını terk ettiği anda yeryüzü sarhoş bir kadın gibi sendeledi, Meru Dağı’ndan yağan taşlar gibi dört yönden düşen ateş parçalarıyla alev rengini aldı.
72. Sonra İndra’nın ateş dolu şimşekleri yıldırımlarla birlikte durmaksızın her tarafta çakmaya başladı; alevler sanki kıyamet gününde dünyayı yakmak ister gibi her tarafı sardı.
73. Dağların dorukları kayboldu, parçalanmış ağaç yığınları etrafa saçıldı, gökyüzünden mağaralara dolan rüzgâr sesine benzer ahenksiz davul sesleri duyuldu.
74. Sonra insan dünyasında, cennette ve gökyüzündeki bu evrensel kargaşa anında büyük ermiş derin düşünce yoğunluğundan çıkarak şu sözleri söyledi:
75. “Yaşımdan kurtulmakla bedenim dingili kırılmış bir araba gibi [kaldı], onu kendi gücümle yürütmeye devam ediyorum. Yıllarımla birlikte varoluş bağından yumurtayı kırıp çıkan bir kuş gibi kurtuldum.”

24. Bölüm

Ānanda'nın ve Liççhavilerin Gözyaşları

1. Yer sarsıntısını hisseden Ānanda'nın tüyleri diken diken oldu, olanlar karşısında kaygıya kapıldı, titredi ve kederlendi.
2. Her şeyin nedenini bilen büyük bilgeye bunun nedenini sordu. Bilge kişi öfkeli bir boğanın sesiyle ona şöyle dedi:
3. “Bu yer sarsıntısının nedeni bu dünyadaki günlerimin bitmiş olması; bundan sonra üç ay ömrüm kaldı.”
4. Bunu işiten Ānanda derinden etkilendi ve güçlü bir filin parçaladığı sandal ağacından akan sakız gibi gözyaşı döktü.
5. Çok üzüldü, çünkü Buddha onun hem akrabası hem de yol göstericisiydi. Ağlayıp sızlanarak acınacak bir hâlde şöyle konuştu:
6. “Efendimizin kararını işitince boğulur gibi oldum, yönümü kaybettim, işittiğim dharma kafamda karmakarışık oldu.
7. Ne yazık! İnsanların övücü Tathāgata hızla nirvānaya giriyor; bu tıpkı giysileri yırtık ve soğuktan üşüyen insanlar için yakılmış ateşin hemen söndürülmesi gibi.
8. Rehberimiz büyük günah ormanında kaybolmuş be-deni olan varlıklara yol gösterdi ve şimdi birdenbire ortalıktan kayboluyor.

9. Uzak diyarlarda yol alan ve susuzluktan perişan olmuş insanların yolları üzerindeki suları serin bir gölün birdenbire kuruması gibi.
10. Dünyanın berrak, koyu mavi kirpikli, geçmiş, bugünü ve geleceği gören ve bilgiyle tamamen açılmış gözleri kapanmak üzere.
11. Gerçekten, boy vermiş ekinler susuzluktan kururken [azıcık] yağmur yağdırıp hızla geçen bir bulut gibi.
12. Cehalet karanlığıyla yoldan sapmış canlıları her yondan aydınlatan ışığın aniden söndürülmesi gibi.”
13. Ānanda’nın üzüntüden aklının böyle karıştığını gören rahatlatıcıların en büyüğü, doğruyu en iyi bilen kişi ona gerçeği şöyle açıkladı:
14. “Ey Ānanda, dünyanın gerçek doğasını kabul et ve üzülme! Bu dünya bir [bileşikler] yığındır, öyle olduğu için de gelip geçicidir.
15. Sana daha önce sevgiden tamamen yoksun bir acımayla zıtlıklardan zevk alan yaratıklara dikkat etmelisin demiştim.
16. Her doğan bileşik ve geçicidir; bir desteğe bağımlı olduğu için bağımsız değildir. Bu nedenle hiç kimse kalıcı olamaz.
17. Dünyadaki varlıklar kalıcı olsaydı, canlı varlığın durumu değişime bağımlı olmazdı. O zaman kurtuluşa ne gerek var? Çünkü son başlangıç [ile aynı] olurdu.
18. Senin ve diğer varlıkların benden istediği nedir? Çünkü uğruna çabalanan şeyi bensiz yaptınız.
19. Gidilecek yolu sana ayrıntılarıyla anlattım; siz müritler bilmelisiniz ki buddhalar hiçbir şeyi esirgemezler.
20. Kalsam da gitsem de tek bir şey var, o da tathāgataların dharmanın bedeni¹ olduğudur; şu ölümlü bedenin size ne faydası olur?

---

1 Dharmakāya. Mahāyāna’ya göre bir Buddha’nın üç bedeni vardır: sıradan varlıkları öğreten görünen fizik beden (nirmānakāya), hissedilen beden (sambhogakāya) ve en yüce gerçeğe özdeşleşen gerçek beden (dharmakāya).

21. Göçüp gittiğim zaman ışığım tam bir bağlılık ve özenle yakıldığında dharmanın ışığı sonsuza kadar devam eder.
22. Onu ışığınız olarak bilmeli ve gücünüzü kararlılıkla ona adamalısınız; zıtlıklardan kurtulun, amacınızın farkına varın ve aklınızın başka şeylere yem olmasına izin vermeyin.
23. Birmelisiniz ki dharmanın ışığı becerikli ve bilgili insanın ışığın karanlığı dağıttığı gibi cehaleti dağıttığı bilgeliğin ışığıdır.
24. En yüksek iyiye kavuşmak için dört eylem alanı vardır: benlik yokluğu, beden, duyu ve akıl.
25. Kemikler, deri, kan, sinirler, et ve kıllarla kaplanmış bedenin kirliliğini gören için bedene bağlılık diye bir şey olamaz.
26. Zevk alma düşüncesi her biri kendi nedenlerinden kaynaklanan duyuların acıdan başka bir şey getirmediğini bilen kişi tarafından yok edilir.
27. Huzurlu bir kafayla [zihnin kavradığı] şeylerin doğumunu, [yaşam] süresini ve ölümünü gören kişi asla yanlış fikirlere kapılmaz.
28. Skandhaların² kaynaklandığı nedenleri gören kişi için benlik duygusunun doğmasına yol açan benlik düşüncesi etkinliğini yitirir.
29. Bu acıyı yok etmenin yegâne yoludur; bu yolda bu dördüne uymaya dikkat edin.
30. Ben göçüp gittikten sonra bu tavrı alanlar, gelip geçici olmayan mükemmel mertebeye, nihai mutluluğa kavuşacaklardır.”

---

2 İnsanları yanlış bir ben (ātman) duygusuna iten ve onları doğum-ölüm döngüsüne (saṃsāra) mecbur bırakan unsurlara verilen ad. Beş skandha vardır: rūpa (şekil, biçim), vedanā (duyular), saṃcāra (anlama, ayırt etme), saṃskāra (vedanā ve saṃcāradan gelen etkilere verilen tepkiler), vicāna (hatalı bilinç). Bu unsurların sürekli hareketliliği ve değişkenliği benliği acı çekmeye sürükler.

31. Büyük öğretmen Ānanda'ya böyle öğüt verdi. Haberi duyan Liççhaviler ona duydukları bağlılıkla alelacele oraya geldiler.
32. Ermiş olan bağlılıklarından ve acıma hissiyle akılları başlarından gitti. Bu haberle uğraştıkları işleri ve her zamanki gösterişlerini bir kenara bıraktılar.
33. Hocalarıyla konuşmak isteğiyle saygıyla eğildiler ve bir kenarda durdular. Konuşmak istediklerini anlayan bilge kişi onlara şöyle hitap etti:
34. “Benimle ilgili aklınıza gelen her şeyi biliyorum; aslında aynı olduğunuz hâlde kederle değiştiniz ve öz güveniniz arttı.
35. Krallık makamında olduğunuz hâlde hem dışa vuran ihtişama, hem dharma bilgisine tamamen sahipsiniz.
36. Eğer gerçekten benden biraz olsun duyduklarınızla bir bilgi edindiyseniz, sakın olun ve gidişime üzülmeyin.
37. Mademki varlıklar geçici ve bileşiklerden oluşuyor, o hâlde değişime mahkûm, özsüz ve dayanaksızdırlar, son aşamada sabit kalamazlar.
38. Vasishtha, Atri ve diğerleri, ermiş olarak her kim varsa zamanın esiri oldu. Burada varoluş yıkıcı ve ölümcüldür.
39. Dünyayı yöneten Māndhātri, Vāsava gibi saygı gören Vasu, soyluluğu büyük Nābhāga göçüp gittiler.³
40. Yolda yürüyen Yāyati de, muhteşem arabalı Bhagīratha, ayıplanan ve kötü şöhrete sahip Kurular Rāma, Girirāca, Aca [da göçtüler].

---

3 Māndhātri Vedalar'da adı geçen eski bir kraldır. Vāsava, Mahāyāna metinlerine (*Mahāpracnāpāramitāśāstra*, XIX. Bölüm) göre II. yüzyılda yaşamış bir kraldır. Eğer Tibet metinlerini baz alırsak bu adın VI. yüzyılda yaşamış bir tathāgata olması gerekir ki bu durumda metnin burasında Tibetlilerce değişiklik yapıldığını düşünmek zorunda kalırız. Aṣvaghosha I. ya da II. yüzyılda yaşamış olduğundan birinci olasılık daha mümkün görünüyor. Öte yandan Nābhāga'nın ilk insan Manu'nun oğlu olduğuna bakarsak Vasuların başını Indra'nın çektiği bir tanrı grubu olduğunu, Vāsava'nın da “Vasu'ya ait olan” olduğunu düşünebiliriz. Fakat bu pek mümkün görünmüyor. Nābhāga da bir kral adı olmalıdır.

41. Bu muhteşem krallık ermişleri ve İndra benzeri birçok kişi yok oldu. Çünkü kimse yok oluştan muaf olamaz.
42. Güneş bulunduğu yerden iner, zenginlik tanrıları yer-yüzüne gelir, yüzlerce İndra göçer gider, kimse sonsuza kadar var olmaz.
43. Bütün Sambuddhalar dünyayı aydınlattıktan sonra yağı biten kandiller gibi nirvānaya girdiler.
44. Gelecekte tathāgata olacak bütün soylu varlıklar yakıtı tükenmiş ateşler gibi nirvānaya girecekler.
45. Bu yüzden ben de ormanda kurtuluşu arayan bir çileci gibi gitmeliyim. İşe yaramaz bir bedensel varlığı neden sürükleyip durayım ki?
46. Birçok kişinin inancını değiştirdiği bu güzel Vaiṣālī'den ayrılmaya karar verdim. Başka bir inancın peşinden gitmeyin.
47. Bu dünyanın korunaksız, dayanaksız ve gelip geçici olduğunu bilin. Tutkudan uzak yaşayarak zihninizi sarsıp [kendine getirin].
48. Kısacası zamanı gelince Tathāgata artık görünmediğinde cyeshthā⁴ ayındaki güneş gibi Kubera'nın yönünde kuzeye doğru yol alın.”
49. Bunun üzerine güçlü kolları mücevherlerle dolu Liççhaviler gözyaşları içinde onu izlediler. Ellerini birleştirip şöyle dediler:
50. “Eyvah! Efendimizin saf altına benzeyen otuz iki işaretli bedeni yok oluyor. Merhametli kişi de geçiciymiş meğer!
51. Henüz akıl sahibi olamayan zavallı buzağılar bilgi sütüne susamışken bilginin ineği onlardan ne kadar da çabuk ayrılıyor, yazık!
52. Bilge kişi ışıktan yoksun insanların cehalet karanlığını bilgi ışığıyla dağıtan güneşti, şimdi bu güneş aniden batıyor.

---

4 Mayıs-Haziran aylarını ortalayan bir dönem.

53. Cehalet nehri bu dünyada bir o yana bir bu yana akar-ken dharmanın büyük setinde çok erken gedik açıldı.
54. Mükemmel bilgi ilacına sahip merhametli büyük hekim akıl hastalıklarından mustarip bu dünyayı bırakıp ayrılıyor.
55. İnsanların bayramda görmeyi özlediği, aklın elmasları ve bilgeliğin mücevherleriyle süslü İndra'nın sancağı iniyor.
56. Acı dolu ve doğum-ölüm döngüsünün zincirlerine bağlı olan bu dünyanın kurtuluşa açılan kapısını ölüm çok çabuk kapatıyor.”
57. Liççhavilerin ağlamaktan gözleri yaşlarla bulandı. Peşinden gittiklerinde ermiş onları tekrar geri çevirdi.
58. Bilge kişinin kararını bildiklerinden sakinleştiler; derin bir keder içinde geri dönmeye karar verdiler.
59. Altın bir dağ kadar güzel bilge kişinin ayaklarına kapandılar; çiçekleri rüzgârla sallanan karnikāra ağaçlarına benziyorlardı.
60. Kalpleri ona bağlı, ayaklarını sürüyerek ve akıntıya karşı hareket eden dalgalar gibi ilerleyemeden geri döndüler.
61. Geçmişte saygı duydukları şeyde sevinç duymamışlardı, sevindikleri şey için saygı duymamışlardı, bilge için duydukları sevinç ve saygıları sarsılmazdı.⁵
62. Sürü başı boğa ormandan ayrılırken diğer güçlü boğaların yaptığı gibi durup durup on güç sahibine baktılar.
63. Akılları Tathāgata'da, bedenleri parlaklıktan yoksun, âdeta cenaze töreninin son banyosunu yapmak üzere keder içinde yürüyüp gittiler.
64. Hedefini şaşmayan oklarla düşmanlarını yenen güçlü ve gururlu Liççhaviler, dünyada egemenlik peşinde koşmalarına ve zevk araçları üzerinde büyük hâkimiyet kurmalarına rağmen yüzlerinde kederle saraylarına döndüler.

---

5 Bu cümle Hindî çeviride eksik olarak verilmiş.

25. Bölüm

Nirvāna Yolculuğu

1. Bilge kişi nirvānaya girmek için ayrıldığında Vaiṣālī'de gökyüzü güneş tutulmasındaki gibi karardı ve bu karanlık uzun süre dağılmadı.
2. Kibirden uzak ve güzel de olsa, her tarafı hoş şeylerle dolu da olsa, tıpkı kocası ölmüş bir kadın gibi kederinden artık parlamıyordu.
3. Öğrenimsiz güzellik, erdemsiz bilgi, ifade gücü olmayan zekâ, eğitimsiz ifade gücü gibiydi.
4. İyi davranıştan yoksun hükümdarlık, inançtan yoksun sevgi, güçten yoksun talih, dharmadan yoksun karma gibiydi.
5. O sırada yağmur yağmayan sonbaharda pirinç mahsulü kurumuş toprak gibi kederinden parlamıyordu.
6. Kederden kimse yemek pişirmiyor ve yemiyordu; herkes ünlü bilgenin şöhretini anlatırken ağlıyordu.
7. Başka bir şey konuşulmuyor, yapılmıyor ve düşünülmüyordu; bütün şehir tek bir işle meşguldü: yas tutmak ve ağlamak.
8. Sonra sert bir insan olan ordu komutanı Simha [bile] keder içinde dertlendi, önderi düşünerek¹ şöyle ağladı:
9. “O sapkın düşünceleri alt etti ve iyi olanı öğretti, kendisi de o yolda yürüdü. Artık dönmemecesine gitti.

---

1 Cümlede eksiklik var.

10. Efendimiz ıstıraptan kahrolan, parlaklığını yitiren dünyayı terk ediyor ve insanları öksüz bırakıyor, o huzura kavuşmaya gidiyor.
11. Zaman geçtikçe bedenimin gücü gibi sabrım da tü-kendi, şimdi mükemmel guru, yoga ustası nihai hu-zura doğru yola çıktı.
12. Kral Nahusha nasıl sihirli güçlerini kaybedip cennet-ten düştüyse, onsuz yeryüzü de acınacak bir nesnedir; ne yapmak gerektiğini bilmiyorum.
13. Sıcaktan bunalınca çare suda, soğuktan etkilenince ateşte bulunur ya, insanlar kuşkularının çaresini bul-mak için artık kime başvuracaklar?
14. Dünyanın ruhsal önderi olan bilge kişi ateşi şiddet-lendiren bir körük gibi nihai iyiliğin körüğü olduğun-dan, o kaybolduğunda dharma da kaybolacaktır.
15. Doğası gereği hastalık ve ölüme mahkûm olan, öz denetim eksikliği veya yanlış denetim yüzünden en-gellenen varlıkların güçlü keder çarkını ondan başka kırabilecek var mı?
16. Kurumuş sinduvāra bitkilerini² ilkbaharın sonunda canlandıran bir bulut gibi ondan başka kim tutkuya kapılmış insanları sözleriyle harekete geçirebilirdi ki?
17. Meru Dağı kadar sağlam olan ve her şeyi bilen bilge kişi göçüp gidiyor, o göçüp gittiğinde dünyayı güveni-lir bir yer yapacak bilgiğe kim sahip olacak?
18. Yaşayan dünya aldanarak doğar ve ölüme mahkûmdur, tıpkı mahkûm edilen suçlunun sarhoş edilip ardından idama götürülmesi gibi.
19. Bir ağaç keskin bir testereyle nasıl kesilirse bu dünya da yok oluş testeresiyle öyle kesilir.
20. Dünyanın kusursuz ruhsal önderi bilginin gücüne sa-hip olmasına ve günahları tamamen yakıp yok etme-sine rağmen yine de yok oluşa gidiyor.

---

2 Vitex negundo veya Vitex trifolia. Yaprakları şifacılıkta kullanılan bir bitki.

21. Dalgaları istek, suyu cehalet olan, içinde yanlış görüşte yaratıkların ve tutku balıklarının yaşadığı varlık okyanusundan insanları güçlü bilgelik teknesiyle kurtaran odur.
22. Büyük bilgi silahıyla dalları yaşlılık, çiçekleri hastalık, kökleri ölüm, filizleri yeniden doğuş olan varlık ağacını kesen odur.
23. Onun bilgisinin soğuk suyu cehaletin birbirine sürtülen çubuklarından [çıkan] tutku alevleriyle yakılan ve yakıtı duyu nesneleri olan günah ateşini söndürür.
24. O huzur yolunu tutan, cehaletin büyük karanlığını reddeden, nihai mutluluğun yüce bilgisine sahip olan ve onu şefkatle öğreten kişidir.
25. O her şeyi bilen bütün günahların ötesine geçti, canlılara merhametle baktı; herkesin iyiliği için çalıştı, artık her şeyi bırakıp gidiyor.
26. Eğer yumuşak ve berrak sesli, uzun kollu büyük bilge bir sona ulaşıysa sona varmaktan kim kaçabilir?
27. Bu nedenle akıllı kişi tıpkı vahşi doğada yolunu kaybetmiş bir kervancının gördüğü suya koşması gibi vakit kaybetmeden dharmaya koşmalıdır.
28. Dharmanın önünde uyumayan, kötü olan gelip geçicilikle yok oluş arasında hiçbir ayırım gözetmeyen kişi yatsa bile uykuda sayılmaz.”
29. Sonra bilgiyi yutan insanlar aslanı Simha doğumun kötülüklerini kınadı, varlığın yok edilmesini övdü.
30. Varlığın kökünden vazgeçmek, iyi sözler verip tutmak, huzursuz aklına hâkim olmak isteğiyle sonsuz mutluluk yolunda yürümeye karar verdi.
31. Huzur yolunda yürüme, varlık okyanusundan kaçma ve her zaman merhametli olma isteğiyle yeniden doğuşun önünü kesmeye karar verdi.
32. Bilge kişinin nirvānaya girmek istediği sırada o sadaka verdi ve gururu terk etti, dharma üzerine yo-

ğunlaştı ve huzuru buldu; böylece dünyayı boş bir yer olarak gördü.

33. Derken büyük bilge fillerin kralı gibi bütün vücuduyla döndü ve şehre bakarak şu sözleri söyledi:
34. “Ey Vaiṣālī, bundan böyle kalan ömrümde sizi bir daha göremeyeceğim, zira artık nirvānaya giriyorum.”
35. Sonra inançla ve dharma isteğiyle peşinden gelenleri görünce bilge kişi akılları hâlâ eylemlerinin devamına meyilli olanları geri çevirdi.
36. Sonra zamanı gelince büyük öğretmen Bhoganagara’ya doğru ilerledi ve orada kaldı; her şeyi bilen kişi kendisini izleyenlere şöyle dedi:
37. “Bugün göçüp gittiğimde tüm dikkatinizi dharmaya vermelisiniz. Bu sizin en büyük amacınızdır, bundan başka her şey [gereksiz] zahmettir.
38. Sūtralara³ girmeyen, vinayada⁴ görünmeyen şeyler benim ilkelerime aykırıdır, bunlar hiçbir şekilde kabul edilmemelidir.
39. Bunlar ne dharmadır, ne vinayadır, ne de benim sözlerimdir; söyleyenler çok olsa da bunlar karanlığın sözleri olarak reddedilmelidir.
40. Saf olan vaazlar kabul edilmelidir, bunlar dharma, vinaya ya da benim sözlerimdir; buna uymamak yanlış yola sapmaktır.
41. İnanılacak şeyler sūtalararımda kısaca belirtilmiştir. Onları izleyenlere güvenilir, diğerlerinin güvenilir yanı yoktur.
42. Benim ince görüşlerimle ilgili belirsizlik ve cehalet yüzünden dharma diye dharma olmayanı ortaya koyan yanlış öğretiler çıkacaktır.

---

3 Buddhist konuşmalar bütünü, öğreti metinleri. Pāli dilinde sutta diye söylenir.

4 Manastır disiplini. Erkek ve kadın Buddhist keşişlerin yaşamlarını düzenleyen kurallar bütünüdür. Bununla ilgili oluşturulmuş birikimler vinaya pitaka adıyla bilinir.

43. Karanlıkla bağlantılı görüşlerden veya farkların bilinmemesi yüzünden insanları tıpkı altın görüntüsü verilmiş pirinçle aldatır gibi aldatacaklardır.
44. Dolayısıyla bu dharma değildir, sadece sahte bir dharma'dır. Bilgelik yoksunluğundan ve gerçeği kavrayamamaktan kaynaklanan bir aldatmacadır.
45. Bu nedenle bunları sūtralarla ve vinaya metinleri vasıtasıyla, tıpkı bir kuyumcunun altını eğeleyerek, keserek, ısıtarak sınadığı gibi uygun biçimde sınamalısınız.
46. Şāstraları bilmeyen insanlar akıllı değildirler, doğru olmayan yolu izlenecek yol olarak belirler, doğru yolu yanlış olarak görürler.
47. Bu nedenle sözü ve anlamını doğru işitip anlamak gerekir, öğretiyi yanlış anlayan kişi kılıcı yanlış kavrayan biri gibi kendine zarar verir.
48. Daha önce orada bulunmadıysa, yol da dolambaçlıysa insanın geceleyin bir evi zorlukla bulması gibi, sözcükleri yanlış yorumlayan kişi de anlamını zorlukla bulur.
49. Anlam kaybolursa dharma da kaybolur, dharma kaybolduğunda güç de kaybolur. Bu nedenle zeki kişinin aklı [gerçek] anlamdan sapmaz.”
50. Merhametli kişi bu sözleri söyledikten sonra zamanı gelince Pāpā şehrine gitti, orada Mallalar onu onurlandırdılar.
51. Sonra kutlu kişi orada kendisine adanmış biri olan kusursuz Çunda'nın evinde son yemeğini yedi; bunu beslenmek için değil onun hatırı için yapmıştı.
52. Tathāgata beraberindeki müritleriyle yemek yedikten sonra Çunda'ya dharmayı öğretti ve sonra Kuşinagara'ya gitti.
53. Sonra yanındaki Çunda'yla birlikte Īrāvātī Nehri'ni geçti ve bu şehrin huzurlu bir lotus gölü olan ormanı vardı.

54. Altın gibi parlayan hâliyle Hiranyavatī Nehri'nde yıkandı, sonra Buddha dünyanın neşesi⁵ yas tutan Ānanda'ya şöyle emir verdi:
55. “Ānanda, iki śāla⁶ ağacı arasında bana yatacak bir yer hazırla. Bugün gecenin ikinci yarısında Tathāgata nirvānaya erecek.”
56. Bu sözleri duyduğunda Ānanda'nın gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Yatması için Buddha'ya bir yer hazırladı, bunu yaptıktan sonra ağlayarak ona haber verdi.
57. Sonra insanların en iyisi bir daha uyanmayacağı ve бүtүн acılarını sona erdirecek olan son yatağına yaklaştı.
58. Müritlerinin önünde sağ yanına yattı, kolunu başına yastık yaptı, bacaklarını da бүktü.
59. O anda kuşlar ötmeyi kestiler, transa geçmiş gibi gevşemiş bedenleriyle öylece oturdular.
60. Sonra huzursuz yaprakları rüzgârla kımıldamayan ağaçlar gözyaşı döker gibi solmuş çiçeklerini döktüler.
61. Gündüzün yaratıcısı Günbatımı Dağı'nda durduğunda dinlenme yerlerini gören yolcular gibi müritler de yatağında yatan bilgeye gözlerini dikip hızla iyi amacı gördüler.
62. Sonra son dinlenme yerinde yatmakta olan her şeyi bilen bilge kişi gözü yaşlı Ānanda'ya şefkatle şöyle dedi:
63. “Ānanda, Mallalara nirvānaya gireceğim zamanı söyle. Nirvānaya tanık olmazlarsa sonra çok pişman olurlar.”
64. Ağlamaktan fenalık geçiren Ānanda emri yerine getirdi ve Mallalara büyük ermişin ölüm döşeginde yat-tığını haber verdi.

---

5 Lokaānanda; “saadet, neşe, mutluluk” anlamlarına gelen Ānanda ile “dünya” anlamına gelen Loka sözcüğü birleştirilerek bir söz oyunu yapılıyor.

6 Sāl ağacı. Sanskrit dilinde sālā veya śāla olarak söylenen, kerestesi kıymetli bir ağaç. Shorea robusta.

65. Ānanda'nın söylediklerini işitince kedere kapıldılar, ağıtlar ve gözyaşlarıyla bir aslandan korkup dağdan kaçan boğalar gibi şehirden çıktılar.
66. Neşeleri kaçmış, giysileri kırıkmış ve sarkmıştı, heyecanlı adımlarıyla başlıkları sallanıyordu. Cennetteki süreleri dolup da tekrar kedere yem olanlar gibi çıkıp ormana geldiler.
67. Oraya gelip ermişi gördüklerinde yüzleri gözyaşlarıyla kaplandı, saygıyla önünde eğildiler, yürekleri yanarak bir kenarda durdular. Ermiş onlara dedi ki:
68. “Neşelenecek zamanda üzölmek hiç uygun değil. Umutsuzluk yersiz, sakın olun. Kalpalar boyunca özlediğim bu uzak hedef artık bana çok yakın.
69. Bu mükemmel bir hedeftir, yeryüzünün unsurlarından, su, ateş, hava ve boşluktan uzaktır; mutlu ve değişmezdir. Duyu nesnelerinden uzaktır, huzurlu ve bozulmazdır. Orada ne doğum vardır ne de ölüm. Bunu işitince kedere yer yok.
70. Bir zamanlar Gaya'daki aydınlanma sırasında kötü varlık nedenlerini yılanmış gibi bir kenara ittim. Fakat bu beden, geçmişteki eylemlerimi toplayan bu barınak bugüne kadar dayandı.
71. Bu büyük ıstırap deposu ortadan kalkarken, varoluşun büyük tehlikesi yok olurken ve ben büyük ıstıraptan ayrılırken benim için ağlamanız hiç uygun düşüyor mu?”
72. Śākyaların bilgesinin bulut gibi gürleyen sesinden huzura erişeceği zamanın ilanını duyanların konuşmak isteğiyle ağızları açıldı, içlerinden en yaşlısı şu sözleri söyledi:
73. “Herkesi ağlatanın keder yaratması uygun mu? Bilge kişi alev alev yanan bir evden kaçan adama benziyor; tanrıların başı bile buna seyirci kalırsa insanlar ne yapsın?

74. Nirvānaya girmekte olan Tathāgata bir daha görülmeyeceği için bize keder veriyor; çöldeki en iyi rehber öldüğünde kimse acı çekmeyecek mi?
75. Şüphesiz her şeyi bilen büyük bilgeyle karşılaşp da en yüce yolu kazanamayanlar altın madeninden yoksul olarak ayrılanlar gibi alay konusu olurlar.”
76. Böylece onun oğullarıymış gibi bağıllıkla ellerini kavuşturan Mallalar konuyla ilgili çok şey söylediler. Soylu insanların en iyisi onları en yüksek iyiliğe ve huzura yöneltten şu anlamlı sözlerle cevap verdi:
77. “Yorucu yoga çalışmalarını uygulamadan sadece beni görmekle kurtuluş kazanılmaz; dharmayı layıkıyla dikkate alan kişi beni görmeden de keder ağından kurtulur.
78. İlaç almadan, sadece hekimi görerek hastalığı yenmek nasıl mümkün değilse, öğretilerim üzerinde çalışmadan, sadece beni görmekle acının üstesinden gelinmez.
79. Bu dünyada kendini bilen kişi benden çok uzakta yaşasa da dharmamı biliyorsa beni görüyor demektir, oysa en yüksek iyiliğe yoğunlaşmak için çabalamayan kişi yanımda dursa da benden çok uzaktır.
80. Bu yüzden her zaman faal olun ve zihninizi denetim altında tutun; iyiliğe götüren işlerde gayretli olun. Çünkü yaşam rüzgârda titreyen kandil alevi gibidir ve pek çok ıstıraba mahkûmdur.”
81. Böylece varlıkların en iyisi olan bilge kişiden ders aldılar, yorgun zihinler ve gözlerinden akan yaşlarla bir nehrin ortasından akıntıya karşı geçer gibi isteksizce ve çaresizce Kuşinagara’ya döndüler.

26. Bölüm

Mahāparinirvāna

1. Derken iyi niteliklere sahip, hiçbir canlıya zarar vermemiş olan üç asalı Subhadra gezgin bir dilenci olarak kurtuluşa ermek için kutlu kişiyi görmek istedi. Evrensel zevkin nedeni Ānanda'ya dedi ki:
2. “İşittim ki bilge kişinin nirvānaya girme zamanı gelmiş, bu yüzden onu görmek istiyorum. Çünkü bu dünyada en yüksek dharmayı bilen birini görmek yeni ayı görmek kadar zor.
3. Bütün acıları sonlandırmayı başarmış önderini görmek istiyorum; bulutlarla örtülü bir gökyüzünde güneşin batıp gitmesi gibi ben onu görmeden göçüp gitmesin.”
4. Ānanda'yı bir düşüncedir aldı, çünkü [ona göre] gezgin çileci dharma arzusu bahanesiyle tartışmak için gelmişti; gözyaşlarıyla kaplı yüzüyle, “Şimdi sırası değil,” dedi.
5. İnsanların yaradılışını iyi bilen ay gibi parlak Buddha, “Ānanda, ben dünyanın iyiliği için doğdum, Brāhmaṇı engelleme,” dedi.
6. Bunun üzerine Subhadra rahatladı ve sevindi, en büyük iyilik yapıcısı Śrīghana'ya¹ yaklaştı, duruma uygun olarak sessizce onu selamladı ve şöyle konuştu:

---

1 Buddha.

7. “Benim gibi düşünürlerden farklı bir kurtuluş yolu bulduğunuz söyleniyor, bana açıklarsanız kabul edebilirim. Sizi görmek isteyişim tartışma arzusundan değil, duyduğum yakınlıktan kaynaklanıyor.”
8. Bunun üzerine Buddha ona gelmiş olan Brāhmaṇa sekiz katlı yolu anlattı. Adam yolunu kaybetmiş birisine doğru yol tarif ediliyormuş gibi dinledi ve üzerinde² iyice düşündü.
9. Sonra nihai iyiye daha önce izlediği yollarla kavuşulamayacağını anladı, daha önce bilmediği bir görüş kazandı, kalpte karanlıkla birlikte bulunan diğer yolları terk etti.
10. Zira o yollarda tutkunun³ eşlik ettiği karanlık⁴ yüzünden kötülük⁵ üst üste yığılırken, iyilikle⁶ ilişkilendirilen tutkuyla iyi⁷ amellerin yayıldığı söylenir.⁸
11. Öğrenme, akıl ve gayretle artan iyilikle ve karanlık ve tutkunun ortadan kalkmasıyla eylemin etkisi yok olur; varsaydıkları eylemin bu gücünün doğanın ürünü olduğu söylenir.
12. Çünkü dünyada zihni aldatan karanlığı ve tutkuyu doğaya atfederler. Doğanın kalıcı olduğu kabul edildiğinden bu ikisi aynı şekilde var olamazlar, zorunlu olarak da kalıcıdırlar.
13. İyilikle birleşerek bu ikisi ortadan kalksa bile, tıpkı geceleri yavaş yavaş buza dönüşen suyun zamanla doğal hâline dönmesi gibi, zamanın zorlamasıyla yeniden var olurlar.
14. İyilik doğası gereği kalıcı olduğu için bilim, bilgelik ve çabanın onu artırmaya gücü yoktur; artmadığı için

---

2 Cümlede eksiklik var.

3 Racas.

4 Tamas.

5 Akuşala.

6 Sattva.

7 Kuşala.

8 Burada eleştirilen Sāmkhya felsefesidir.

diğer ikisi yok olmaz, yok edilmediği için de nihaî huzur olmaz.

15. Daha önce doğumun doğadan olduğunu sanmıştı, şimdi o öğretide kurtuluş olmadığını gördü; madem bir şey doğa tarafından var edilir, o zaman alev alev yanan bir ateşin ışık vermesi durdurulmadan nihai kurtuluş nasıl olabilir?
16. Buddha'nın yolunun gerçek yol olduğunu görünce dünyanın tutkuya bağlı olduğunu anladı. Eğer o yok edilirse huzur var olur, çünkü neden yok edilince sonucu da yok olur.
17. Daha önce vyakta ile ilgili olarak benliğin bedenden başka olduğuna ve değişime tabi olmadığına inanmıştı. Büyük bilgeyi dinledikten sonra dünyanın öz-süz olduğunu, benliğin etkisinin olmadığını anladı.
18. Doğumun birçok unsurun karşılıklı ilişkisine bağlı olduğunu ve hiçbir şeyin bağımsız olmadığını fark ederek canlı varlığın devamının acı çekmek ve bunun kesilmesinin acıdan kurtulmak olduğunu gördü.
19. Dünyanın bir sonuç olduğunu düşündüğü için yok oluş öğretisinden vazgeçti, dünyanın gelip geçici olduğunu anlayınca da onun kalıcı olduğu görüşünü çabucak terk etti.
20. Büyük bilgenin öğretisini işitip kabul ederek eski görüşlerini hemen bıraktı; kendini önceden hazırladığı için derhâl güzel dharmaya sıkıca bağlandı.
21. Kalbi inançla doldu, en iyisini elde ederek değişmez huzur aşamasına erişti. Orada yatmakta olan bilge kişiye minnetle bakarken şu karara vardı:
22. “Burada durup saygıdeğer efendimizin nirvānaya girişini izlemem doğru değil. Merhametli efendimiz nirvānaya girmeden önce ben kendi sonuma ulaşmalıyım.”
23. Sonra bilge kişiye saygılarını sundu, bir yılan gibi kırmıldamadan durdu ve rüzgarın dağıttığı bir bulut gibi bir anda nirvāna huzuruna erişti.

24. Bunun üzerine törenleri iyi bilen büyük bilge, “Soylu müritleri olan büyük ermişin son müridi de sona vardı,” diyerek ölü yakma töreni için talimatlar verdi.
25. Gecenin ilk yarısı geçip ay yıldızların ışığını örttüğünde ve korular uykuya dalmış gibi sessizleştiğinde merhameti büyük olan kişi müritlerine dedi ki:
26. “Ben göçüp gittikten sonra prātimokshayı⁹ ruhsal önderiniz, ışığınız, hazineniz olarak görün. O sizin hocanızdır, onun hâkimiyetinde kalın, benim zamanımdaki gibi onu tekrarlayın.
27. Bedensel ve sesli eylemlerinizi arındırmak için tüm dünyevi kaygılardan vazgeçin; toprakları, canlıları, tahılı, hazineyi ve diğer şeyleri kabul etmekten ateşi tutacakmış gibi sakının.
28. Doğru yoldan geçim sağlamak için yeryüzünde yetişen şeyleri kesip devirmekten, toprağı kazıp sürmekten, büyü ve yıldız falcılığından kaçınılmalıdır.
29. Medyumların bilgisine başvurmakta, tılsım ve aşk iksiri kullanmakta, açık ve samimi olmamakta veya dharma tarafından yasaklanmış marifetlerde ne ölçülülük, ne memnuniyet ne de hayat vardır.
30. Prātimoksha öz denetimin özü, kurtuluşun köküdür; düşünce yoğunlaştırma, her türlü bilgi ve nihai hedef ondan doğar.
31. Bu nedenle parçalanmayan, yok olmayan, saf ve ihlal edilmez öz denetimi olan dharmaya sahip demektir. O yoksa bunlar da yoktur, çünkü öz denetim bütün iyi niteliklerin dayanağıdır.
32. Öz denetim bozulmamış ve saf olarak kaldığında duyular dünyasında bir hareket olmaz; altı duyu tıpkı sığırların ekinden sopayla uzak tutulması gibi sıkı sıkıya denetim altında tutulmalıdır.

---

⁹ Tüm Buddhist keşişleri birbirine bağlayan bağın ve bu bağı sağlayan kurallar bütünüdür. Pāli dilinde pātimokkha diye söylenir.

33. Duyularının atlarını duyu nesneleri arasına salıveren kişi ise uzaklara sürüklenir ve onların doyumuna varamaz. Denetimden çıkmış atların yolun dışına çıkarıldığı biri gibi onlar yüzünden felakete uğrar.
34. Bazı insanlar güçlü düşmanların eline düşerek bu dünyada acı çekerler, ama yanılırları yüzünden duyu nesnelerinin gücüne kapılanlar isteseler de istemeseler de bu hayat olduğu gibi gelecektekinde de acıya maruz kalırlar.
35. Bu nedenle duyulara düşman krallara başvurulduğundan daha fazla başvurmamak gerekir; çünkü insan bu dünyada duyuların zevkini aldıktan sonra karşısında duyuların celladını bulur.
36. Bir kimse balı görüp arkasındaki tehlikeyi görmeyen kendi huzursuz aklından korktuğu kadar kaplanlardan, yılanlardan, ateşten veya düşmandan korkmamalıdır.
37. Zihin tıpkı demir kancalı sopalarla durdurulamayan çılgın bir fil ya da ağaçlarda hoplayıp zıplayan bir maymun gibi istediği yöne gider, huzursuzluk için ona fırsat verilmemelidir.
38. Zihin kendi başına buyruk olduğu zaman huzur olmaz, ancak denetim altına alındığında görev tamamlanır. Bu nedenle zihninizin huzursuzluktan kurtulması için tüm gücünüzle çabalayın.
39. Yemek yerken ilaç alır gibi ölçüye uyun ve buna karşı tikslenme veya arzu hissetmeyin, sadece açlığı gidermek ve vücudu korumak için gerekli olan kadarını alın.
40. Arılar bahçede nasıl çiçeklere zarar vermeden özlerini alıyorlarsa, siz de diğer inanan kişilere zarar vermeden uygun zamanda dilenmelisiniz.
41. Bir yükün her zaman doğru yüklenmesi kuralı bir öküz için de, sadaka veren için de aynen geçerlidir. Yanlış yüklenen yük devrilir, sadaka veren de öküzle aynı duruma düşer.

42. Bütün günü, ayrıca gecenin ilk ve son saatlerini yoga yaparak geçirin, uyku vakti felaket getirmesin diye aradaki saatlerde tam bir farkındalıkla yatın.
43. Dünya zamanın ateşiyle yanıp kül olurken bütün gece uyumak uygun mudur? Düşman gibi vurup öldüren günahlar kalpte kalırsa kim uyuyabilir?
44. Bu yüzden kalpte yatan günah yılanlarını tıpkı bir evdeki kara yılanları sihir ve büyüyle kovar gibi bilgiyle ve kutsal metinlerin tekrarlanmasıyla kovduktan sonra uyumalısınız; ayrıca bu bir öz saygı meselesidir.
45. Öz saygı bir ziynet ve en güzel giysidir, yoldan sapanlar için filleri idare etmeye yarayan demir kancalı sopadır. Bu nedenle öz saygıyla hareket edin; öz saygıdan yoksun olmak erdemden yoksun olmaktır.
46. Bir insan öz saygıya sahip olduğu ölçüde onurlandırılır; öz saygıdan yoksun olan ve iyi olanla olmayanı ayırt edemeyen ise vahşi hayvanların düzeyindedir.
47. Bir kimse kılıçla kolunuzu bacağınızı kesse bile onun hakkında günaha girecek düşünceler beslememeli, bağışlamaz sözler söylememelisiniz; böyle bir davranış sadece sizin için bir engeldir.
48. Hoşgörüden daha büyük çilecilik yoktur, hoşgörüsü olanın gücü ve kararlılığı vardır. Başkalarının sert davranışlarına hoşgörü gösteremeyenler dharma yolunu izleyemezler, kurtuluşa da erişemezler.
49. Dhramayı ve insanın şanını yok eden, güzel şeylerin düşmanı olan, kalbe ateş düşüren öfkeye azıcık bile izin vermeyin, erdemlerin onun gibi bir düşmanı yoktur.
50. Öfke ateşin suyla zıt olması gibi dine zıttır, öte yandan ev yaşantısı sürene ters değildir, çünkü o tutku doludur ve din için yemin etmemiştir.
51. Kalbinizde kibir baş gösterirse güzel bukleleri kesilmiş kafanıza dokunarak, boyalı elbiselerinize ve di-

- lenme tasınıza bakarak, başkalarının davranışları ve işleri üzerinde düşünerek buna karşı gelmelisiniz.
52. Dünya zevklerine düşkün kibirli insanlar kibri yenmek için çabalıyorlarsa, baş tıraşlı, kurtuluşa yönelmiş, dilenci ekmeği yiyip kendini ispatlamış olanlar daha ne kadar çabalamalıdır?
53. Sahtekârlık ve dharma yolu birbirine uymaz, çarpık yollara yönelmeyin. Sahtekârlık ve düzmece davranışlar hile yapmak içindir, kendini dharmaya vermiş olanlar için hile diye bir şey yoktur.
54. İstekleri çok olana gelen ıstırap istekleri az olana gelmez. Bu yüzden istekler azaltılmalıdır, özellikle erdemin mükemmelliğini arayanlar böyle yapmalıdır.
55. Zenginden hiç korkmayan cimrileri görmekten de korkmaz; çünkü istekleri az olan ve ortada kendisi için bir şey olmadığını ıstıntince üzülmeyen kişi kurtuluşa erer.
56. Eğer kurtuluşu istiyorsanız yetinmeyi bilin, yetinmekte mutluluk vardır, o dharmadır. Yetinmeyi bilen kişi yerde bile huzurla uyur, yetinmeyi bilmeyen kişi cennette bile yanar.
57. Yetinmeyi bilmeyen kişi ne kadar zengin olursa olsun hep fakirdir, yetinmeyi bilen kişi ise ne kadar yoksul olursa olsun hep zengindir. Sevdiği duyu nesnelerini arayan doyumsuz kişi doyum sağlamak için çabalayarak kendine acı çektirir.
58. Huzurun en yüksek mutluluğuna kavuşmak isteyenler kendilerini zevklere bu derece kaptırmamalıdır. Bu dünyada kendini sadece huzura adayanlara İndra ve diğer tanrılar bile imrenirler.
59. Bağlılık kederin tünek ağacıdır, ister akraba ister yabancı olsun bağlılıktan kaçının. Bu dünyada çok bağı olan kişi çamurdaki dermansız bir fil gibi kedere saplanıp kalır.

60. Ne kadar yumuşak aksa da nehrin suları zamanla taşları aşındırır. Gayretin elde edemeyeceği hiçbir şey yoktur. Bu yüzden gayretli olun, yükünüzü yere indirmeyin.
61. Odunları birbirine sürterken sık sık duran kişi ateşi yakamaz, bunu gayretle yapan kolayca başarır. Bu nedenle gayretin olduğu yerde işler başarıyla tamamlanır.
62. Farkındalık mevcut olduğunda hatalar eyleme geçmez; farkındalık gibi bir dost veya koruyucu yoktur. O kaybolursa her şey kaybolur. Bu nedenle bedene yönelik farkındalığınızı kaybetmeyin.
63. Zihnin sağlamlığı bedene yönelik farkındalık zırhını kuşanarak duyu nesnelerinin savaş alanında düşman saflarına korkusuzca atılan zırhını kuşanmış kahramanlar gibi onları yönetir.
64. Bu yüzden duygularınızı dengede tutun, zihninizi dizginleyin, bu dünyanın başını ve sonunu bilerek yoğunlaşın. Zihnini yoğunlaştıran hiçbir akıl hastalığı yaklaşılamaz.
65. İnsanların taşan suyu tutmak için özenle set yapmaları gibi düşüncenin yoğunlaştırılmasının da bilgi suyunu bir yere getirmek için yapılan sete benzediği söylenir.
66. Bu dharmaya kalpten bağlı olan ve malını mülkünü dağıtan bilge kişi kurtulmuş demektir; evi olmayan gezgin dilenci mi kurtuluşa erişemeyecek?
67. Bilgelik yaşlılık ve ölümün büyük okyanusundaki bir teknedir, yanılgının karanlığında âdeta bir ışık, tüm hastalıkları gideren bir ilaç, günah ağaçlarını kesen bir keskin baltadır.
68. Bu yüzden bilgeliğinizi geliştirmek için eğitim, bilgi ve meditasyona ağırlık verin. Gözleri iyi görmese de bilgeliğin gözüne sahip olan gerçekten görme yeteneğine sahiptir.

69. Bir adam evini terk etmiş olsa da zihnini sürekli çeşitli faaliyetlerle meşgul ediyorsa kurtulmuş sayılmaz. En yüce huzura erişmeyi arzu edenler bunu bilmeli ve her türlü eylemden uzak durmalıdırlar.
70. Bu yüzden bir guru gibi ihtiyatlı olun ve düşmana karşı gafletten sakının. İndra hükümlerliğini ihtiyat sayesinde kazandı, kibirli asurlar gaflet yüzünden helak oldu.
71. Yapılması gereken her şeyi başkalarının iyiliğini amaçlayan, şefkatli, anlayışlı bir üstattan fazla yaptım. Siz de gerekeni yapın ve zihninizi huzura kavuşturun.
72. Nerede olursanız olun, dağlarda, boş barınaklarda ya da ormanda her zaman dinî uygulamalarda gayretli olun, asla pişmanlığa kapılmayın.
73. Bünyelerini iyice inceledikten sonra hastalarına uygun ilaçları vermek hekimin görevidir, ancak ilaçları zamanında kullanmaktan hasta sorumludur, hekim değil.
74. Rehber tehlikeden uzak, muhteşem doğru yolu işaret ettiğinde onu işitenler o yolda ilerlemeyip yıkıma gittiklerinde rehberin yol göstermekte görev ihmali yoktur.
75. İçinizden her kim dört soylu gerçeği, ıstırapı ve diğer konuları öğretmemi isterse hemen şimdi bana söylesin ve şüpheden kurtulsun.”
76. Büyük bilge böyle konuştu, onlar da şüphelerinden kurtuldular ve hiçbir şey söylemediler. Aziz Aniruddha¹⁰ aklıyla diğerlerinin aklına girdi ve şu sözleri söyledi:
77. “Rüzgâr hareketsiz kalsa, güneş soğuyup ay ısınsa da dünyada dört soylu gerçeğinizin yanlış olduğunu kanıtlamak mümkün değildir.
78. Acı olduğu söylenen şey zevk değildir; acının nedeninden başka bir ıstırap üreticisi yoktur. Kuşkusuz kurtu-

---

10 Buddha'nın kuzenlerinden ve gözde müritlerinden biridir. Adı “engellenmemiş” anlamına gelir. Anuruddha diye de söylenir.

luş bunun yok edilmesiyle mümkündür, ona giden yol da bunu sağlar.

79. Bu nedenle ey yüce kişi, müritlerin dört soylu gerçek hakkında hiçbir şüphesi yoktur. Fakat amacına ulaşamayanlar yol göstericinin ölmek üzere olduğunu düşünerek acı çekmektedirler.
80. Bu mecliste yeminlerinin yeniliğinden henüz hedefi görememiş olanlar bile bu vaazınız sayesinde bir şimşek çakmış gibi bugün onu bütünüyle görüyor.
81. Fakat artık yapacak bir şeyleri kalmayan ve varlık okyanusunun ötesine geçmiş olanlar bile kusursuz efendimizin göçmek üzere olduğunu işittiklerinde yürekten kaygı duyuyorlar.”
82. Aziz Aniruddha'nın bu sözleri üzerine Buddha meseleyi bilmesine rağmen durumu tekrar kavradı ve inananların ruh hâlini güçlendirmek için şefkatle şunları söyledi:
83. “Bir varlık çok uzun zaman yaşasa da sonunda yok oluşa varır, hep birlikte kalmak diye bir şey kesinlikle yoktur. Hem kendim hem de başkaları için görevimi tamamladıktan sonra daha fazla var olmamın hiçbir yararı yok.
84. Göklerde ve yeryüzünde inançları benim tarafımdan değiştirilenler kurtuldular. Bundan böyle dharmam gezgin dilenci nesilleri boyunca insanlar arasında yaşayacak.
85. Bu nedenle dünyanın gerçek yapısını bilin ve kaygılanmayın; ayrılık kaçınılmazdır. Dünyanın bu yapıda olduğunu bilin ve artık böyle olmaması için çabalayın.
86. Karanlık bilgi ışıyla aydınlatıldığında ve varlığın öz-süz olduğu görüldüğünde yaşama hırsının bastırılmasıyla tıpkı bir hastalık iyileştirilmiş gibi memnuniyet oluşur.
87. Terk edilmesi gereken beden denilen zıtlıklarla dolu varlık okyanusunun akışı kesildiğinde tıpkı felakete

neden olan düşmanların yok edilişinde olduğu gibi hayatın [akışının] kesilmesine kim sevinmez?

88. Hareket eden veya etmeyen her şey göçüp gidecektir; aklınızı başınıza toplayın. Nirvānaya girme vaktim geldi. Ağlamayın, bunlar benim son sözlerimdir.”
89. Transın en iyisini bilen kişi o anda ilk trans seviyesine girdi, oradan ikinci seviyeye geçti ve sonra hiçbir seviyeyi atlamadan sırayla hepsine girdi.
90. Yukarı doğru sıralanan ve dokuz beceri düzeyinden oluşan bütün translara girdikten sonra büyük bilge sırayı tersten izleyerek ilk trans hâline geri döndü.
91. Oradan çıkıp sırayla tekrar dördüncü transa yükseldi ve dördüncü trans uygulamasından çıkarak sonsuz huzurun gerçekleşmesine geçti.
92. Bilge kişi nirvānaya girdiğinde yeryüzü fırtınaya yakalanmış bir gemi gibi sallandı, gökten sanki yön filleri¹¹ tarafından atılıyormuşçasına ateş parçaları düştü.
93. Çitraratha'nın cennet bahçesini¹² yakmak için gökyüzünde baş gösteren bir orman yangını gibi, yakıtsız, dumansız, rüzgârla körüklenmeyen bir ateş dört yönü yaktı.
94. Tıpkı İndra'nın savaşta asuraları yok etmek için öfkeyle savurduğu yıldırımlar gibi yüzlerce kıvılcımla ateş kusan korkunç yıldırımlar düştü.
95. Sarmaşıkları parçalayan ve tıpkı şiddetli fırtınalarla vurulduğunda toprak dolu dağların dorukları devrilmiş gibi toz yüklü sert rüzgârlar esti.
96. Ayın ışığı soldu, zayıf ve renksiz ışınlar saçtı; bu hâliyle vücudu çamurlu su ve taze kamış filizleriyle kaplanmış krallık kuğusuna benziyordu.

---

11 Göğün dört veya sekiz yönünde durup dünyayı koruduğuna inanılan mitolojik filler.

12 Çitraratha göğün müzisyenleri olan yarı tanrı gandharvaların kralının adıdır. Onun yaptırıp Tanrı İndra'ya hediye ettiği görkemli göksel koruluğun adı da Çaitraratha'dır.

97. Gökyüzü bulutsuz ve ay yükselmiş olmasına rağmen kötücül bir karanlık her yeri sardı; o sırada nehirler kedere yenik düşmüş gibi kaynar sularla aktı.
98. Yakınlarda yetişen şāla ağaçları eğilip mevsimi olmayan güzel çiçekler yağdırarak Buddha'nın sütun gibi duran altın vücuduna yaslandılar.
99. Gökte beş başlı nāgalar başlıkları çekili ve bedenleri büzülmüş, kendilerini adadıkları ermiş bilgeye kederden kızarmış gözleriyle bakarak kıpırdamadan durdular.
100. İstirapla iç çektiler, fakat dünyanın yapısı itibarıyla geçici olduğunu düşünerek kederden kaçındılar ve onu küçümsediler.
101. Kutsal mekânda nihai mutluluğun dharmasını uygulamakla meşgul olan Kral Vaiṣṛavana'nın erdemli meclisi dharmaya bağlılıkları nedeniyle üzülmeyi ve gözyaşı dökmeyi.
102. Büyük bilgeye çok saygı duydukları hâlde kutsal Śuddhādhivāsa tanrıları bu dünyanın yapısını küçümsedikleri için sakindiler ve içlerinde hiçbir endişe hissetmediler.
103. Güzel dharmadan mutlu olan tanrılar, gökte duran Gandharva krallar, Nāga krallar ve yakshalar yas tuttular ve şaşkınlık içinde büyük bir kedere kapıldılar.
104. Öte yandan yüreğindeki arzuya kavuşmuş olan Māra'nın adamları sevinç içinde yüksek sesle güldüler, hoplayıp zıplayarak, yılan gibi tıslayarak, dans ederek neşelerini gösterdiler; mridanga,¹³ pataha¹⁴ gibi büyük davulları çaldılar.
105. Ermişlerin boğası öte yana göçtüğü zaman dünya tepesi yıldırımla parçalanmış bir dağ gibi veya azgınlığı

---

13 Kucakta ya da yere yatırılarak iki elle çalınan, iki ucu deri kaplı, uzunca yapılmış bir tür vurmali çalgı.

14 Bir tür savaşı davulu. Avlanma sırasında da kullanılırdı.

sona ermiş umutsuz bir fil ya da hörgücünden yoksun bırakılmış bir boğa gibi oldu.

106. Onun varlığı yok eden kaybından dünya aysız gökyüzü, lotusları don vurup solmuş bir göl veya zenginliğin yokluğundan boşa giden eğitim gibi oldu.

27. Bölüm

Buddha ve Nirvānaya Övgü

1. Cennetin itibarlı bir sakini tanrının sarayından¹ başını öne eğerek her şeyi bilene baktı ve şöyle konuştu:
2. “Heyhat! Tüm varlıklar gelip geçici, doğum ve ölüm yasasına tabi olduğundan acı çekmek doğmuş olanlara has kaderdir. Huzur ancak geride hiçbir şey bırakmayan huzurdan gelir.
3. Suyun ateşi söndürmesi gibi zamanın suyu da varlığın yakıtını kalıntı bırakmadan yakan, alevleri bilgi, dumanı ün olan Tathāgata ateşini söndürür.”
4. Sonra cennette yaşadığı hâlde kendisini oranın eğlencelerine kaptırmamış, ermişlerin en iyisi gibi duran başka bir ermiş huzura kavuşmuş olan Arhat’a baktı ve dağların kralı gibi kararlılıkla şöyle dedi:
5. “En yüce bilgiye ve huzura erişmiş, en yüce amacı bilen bu benzersiz üstada bakınca anlıyorum ki bu dünyadan gitmiş veya gidecek olmayan hiçbir şey yok.
6. Gözleri kaçınılmaz olarak yanılgıyla kör olan ve duyularını yitirmiş olarak kötülük yolunda kalan canlılar dünyası artık saf bilgelik ve yüce görüş sahibi bu önderden yoksundur.”
7. Sonra dünya tarafından engellenmeyen, bağıllığı yok olmuş, doğumu yenmiş olan Aniruddha bilge kişi hu-

---

1 Cümlede eksiklik var.

zura kavuştuğunda dünyanın ışıktan yoksun kaldığını gördü ve huzur dolu bir zihinle şöyle konuştu:

8. “Samskāranın² etkisine maruz kalan bilge kişi büyük dağı geçicilik yıldırımının düşmesiyle vurulduktan sonra kendine güven duymamalıdır.
9. Heyhat! Özü olmayan ve yok oluş yasasına bağlı olan bu dünyaya yaşayanların dünyası denir, karşı konulmaz bir aslan olan bilge kişinin bile kötülük filleri yok ettikten sonra yok olmaya gittiği dünyadır.
10. Dünya her zaman canlı ve tutkuyla dolu; altın bir sütun gibi olan Tathāgata bile ortak kaderden payını alıp devrildikten sonra şimdi onu kimin eli koruyacak?
11. O fil, o bilge altı tohumlu, bir filizli, bir adaklı, altı köklü, beş meyveli, iki dallı, üç gövdeli, bir ana gövdeli günah ağacını söktü, şimdi burada yatıyor.
12. Kurak mevsimde bir tavus kuşu gibi bağısız, bir at gibi seferini tamamlamış, yakıtsız ateş gibi doğumdan kurtulmuş olan bilge bir dünya hükümdarı gibi tüm düşmanlarını yendikten sonra huzura gidiyor.
13. Öğretisini elinde vacra³ tutan göğün efendisinin gözleri parladığında gönderdiği doyurucu nehirler gibi akıtan, yeryüzünde parıldayan bir boğa gibi dolaşarak ününü dört bir yana yayan guru şimdi burada yatıyor.
14. İnsanların güneşi, Tanrı Vaiṣṛavana’nın ordusunun eşliğinde ün ve görkem içinde kendi yolunda yürüdü. Büyük bir nehir⁴ gibi altın olup aktı; şimdi burada yatıyor.
15. Bilge kişinin huzura ulaştığı bugün her tarafı sis kaplamış, güneşin ışınları bulut yığınlarıyla engellenmiş veya sunu tamamlandığında yağsız kalmış ateş gibi dünya artık parlamıyor.

---

2 Nedensellik zincirinin ikinci halkasıdır. Samskāraya, yani eyleme avidyā (cehalet) neden olur.

3 Tanrı Indra’nın ifritleri, özellikle Vritra’yı öldürmek için kullandığı şimşek benzeri bir silahtır. Tibet Buddhizmi’nde “dorje” denir.

4 Sindhu.

16. Hiç şaşırmadan gerçeğin yolunu tuttu, hiçbir bağı olmadığı için dharma huzuruna erişti. Ruhsal gücüyle varlığını sürdürebileceği hâlde şimdi ıstırap barınağı olan bedenden vazgeçiyor.
17. Cehaleti güneşin karanlığı dağıttığı gibi yendikten, arzuyu yağmurun tozu giderdiği gibi giderdikten sonra bilge kişi acının çarkına geri dönmek üzere [...'nin]⁵ gittiği gibi gitti.
18. O doğumun acısını yok etmek için doğdu, dünya huzur için ona başvurdu. Muhteşem bir parlaklıkla parladı, keskin zekâsıyla [her şeyi] aydınlattı.
19. İnsanları nihai mutluluğa yönlendirdi, soylu erdemleriyle yeryüzünü kapladı; parlak ünü her yere yayıldı, zaten sarayda yaşarken bile ünü yayılmıştı.
20. Edindiği bilgiler yüzünden suçlandığında üzülmeyi, keder içindeki insanlarla merhametle konuştu; munda yemeği reddedip yemedi, temiz yemek bulduğunda da sevinç göstermedi.
21. Huzursuz duyguları zapt etti, yeteneklerinin güçlü olması sayesinde duyu nesnelere bağlı kalmadı; başkalarının kazanamadığı doğru yolu kazandı, tatmayı bilen o feragati tattı.
22. O daha önce hiç verilmemiş olanı verdi, verdiklerini asla ödül bekleyerek vermedi; aklına hâkim olup hükümdarlıktan vazgeçti, erdemleriyle iyi insanların aklını cebetti.
23. Huzursuz gözünü kararlılıkla, aklını sağlam davranışla korudu. Nihai iyiliği korudu ve artırdı, meydana gelen herhangi bir şey için hiçbir istek duymadı.
24. Kötü işleri kötü oldukları için kesinlikle terk etti, en yüce iyilikle kendini düşmanlardan ve hatalardan uzak tuttu. Zekâsıyla kötü alışkanlıkların kökünü tamamen kazıdı, yine de gelip geçiciliğe yenik düştü.

---

5 Cümlede eksiklik var.

25. Dharmayı doğru bir şekilde izledi ve en iyi çözümleri sevinçle kavradı; yine de bilgi hazinelerine sahip olan efendimiz yakıtı tükenen hazine ateşi gibi söndü.
26. Burada yatan guru sekizle ilgili olan beşli grubu mükemmel bastırdı, üçü gördü, üçlü eylemi bir sona vardırdı, üçlü görüş kazandı, biri korudu, biri kazandı, biri düşündü, yedi ağırlıktan vazgeçti.⁶
27. O huzurun elde edileceği yolu aydınlattı ve insanları nezaketle inandırdı; o günah ağaçlarını kesti ve inanları varoluş alanlarından kurtardı.
28. Sözlerinin nektarıyla yeryüzünü doyurdu, hoşgörüsüyle öfkeyi bastırdı. Müritlerinin meclisini en yüksek iyilikten zevk almaları için topladı ve en yüksek iyiyi arayanları incelikli araştırmalarıyla buluşturdu.
29. İyiler için dharmanın tohumunu ekti, onları özü sebep olan Soylu Yol'a getirdi; dışarıdan gelenlere ilahi yollarla öğretmese de onları dharma dışında bir yola yönlendirmedi.
30. Kāśī'de dharma çarkını döndürmeye başladı ve bilgeliğiyle dünyayı hoşnut etti. İnancı değiştirilecek olanları dharma yoluna sevk etti ve iyiliğimiz için bize mutluluk getirdi.
31. Başkalarının henüz görmediği gerçeği görmelerini sağladı ve dharmanın takipçilerini erdemlere kavuşturdu. Diğer sistemleri çürüttü ve kavranması güç olan anlamı tartışmalarla insanlara idrak ettirdi.
32. Her şeyin geçici ve özsüz olduğunu öğreterek ve varlık âlemlerinde en ufak bir mutluluğun varlığını reddederek şanınin sancağını yükseltti ve kibrin yüksek direklerini devirdi.
33. Eleştirilerden hiçbir zaman rahatsız olmadı, hiçbir konuda dünyevi faaliyete heves duymadı.⁷

---

6 Anlamı açık olmayan sözler.

7 Cümlede eksiklik var.

34. Kendisi karşı kıyıya geçerken boğulanları da geçirdi, huzuru bulurken tedirgin olanları da huzura kavuşturdu; kendisi kurtulurken bağlı olanları da kurtardı, aydınlanırken yanılgı içindekileri de aydınlattı.
35. Doğru ve yanlış yolu bilen bilgiler bilgisi gerçek bilgiyi lütfettikten sonra, varlıkların yanlış yolu izlediği ve bunu yapmaktan zevk aldığı korku çağındaki dharma gibi göçtü gitti.
36. Dünyanın yanlış görüşlerini giderirken, ayrıca bir yağmur bulutuna benzer yürüyüşüyle bir dağ ormanı gibi, şanlı bir yaşlı veya ışıltılı bir genç gibi dünyanın dikkatini çekmeyi başardı.
37. O en yüce huzur yolunu izledi, onun huzura kavuştuğunu gören inanç dolu dünya bugün akrabası olmayan seven bir adam gibidir.⁸
38. Onu yok etmek için ordusuyla birlikte şiddetle saldıran Māra bile bilge kişinin dengi değildi; bugün ise öfkeden kuduran Māra ölümle ittifak kurarak onu yere sermeyi başardı.
39. Doğum-ölüm döngüsünün tehlikelerini henüz atlatamamış olan bütün varlıklar tanrılarla bir araya geldiler ve acıya boğuldular; çünkü bu yüzden kederin ötesine geçen mükemmel geçide erişememişlerdi.
40. Tüm varlıkları aydınlatarak dünyayı bir aynadan yansıtmış gibi gördü. Kutsal iletme yeteneğiyle uzak yakın, hatta cennetteki bütün sesleri duydu.
41. Gökyüzündeki yıldızlı köşklere çıktı, hiçbir engel olmaksızın dünyayı deldi geçti, batmadan suyun üstünde yürüdü, bedeniyle birçok değişim geçirdi.
42. Yoldaki birçok durağı hatırlayan bir yolcu gibi birçok doğumunu hatırladı, başkalarının duyusal algı alanının ötesinde olan çeşitli zihinsel hareketlerini anladı.
43. Herkese aynı şekilde davrandı, her şeyi biliyordu, bütün zararlı şeylerle irtibatını kesip görevi tamamladı;

---

8 Cümlede eksiklik var.

- bilgi yoluyla bütün günahları terk etti ve kusursuz bilgiye ulaştı; şimdi burada yatıyor.
44. Zihni faal olanların inancını değiştirdi, uyuşuk zihinleri de yavaş yavaş harekete geçirdi. Dharmayı anlamalarını sağlayarak onları günahattan vazgeçirdi. Şimdi ölümsüzlük için dharmayı kim öğretecek?
45. Yılgın ve ümitsiz olan dünyanın huzuru için dharma adağını kim sunacak? Kim kendi görevini tamamladıktan sonra başkaları için günah ağını kesecek kadar merhametli olacak?
46. Samsāra okyanusunda gizlenmiş olan yararlı bilgiyi dünyanın huzuru için kim açıklayacak? Cehaletin gizlediği yararlı bilgiyi dünyanın mutluluğu için kim açıklayacak?
47. Dünyayı en iyi bilen o olmadan dünya ışığı olmayan güneş, akıntıdan yoksun nehir, saltanatını yitirmiş kral gibidir.
48. İnsanların en iyisinden yoksun kalan dünya zekâ olmadan öğrenme, ince farkları görmeden araştırma yapma, görkemi olmayan bir kral, hoşgörüsü olmayan dharma gibidir, hatta bu [kadarı] bile değildir.
49. O kutsal kişiyi kaybettiğinde dünya sürücünün terk ettiği arabaya, dümencinin terk ettiği tekneye, komutanın terk ettiği orduya, kervanbaşının terk ettiği kervana, hekimin terk ettiği hastaya benzer.
50. Bugün kurtuluş arayanların ıstırapı sonbaharda ayın olmadığı bulutsuz gökyüzü, esintinin olmadığı yerdeki hava, yaşayan ama ölmekte olanın ıstırapı gibidir.”
51. Böylece bir arhat olarak yararlı görevini tamamladı, varlığın kötülüğü ve efendinin erdemleri üzerine birçok şey söyledi, guruya minnettarlığını ifade etti.
52. Tutkuyu bir kenara bırakamayanlar gözyaşı döktüler, metanetini kaybeden gezgin dilenciler kedere kapıldılar; öte yandan gelişimini tamamlamış olanlar ölümün

- dünyanın doğasında olduğunu düşünerek kendilerini kaybetmediler.
53. Derken haberi duyan Mallalar felaketin kederi içinde alelacele akın akın geldiler. Şahinin pençesine düşmüş turnalar gibi, “Ah kurtarıcı!” diye bağırmaktaydılar.
54. Bilge kişinin ışığı olmayan bir güneş gibi orada yattığını görünce derin bir karanlık içine düşüp ona olan düşkünlüklerinden boğasını aslanın öldürdüğü bir sıgır sürüsü gibi ağlaştılar, yüksek sesle ağıt yaktılar.
55. Dharmanın gurusu huzura kavuştuğunda inanç ve yaradılışlarına uygun olarak gözyaşlarına boğulmuş yas tutanlar arasında dharmaya inanan görkemli bir seçkin kişi şu sözleri söyledi:
56. “Canlılar dünyasını uykudayken uyandıran kişi şimdi son yatağında yatıyor. Dharmanın vücut bulduğu bu sancak bayram bittiğinde inen İndra’nın sancağı gibi indi.
57. Tathāgata güneşi aydınlanmanın parlaklığı, gücünün ısıısı ve bilginin bin ışınıyla cehalet karanlığını dağıttı. Şimdi battığına göre dünyayı yine karanlık kaplayacak.
58. Geçmiş, şimdiyi ve geleceği gören dünyanın gözleri artık kapandı; bizi ıstırap okyanusunun büyük dalgalarından koruyan set yıkıldı.”
59. Bazıları acı acı ağladı, bazıları kara kara düşündü, bazıları atlar gibi boyunlarını eğdi, bazıları feryat etti, bazıları kendilerini yerlere attı, herkes kendi doğasına göre davrandı.
60. Sonra ağlaşmakta olan Mallalar fil hortumu gibi güçlü kollarıyla bilge kişiyi fildişinden yapılmış, altın kakmalı, paha biçilmez, yepyeni bir cenaze yatağına yatırdılar.
61. Duruma uygun bir tören başladı, büyüleyici güzellikte çeşit çeşit çiçek kolyeleri ve çok güzel kokular sunarak

saygıyla eğildiler, sonra sevgi ve bağlılıkla cenaze yatağını tuttular.

62. Sonra şingırdayan halhalleri ve bakır renkli elleriyle narin bedenli kızlar şimşek çakan beyaz bir buluta benzeyen paha biçilmez bir gölgelik tuttular.
63. Bazı adamlar beyaz çiçek kolyeli şemsiyeler tuttular, bazıları da altınla bezenmiş beyaz yak kılından püs-küller salladılar.
64. Sonra gözleri boğa gözü gibi kızarmış olan Mallalar cenaze yatağını ağır ağır taşıdılar; bu esnada gökten yağmur bulutlarının sesine benzer güzel ezgiler işitildi.
65. Sanki yön fillerinin salladığı göksel Çitraratha'nın bahçesiinden düşüyormuş gibi gökten sarı papatyalar, lotuslar ve türlü türlü çiçekler yağmaya başladı.
66. İndra'nın filinden doğan büyük filler içinde mücevher olan lotusları ve mandārava çiçeklerini su damlacıkları saçarak gibi saçtılar.
67. Sonra güzel bedenleri zevk zamanı için doğan Gandharva kraliçeler kırmızı sandal ağacının suyunu çıkardılar ve zahmetsizce mükemmelleştirilmiş beyaz kıyafetleri içine attılar.
68. Havada uçuşan sancaklar tutarak ve etrafa çeşit çeşit çiçek kolyeleri saçarak hayırlı olması için kutsal yol boyunca müzik eşliğinde cenaze yatağını taşıdılar.
69. Bilge kişinin ruhsal gücü önünde yüzlerce kez saygıyla eğilen sadık Mallalar ölümüne hayıflanarak onu şehrin ortasından geçirdiler.
70. Nāga kapısından çıkarak Hiranyavatī Nehri'ni geçtiler ve Mukuta adlı bir çaityanın dibinde ölü yakmak için ününe yakışır bir odun yığını hazırladılar.
71. Odunların üstüne güzel kokulu ağaç kabukları ve yapraklar, öd ve sandal ağacı dalları ile sinameki yığıldılar, yılan gibi iç geçirerek ve kararsız bakışlarla bilge kişinin bedenini üstüne yatırdılar.

72. Büyük bilgenin bedenini yakmak için yığını üç kez tutuşturmaya kalkıştılar, ama tıpkı hedefini şaşmayan yayı gevşemiş korkak kralın krallığı gibi bir türlü tutuşmadı.
73. Kāşyapa saf aklıyla düşüncelerini yoğunlaştırarak yoldan geliyordu ve kutsal ölüyü görme arzusunun gücü yüzünden cenaze ateşi tutuşmuyordu.
74. Mürit guruyu görmek için hızla gelip bilgelerin en iyisinin önünde saygıyla eğildiğinde ateş kendiliğinden yanıverdi.
75. Ateş bilge kişinin günahların yakamadığı vücudunun derisini, etini, saçını ve organlarını yaktı, ancak odun, yağ ve rüzgâra rağmen kemiklerini yakıp kül edemedi.
76. Sonra büyük bilgenin kemiklerini saf suyla temizleyip Mallaların şehrindeki altın kavanozlara koydular ve övgü ilahileri okudular:
77. “Erdem yüklü kutsal kalıntılarla dolu kavanozlar büyük bir dağın maden cevheri gibiydi ve kutsal kalıntılar baştanrının yaşadığı yer gibi ateşten zarar görmemişlerdi.
78. Evrensel bir iyilikle yüklü ve tutku ateşiyle yanması mümkün olmayan bu kemikler bağlılıkla muhafaza edilmekte ve soğuk da olsa içimizi ısıtmaktadır.
79. Arzuyu yenmiş kişinin dünyada benzeri olmayan kemikleri ruhsal gücü nedeniyle Vishnu’nun Garudası⁹ tarafından değil, biz insanlar tarafından taşındı.
80. Heyhat! Dünya yasalarının karşı konulmaz gücü var ve bunların gücü dharma gücüne sahip olan ondan bile baskın çıkmıştır; üzü tüm yaratılışı kaplayan onun bedeninden kalanlar bu nedenle kavanozlara konuldu.
81. Onun parlaklığı yeryüzünü aydınlatan ikinci bir güneş gibiydi. Bedeni altın rengindeydi, ama ateş geride sadece kemikleri bıraktı.

---

9 Hindu mitolojisinde Vishnu’nun binek kuşu.

82. Ermiş kişi günahların büyük dağlarını yıktı ve ıstırap ona geldiğinde o metanetini kaybetmedi. Tüm acıları yok etse bile bedeni ateş tarafından yakılıp yutuldu.
83. Mallalar savaşta düşmanlarına gözyaşı döktürmeye, kendilerine sığınanların gözyaşlarını silmeye, sevdikleri için bile gözyaşı dökmekten kaçınmaya alışmışlardır, ama şimdi yas tutup yollarda gözyaşı döküyorlar.”
84. Gururlarına ve kollarının gücüne rağmen böyle ağlaştılar, sonra sanki ıssız bir yer gibi olan şehre girdiler; şehir sakinleri sokaklarda kutsal kalıntılara tapındılar, sonra tapınmak için görkemli bir yer yaptılar.

28. Bölüm

Kutsal Kalıntıların Paylaşımı

1. Bir süre kutsal kalıntılara kusursuz törenlerle tapındılar, sonra şehre birbiri ardına yedi komşu krallıktan elçiler geldi.
2. Mallalar onları dinledikten sonra gururları ve kutsal kalıntılara bağlılıklarından onları teslim etmek yerine savaşmaya karar verdiler.
3. Bu cevap üzerine yedi rüzgâra benzeyen yedi kral Kuşa adıyla bilinen şehre Gangā'nın sert akıntıları gibi büyük bir şiddetle geldiler.
4. Kralların atlarının çıkardıkları sesleri duyan şehir halkı yüzlerinde korkuyla ormandan şehre koştular.¹
5. Krallar daha sonra kendilerine yaraşır filleri en öndeki koruluklara bağladılar ve soylarına göre sıralanıp şehri kuşattılar, kusursuz Mallalara düşmanca davrandılar.
6. O zaman belayla karşılaşan şehir çatıdan kollarını havaya kaldıran ve kapıdan gözlerini yak kıllarına benzeyen güzel uzun kirpikleriyle kapatan bir kadın gibi kedere düştü.
7. Amaçta birleşmiş yedi kral heybet ve fevrilikleriyle parladıklarında yeryüzü yedi gezegenin aynı anda parladığı gökyüzü kadar korkunç bir hâle geldi.

---

1 Cümlede eksiklik var.

8. Kadınların burunları azgın fillerin kokusuyla, gözleri hortumlarının kaldırdığı tozlarla, kulakları atların, fillerin ve savaş davullarının gürültüsüyle doldu.
9. Ardından her tarafta kuşatmayla kapıların yarı yarıya sarıldığı, filler ve atlı birliklerle çevrildiği, okların ve mancınıklarda ateş toplarının hazırlandığı bir savaş başladı.
10. Sonra vatandaşlar hem korku hem de cesarettten utanmayı bıraktılar ve düşmanlarına şahinler gibi bakarak mızraklar, kılıçlar ve oklarla surlarda toplandılar.
11. Bazıları heyecanla nara attı, bazıları savaş borularını öttürdü, bazıları şiddetle öne fırladı, bazıları da keskin kılıçlarını savurdu.
12. Sonra savaşçıların karıları Mallaların güreşçiler gibi kendi adlarını haykırarak zafer için savaştıklarını görünce [kocaları için] ilaçlar ve ödüller hazırlamaya başladılar.
13. Savaşçıların titremekte olan karıları savaşta ön safta yer almak isteyen oğullarına zırh giydirirken gözyaşları içindeki umutsuz yüzleriyle onları güvende tutmak için sihirler yapıyorlardı.
14. Diğerleri ise başları önde, dişi geyik gibi kocalarının yanına giderken onların istedikleri yaya sarıldılar ve gözünü savaştan ayırmayan kahramana baktıklarında ne ilerlediler ne durdular.
15. Mallaların bir kavanoza kapatılmış yılanlar gibi savaşmak için ortaya çıkıp sıra sıra dizildiğini görünce krallar da savaşmaya karar verdiler.
16. Brāhman Drona savaş arabalarının, fillerin, süvarilerin ve piyadelerin heyecanla savaşmaya hazırlandığını görünce eğitimi ve merhameti ona şu sözleri söyledi:
17. “Savaş meydanında oklarınızla düşmanlarınızın canını alır ve öfkesini alt edebilirsiniz, fakat kalelerdeki-

lere bunu öyle kolayca yapamazsınız, hele düşmanlarınız fikir birliği içindeyken!

18. Veya kuşatarak düşmanlarınızı yenebilirsiniz, ama yok etmeyi kafaya koyarak masum şehir halkını kuşatmak ve onlara zarar vermek doğru mudur?
19. Tıpkı bir deliğe girip karşılaşan iki kara yılanın birbirini ısırıldığındaki gibi ne kuşatan ne kuşatılan zafer kazanır.
20. Çünkü şehirde kuşatma haberini duyunca değersiz insanlar bile alevlenecek, içi yanıcı maddelerle dolu küçük bir ateş yığını gibi büyük değer kazanacaktır.
21. Dindar insanlar bir şehirde kuşatılmış olsalar da onları öldürmek niyetiyle gelenleri çilecilikleriyle püskürtmüşler, cılız kollarına rağmen dinden aldıkları güçle Kuşa şehirde Karandhama'yı² yenmişlerdi.
22. Ün ya da toprak için tüm dünyayı ele geçiren bu kralar gölden su içtikten sonra çayıra geri dönmek zorunda olan sığırlar gibi onu terk etmek zorunda kaldılar ve toza toprağa geri döndüler.
23. O hâlde dinin ve menfaatin gerektirdiğini hakkıyla görerek barışçıl yollardan mücadele etmelisiniz; çünkü oklarla ele geçirilenler yeniden düşman olabilir, ancak barışçıl yollarla ele geçirilenlerin duyguları asla değişmez.
24. Bütün bunlar yetkiniz dâhilinde değildir, güçleriniz de düşman güçlerini karşılamaya yetmez. Saygı duyduğunuz Şākya bilgesinin öğrettiği hoşgörüyü uygun davranmalısınız.”
25. Kral bile olsalar bu iyi adam onlara Brāhman açık sözlülüğü ve sevecenliğiyle karar konusunda yol gösterdi ve gerçek iyiliği anlattı. Onlar da şöyle cevap verdiler:

---

2 Johnston buradaki imayı anlamadığını belirtiyor. Shanti Lal Nagar bunun bir kral adı olduğunu söylüyor. S. Çaudharī ise Hindī çeviride bir açıklamada bulunmuyor.

26. “Bu sözleriniz tam zamanında bilgece ve bizim iyiliğimiz için dostça söylendi. Şimdi dharmadan sevinç duyan ve güçlerine güvenen kralların niyetinin ne olduğunu öğrenin.
27. İnsanlar kural olarak bir işe tutku uğruna, öfkeyle, güçleri için ya da ölüm için girerler; ama biz saygıdan hareketle sadece Buddha’yı onurlandırmak için yaylarımızı kaldırdık.
28. Gurura kapılan Şişupāla ve Çediler kurban sunularını almak için Krishna ile savaşmışlardı.³ Gururu terk edene⁴ tapınmak için neden canımızı bile tehlikeye atmayalım?
29. Dünyayı yöneten Vrishni-Andhaka kralları⁵ bir kız uğruna birbirlerine girmişlerdi. Tutkuyu terk edene tapınmak için neden canımızı bile tehlikeye atmayalım?
30. Bhrigu’nun oğlu öfkeli ermiş⁶ kshatriyaları yok etmek için silaha sarıldı. Öfkeyi yenene tapınmak için neden canımızı bile tehlikeye atmayalım?
31. Acımasız Daitya⁷ bile ölümün Sītā biçimine girmişine sarılarak yok olup gitti. Sahip olunacak her şeyi terk edene tapınmak için neden canımızı bile tehlikeye atmayalım?

---

3 *Mahābhārata Destanı*’nda anlatılan olaylar.

4 “Gururu terk eden” ve takip eden beyitlerde “tutkuyu terk eden, öfkeyi yenen, sahip olunacak her şeyi terk eden, kendini yanılğılardan kurtarmış olan” sözleriyle Buddha kastediliyor.

5 Yadu Hanedanı’ndan iki ünlü kral adı. Bu hanedanlıktan olan krallar genellikle andhakalar olarak nitelendirilirdi.

6 Paraśurāma. Baltalı Rāma da denir. Vishnu’nun altıncı bedenlenmesi olarak düşünülür. Baba tarafından Bhrigulara mensuptur. Tretayuga döneminde dünyaya gelir ve dünyayı savaşçı sınıfın, yani kshatriyaların baskısından kurtarır, Brāhmanların eline verir.

7 Bu daitya ifrit Rāvana’dır. *Rāmāyana Destanı*’nda Rāma’nın karısı Sītā’yı kaçıarak hem kendisinin, hem de tüm rākshasaların yok oluşuna neden olmuştu.

32. Eli ve Paka aralarında çıkan düşmanlıkla⁸ yok edildiler. Kendisini yanılğılardan kurtarmış olana tapınmak için neden canımızı bile tehlikeye atmayalım?
33. Yeryüzünde cereyan eden bu ve benzeri çekişmelerin kaynağı yanlışıklardır. Yüce efendiye bağlılığımız bizim için bir üstünlükken neden savaşmayalım?
34. Amacımız budur. Şimdi elçimiz olarak çabucak gidin ve bu amaca savaşmadan ulaşılması için bütün gücünüzle çalışın.
35. Dine uygun sözleriniz keskin oklarla savaşmaya hazır olan bizi büyümlü sözlerin yılanların içinde çoğalan zehri azalttığı gibi engelledi.”
36. Brāhman, “Tamam,” diyerek kralların talimatlarını kabul etti ve şehre gitti. Orada Mallaları gördü ve onlara şu sözleri söyledi:
37. “Şu insanların kralları ellerinde yayları ve güneş gibi görkemle parlayan zırhlarıyla avını yalayıp yutmaya hazır aslanlar gibi şehrin kapısında duruyorlar.
38. Kınlarındaki kılıçları ve altın kaplamalı yaylarıyla savaş için meydan okumaktan korkmuyorlar, fakat bilge kişinin dharmaşını hatırlayarak onu çiğnemekten korkuyorlar.
39. Dediler ki, ‘Biz toprak veya zenginlik için, gurur veya düşmanlık yüzünden değil, bilge kişiye olan bağlılığımızdan geldik, buna saygı duymalısınız.
40. Bilge kişi sizin de, bizim de gurumuzdu, sorun bunun sonucudur. Kardeşlik birliğimiz sadece gurunun kutsal kalıntılarına tapınmak amacıyla toplandı ve buraya geldi.
41. Zenginlikte cimrilik dharmada cimrilik yapmak kadar büyük bir günah değildir. Konuşmanın cimrice

---

8 Cümlede eksiklik var.

yapılanı da günahtır ve günah dharmanın düşmanıdır.

42. Kararınız vermeye karşıysa, o zaman kaleden çıkın ve konuklarınızı bekleyin. Gücü oklarında değil [kale] kapılarında olanlar kshatriya ailesinde doğmamışlardır.’
43. İnsanların efendilerinin size gönderdiği iyi duygular ve cesaret dolu mesaj budur. Ben de meseleyi kendi kendime sevgiyle düşündüm, şimdi söyleyeceğimi iyi dinleyin.
44. Başkalarıyla tartışmak ne mutluluğu ne de dharmayı artırır. Kötü niyet taşımayın, uzlaşma yolunu izleyin. Bilge kişi size inanç ateşini artıracak hoşgörüyü öğütlerdi.
45. İnsanlar zenginlik ve tutkunun ikisinden biri için çekişirler, fakat dharma yolunda dindar bir kişi hâline gelen insan için dinî barış ve düşmalığın birbirini karşılıklı olarak dışladığı söylenir.
46. Kendisi huzura ermiş olan ve yüce gönüllülükle tüm canlılara merhameti öğütleyen şefkatli kişiye tapınırken zarar vermeyi düşünmek ilkelerinize uymaz.
47. Bu yüzden kutsal kalıntılar aracılığıyla dharmanın ününü ve bedenini onlarla paylaşın. Böylece onlarla barış içinde olursunuz, onlar da şan ve dharma sahibi olurlar.
48. Dharmanın takipçileri olan bizler dharmadan ayrılanları bile çaba sarf ederek dharmada birleştirmeliyiz. Başkalarını dharma ile birleştirenler dharmanın sürmesine neden olurlar.
49. Kutlu kişi dharmanın bütün armağanların en mükemmeli olduğunu söylerdi. Herkes zenginlik verebilir, ama dharma verene az rastlanır.”
50. Bilgide Drona’ya⁹ eş olan Brāhmandan dharma ile ilgili meşhur ve zevk veren bu sözleri işittikten sonra

---

9 Muhtemelen *Mahābhārata Destanı*’ndaki adaşı Drona’ya atıfta bulunuluyor.

oradakiler utanarak birbirlerine baktılar ve ona dediler ki:

51. “Ah, çözümünüz dostça ve bir Brāhmaṇa yakışır biçimde erdemli. Biz yanlış yola sapan şaşkın atlar gibiyiz, siz bizi doğru yola soktunuz.
52. Şefkatli bir dostun tavsiyesini kabul etmek doğru olduğuna göre kesinlikle dediğiniz gibi yapmalıyız. İyi bir dostun dediklerini göz ardı edenler keder ve ıstırbata batarlar.”
53. Sonra Mallalar kainatın sekiz parça olduğunu bilen¹⁰ kül ve kemiklerini bağıllık ve erdemle sekize böldüler ve bir parçasını alıp kalan yedisini her birine bir parça olmak üzere diğer [krallıklara] verdiler.
54. Mallalar tarafından bu şekilde onurlandırılan yeryüzünün efendileri de amaçlarına ulaşarak sevinçle ülkelerine döndüler. Sonra uygun törenlerle şehirlerinde kutsal kalıntılar için stūpalar yaptırdılar.
55. Sonra kendi ülkesinde bilge kişi için bir stūpa yaptırmak isteyen Drona payına düşen kavanozu aldı, Pisala denilen halk da büyük bir bağıllıkla geri kalan külleri aldı.
56. İlk başta içinde kutsal kalıntıların bulunduğu beyaz tepeleri andıran sekiz stūpa vardı. Brāhmaṇın kavanozunun olduğu stūpa dokuzuncu, küllerin bulunduğu da onuncu oldu.
57. Krallar, onların tebaası, Brāhmaṇlar ve çocukları yeryüzünde büyük ermişin bayraklar dalgalanan ve Kailāsa Dağı’nın karlı doruklarına benzeyen bu stūpalarında tapındılar.
58. Birçok kral ilahiler, en güzel kokular, güzel çiçek kol-yeleri ve müzikle Cina’nın kutsal kalıntılarının bulunduğu stūpalara büyük saygı gösterdi.

---

10 “Cihanın sekiz parça olduğunu bilen ve en iyi öğreten” sözleriyle Buddha kastediliyor.

59. Sonra zaman içinde beş yüz arhat beş dağla bilinen şehirde toplandı ve dağın yamacında dharmayı yeniden uygun şekilde kurmak için bilge kişinin vaazlarını topladı.
60. Müritler büyük bilgeden bütün vaazları işitmiş olanın Ānanda olduğuna karar verdiler ve toplantıya katılanların uzlaşmasıyla Vaideha bilgesinden öğretiyi tekrarlamasını istediler.
61. O da onların arasına oturdu, “Şöyle işittim,” diyerek dinsel öğütleri hatiplerin en iyisinin vaaz ettiği gibi tekrarladı; yeri, kaynağı, zamanı ve hitap edilen kişiyi açıkladı.
62. Böylece arhatlar birlik içinde büyük bilgenin dharmaşının kutsal metinlerini oluşturdu, bunların büyük gayretlerle tam olarak edinilmesiyle insanlar kederin ötesine geçti, geçiyor ve geçecek.
63. Bir zaman sonra dine bağlı biri olan Kral Aşoka doğdu, kibirli düşmanlara keder verdi. Çiçek ve meyvelerle dolu, bakması zevkli bir aşoka ağacı gibi ıstırap çeken insanların kederini giderdi.
64. Maurya soyunun şanlı kişisi halkının iyiliği için çalıştı, yeryüzünün her tarafına stūpalar diktirdi; ona Çandāşoka¹¹ dendi, böylece Dharmarāca¹² oldu.
65. Bu Maurya bilge kişiden kalan kutsal kalıntıları saklandıkları yedi stūpadan aldı, onları bir günde sonbahar bulutu gibi parlayan seksen bin görkemli stūpaya dağıttı.
66. İlk stūpalardan Rāmapura’da bulunan sekizincisi o zaman sadık Nāgalar tarafından korunuyordu; bu yüzden kral oradaki kutsal kalıntıları alamadı, ama böylece onlara olan inancı çok arttı.
67. Kral gelip geçici olan egemenliği elinde tutmasına ve aklın düşmanı olan zevkler içinde yaşamaya devam

---

11 Coşkun Aşoka, tez canlı Aşoka.

12 Dharmanın kralı.

etmesine rağmen, ayrıca koyu sarı cübbeye bürünmeden zihnini arındırdı ve bunun meyvesini aldı.

68. Böylece herhangi bir yerde bilge kişiye saygı duymuş, şimdi saygı duyan veya saygı duyacak olan kişi iyilerin zevk aldığı en yüksek meyveyi elde etmiş, elde ediyor veya elde edecek demektir.
69. Bilgeler Buddha'nın erdemlerinden aynı zihin saflığı verildiğinde aynı meyveye ya dünyevi varlığı sırasında ermişe saygı göstererek ya da parinirvānadan sonra kutsal kalıntılarına saygı göstererek kazanılacağını bilirler.
70. Bu nedenle insan en büyük tapınma odağı olan kişiye, üstün, değişmez, her zaman başarılı ve yararlı mükemmel dharmayı bilen yüce fikirli merhametli bilgeye daima saygı duymalıdır.
71. Onun ne yaptığını bilen bilge dindar adamların insanların yapısı hakkında üstün bilgisi ve merhametiyle başkalarının iyiliği için büyük zahmetlere katlanmış kişiye şükranlarını sunması bu dünyada neden doğru olmasın?
72. Mademki dünyada yaşlılık ve ölüm, cennette de oradan düşmek gibi bir tehlike daha yoktur; kainatın bu iki büyük tehlikesinin farkına varan kişi kadar tapılmaya layık biri olabilir mi?
73. Doğum var olduğu sürece mutsuzluk hiç bitmez ve yeniden doğumdan kurtuluşla karşılaştırılabilecek daha iyi bir mutluluk yoktur; bu yüzden bu özgürlüğü elde eden ve onu dünyaya veren kişi kadar saygıya layık biri olabilir mi?
74. Bu eser şiirde bilgi veya beceri sergilemek için değil, bilgelerin boğasına saygıdan bilge kişinin kutsal yazılarına uygun olarak tüm insanların iyiliği ve mutluluğu için yazılmıştır.

Dünyaca ünlü büyük şair ve belagat ustası Suvarnākshī'nin oğlu, muhterem keşiş ve öğretmen Sāketalı Aśvaghosha'nın eseridir.

Buddhaçarita Sözlüğü

Adharma: Buddha'nın öğretilerinin bütününü ifade eden dharma kavramının karşıtıdır ve doğal olarak kötü bir anlam taşır.

Agastya: *Rigveda*'nın birçok ilahisini yazdığı kabul edilen ünlü bir ermiştir. O da tıpkı ermiş Vasishtha gibi Mitra ve Varuna soyundan gelmektedir. Purāna metinlerinde rākshasaları türeten ermiş Pulastya'nın oğlu olarak görülür. *Mahābhārata* ve *Rāmāyana* destanlarında da önemli rollerde karşımıza çıkar. Hindistan'ın güneyindendir ve Tamil grameri yazdığı rivayet edilir. Güney ermişlerinin başıdır. Güney Hindularınca Tamil Nadu'daki Agastya Malai denilen yerde hâlâ yaşadığına inanılmaktadır. Güneyden görülen en parlak yıldızla özdeşleştirilir.

Ahalyā: Ermiş Gautama'nın karısı, Tanrı Indra (Purandara) ermiş kulübesinde değilken onun kılığına girerek gelmiş, Ahalyā'yı baştan çıkarmıştır.

Alakā: Zenginlik Tanrısı Kubera'nın yaşadığı yer.

Amrita: Abıhayat.

Anitya: Buddhizm'de "sürekli olmayan, devamsızlık" kavramı. Buddha'ya göre sürekli olmayan acı verir. Yaşam kederi yaratır, acıların en büyüğü de yaşamın sınırlı olmasıdır.

Ankuşa: Fil sürücülerinin filleri idare etmek için kullandıkları sivri uçlu demir kanca.

Antideva: Rantideva da denir. Eski Hindistan'ın en nazik ve en cömert krallarından biri.

Apsara: Hint Mitolojisi'nde göksel kızlar. Çok güzel olan bu peri kızları cennette erkeklere ödül olarak veriliyordu.

Arhat: "Saygıya değer olan" anlamına gelir. Hinayāna aydınlanmasında en yüksek derecedir. Theravāda'da en yüksek idealdir. Arhat soylu sekiz yolu (ariya atthanga magga) geçmiş, mükemmelleşmiş ve artık gelecekte bir daha doğmayacak kişidir. Ölüm hâlinde nirvānaya ulaşmıştır. Arhat ile Buddha arasındaki fark Buddha'nın aydınlanmaya kişisel olarak varması, arhatın ise bir başkasının öğretmenliğini izleyerek varmasıdır. Bununla birlikte Buddha'ya da Arhat diye hitap edilmiştir. *Suvarnabhāsa Sūtra*'da sık sık tathāgata ve samyaksambuddha sözcükleriyle birlikte kullanılır.

Asita: Şākya Krallığı'na bağlı Kapilavāstu'da yaşamış ünlü bir kâhin.

Asura: Bir tür kötü ruh veya ifrit türü. *Rigveda*'dan başlayarak Hint edebiyatının bütün evrelerinde adına rastlanır. Buddhist edebiyatta iyi görünebilirler. Örneğin *Suvarnabhāsa Sūtra*'da kötülüğü vurgulanmaz, sadece buddha veya bodhisattvaları dinleyen kitle içinde sayılır.

Aşoka ağacı: Jonesia asoka Roxb veya Saraca asoca. Adı "kedersiz" anlamına gelen, baklagillerden orta boy bir ağaçtır. Bazı türleri kırmızı çiçekler açar.

Aurva: Ermiş Bhrigu'nun torunu, ermiş Çyavana'nın oğlu Aurva. Kritavīrya oğulları yok etmek istedikleri Bhrigu soyunun bütün çocuklarını daha rahimdeyken öldürmekteydiler. Bhrigu ailesinden bir kadın cenini kalçasında saklamıştı. Kalçadan (ūru) doğan bu çocuğa Aurva adı verilmişti.

Avalokiteşvara: Aşağıya bakan efendi. Mahāyāna Buddhizmi'ne ait bir büyük tanrısal varlık. Aşağıya, yani dünyaya bakarak acı çeken varlıkları merhametle izler. Merhametin (karuna) ve bilgeliğin (pracna) bedenlenmiş hâlidir. Bu iki özellik uyanmış buddha zihninin iki temel

ayağıdır. Bazı metinlerde kısaltılmış hâliyle avalokita olarak kullanılır.

Avīçi cehennemi: Mola verilmeyen cehennem, Buddhist mitolojideki en korkunç cehennemdir. Avīçi sözcüğü yapılan işkencelere hiç ara verilmediğini belirtir.

Avidyā: Cehalet.

Avyakta: Tezahür etmeyen, görünmeyen. Bkz. Vyakta.

Bhagavan: Buddhist metinlerde Buddha için kullanılan “saygıdeğer efendi, kutsal kişi” anlamında bir sözcük. Hindu metinlerde de tanrılar ve onların yeryüzündeki bedenlenmiş hâllerine hitap olarak kullanılmıştır.

Bhava: Var olma.

Bhikshu: Buddhist dilenci erkek keşiş. Bunlar Buddhist örgütün (sangha) üyesidirler. Dilendiklerini getirip örgütte eşit paylaşırlardı. Buddha onları “ehi bhikshu” (gel bhikshu) diyerek örgüte kabul ederdi. Bir cübbeleri ve bir de dilenme taslarından başka bir şeyleri olmazdı. İzlemeleri gereken on emir ve iki yüz yirmi yedi kural vardır. Buddhizmin ilk zamanlarında bhikshular ormanlarda gezinir, meditasyon yaparlardı. Zamanla manastırlar (vihāralar) yapıldıkça yerleşik yaşamaya başladılar. Pāli dilinde Bhikkhu şeklinde söylenir.

Bhikshunī: Buddhist kadın keşiş.

Bhīshma: *Mahābhārata Destanı*’nda Kuruların ve Pāndavaların büyükbabaları. Savaşta Kuruların yanında yer alıp Pāndavalara karşı savaşıyordu.

Bhūta: Hayalet. Ölüp de yeryüzünden ayrılamamış olan canlılar.

Bimba meyvesi: Momordica monadelpha bitkisinin küçük bir kırmızı bibere benzeyen, kırmızı veya bazen pembeye çalan renkte bir meyvesi.

Bodhi: Sanskrit budh “aydınlanmak” eylem kökünden türeyen sözcük “aydınlanma” anlamına gelir. Buddha ve bodhisattvaların geldiği durumdur. Pracnā (bilgelik) ve karunā (merhamet) aydınlanmayı (bodhi) sağlar. Budd-

ha, Bodhgaya’da bodhi ağacının (bodhi vriksha) altında aydınlanmaya erişmişti.

Bodhisattva: Aydınlanarak buddha olmayı amaç edinmiş kişi. Buddhalıktan bir önceki aşama veya buddha olmak mümkünken canlıların iyiliği için vazgeçip bekleyen aydınlanmış kişilerin durumu için kullanılan bir sözcük. “Aydınlanma” anlamındaki bodhi ile “varlık, öz” anlamındaki sattva sözcüklerinin birleşmesinden oluşur ve “varlığı aydınlanma olan kişiyi” tanımlar.

Brahma: Brahmanizm’de baştanrı hâline getirildikten sonra Hinduizm’de Vishnu ve Şiva ile birlikte trimürti olarak sayılan üç büyük tanrıdan biri hâline sokulmuştur. Yaratıcı tanrıdır. Buddhist inanca geçenler ve onu savunanlar Brāhmanlar olduğu için bu ad da Buddhist metinler içine dâhil edilmiştir.

Brāhman: Dörtlü kast sisteminin en yukarısındaki sınıftan olan. En yüksek din görevlisi. Brāhmanizm ve Hinduizm’de geçerlidir.

Brahmarshi: Brāhman ermiş.

Brihaspati: Tanrıların gurusu, hocası. Genellikle Jüpiter gezegeniyle özdeşleştirilir.

Buddha: “Aydınlanmış kişi.” Buddhizm inancında en yüce gerçeğe ulaşarak tam olarak aydınlanmış kişilere verilen bir lakaptır. Geçmişte nirvānaya erişerek buddha seviyesine ulaşmış birçok kişi olmuştur ve gelecekte de olacaktır. *Suvarnabhāsa Sūtra*’da Şākyamuni Buddha’dan başka buddhalar da vardır.

Cagadguru: Buddha’nın “Dünyanın Öğretmeni” anlamındaki lakabı.

Calavāhana: Su taşıyan, su getiren, su veren.

Cambū ağacı: Eugenia jambolana. Genellikle kırmızı renkli, şekli armut gibi olan bir tür elma ağacıdır.

Cambudvīpa: Efsanevi ülke. Yedi kıtadan merkezde olan. Bununla Hindistan kastedilmektedir. Kutsal Meru Dağı da buranın merkezindedir.

Carāmaranam: Yaşlılık ve ölüm.

Cāti: Doğum.

Cina: Buddha'ya cehaleti yendiği ve aydınlanmaya eriştiği için verilen “muzaffer” anlamındaki ad. *Suvarnabhāsa Sūtra*'da sık sık Buddha'dan Cina diye söz edilir. Başka büyük kişiler için de bir hitap olarak kullanılmıştır. Caynizmin kurucusu Mahāvīra için de kullanılan bir lakaptır.

Çaitraratha Bahçesi: Mitolojik Meru Dağı'nın zirvesinde olduğu varsayılan zevk bahçesi.

Çaitya: İçinde, en dip oval veya dairesel kısımda (garbha) bir stūpa bulunan, bunun bir geniş koridorla birleştirildiği ve tek bir giriş kapısı bulunan kapalı dinsel yapılar. Çaityalar genellikle 40 metre uzunlukta, 15 metre genişlikte ve 15 metre yüksekliktedir.

Çakravartin: Dünya hükümdarı, pek çok krallığı kendisine bağlamış büyük imparator.

Çampaka çiçeği: *Magnolia champaca*. Manolyagiller ailesinden hoş kokulu çiçekleri olan bir ağaç.

Çandāla: Bir tür kast dışı topluluk adı.

Çintāmani: Buddhist masal ve efsanelerde geçen sihirli mücevher. Sahibine istediği her şeyi verir. Kötülüğü kovar, hastalığı iyileştirir, suyu temizler, zenginlik ve bereket kazandırır. Mahāyāna Buddhizm'inde buddha ve bodhisattvaların eylemlerinde simge olarak sık sık karşılaşılır.

Daşabala: Mahāyāna Buddhizmi'nde olsun Nikāya Buddhizmi'nde olsun, bütünüyle aydınlanmış bir buddha olabilmek için sahip olmak gereken on güçtür. Bunlar: 1. Olmaklı olanı ve olmayanı bilme gücü, 2. Eylemlere denk gelen karşılıkları bilme gücü, 3. Konsantrasyon, özgürleşme, düşünsel yoğunlaşma gücü, 4. Beceri bilgisi gücü, 5. Varlıkların göreceli niteliklerini bilme gücü, 6. Varlıkların farklı niyetlerini bilme gücü, varlıkların farklı durumlarını bilme gücü, 7. Her yöne giden varlıkların yollarını (doğum-ölüm döngüsündeki yolları veya nirvānaya giden yolları) bilme gücü, 8. Önceki yaşamları bilme gücü,

9. Ölüm ve yeniden doğuş bilgisini bilme gücü, 10. Kirli-
liği yok etme bilgisi gücü.

Daṣabhūmi: On Seviye. Sözcük Sanskrit dilinde “seviye”
veya “yer, zemin, toprak” anlamlarına gelir. Bodhisatt-
vaların gelişim düzeylerini anlatmaya çalışır. Mahāyāna
Buddhizmi’nde bodhisattvaların buddhalık düzeyine eri-
şebilmeleri için geçirmeleri gereken on bhūmi vardır.

Dhāranī: Acıyı yok etmesi için kullanılan bir tür mistik beyit
veya dua.

Dharma: Buddhizm’de temel kavramdır. Sanskrit dhri “ta-
şımak, korumak, kullanmak, geçinmek” eyleminden tü-
rer. Dharmanın sözcük anlamı çoktur: yasa, adalet, emir,
hüküm, öğreti, iş, görev, erdem, nitelik, doğa, öz, varlığın
özü, din. Buddha’nın öğretilerinin bütününe de dharma
denmiştir. Çünkü onun öğretisinde sözcüğün bütün an-
lamlarının var olduğuna inanılır. Pāli dilinde dhamma
olarak söylenir.

Dharmadhātu: Tathāgata’nın külü.

Dharmakāya: Buddha’nın bedeni. En yüce gerçekle özdeşle-
şen gerçek beden. Mahāyāna Buddhizmi’nde Buddha’nın
üç bedeni (trikāya) vardır. Nirmānakāya (fizik beden),
Sambhogakāya (hissedilen beden) ve Dharmakāya.

Dhyāna: Kendinden geçme hâli, vecd durumu, dikkat hâli.

Dūrgā: Hindu tanrısı Şiva’nın korkunç biçimli karısıdır. İna-
nanları bugün bile bu tanrıçaya kendilerine işkence ede-
rek tapınırlar. Kendilerini kancalarla asma, ateşin üzerin-
de yürüme gibi metotlarla onun teveccühünü kazanmaya
çalışırlar.

Gaganaganca: Sonsuzluk, saflık nitelikleri taşıyan, cömertli-
ği gökyüzü kadar büyük olan bir bodhisattva.

Gandharva: Göksel müzisyenlerden oluşan yarı tanrı mito-
lojik varlıklar. Peri kızları olan apsaraların sahipleridir.

Garuda: Buddhist mitolojide söz edilen bir grup. Yılan ve
sürüngeçenlerin baş düşmanı olan kartal benzeri bir kuş.
Suvarṇabhāsa Sūtra’da Buddha’yı dinlemeye gelen toplu-

luklardan biridir. Hindu mitolojisinde Vishnu'nun binek kuşudur. Buddhist mitolojide garudalar şeklinde çoğul olarak kullanılır.

Gāthā: Beyit biçiminde yazılar. Özellikle Buddhist metinlerde böyle adlandırılır.

Guhyaka: Aşağı bir mitolojik varlık türü. *Suvarnabhāsa Sūtra*'da bazen dinleyici kitlesi arasında bunlar da sayılırlar.

Guru: Dünyanın öğretmeni, lideri, ruhsal yol gösterici.

Īṣvara: Özellikle Hinduizm'de "en yüce tanrı" için kullanılan bir isim. Yoga felsefesinde kirliliklerden (kleşalar), cehalet (avidya) ve eylemden (karma) uzak, mutlak güç sahibi tanrıdır. Buddhizm'de çok fazla yeri olan bir kavram değildir.

Ka: *Rigveda* X, 121'deki ilahide adı geçen isimsiz tanrı ya da yaratıcı güç.

Kākhorda: Vetālalarla birlikte anılan bir grup kötü ruh.

Kalavinka: Hint guguk kuşu, *Cuculus micropterus*.

Kalpa: Ölçülemez derecede uzun zaman. Sözcük hem Buddhist sūtralarda hem de Hindu purāna metinlerinde geçtiğine göre Buddhist-Hindu ayrımı olmayan dönemlere ait olmalıdır. Hindu mitolojisinde Brahma'nın bir günü ve gecesi, yani 8.640.000.000 yıl bir kalpadır. Böyle kalpalar boyunca dünya defalarca kurulur ve yıkılır. Bu çemberin başlangıcı ve sonu yoktur.

Kāmadeva: Aşk Tanrısı.

Kapilavāstu: Adını Sāmkhya felsefesinin kurucusu Kapila'dan alan şehir. Kapila Tanrı Vishnu'nun bir bedenlenmesi olarak da düşünülür.

Karma: Sözcük Sanskrit kri "yapmak" fiilinden türetilmiştir ve "iş, eylem" anlamlarına gelir. Canlıların yaptıkları işlerin sonuçlarına göre yaşamlarını sürdürmeleri gereğini anlatır. Bütün iyilik-kötülük, karşılık bulunacak durumlar Karma'ya bağlıdır. Dharma ve Samsāra gibi kavramlarla birlikte düşünülür. Samsāra'nın (doğum-ölüm zin-

ciri) belirleyicisidir. Karma'nın etkisinden buddhalar ve bodhisattvalar bile kaçamaz.

Karnāta: Bugünkü Karnataka eyaleti. Karnataka, Andhra Pradesh, Tamil Nadu ve Kerala birlikte Hindistan'ın güneydeki dört eyaletini oluştururlar.

Karnikāra: Pterospermum acerifolium, bayur ağacı veya karnikara ağacı ve onun saçaklı çiçeği. Hindistan'dan Burma'ya kadar Güneydoğu Asya'ya özgü bir çiçekli bitkidir.

Kāśisundarī: Kāśi'nin, yani Benares'in Güzeli adlı hayat kadını.

Kimnara, Kinnara: Adları “nasıl insan” anlamına gelen varlıklardır. Hindistan'ın Kinnaur bölgesinden çıktıkları ve efsanevi varlıklar olarak mitolojiye dâhil edildikleri düşünülür. Bir aşağı mitolojik yaratık grubudur. Adları Buddhist metinlerde neredeyse Hindu mitolojisinde geçtiğinden daha çok geçer. *Suvarnabhāsa Sūtra*'da dinleyici kitle içinde bunlar da sayılırlar.

Kirātalar: Kısa boylu bir Hint kabilesi ve onun mensubu.

Kleṣa: Buddhizm'de öfke, nefret, açgözlülük, hayal görme gibi zihni karıştıran, akli rahatsız eden, üzüntü ve mutsuzluk yaratan her türlü kirliliğin adı. Pāli dilinde kilesa.

Kokila: Hint guguk kuşu.

Koti: On milyon.

Kritayuga: Dünyanın dört çağından ilki, altın çağ. Bu çağda insanlar sağlıklı ve uzun ömürlüdürler. Dharma ve ahlakal değerler tam olarak geçerlidir. Satyayuga da denir.

Kurubaka: *Barlaria prinoitis*. Genellikle mor olan bitkinin kırmızı türüdür. Kurabaka, kuravaka, kuruvaka da denir.

Kuşa otu: *Poa cynosuroides*. Uçları sivri, uzun bir tür ot. Diğer adı darbhadr. Brāhmanlar dinsel törenlerde sıkça kullanırlar.

Lokanātha: Buddha'nın “Dünyanın Efendisi” anlamındaki lakabı.

Lokapālalar: Dünya koruyucuları.

Mahoraga: Büyük yılanlar. Mitolojik yaratıklardır.

Maitreya: Gelecekte ortaya çıkacak olan Buddha'dır. Tushita cennetinde barınır ve son kez bedenleneceği zamanı bekler. Maitreya inancı I. yüzyılın başlarında Hindistan'da yaygınlaşmış, daha sonra oradan Çin'e ve Japonya'ya kadar yayılmıştır.

Mancunātha: Bodhisattva için kullanılan güzel önder, hoş lider anlamında bir hitap. Mancuṣrī "güzel efendi" anlamına gelir. Nātha "lider, önder" anlamındadır ve Buddha'ya birçok kez böyle hitap edilir. Nātha sözcüğü Hinduizm'de de kullanılır.

Mancuṣrī: Bilgelik, merhamet ve cesaretin bedenlenmiş hâli. Mahāyāna Buddhist panteonuna ait önemli bir figürdür. Sağ elinde alevli bir kılıç, sol elinde ise bilgelik kitabı olan Pracnāpāramitā'yı tutar. Hep gençtir ve genellikle padmāsana pozisyonunda oturur hâldedir, ayakta fazla resmedilmez. Bazen adı "yumuşak sesli" anlamında Mancughosha'dır. Bazen "sözün efendisi"dir (Vāgīśvara) ve bazen de "veliaht prens"tir (Kumārabhūta). Mancuṣrī tıpkı Samantabhadra gibi Śākyamuni Buddha'ya yardım eden bodhisattvalardan biri olarak görülmüştür.

Mandākinī: Cennette olduğu düşünülen bir nehir.

Mandāra ağacı: Mercan Ağacı. Erythrina familyasından yaklaşık 130 tür içerir. Adını genellikle kırmızı olan çiçeklerinden alır. Tropikal ve subtropikal bölgelerde yaygındır. Yüksekliği 30 metreye kadar ulaşır. Mandārava ağacı da denir.

Māndhātṛi: Māndhātā da denir. Īkshvāku soyundandır. Sanskrit metinde alından doğmuş olarak yazıyorsa da aslında babası kral onu karnının sağ yanından doğurmuştur. Ormanda bırakılan çocuğu tanrılar büyütmüşlerdir. Indra bizzat emzirdiği için çocuk da ona benzemiştir.

Māra: İfrit, demonik figür. Buddhist mitolojide kötü ruhun kişileştirilmiş hâlidir. Ayartıcıdır. İnsan aklına takılan bü-

tüm kötülükler, insanı suça ve kötü davranışa kışkırtan tüm fikirler ve azgınlıklar māra diye mitoslaştırılmıştır. Efsaneye göre bodhi ağacının altında aydınlanmakta olan Şākyamuni'ye defalarca saldırır, fakat onu aydınlanmaktan caydıramaz ve buddha oluşunu önleyemez. Buddhist mitolojide çok sayıda māra vardır. Bunların amacı insanları sersemletip cahil kalmalarını sağlamaktır. Dört çeşit māra olduğu düşünülür: 1. Skandha Māra (Ordu hâlindeki māralar), 2. Mrityu Māra (Ölümün māraları), 3. Kleṣa Māra (Belaların māraları), 4. Devaputra Māra (Tanrıların oğulları māralar).

Marutlar: Hava tanrıları. Adın kökü olasılıkla parlamak anlamına gelen “mar” kelimesidir. Marutlar “parlayanlar” anlamına gelir. Fırtına tanrılarıdır.

Māyādevī: Buddha'nın annesi. Oğlu Siddhārtha'yı acı çekmeden doğurmuştu.

Meru Dağı: Efsanevi ülke Cambudvīpa'nın merkezindeki kutsal dağ, Sumeru Dağı olarak da anılır.

Moksha: Yeniden doğuş zinciri boyunca kazanılan olumlu karma sonucunda bu zincirin dışına çıkarak özgürleşme biçimi, kurtuluş. Mukti diye de söylenir.

Muni indraları: Ermişlerin en büyükleri. Veda dönemindeki Indra sonraki edebiyatta kral veya yüce kişi gibi anlamalarda da kullanılmıştır.

Muni: Sessizce çile dolduran bilge kişi. Hem Brāhman hem de Buddhist ermişler için kullanılan bir sözcüktür. Buddha'ya “Şākya kabilesinin bilge kişisi” anlamında “Şākyamuni” denmiştir.

Nāga: Buddhist mitolojide karşımıza çıkan yılan bedelli, insan başlı varlıklar. Yer altındaki yahut su altındaki Bhogavatī şehrinde yaşadıkları düşünülür. Kralları Virūpāksha'dır. Mucizevi güçleri vardır. Mahāyāna mitolojisine göre Pracnāpāramitā metinlerinin intikalinde anahtar rol oynamışlardır. *Suvarnabhāsa Sūtra*'da Buddha'yı dinlemeye gelenler arasında nāgalar da vardır.

Nāma-rūpa: Ad ve biçim.

Nāyaka: Buddha'nın "lider, önder" anlamındaki adı.

Nidāna: Giriş, öz, köken, kuruluş, neden, kaynak.

Nyāya-Vaiṣeṣika: Hintlilerin Şaddarşana denilen "altılı görüşü" yansıtan felsefe sisteminde astikacı, yani "tanrı var diyen" sistemlerden ikisi. Bu altı sistem birbirine yakınlıkları yüzünden çiftler çiftler ele alınır. Kurucusu Gotama (yaklaşık olarak MÖ 550) olan Nyāya mantıksal gerçekçilik ve atomcu çoğulculuk sistemidir ve Vaiṣeṣika ile benzerlikler gösterir. Kurucusu Kanāda olan Vaiṣeṣika, Nyāya'dan da eskidir. Vaiṣeṣika "ayırt etme özelliği, kategorileştirme" anlamlarına gelir. Bu sistem "çoğulculuk gerçekçiliği" olarak tanımlanır ve evrenin ruhunun çeşitliliği üzerinde durur. Atomcu felsefedir. Tanrı evreni sonsuz atomlardan oluşturmuştur. Vaiṣeṣika metafizik ve ontoloji konularını işlerken, Nyāya mantık ve epistemoloji konularını işler.

Padmaśrī: Özel isim olmadığı takdirde "lotus çiçeği gibi güzel olan" anlamına gelir. Özel isim olarak Avalokiteśvara'nın ya da çeşitli bodhisattvaların adı olarak karşılaşılr.

Palāṣa ağacı: Kırmızı çiçek açan ve yapraklarının afrodizyak etkisi olduğuna inanılan bir ağaç. Butea frondosa.

Panava: Bir tür küçük davul.

Pāramitā: Mükemmellik. Bodhisattvaların buddhaliğe erişmek için yürüdükleri yolda onlara gerekli olan özelliklerdir. Bunların sayısı bazen altı, bazen de ondur. Altı özellik: cömertlik (dāna), karakter (śīla), sabır (kṣānti), çaba (vīrya), konsantrasyon (dhyāna), bilgelik (pracnā).

Pāricāta ağacı: Cennetteki beş ağaçtan biridir. Indra ve Krishna bu ağaç için kavga ederler. Okyanusun çalkalanması sırasında ortaya çıkmıştır.

Parinirvāna: Son doğumunda tam olarak aydınlanmış olma ve artık bir daha doğmamak üzere nirvānaya kavuşma durumu. Buddha ölürken parinirvānaya kavuşmuştu, bu yüzden onun yatar pozisyonunda betimlenen heykel, resim

ve kabartmaları “büyük parinirvāna” (mahāparinirvāna) olarak nitelendirilir.

Parivādinī: Yedi telli, oldukça büyük gövdeli bir tür ud.

Pitriler: Hindu kültüründe dünyadan ayrılan ataların ruhlarıdır. Farklı sınıfları, kökenleri, biçimleri, dereceleri ve meskenleri vardır, en ilkel tanrılardır. Yaşadıkları yere Pitriloka denir.

Prakriti: Sāmkhya felsefesine özgü bir terimdir. Herhangi bir şeyin asıl veya doğal biçimi veya durumu, asıl veya birincil maddedir. O nedensiz nedendir. Pradhāna (ilksel madde) veya avyakta (görünmeyen) da denir. Evrenin ilk prensibi, bu dünyadaki her şeyin kaynağıdır.

Prātimoksha: Tüm Buddhist keşişleri birbirine bağlayan bağın ve bu bağı sağlayan kurallar bütünüdür. Pāli dilinde pātimokkha diye söylenir.

Pratītyasamutpāda: Nedensellik zinciri, nedensellik ilkesi. Buddhizm’de birbirini izleyen ve birbirinin doğumuna neden olan olaylar zinciri.

Pratyekabuddha: Aydınlanmış fakat hâlihazırda dünyaya gerçeği vaaz etmeyen buddha. Herhangi bir ruhsal önderi izlemeden, tek başına yolunda ilerleyen ve kendi nirvānasına kavuşan kişi.

Pretalar: Bhūtalarla birlikte geceleyin gezinen hayaletler. Mezarlıklarda dolaşır, cesetleri canlandırırlar.

Prithu: Dhruva soyundan bir kral. Ermişler ölmüş olan Kral Vena’nın sağ elini elleriyle ovuşturarak ondan Prithu adında akıllı ve güçlü bir çocuk doğurtmayı başarmışlardı.

Punarvasu: Hindu astrolojisindeki yirmi yedi takımyıldızdan biridir. İkizler Takımyıldızı’ndaki en parlak iki yıldız olan Castor ve Pollux’a atıfta bulunur.

Puramdara: Tanrı Indra’nın şehri.

Purohita: Aile rahibi, sarayda görevli Brāhman.

Pushya: Ay’ın takımyıldızlarla birlikte görülme hâli. Bunun bir kötülüğe işaret ettiği anlaşıyor.

Rācarshi: Krallık ermişi.

Rāhu: Buddhist ve Hindu mitolojisinde Güneş ve Ay tutulmalarıyla ilişkilendirilen bir ifrittir.

Rākshasa: Genellikle kötü ruh olarak bilinen mitolojik varlıklar. Üç türü vardır: 1. Yakshalar gibi yarı kutsal ve iyiliksever olanlar, 2. Tanrıların ve kutsal kişilerin amansız düşmanları, 3. Geceleyin faaliyet gösteren, mezarlıklarda dolaşan, kurban törenlerini bozan ve insan eti yiyen kötü ruhlar. Bunların adlarına Brāhman, Buddhist ve Hindu mitolojilerinde sık rastlanır.

Rishyaşringa: Boynuzlu ermiş. Lomapāda kralının kızı Śāntā tarafından ülkeyi kuraklıktan kurtarması için çeşitli oyunlarla, cilvelerle kandırıp ülkeye getirilir.

Sādhu: Bravo, çok güzel.

Sāl ağacı: Sanskrit dilinde sāla veya śāla olarak söylenen, kerestesi kıymetli bir ağaç. Shorea robusta.

Samādhi: Yoğun düşünme. Bir noktaya odaklanarak yapılan yoğun düşünme pratiğinin genel adı.

Samsāra: Doğum-ölüm döngüsü.

Samskāra: Eylem.

Samyaksambuddha: “Tamamen ve mükemmel şekilde aydınlanmış olan.” Arhatlardan veya pratyekabuddhalardan çok daha uzun süre çalışıp çabalayarak en yüksek buddhalık düzeyine erişenleri bunlardan ayırmak için türetilmiş bir tanımlamadır. *Suvarnabhāsa Sūtra*’da başka Buddhist sūtralarda olduğu gibi tathāgata, arhat, samyaksambuddha sık sık birlikte kullanılmıştır.

Sanaka, Sanandana, Sanātana, Sanatkumāra: Brahmā’nın aklından doğmuş olan dört ermiş. Dört-beş yaşlarında vedaları öğrenmişlerdir. Birlikte gezerler. Hep bekârdırlar.

Sandal ağacı: Hoş kokulu, tıbbi yararları olan, kerestesi kıymetli tropik bir ağaç, santalum album.

Sangha: Buddhist keşiş örgütü veya Buddhist inananlar cemiyeti. Buddha ve dharma ile birlikte üç mücevheri (triratna) oluşturur. Erkek ve kadın keşişlerin (bhikshu ve

bhikshuniler) sıradan hayatı bırakıp gece gündüz Buddhist yaşam tarzını benimsemeleri sonucu oluşan bir örgüte işaret etse de Sangha geniş anlamıyla inanan tüm sıradan insanları (upāsaka ve upāsikaları) içine alan cemiyete de işaret eder. Sangha'nın Buddha'nın öğretilerini korumak, yaymak ve geleceğe taşımak gibi bir görevi vardır.

Sarvārthasiddha: Bütün işlerde mahir olan. Bütün arzularına kavuşmuş olan.

Siddha: Mükemmel bedene sahip, olağanüstü güçleri olan insan.

Sinduvāra çalısı: Vitex negundo veya Vitex trifolia. Yaprakları şifacılıkta kullanılan bir bitki.

Sitapushpa çiçeği: Ebegümecigillerden Sida cordifolia veya Arap yasemini denilen Jasminum sambac.

Skandha: İnsanları yanlış bir ben (ātman) duygusuna iten ve onları doğum-ölüm döngüsüne (samsāra) mecbur bırakan unsurlara verilen ad. Beş skandha vardır: rūpa (şekil, biçim), vedanā (duyular), samcnā (anlama, ayırt etme), samskāra (vedanā ve samcnādan gelen etkilere verilen tepkiler), vicnāna (hatalı bilinç). Bu unsurların sürekli hareketliliği ve değişkenliği benliği acı çekmeye sürükler.

Soma: Bir bitkinin ve onun özsuynunun adıdır. Su, süt, arpa gibi çeşitli şeylerle karıştırılıp ahşap fıçılarda bekletilerek sarhoş edici içki hâline getirilirdi. Veda döneminden itibaren kutsal sayılmış, onun adına “Soma” diye bir tanrı bile yaratılmıştır.

Sparṣa: Dokunma.

Stūpa: İçine din büyüklerinin kemiklerinin ve küllerinin konulduğu, tuğla ve toprak kullanılarak yapılan, kubbe biçimli, tümülüse benzer Buddhist yapılar. Zamanla anıtsal yapılara dönüşmüşlerdir. Pāli dilinde thupa diye söylenir.

Sugata: Buddha'nın “güzel giden, güzel gezinen, güzel geçinen” anlamındaki adı. Bir buddha adı olarak Buddhist edebiyatın başka yerlerinde de kullanılır.

Sukhāvātī Cenneti: Göğün batı yönünde kurulmuş olan Amitābha'nın cenneti. Japonlara göre Amida'nın cenneti; Jodo ve Shin okullarının Arı Ülkesi veya cenneti.

Sumeru Dağı: Efsanevi ülke Cambudvīpa'nın merkezindeki kutsal dağ, Meru Dağı olarak da anılır.

Surarshi: Göksel ermiş.

Sūtra: Buddhist konuşmalar bütünü, öğreti metinleri. Pāli dilinde sutta diye söylenir.

Suvarṇadvīpa: "Altın ada." Buddhist ve Hindu mitolojilerinde sözü edilen mitolojik bir ülke. Muhtemelen denizaşırı bir yerde olması nedeniyle bugünkü Sumatra Adası olduğu sanılmaktadır.

Svastika: Sanskrit dilinde iyi talih anlamına gelir, başarı ve uğurun yanı sıra hayatın kaynağı olan güneş ışığını simgeler. Dört kolu dört kozmik gücü (ateş, su, hava, toprak) belirtir. Buddha'nın ayak izlerini ifade eden bir simgedir. Caynizm, Buddhizm ve Hinduizm'de kutsal sayılır.

Svayambhū: Kendi kendine var olan.

Şaṭi: Indra'nın karısı.

Şaṭipati: Şaṭi'nin efendisi, Indra'nın adlarından biridir.

Şadāyatana: Altı duyu.

Şakra: Tanrı Indra'nın diğer adı.

Şankha: Deniz kabuğundan yapılmış bir tür borazan.

Şāsana: Düzen, yönetim, emir, irade, dinsel ve inançsal düzen.

Şāstra: Sanskrit dilinde vedalara ek olarak yazıldığı düşünülen, sayısı 14 veya 18 olarak belirtilen dinsel ve bilimsel eğitim, öğretim kitapları.

Śrāmana: Çırak keşiş. Buddhist Sangha örgütünün erkek üyesidir. Śrāmanera da denir. Pāli dilinde Sāmana diye söylenir.

Śrāvaka: İşiticiler. Buddha'yı dinleyerek onun öğretilerini anlamaya çalışan öğrenciler, müritlerdir.

Śuddhādhivāsa ilahları: İsimleri metinlerde çok fazla geçmeyen bir ilah grubu.

Şūnyatā: Boşluk. Şūnya (boş, sıfır) sözcüğünden türetilmiştir.

Tamāla: Siyah kabuklu Xanthochymus pictorius bitkisi.

Yaprağıyla dinsel, mezhepsel işaretler yapılır.

Tanrıçalar: *Suvarnabhāsa Sūtra*'da beş büyük tanrıçadan söz edilir: Bodhisattvasamuççayā (dördüncü bölüm), Haritī (altıncı bölüm), Sarasvatī (yedinci bölüm), Śrī (sekizinci bölüm), Dridhā (onuncu bölüm).

Tathāgata: “Böyle gelmiş ve böyle giden” anlamına gelen bir lakap. Tathā “böyle”, āgata “gelmiş” ve gata “gitmiş” sözcüklerinden türetilmiştir. Buddha kendisi için bu sözcüğü kullanırdı. Takipçileri de kullanmışlardır. Bu ad tüm buddhalara verilirdi. “Bu Buddha da tıpkı diğer buddhalar gibi geldi ve gidiyor,” benzeri bir anlamı vardır. Aynı amaç uğruna, aynı yolu izleyip aynı öğretiyi yayanların kendileri için kullandıkları bir sözcük.

Tattvamārga: Tattvaların yolu, “gerçeğin yolu” anlamına gelir ve Sāmkhya felsefesinin temelini oluşturan yirmi beş maddelik Sāmkhya Tattva'ya işaret eder.

Tilaka ağacı: Clerodendrum phlomoides veya Symplocos racemosa.

Triratna: Üç mücevher; Buddha, Dharma ve Sangha.

Trisāhasramahāsāhasralokadhātu: Buddhist metinlerde sıkça geçen anormal rakamlandırma şekli.

Trishnā: İstek.

Udumbara ağacı: Hint incir ağacı, ficus glomerata.

Ugrāyudha: *Mahābhārata Destanı*'nda Pāndavaların yanında savaştan bir Pāṇçāla kralı.

Upadāna: Varlığa bağlanma.

Upāsaka: Manastır teşkilatından olmayan erkek Buddhist inananlar.

Uttarakuru: Kuzey Hindistan'da Kuru halkı tarafından kurulmuş olduğuna ve sonsuz mutluluk getirdiğine inanılan yarı mitolojik bir bölge.

Vacrapāṇi: Vacra taşıyan. Zindelik Bodhisattvası. Hem huşurlu hem de öfkeli biçimleri vardır. Öfkeliyken etrafı

alevlerle çevrili hâlde ve koyu mavi renktedir. Bir elinde yıldırım simgeleyen vacra vardır. Bununla engelleri kaldırdığına inanılır.

Vaiṣṛavana: Zenginlik Tanrısı Kubera.

Vaitaranī: Cehennemde var olduğu düşünülen bir nehir.

Vasishtha: Eski Hindistan'ın en önemli ermişlerinden biri.

Vasular: *Rigveda*'da sekiz tanrıdan oluşan bir tanrı grubu.

Vedalar: Veda sözcüğü bilgi anlamına gelir. Vedalar kutsal bilgi kitaplarıdır. Dört veda vardır: *Rigveda*, *Yacurveda*, *Samaveda*, *Atharvaveda*. Bunlardan ilk üçü *Atharvaveda*'dan çok daha eski bir zamana aittir. Sanskrit dilinin en eski biçimiyle MÖ 1500-1000 yılları arasında yazıya geçirildiği düşünülür.

Vedanā: Duyuş.

Vetāla: Hortlak veya hayaletler. Ceset yakma alanlarında, mezarlıklarda, karanlık ve ıssız yerlerde dolaşırlar. *Bhūta*, *pretalar*, *piṣāçalar* gibi yarı mitolojik varlıklardır.

Vicnāna: Bilinç.

Vihāra: Buddhist manastırlarına verilen ad. İlk zamanlar Buddhist keşişler bambu kamışlardan yaptıkları basit kulübelere veya birtakım kaya oyuklarında yaşarlardı. Sonradan kralların veya varlıklı kişilerin yardımıyla gelişkin yapılar inşa edildi. Bu *vihāralarda* yüzlerce keşiş yaşayabildi ve özellikle yağmur mevsimlerini geçirmede bunlar çok yararlı oldu. *Vihāra* eğitimle ilgili yönünün yanında yönetsel özelliği olan bir yer olarak da bilinir.

Vinaya: Manastır disiplini. Erkek ve kadın Buddhist keşişlerin yaşamlarını düzenleyen kurallar bütünüdür. Bununla ilgili oluşturulmuş birikimler *vinaya* *pitaka* adıyla bilinir.

Vināyaka: Buddha'nın "engelleri ortadan kaldıran" anlamındaki adı. Hindu mitolojisinde *Ganeṣa*'ya verilen bir addır. Buddhist terminolojide ise "ruhsal yol gösterici, Guru" dur.

Vindhyakoshtha: *Vindhya Dağları*'nın bağı. *Sāmkhya* düşünürlerinin yoğun olarak yaşadığı bir bölge. Onlara

Vindhya'da yaşayanlar anlamında "Vindhyāvasin" deniliyordu.

Vritra: *Rigveda*'da kuraklık ifritidir. Vritra'yı fırtına tanrıları Marutlara liderlik eden Tanrı İndra öldürmüştü.

Vyakta: Yaklaşık olarak MÖ VI. yüzyılda Kapila tarafından kurulmuş olan Sāmkhya felsefesinde kullanılan kavramlardan vyakta "belirgin olan, görünen", avyakta ise "tezahür etmeyen, görünmeyen" anlamlarına gelir. Birincisi purusha için, ikincisi ise prakriti için kullanılır. İlksel madde olan prakritiye pradhāna da derler. Evrenin ilk prensibi, dünyadaki her şeyin kaynağıdır. Purusha ise prakritiyi etkileyen ve harekete geçirendir. Biri olmadan diğeri bir anlam ifade etmez, o nedenle vyakta ile avyakta da birlikte bir anlam ifade ederler. Prakriti bilinçsiz (açetana), purusha ise bilinçlidir (saçetana). Hint edebiyatında bazen bunun tersi de söylenir. Örneğin *Mahābhārata*'da (XVI, 50) prakriti görünür, purusha ise görünmez olarak anılmıştır

Yaksha: Zenginlik Tanrısı Kubera'nın hizmetçileri olan doğaüstü yaratıklar. Ağaçlarda yaşayan ruhlar. Yerde, havada, aşağı diyarlarda ve ormanlarda dolaşırlar. Olağanüstü güçleri vardır. Vedik dönemden itibaren edebî metinlerde adları geçer. Buddhist mitolojide sıkça görülürler. *Suvarnabhāsa Sūtra*'da Hindu mitolojisinden daha büyük önemde varlıklar olarak gösterilirler. Eserin on dördüncü bölümü "Yakshalara Sığınma" adını taşır.

Yama: Ölüm tanrısı.

Yayāti: Nahusha'nın oğlu, Ay Hanedanlığı'ndan önemli bir kral. Pūru ve Yadu soylarının atasıdır. Cömertliği ve Brāhmanlara iyi davranmasıyla bilinir.

Yogī: Özel olarak yogayı, genel olarak ise herhangi bir dinsel disiplini izleyen kişi. Yoga "bağlanmış" demektir. Yogī de kendi disiplinine sıkı sıkıya bağlı olan kişidir. Sözcük kadınlar için Yoginī biçiminde kullanılır.

Kaynaklar

- Çaudhrī, Sūryanārāyana, *Aśvaghoṣh-Kṛit Buddhāçarit*, Hindī Metin, Motilal Banarsidass, Dillī, (1955) 2014.
- Johnston, E. H., *Aśvaghoṣa's Buddhacarita or Acts of the Buddha*, Bütün Sanskrit Metin ve İngilizce Çevirisi, Motilal Banarsidass, Delhi, 2004.
- Johnston, E. H., *The Buddhacarita or Acts of the Buddha*, Part II, Sanskrit 1-14. Bölümlere Tibet Versiyonunun Eklenmesiyle, The University of Panjab, Lahore, Baptist Mission Press, Calcutta, 1936.
- Kaya, Korhan, *Buddhizm Sözlüğü*, Doğu Batı Yayınları, Ankara, Ekim 2017.
- Keown, Damien, *Dictionary of Buddhism*, Oxford University Press, New York, 2004.
- Koshla, Sarla, *Aśvaghoṣa And His Times*, Intellectual Publishing House, New Delhi, 1986.
- Law, Bimala Churn, *Aśvaghoṣa*, The Asiatic Society, Kolkata, (1946) 2011.
- Mani, Vettam, *Purāṇic Encyclopaedia, A Comprehensive Work With Special Reference To The Epic And Purāṇic Literature*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1998.
- Monier-Williams, M., *A Sanskrit-English Dictionary*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1990.
- Müller, F. Max, *Buddha-Carita Of Aśvaghoṣa*, By Various Oriental Scholars, The Sacred Books Of The East, Vol. XLIX, At The Clarendon Press, Oxford, 1894.

Nagar, Shanti Lal, *Buddha Carita of Āśvaghoṣa*, Sanskrit Metin ve İngilizce Çevirisi, Parimal Publications, Delhi, 2011.

Olivelle, Patrick, *Life of The Buddha by Āśvaghoṣa*, New York University Press, JJC Foundation, 2009.

Sastri, Gaurinath, *A Concise History of Classical Sanskrit Literature*, Motilal Banarsidass, Delhi, 2017.

The Agni Purāna, Part I, Çev: N. Gangadharan, Motilal Banarsidass Publishers, Delhi, (1984) 2013.

Winternitz, Maurice, *A History Of Indian Literature*, Vol. II, University of Calcutta, Calcutta, 1933.

Korhan Kaya (1959): Ankara Üniversitesi DTCF Hindoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde 1990 yılında doktorasını tamamladı, 2003 yılında profesör unvanı aldı. JNU, BHU, Kolkata (Kalküta), Delhi gibi Hindistan'ın önemli üniversitelerinde araştırmalar yaptı. 2015 yılında kendisine Hindistan cumhurbaşkanı ve ICCR tarafından "Seçkin Hindolog" unvanı verildi. Hâlen DTCF Hindoloji Anabilim Dalı başkanlığını sürdüren Korhan Kaya'nın Hindoloji üzerine otuzu aşkın makalesi, Hint dili, edebiyatı ve felsefesi konularında çeviri ve telif olmak üzere yirmi yedi kitabı bulunmaktadır.

9 786254 291586